

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Murat YALÇIN

NESRİN KAZANKAYA'NIN OYUNLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Murat YALÇIN

NESRİN KAZANKAYA'NIN OYUNLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Danışman

Dr. Öğrt. Üyesi Oğuzhan KARABURGU

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Murat Yalçın'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Salim Çonoğlu (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Karaburgu (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Tarana Oktan (İmza)

Tez Başlığı: Nesrin Kazankaya'nın Oyunları Üzerine Bir İnceleme

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 12/07/2019

Mezuniyet Tarihi : 22/08/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Nesrin Kazankaya’nın Oyunları Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Murat YALÇIN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Murat Yalçın
Öğrenci Numarası	20165242010
Enstitü Ana Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Karaburgu
Tez Başlığı	Nesrin Kazankaya'nın Oyunları Üzerine Bir İnceleme
Turnitin Ödev Numarası	1157797303

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 170 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 05/08/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 4.

alıntılar dahil %9 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelerle sınırların aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Karaburgu

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
ÖZET	x
SUMMARY	xi
TEŞEKKÜR.....	xii
NESRİN KAZANKAYA’NIN HAYATI	xiii
GİRİŞ.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

NESRİN KAZANKAYA’NIN OYUNLARININ MUHTEVA VE YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1.1. Seyir Defteri	3
1.1.1. Eserin Kimliği	3
1.1.2. Eserin Özeti	4
1.1.3. Eserin Muhtevası	5
1.1.4. Eserin Yapısı	8
1.1.4.1. Olay Örgüsü.....	8
1.1.4.2. Düğümler ve Çözümler	9
1.1.4.3. Zaman	10
1.1.4.4. Mekân/Dekor	10
1.1.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler	11
1.1.4.5.1. Lillian	11
1.1.4.5.2. Julia	11
1.1.4.5.3. Diğerleri	12
1.2. Dobrinja’da Düğün (Bir Günün Trilogyası).....	14
1.2.1. Eserin Kimliği	14
1.2.2. Eserin Özeti	15
1.2.3. Eserin Muhtevası	15
1.2.4. Eserin Yapısı	20
1.2.4.1. Olay Örgüsü.....	20
1.2.4.2. Düğümler ve Çözümler	21

1.2.4.3.	Zaman	22
1.2.4.4.	Mekân	22
1.2.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	23
1.2.4.5.1.	Melisa	23
1.2.4.5.2.	Asım	24
1.2.4.5.3.	Bego	25
1.2.4.5.4.	Senija	25
1.2.4.5.5.	Slobodan	25
1.2.4.5.6.	Jasna	26
1.3.	Şerefe Hatıralar	26
1.3.1.	Eserin Kimliği	26
1.3.2.	Eserin Özeti	27
1.3.3.	Eserin Muhtevası	28
1.3.4.	Eserin Yapısı	32
1.3.4.1.	Olay Örgüsü	32
1.3.4.2.	Düğümler ve Çözümler	33
1.3.4.3.	Zaman	33
1.3.4.4.	Mekân	34
1.3.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	35
1.3.4.5.1.	Berin	35
1.3.4.5.2.	Sanay	35
1.3.4.5.3.	Suat	35
1.3.4.5.4.	Celal	36
1.3.4.5.5.	Kemal	36
1.3.4.5.6.	Nedret	36
1.4.	Profesör ve Hulahop	36
1.4.1.	Eserin Kimliği	36
1.4.2.	Eserin Özeti	38
1.4.3.	Eserin Muhtevası	38
1.4.4.	Eserin Yapısı	40
1.4.4.1.	Olay Örgüsü	40
1.4.4.2.	Düğümler ve Çözümler	41
1.4.4.3.	Zaman	41
1.4.4.4.	Mekân/Dekor	42

1.4.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	42
1.4.4.5.1.	Adam	43
1.4.4.5.2.	Kadın	43
1.5.	Quintet- (Bir Dönüşün Beşlemesi)	44
1.5.1.	Eserin Kimliği	44
1.5.2.	Eserin Özeti	45
1.5.3.	Eserin Muhtevası	46
1.5.4.	Eserin Yapısı	49
1.5.4.1.	Olay Örgüsü.....	50
1.5.4.2.	Düğüm ve Çözümler	52
1.5.4.3.	Zaman	52
1.5.4.4.	Mekân/Dekor	52
1.5.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	53
1.5.4.5.1.	Kadın	54
1.5.4.5.2.	Oğul.....	54
1.5.4.5.3.	Arkadaş	55
1.5.4.5.4.	Adam	55
1.6.	Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im.....	56
1.6.1.	Eserin Kimliği	56
1.6.2.	Eserin Özeti	57
1.6.3.	Eserin Muhtevası	57
1.6.4.	Eserin Yapısı	61
1.6.4.1.	Olay Örgüsü.....	61
1.6.4.2.	Düğüm ve Çözümler.....	62
1.6.4.3.	Zaman	62
1.6.4.4.	Mekân/Dekor	63
1.6.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	64
1.6.4.5.1.	Eleni	64
1.6.4.5.2.	Konstantinos.....	64
1.6.4.5.3.	İoanna	64
1.6.4.5.4.	İlias	64
1.6.4.5.5.	Mehmed.....	65
1.6.4.5.6.	Theodopulos	65
1.6.4.5.7.	Müzeyyen.....	65

1.6.4.5.8.	Polyxeni	65
1.6.4.5.9.	Lefkotea.....	65
1.6.4.5.10.	Ali Rıza	66
1.7.	Kazaen	66
1.7.1.	Eserin Kimliği	66
1.7.2.	Eserin Özeti	66
1.7.3.	Eserin Muhtevası	66
1.7.4.	Eserin Yapısı	70
1.7.4.1.	Olay Örgüsü.....	70
1.7.4.2.	Düğümler ve Çözümler	71
1.7.4.3.	Zaman	72
1.7.4.4.	Mekân/Dekor	72
1.7.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	73
1.7.4.5.1.	Kutay	73
1.7.4.5.2.	Berna	73
1.7.4.5.3.	Dilan.....	73
1.7.4.5.4.	Rengin	74
1.7.4.5.5.	Kenan	75
1.7.4.5.6.	Sevda.....	75
1.8.	Hesap Benden	75
1.8.1.	Eserin Kimliği	75
1.8.2.	Eserin Özeti	76
1.8.3.	Eserin Muhtevası	76
1.8.4.	Eserin Yapısı	80
1.8.4.1.	Olay Örgüsü.....	80
1.8.4.2.	Düğümler ve Çözümler	81
1.8.4.3.	Zaman	82
1.8.4.4.	Mekân / Dekor	82
1.8.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	83
1.8.4.5.1.	Mine	83
1.8.4.5.2.	Devrim.....	83
1.8.4.5.3.	Sermet	84
1.8.4.5.4.	Metin	84
1.8.4.5.5.	Kadir.....	84

1.8.4.5.6.	Oktay	84
1.8.4.5.7.	Serra	84
1.9.	Cumhuriyet İstasyonu.....	85
1.9.1.	Eserin Kimliği	85
1.9.2.	Eserin Özeti	85
1.9.3.	Eserin Muhtevası	86
1.9.4.	Eserin Yapısı	88
1.9.4.1.	Olay Örgüsü.....	88
1.9.4.2.	Düğümler ve Çözümler	90
1.9.4.3.	Zaman	90
1.9.4.4.	Mekân	90
1.9.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	91
1.9.4.5.1.	Anne	91
1.9.4.5.2.	Genç Kız.....	91
1.9.4.5.3.	Şef	91
1.9.4.5.4.	Şef Yardımcısı.....	91
1.9.4.5.5.	Denetçi	92
1.9.4.5.6.	Gazeteci.....	92
1.9.4.5.7.	Öğrenci.....	92
1.10.	Annem, Oğlum ve Ben	92
1.10.1.	Eserin Kimliği	92
1.10.2.	Eserin Özeti	93
1.10.3.	Eserin Muhtevası	94
1.10.4.	Eserin Yapısı	95
1.10.4.1.	Olay Örgüsü.....	95
1.10.4.2.	Düğümler ve Çözümler	96
1.10.4.3.	Zaman	96
1.10.4.4.	Mekân/Dekor	97
1.10.4.5.	Şahıs Kadrosu / Kişiler	98
1.11.	Ben Senim	98
1.11.1.	Eserin Kimliği	98
1.11.2.	Eserin Özeti	99
1.11.3.	Eserin Muhtevası	99
1.11.4.	Eserin Yapısı	100

1.11.4.1. Olay Örgüsü.....	101
1.11.4.2. Düğümler ve Çözümler	101
1.11.4.3. Zaman	101
1.11.4.4. Mekân/Dekor	102
1.11.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler	102
1.11.4.5.1. Turgay	102
1.11.4.5.2. Füreya.....	103
1.11.4.5.3. Seçil.....	103
1.11.4.5.4. Alev	104
1.11.4.5.5. Mert.....	104

İKİNCİ BÖLÜM

NESRİN KAZANKAYA’NIN OYUNLARININ MUHTEVA VE YAPI BAKIMINDAN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Muhteva Bakımından	106
2.1.1. Sosyal Konu ve Temalar.....	106
2.1.1.1. Tarihi Olaylar	106
2.1.1.2. Sosyalizm	108
2.1.1.3. Faşizm.....	108
2.1.1.4. İnsan Hakları.....	109
2.1.1.5. Darbeler	110
2.1.1.6. Savaş Karşıtlığı.....	110
2.1.1.7. Oportünizm.....	111
2.1.1.8. Apolitik Gençlik	112
2.1.2. Bireysel Konu ve Temalar.....	113
2.1.2.1. Çapraşık İlişkiler (Aldatma, Üçlü Aşk).....	113
2.1.2.2. Aşk.....	113
2.2. Yapı Bakımından.....	114
2.2.1. Ortak Yapı	114
2.2.2. Zaman- Mekân/Dekor.....	115
2.2.3. Şahıslar Kadrosu / Kişiler.....	115
2.2.3.1. Cinsiyetlerine Göre.....	116
2.2.3.1.1. Kadın.....	116
2.2.3.1.2. Erkek	116

2.2.3.2.	Siyasi Fikirlerine Göre	117
2.2.3.2.1.	Sosyalizm Fikrini Benimseyenler (Sosyalistler)	117
2.2.3.2.2.	Oportünistler (Çıkarcılar)	117
2.2.3.3.	Eğitim Durumlarına Göre Üniversite Okuyanlar	117
2.2.3.4.	İsmi Olmayanlar	117
2.2.3.4.1.	Mesleklerine Göre	117
2.2.3.4.2.	Cinsiyetlerine Göre	117

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NESRİN KAZANKAYA’NIN OYUNLARINDA DİL, ANLATIM VE ÜSLUP

3.1.	Dil	118
3.2.	Anlatım	119
3.2.1.	Dış Monolog	119
3.2.2.	Montaj	120
3.2.3.	Geri Dönüş Tekniği	124
3.3.	Üslup	124
SONUÇ		128
KAYNAKÇA		132
EK 1- NESRİN KAZANKAYA İLE RÖPORTAJ		134
EK 2- OYUN FOTOĞRAFLARI		138
ÖZGEÇMİŞ		149

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Seyir Defteri Düğüm Ve Çözüm Tablosu	9
Tablo 1.2 Dobrinja'da Düğün, Düğüm Çözüm Tablosu	21
Tablo 1.3 Şerefe Hatıralar Düğüm Çözüm Tablosu	33
Tablo 1.4 Profesör Ve Hulahop Düğüm Çözüm Tablosu	41
Tablo 1.5 Quintet Düğüm Ve Çözüm Tablosu.....	52
Tablo 1.6 Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im Düğüm Çözüm Tablosu.....	62
Tablo 1.7 Kazaen Düğüm ve Çözüm tablosu.....	71
Tablo 1.8 Hesap Benden Düğüm Çözüm Tablosu	81
Tablo 1.9 Cumhuriyet İstasyonu Düğüm Çözüm Tablosu	90
Tablo 1.10 Annem Oğum Ve Ben, Düğüm Çözüm Tablosu	96
Tablo 1.11 Ben Senim Düğüm Çözüm Tablosu.....	101

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz.	: Bakınız.
b.t. yok	: Baskı tarihi yok
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
haz.	: Hazırlayan
nr.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ünv.	: Üniversitesi
vb.	: ve benzeri.
Yay.	: Yayınları/Yayınevi
(...)	: Alıntı metninin öncesinde ve sonrasında devam ettiğini gösterir simge

ÖZET

Tiyatro Pera'nın kurucusu Nesrin Kazankaya kendi tiyatrosunda sahneleyebilmek için yazdığı ilk oyunu Seyir Defteri ile yazarlığa başlar. Ardından oyunlar yazmaya hız kesmeden devam eder. Yazarın 11 eseri bulunmaktadır. Bu çalışmada yazarın Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından basılan eserleri incelenecek.

Bu çalışma “Birinci Bölüm: Nesrin Kazankaya'nın Oyunlarının Yapı ve Muhteva Bakımından İncelenmesi”, “İkinci Bölüm: Eserlerin Genel Özellikleri” ve “Üçüncü Bölüm: Nesrin Kazankaya'nın Eserlerinde Dil, Anlatım ve Üslup” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Nesrin Kazankaya'nın basılı olan oyunları ele alınmış, muhteva ve yapı bakımından metinlerden hareketle incelemesi yapılmıştır.

İkinci bölümde Nesrin Kazankaya'nın oyunlarının yapı ve muhteva bakımından genel özellikleri değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde Nesrin Kazankaya'nın eserleri dil, anlatım ve üslup bakımından incelenmiştir.

Çalışmamızın sonuna, yazarın oyunlarının sahnedeki fotoğrafları ve yazarla yaptığımız röportaj; “Sonuç” kısmı ve tez boyunca yararlanılan kaynaklar eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nesrin Kazankaya, Tiyatro, Tiyatro İncelemesi

SUMMARY

A STUDY ON NESRİN KAZANKAYA’S PLAYS

Nesrin Kazankaya, founder of Pera Theatre, starts authoring with her first play ‘Seyir Defteri’, which she wrote to stage in her own theatre, and then continues writing plays without stalling. The author has 11 pieces. In this study, we will analyse her works published by Mitos Boyut Theatre Publishing.

This study consists of three chapters; the first one being “The study on Nesrin Kazankaya’s plays in terms of structure and contents, the second one being “General Features of the Works” and the third one being “Language, Narration and Style in Nesrin Kazankaya’s works”.

In the first chapter, published plays by Nesrin Kazankaya have been studied and analysed in terms of contents and structure based on texts.

In the second part, general features of Nesrin Kazankaya’s plays have been reviewed in point of contents and structure.

In the third part, Nesrin Kazankaya’s works have been studied with regards to language, narration and style.

Photographs showing the author’s plays on stage, our interview with the author, “Conclusion” part in order to reveal the general evaluation of the plays and the sources utilized throughout the writing process of the thesis have been appended to our study.

Key Words: Nesrin Kazankaya, Theatre, Theatre Study

TEŞEKKÜR

Her tez çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da birçok kişinin emeği bulunmaktadır. Yüksek Lisans tez konusu ararken akademik bilgi ve birikimleri ile Nesrin Kazankaya'nın oyunları üzerine çalışmamı öneren Dr. Öğr. Üyesi Murat Çağlar'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tezli Yüksek Lisans programına kabul edildiğim günden bu yana maddi ve manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Abdullah Kök'e,, maddi ve manevi desteklerinden dolayı Araş. Gör. Özlem Avcı'ya, yüksek lisans çalışması boyunca her daim desteğini gördüğüm Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni arkadaşım Hande Aydın ve eşi Ömer Aydın'a, çalışmam boyunca her türlü desteği sağlayan sevgili Nesrin Kazankaya'ya ve Tiyatro Pera'nın dramaturgu sevgili Şafak Eruyar'a teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında bilgi ve birikimlerinden faydalandığım, fikirleri ve konuşmaları ile ufkumu açan tez hocam Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Karaburgu'ya minnet borçlu olduğumu bildirmek isterim. Bu tezin kusurları şahsıma, başarı ve kıymeti hocama aittir.

Bu çalışma boyunca ne zaman ümitsizliğe kapılsam beni yüreklendiren eşim Esra Yalçın'a, varlığı ile hayatımı anlamlandıran oğlum Yusuf Ege Yalçın'a, tez çalışmamın sonlarında dünyaya gelen umudum Alp Yalçın'a, annem Nazife Yalçın'a, babam Nuri Yalçın'a ve kardeşim Sevgi Bahşi'ye teşekkür etmeyi kendime bir görev bilirim.

NESRİN KAZANKAYA’NIN HAYATI¹

Ev hanımı anne ve Türk Hava Yollarında pilotluk yapan bir babanın kızı olan Nesrin Kazankaya 1958 yılında doğmuştur. Aslen İzmir Karşıyakalıdır. Kökleri Arnavutluk, Selanik ve Girit’e dayanan bir aileden gelmektedir. Aile, mübadeleden çok önce İzmir’e yerleşmiştir.

Nesrin Kazankaya küçük yaşlarda ailesi ile birlikte ayda en az bir kez, hafta sonları İzmir Devlet Tiyatrosu'ndaki oyunları izlemeye gider. Nesrin Kazankaya’nın tiyatroya olan ilgisi ise ilkokul 5. sınıfta başlar. İlkokul 5. sınıfta “Mavi Yıldırım”da başrolü oynamıştır. Güzel bir sinema salonunda iki temsil vermiştir, bir ilkokul gösterisi için o zamanlar hiç rastlanır bir şey değildir bu. Nesrin Kazankaya’nın oyun yazarlığı ise ilkokul dördüncü sınıfta başlamıştır. Kendisi her ne kadar çok hatırlamasa da arkadaşları her yıl İzmir’de düzenlenen tiyatro festivalinde böyle bir oyun yazdığını ona hatırlatır. Arkadaşlarının anlattığına göre ilkokul 4. sınıfta bir oyun yazmıştır ve arkadaşlarıyla birlikte oynamıştır. İlkokul 4. sınıfta başlayan bu yazarlık serüveni Tiyatro Pera’ya kadar uzanmış ve halen devam etmektedir.

Nesrin Kazankaya devlet okullarında okumuştur. Ortaokuldan itibaren halk dansları, tiyatro çalışmaları, voleybol, atletizm etkinliklerine katılmıştır. Ortaokuldan sonra Karşıyaka Kız Lisesi, fen bölümünde okumuştur. Okul yıllarında başarılı bir öğrencidir ve ailesi katıldığı sosyal kültürel aktiviteleri hiçbir zaman kısıtlamamıştır.

Klasik tiyatro kitaplarıyla Karşıyaka Devlet Kütüphanesinde tanışmış ve orada kendini geliştirmiştir. Nesrin Kazankaya ve onun kuşağı için kitap okumak çok önemli bir şeydir. Lise ve konservatuvarda tüm harçlığını tiyatro ve kuram kitaplarına verdiğini belirtir. Sosyalist kuram kitaplarıyla tanışması da lise yıllarında olmuş ve onun yazarlığına önemli derecede etki etmiştir. Nesrin Kazankaya’nın yazdığı eserlerinde ve oynadığı oyunlarında da dünya görüşü olan sosyalizm ekseninde hareket etmiştir. Bir sanatçının halktan, özgürlükten yana olması, halkça bir sisteme inanması gerektiği fikrini savunmakla birlikte hiçbir zaman politik görüşlerin öne çıktığı bir tiyatro anlayışında olmadığını Ajit-Prop² tiyatroya hiçbir zaman inanmadığını dile getirir. Edebi metinleri ve sahnede estetik göndermeleri seven Nesrin Kazankaya bu bağlamda seyircinin düşünmesini sağlayacak, haz duygusu verecek sahnelemeler peşinde olmuştur.

Nesrin Kazankaya lise yıllarında da tiyatronun içinde olmuş fakat okuldaki hocalarından böyle bir destek almamıştır. Tamamen kendi isteği ve araştırmaları ile

¹ Nesrin Kazankaya’nın hayatı hakkındaki bilgiler Nesrin Kazankaya ile yaptığımız röportajdan hareketle oluşturulmuştur.

² Ajit-prop tiyatro: Seyirciyi belirli bir konuda uyarma, bilgilendirme amacı taşıyan tiyatrodur.

etkinlikler peşinde koşmuştur. Lise 2. sınıfta, o sırada kurulan İzmir Halk Tiyatrosu'na girmiştir. Bu tiyatrodaki önce İzmir Devlet Tiyatrosu sanatçılarının verdiği kurs çalışmalarına katılmıştır. Ciddi ve iddialı bir tiyatro olarak başladı ancak kurucusu genç yaşta ölünce kaybolup giden bu tiyatrodaki 3 yıl çalışmıştır. Nesrin Kazankaya lise yıllarında bir çocuk oyunu ve “Boş Beşik” oyununda başrolü oynamış ve en iyi kadın oyuncu ödülünü almıştır. Aldığı bu ödülle bir meslek olarak tiyatroyu seçmesi gerektiğine karar verir ve Ankara Devlet Konservatuvarı'nın sınavlarına ailesinden habersiz girer. Bu sınavı büyük bir başarı ile kazanır. Ailesi tiyatro okumasına ilk başlarda karşı çıkar. Üç ay boyunca ailesini ikna etmeye çalışır. Ailesini ikna etmeye çalışır hatta hasta olur. Ailesi daha fazla direnemez ve onun iyileşmesi için istediği meslek olan tiyatro için eğitim almasına izin verir.

Ankara Devlet Konservatuvarı'nda 5 yıl oyunculuk eğitimi alan Nesrin Kazankaya, yüksek devreden mezun olur. Onun okuduğu yıllarda henüz YÖK kurulmamıştır. Ankara Devlet Konservatuvarı'nda Cüneyt Gökçer, Mahir Canova, Nushet Şenbay, Can Gürzap, Yücel Erten, Ahmet Levendoğlu, Edwina Levendoğlu gibi hocalardan eğitim alır. Nesrin Kazankaya bir röportajında eğitimlerinde iki farklı bakış açısının olduğunu bunlardan birinin geleneksel yöntem olan taklit diğerinin uzun süre metin üzerinde çalışıp yazarların görüşleri üzerinde durulmasıdır. Yücel Erten, Can Gürzap hocalardan eğitim alan Nesrin Kazankaya, bu hocalarından yeni doğaçlama tekniklerini öğrenir.

Nesrin Kazankaya konservatuvar tarihinde ilk kez Brecht'in bir oyununu oynayan ve sahneleyen kişidir. 1977 yılında konservatuvardan mezun olan Nesrin Kazankaya Türkiye'de rejî eğitiminin olmaması ve yurt dışında eğitim alma isteği üzerine okuldan mezun olunca hemen oyunculuğa başlayamaz. Almanya'da bir devlet okulu olan, Essen'deki Folkwanghochschule'nin sınavlarına girer ve rejî bölümünü kazanır. Bölümdeki tek yabancı ve kadın öğrenci Nesrin Kazankaya'dır. Bu okulda 2 yıl boyunca eğitim alır. Normalde eğitim süresi 5 yıl olan bu okulda aldığı 2 yıllık eğitimin ardından bir an önce oyunculuk yapmak ve yönetmenlik, eğitmenlik alanlarında çalışmak istediği için Türkiye'ye döner ve Ankara Devlet Tiyatro'suna girer. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda kadrolu sanatçı olarak sekiz yıl çalışır.

Nesrin Kazankaya Ankara Devlet Tiyatrosu'nda çalıştığı süreçte hem Devlet Tiyatrosu'nda, hem de dışarıda çalışmak için çaba gösterir. Ankara'da değişik kuruluşlarda tiyatro kursları açar, çocuk ve yetişkin oyunları sahneler ve oynar.

İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda çalışırken, Tarlabası'ndaki manastırda bir bölüm kiralayıp “Kaybolma” (Missing) adlı, doğaçlamalarla yazdığı bir oyunu sahneler. Oyun “Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali”ne (1995) ve daha sonra Türkiye'yi temsilen “Bonn

Bienali”ne (1996) seçilir. Resmi bir tiyatro olmadığından, Almanlar onları “Tiyatro Kaybolma”³ olarak isimlendirir.

Nesrin Kazankaya Devlet Tiyatrolarında çalışmanın çeşitli zorlukları olduğuna inanır. Oyuncunun kendisine dikkat etmek; güçlü ve kendini sürekli geliştiren, entelektüel olarak da yenileyen bir kişi olmak zorunda olduğunu belirtir.

Nesrin Kazankaya ailevi nedenlerden dolayı İstanbul'a gelir. 1990 yılında oğlu Emil dünyaya gelir ve ailesi ile birlikte olmak için tayinini İstanbul'a ister. İstanbul'a gidince çok iyi bir karar verdiğini anlar. Türkiye'de, izleyicinin sanatsal olarak en açık fikirli olduğu yerin İstanbul olduğunu belirtir.

Nesrin Kazankaya iyi derecede İngilizce ve Almanca bilmektedir. Tiyatro alanında çeviriler yapmakta ve oyunun dokusuna uygun olmayan yanlış çevirilerin oyunun ruhuna aykırı olduğunu belirtir. Nesrin Kazankaya'nın ilk oynanan resmi çevirisi Leonie Ossowski'nin “Tam Rolünde” (Voll auf der Rolle) adlı gençlik oyunudur. Bu oyun Ankara Devlet Tiyatrosu'nun bir birimi olan, kuruculuğunu yaptığı “Gençlik ve Çocuk Tiyatrosu”nda sahnelemiştir.

Nesrin Kazankaya çeviri yaparken metnin aslına sadık kalmanın çok önemli olduğunu ve bunun için yazarla empati kurmak gerektiğini söyler. Yayınlanmış bazı çevirileri duyarsız, yüzeysel bulurken; bazılarını da aslından uzaklaşan aşırı bir yorumlama olarak tanımlar. Nesrin Kazankaya bir metni yorumlamak ve çevirisini yapmak için bazen 1 yıl boyunca üzerinde çalıştığını ve aslına sadık çeviri yaparak orijinalinde yer alan hiçbir cümle aslına sadık çeviri yaparak orijinalinde yer alan hiçbir cümleyi atmadığını söyler.

Nesrin Kazankaya'nın İstanbul Devlet Tiyatrosu'ndaki sanat yönetmenliği, Devlet Tiyatroları Genel Müdürü değiştirilince sona erer. Genel sanat yönetmenliği boyunca yaptığı onca çalışmanın bir çırpıda yok sayılması Tiyatro Pera'nın kurulmasına vesile olur. Nesrin Kazankaya o sıralar Pera Güzel Sanatlar Okulu Tiyatro Bölümü'nün başkanıdır. 1996'dan beri bu okulda ders vermektedir. Binanın giriş katındaki boş bir alanı tiyatroya dönüştürür ve 2001 yılında Tiyatro Pera'yı kurar. Oyuncuların çoğunluğunu mezun olmuş eski öğrencilerden oluşturur. Bu oyuncular öncelikle çocuk oyunlarında yer alır ve erişkin oyunlarında küçük roller üstlenir. Tiyatro Pera'da ilk yıl birkaç yakın arkadaşı ile birlikte çalışır. Tiyatro Pera'nın ilk oyunu “Ölüm ve Kız”da Ayşe Lebriz, Devrim Nas ve Yetkin Dikinciler oynar. Bugün de tanınmış oyuncular Tiyatro Pera'nın oyunlarında bazen konuk oyuncu olarak yer almaktadır. Bu konuk oyuncuların bir kısmı da Pera Tiyatro Okulu'nda hoca olarak da çalışmaktadır.

³ Tiyatro Kaybolma ismi Nesrin Kazankaya'nın yazdığı “Kaybolma” adlı oyunun festivalde çok beğenilmesinden dolayı Almanlar tarafından tiyatro ekiplerine verilen isimdir. Bu festivalden sonra tiyatro ekipleri kendi ismi ile değil oyunlarının ismiyle anılmaya başlar.

Nesrin Kazankaya “Tiyatro Pera” ile bir hayalini gerçekleştirdiğini artık kendi tiyatrosu ve kendi okulu olduğunu dile getirir. Çağdaş bir izleyici için ayrıntılara önem veren yaratıcı oyunlarla, kendine özgü üslubu olan bir tiyatroya sahip olduğunu, okulunda eğitim alıp Tiyatro Pera’da profesyonel olan öğrencileri ile aynı dünya görüşünü paylaştığını ve oyun figürlerine doğal bir yaklaşım temeline dayanan oyunculuk anlayışını, bir üslup birliği içinde yürütmeye çalıştığını bir röportajında dile getirir.

Nesrin Kazankaya tüm sanatsal üretimimin temelini oyunculuğun oluşturduğunu, oyunculuğun tek başına yeterli olmadığı için yönetmen olduğunu belirtir. Aynı şekilde içerik ve biçimde yeni tekstler aradığı için yazarlığa başladığını dile getirerek 1980 askeri darbesiyle oluşturulan apolitik, televizyon kültürüne kilitli genç kuşağa, bir seçenek sunmaya çalıştığını belirtir.

Nesrin Kazankaya, 2003 yılında ilk oyunu Seyir Defteri’ni yazmış ve yönetmiştir. Bu oyunu kuruculuğunu yaptığı Tiyatro Pera tarafından sahnelenmiştir. Ardından 2004 yılında Dobrinja’da Düğün, 2005 yılında Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955), 2007 yılında Profesör ve Hulahop, 2009 yılında Quintet, 2011 yılında Kazaen, 2012 yılında Ah Smyrna’m Güzeli İzmir’im, 2013 yılında İki Oyun Bir Ülke : Hesap Benden, Cumhuriyet İstasyonu, 2014 yılında Annem, Oğlum ve Ben, 2015 yılında Ben Senim adlı oyunları yazmıştır.

Yazarın sahnelediği, oynadığı bazı oyunlar ve çeviri oyunları Tiyatro Pera’nın internet sitesinde şu şekilde yer almaktadır.

Sahnelediği bazı oyunlar: Leonie Ossowski- “Tam Rolünde” (Ankara Devlet Tiyatrosu), Herbert Meier- “Manessalar’da” (İsviçre Pro Helvetia Vakfı-Türkiye ortak yapımı), Athol Fugard-“Ada” (Yeni Tiyatro), Nesrin Kazankaya- “Kaybolma Üzerine Bir Piyano ve Dört Oyuncu ile Fantezi” (İnisiyatif çalışma), Maksim Gorki-“Küçük Burjuvalar” (İstanbul Devlet Tiyatrosu), Molière-“Tartuffe” (Diyarbakır Devlet Tiyatrosu), William Shakespeare- “Kısasa Kısas” (İstanbul Devlet Tiyatrosu/ Tiyatro Pera), William Shakespeare –“Yanlılıklar Komedi (Tiyatro Pera/Antalya Devlet Tiyatrosu), George Tabori- “Annemin Cesareti” (İstanbul Devlet Tiyatrosu)

Oynadığı bazı oyunlar: Oktay Rıfat- “Çil Horoz” (Ankara Devlet Tiyatrosu), Nezihe Araz- “Afiye Jale” (Ankara Devlet Tiyatrosu), Oktay Arayıcı- “Rumuz Goncagül (Antara Sanat Tiyatrosu), Luigi Pirandello- “Dağın Devleri” (Ankara Devlet Tiyatrosu), Memet Baydur- “Cumhuriyet Kızı” (Ankara Devlet Tiyatrosu), Nesrin Kazankaya- “Kaybolma Üzerine Bir Piyano ve Dört Oyuncu ile Fantezi” (İnisiyatif çalışma), Marguerite Duras-“Ayrılık Müziği” (İstanbul Devlet Tiyatrosu).

Çevirdiği bazı oyunlar: Almanca ve İngilizceden oyunlar çevirdi.

Jürgen Gross- “Sevgili Yalan”, Eduardo de Filippo- “Komedi Sanatı”, Botto Strauss- “Yeniden Hoşçakal”, Frank Wedekind- “İlkbahar Uyanışı”, William Shakespeare- “Kısasa Kısas”, William

Shakespeare- “Yanlışlıklar Komedi”, William Shakespeare- “Venedik Taciri”, Anton Çehov “Vanya Dayı”, Ariel Dorfman “Ölüm ve Kız”.⁴

Nesrin Kazankaya 2005 yılında 9. Afife Tiyatro Ödülleri’nde 2009 yılında 13. Afife Tiyatro Ödülleri’nde Dobrinja’da Düğün (Bir Günün Trilogyası) adlı oyunu ile Cevat Fehmi Başkurt özel ödülünü, yönettiği Rahat Yaşamaya Övgü oyunu ile yılın en başarılı yönetmeni ödülünü almıştır.

Nesrin Kazankaya halen Tiyatro Pera’da sanat yönetmeni, oyuncu, yönetmen ve Pera Güzel Sanatlar Kurumunda eğitimlik görevlerini sürdürmektedir.

⁴http://www.tiyatropera.com/Nesrin_Kazankaya.php (erişim tarihi: 20 Mart 2019)

GİRİŞ

Tanzimat döneminde başlayan Batılı anlamda tiyatro metinleri yazımı Servet-i Fünun ve Milli Edebiyat döneminde devam etmiş Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı döneminde özgün bir hal almıştır. Tanzimat dönemindeki taklitten tamamen sıyrılan Cumhuriyet Dönemi Türk tiyatrosu eserleri okunmak için değil sahnelenmek için yazılmaya başlanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte Ankara ve İstanbul'da konservatuvar ve devlet tiyatrolarının açılması oyunların izleyici ile buluşmasını ve yazarların daha çok oyunlar yazmasını sağlamıştır.

Cumhuriyet Dönemi Türk tiyatrosu, cumhuriyetin ilk yıllarında halkı bilinçlendirmek, cumhuriyetin ilke ve inkılâplarını halka aktarabilmek için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu dönemin başındaki yazarlar daha çok tarihi konulara Bu dönemin başındaki yazarlar daha çok tarihi konular, milliyetçilik ve toplumsal sorunlar üzerinde yoğunlaşan muhtevaları işlemeyi tercih etmişlerdir.

Bu dönemde, eserlerini sahnelemek için yazan ve daha çok toplumsal sorunları konu edinen yazarlardan birisi de Nesrin Kazankaya'dır. Nesrin Kazankaya eserlerinde toplumsal sorunlara ve evrensel konulara yer vererek Cumhuriyet Dönemi toplumcu gerçekçi yazarlara benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada Nesrin Kazankaya'nın eserleri metinler üzerinden incelenerek Cumhuriyet Dönemi Türk tiyatrosundaki önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NESRİN KAZANKAYA’NIN OYUNLARININ MUHTEVA VE YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1.1. Seyir Defteri

1.1.1. Eserin Kimliği

Seyir Defteri (Julia), Eylül 2003 tarihinde Lillian Hellman’ın *Pentimento* adlı eserindeki Julia’nın hikâyesinden yola çıkılarak yazılmıştır. Bu eser Nisan 2006 tarihinde Mitos Boyut Yayınevi tarafından basılmıştır. Seyir Defteri Nesrin Kazankaya’nın yazdığı ilk oyunudur. Bunu oyunun önsözünde şu şekilde belirtir: “İlk oyunum Seyir Defteri’ni (Julia), Amerikalı yazar ve aktivist Lillian Hellman’ın *Pentimento* adlı anı kitabında yer alan “Julia” öyküsünden yola çıkarak yazdım.”⁵

Yazarın bu ilk oyunu 2004 yılında Selim Naşit Özcan en iyi yazar ödülünü almıştır. Oyun ilk kez Tiyatro Pera tarafından 14 Kasım 2003 tarihinde oynanmıştır.

Nesrin Kazankaya, bu oyunun niçin yazıldığını ve oyuna niçin Seyir Defteri dediğini ise oyunun broşüründe şöyle aktarır:

Pentimento adlı anı kitabında yer alan, kısa “Julia” öyküsü yıllardır oyunlaştırmak istediğim bir öyküydü. Ancak bu yıl yazabilmemdeki itici güç bir ajansla çalışmamak düşüncesiydi; ikincisi ise yıllardır içimde sakladığım öyküyü sahnelemek ve oynamak isteği. İnsanlığın hemen her dönem acısını çektiği, son derece önemli bir dönüm noktasını, faşizmin engellenemez hale getirilen yükselişini anlatmak; iki dünya savaşı arasında kan ve ölüm kusan faşizmin, göz göre göre yayılışına bir kez daha dikkat çekmek istedim.

“Julia” öyküsü kısa ve çarpıcıdır. Lillian Hellman ve gerçek olduğu tartışmalı çocukluk arkadaşı Julia (soyadı bile yoktur) birbirlerine, normal sınırları zorlayan bir sevgiyle bağlıdırlar. Julia Avrupa’ya gidip, anti-faşist bir mücadele içine girer. Lillian ise ABD edebiyat çevresinde onurlu ve alkol sorunlu bir yaşam sürer. Öyküde Lillian’in yaşamı, ayrıntılarıyla yer alırken, Julia’nın yaşamından neredeyse hiç bir ayrıntı yoktur. Ben Julia’nın öyküsünü kurarak, paralel iki yaşam oluşturmaya çalıştım. Lillian Hellman’in tüm anılarından yararlandım ve onlara sadık kalıp, öykünün konusundan yola çıkarak, ‘Julia’ figürünün yaşamını kurguladığım bir oyun yazdım. Alman felsefecileri, siyaset kuramcısı Yahudi Hannah Arendt ve Nazi hayranı, parti üyesi Martin Heidegger’in, yarım yüzyıl süren aşkları gibi ayrıştıran bir aşkın peşine düştüm. Böylesi bir aşkı, dönemin sosyal acıları gibi ağır bir acıyı içerdiği ve az rastlanan özel bir durum olduğunu düşündüğüm için seçtim. 1923–1938 yılları arası ABD ve Avrupa’daki sosyal değişimleri, Julia ve Lillian’ın olağanüstü sevgisini takip ederek anlatmayı

⁵Kazankaya,2006:5.

hedefledim. Oyun bir anlamda faşizmin seyir defteridir. Belli aralarla Avrupa’da birbirlerini gören bu iki kadının buluştukları her kent, seyir defterinin bir durağıdır.⁶

Oyun iki perde ve yirmi dokuz sahneden oluşmaktadır.

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2006 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık...

1.1.2. Eserin Özeti

Lillian yaşamını gerçeği anlamının peşinde koşmakla geçirmiştir. Fakat ne gerçeği bulabilmiş ne de anlamı... Yaşamında gerçeği ve anlamı bulabilmek için boşa vakit geçirdiğini düşünmektedir. Yaşadığı hatıraların ise uzun bir yaşam olduğunu anımsar. Hatıralarının ona göre en anlamlı bölümü de Julia ile geçirdiği vakitlerdir.

Lillian daktilosunun başında anılarını yazmaya çalışmaktadır birkaç kez yazmaya çalışır fakat yazamaz, yazdığı kâğıtları yırtar. Yazmak isteyip de yazamadıkları, Amerika’da yaşanan “Cadı Kazanı”dır. Lillian Amerika’nın Rusya ile soğuk savaşından ve komünizm ile mücadelesinden son derece rahatsızdır. Lillian bugüne kadar yaşamını gerçek ve anlamlı olanı aramakla geçirdiğini düşünmektedir. Aynı zamanda yaşamının büyük bir bölümünü de yeterince değerlendiremediğini düşünür. Yaşadıkları ve yaşayamadıklarını düşünmeye başlar. Anılar onu yaşadıklarına götürür, geriye dönüş başlar ve Julia ile hatıralar onu 1922 yılından yılbaşı akşamının yolculuğuna çıkarır.

Lillian ve Julia birbirlerini çocukluktan beri tanıyan iki arkadaştır. Gençlik çağına geldiklerinde Julia Oxford Üniversitesi’nde okumaya karar verir. Üniversitede Freud’un asistanlığını yapan Julia bir yandan da öğrenci derneğinde komünizm faaliyetleri içerisinde yer alır. Psikoloji okuduğu sırada Johannes ile tanışır ve ona âşık olur. Almanya’da Nasyonal Sosyalist Parti ve ideolojisini tanımaya çalışır. Nasyonal Sosyalist Partinin giderek savaş yanlısı bir tutum sergilediğine şahit olunca Nasyonal Sosyalist Partiden uzaklaşır ve 1932 yılında Viyana’da düzenlenen Dünya Barış Konferansında rahatsızlık duyduğu bu durumu açıkça dile getirir. 1936 yılında Viyana komün evine baskın düzenleyen polis Julia’yı tutuklar. Bir yıl tutuklu kalan Julia içerde türlü işkencelere maruz kalır. 1937 yılında erkek arkadaşı Johannes’in Nazilerle yaptığı görüşmeler sonucunda tutuklu bulunduğu emniyet sarayından çıkartılır. Julia hapishane hayatından kurtulmasına rağmen bu durumdan memnun değildir. O dışarı çıkmıştır fakat arkadaşları içerdedir. Asıl sorun ise Nazilerin yardımıyla dışarı çıkmış olmasıdır. Çünkü onun siyasi görüşü Nazi anlayışından oldukça uzaktır.

⁶http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?seyir_defteri (erişim tarihi: 16 Eylül 2018)

Julia, Johannes'in Nazi görüşünü şiddetle savunması ve onun değişmeyeceğini anlaması üzerine ondan ayrılır. Bir süre sonra Lillian ve Julia mektuplaşırlar. Lillian Moskova Tiyatro Festivaline gideceğini söyler. Julia cevap mektubunda eğer Moskova'ya Berlin üzerinden giderse onunla kısa süre de olsa görüşebileceğini, Paris'teki istasyonda onu Karl'ın karşılayacağını ve Karl'ın ona yapması gerekenleri anlatacağını söyler.

Lillian 1938 yılında Moskova'ya tiyatro festivaline gitmek üzere yola çıkar. Julia söylediği gibi transit vizesini Paris'e alır. Paris'te Julia'nın arkadaşı Karl onu karşılar. Bir şapkanın içinde 50.000 dolar verir. Bu parayı Berlin'e götürmesini ister. Bu para ile birçok tutuklu arkadaşlarının ya da yakında tutuklanacak olanların kurtulabileceğini söyler ve eğer yapamayacaksa bu parayı ona vermeyeceğini Lillian'a belirtir, eğer beceremeyecekse bu işe girişmemesini söyler. Lillian şapkayı ve parayı alır yolculuğa devam eder. Yolculuğu sırasında Julia'nın bir kadın arkadaşı ona eşlik eder ve ona yapması gerekenleri açıklar. İstasyondaki subayın şüpheli sorularını cevaplayan Lillian, Berlin'de Restoran Albert'te Julia ile görüşür. Karl'ın verdiği şapkayı Julia'ya ulaştırır. Julia parayı alır. Arkadaşı Lillian'a çok önemli bir iş başardığını bu sayede yaklaşık 1000 kişinin hayatını kurtarabileceğini söyler. Bir süre Lillian ile sohbet ederler. Johannes'ten bir kızı olduğunu ismini Lilly koyduğunu söyler. Lillian çocuğu görmeyi çok istediğini söylese de Julia bunun şu an mümkün olmadığını eğer böyle bir şey yaparsa şüphe uyandıracağını söyler. Bu sırada Julia'nın arkadaşları gelir. Lillian her ne kadar Julia'dan ayrılmak istemese de Varşova'ya gitmek için istasyona doğru yol alır. Bu görüşmeden bir süre sonra Julia korkunç bir şekilde bıçaklanarak öldürülür. Ceseti almaya Lillian gelir. Lillian'ın artık tek bir isteği vardır: Julia'dan ona hatıra kalan Lilly'i bulmak...

1.1.3. Eserin Muhtevası

Seyir Defteri (Julia), Lillian'ın kaleminden Julia'nın hatıralarını anlatmaktadır. Eser, Amerika Birleşik Devletlerinde ve birçok Avrupa ülkesinde tepki gösterilen Sosyalizm ve Komünizm karşıtlığını ve bu karşıtlığın katliamlara varan yönünü ele almaktadır.

Seyir Defteri (Julia)özelde Julia ve Lillian'ın anılarından yola çıkarak dünyada faşizmin ve şiddetin yükselişini, insan sevgisinin yok oluşunu konu alan bir oyundur. Almanya'da başlayan Nasyonal Sosyalist hareket gün geçtikçe daha sert bir rejim haline gelmektedir. Bu sert rejim karşında ABD ve diğer Avrupa toplulukları sessiz kalmakta ve duruma müdahale etmemektedir. Oyunun temelinde yatan konu ise Almanya ile birlikte yükselen Nasyonal Sosyalist hareketin Julia'nın deymiyle insanları acımasızca yargılaması ve yok etmesidir.

Seyir Defteri (Julia) bir dönem oyunudur ve konusunu doğrudan tarihten almıştır. Oyun içerisinde anlatılan olaylar 1918 yılında Birinci Dünya Savaşında Alman yenilgisi ve Alman Komünist Partisinin kurulmasıyla başlar. 1954 yılında ABD Komünistleri Kontrol Kanunu ile birlikte Komünist Parti yasağının gelmesi ile sona erer. Oyunun metninde de kronolojik sıralama birbirini aynı şekilde takip eder.

Seyir Defteri (Julia) genel olarak insanlığı ilgilendiren sorunları ele alan bir oyundur. Oyun henüz birinci sahnesinde (Julia ve Lillian'ın fotoğraflara baktığı sahne) Kahire, Tahran ve Venedik'te yaşayan insanların hastalıklı, yoksulluk içinde sürdürdükleri hayatlarından bahsedilir. Lillian ve Julia fotoğraflara bakarak kendi yaşamları ile yoksul insanların yaşamı arasında büyük bir uçurum olduğunu belirtir.

Lillian: Ay bu çocuklar ne böyle.

Julia: Burası Kahire, bunlar da kör iki çocuk. Biliyor musun gözleri sinekler yüzünden kör olmuş. Sinekler hastalık taşıyor. Düşünebiliyor musun, sinekleri öldürecek ilaç alacak paraları yok. Ama biz çok şık, müzikli yerlerde yemekler yedik; bir sürü zengin Kahireli vardı. Bu fotoğrafı gizlice çektim, kötü çıkmış. Büyükbabam çok söylendi: “ Tarihi görmüyorsun, tarihi görmek gerekir, bakmak değil.” Ben de görüyorum dedim, bu çocukları görüyorum işte. Çok kızdı, boşuna getirmiş beni, nereden öğreniyormuşum bunları, falan...

Lillian: Burası da Kahire mi?

Julia: Hayır, Tahran, bak bu nehir değil. Lağım suyu akıyor sokağın ortasından. Otelin arkasındaki fakir bir mahalle. İnsanlar lağım suyu içiyor.

Lillian: Lağım suyu mu, neden?

Julia: Öyle işte, gördüm. Bak bu da Venedik, zavallı bir gondolcunun kulübesi. Nasıl yıkılacak gibi, değil mi? Epey takip ettim.⁷

Eserde yer alan bir diğer konu işçi haklarıdır. Sendikal örgütlenmenin önemi ve işçi haklarının bir maden işçisinin üzerinden aktarılması, oyunda küçük bir bölümde yer alsa da sosyal mücadele ve eşitliği aktarma yönünden önem arz etmektedir. Bu bölümde işçinin isteğinin ardından öğrencilerin kendi arasında tartışmaları da Julia'nın sosyalizm fikrini benimsediğini göstermektedir.

İşçi: (...) sonra aniden 150 sendika üyesini işten çıkardılar. İş araçlarına zarar verdikleri iddiasıyla. Tanıklar da buldular. Çok yüksek paralar ödemişler tanıklara. En yakın arkadaşlar tanıklık yaptı. Kimin satıldığı belli değil artık. Sendika merkezinde bile insan kimseye güvenemiyor. İş çıkışı, madenin ağzında bekliyorlar. Tek tek çekiyorlar. Biz aşağıdayken yukarıda neler oluyor bilemiyoruz. Yalnız olmamaya dikkat ediyoruz. Çalışma gruplarına mutlaka onların adamlarından birilerini de sokuyoruz.

⁷ Kazankaya, 2006: 13.

Sahte grizu patlamasıyla, hepimizi aşağı gömmelerinden korkuyoruz. Bu eylemin başarılı olması gerek. Her kesimden destek almalıyız. Gazeteciler olmalı. İki arkadaşı Londra'ya yolladık. Hükümet yanlısı gazeteler “kızıl tehlike” diye damgaladı. Greve kitle desteğini azaltmak istiyorlar. Haklı mücadelemizi küçük bir azınlığın yönettiği komünist bir hareket gibi göstermek istiyorlar.⁸

Oxford öğrenci yurdunun dernek odasında geçen bu konuşmanın ardından öğrenciler kendi arasında fikir ayrılığına düşer. İşçi, öğrencilerden onları destekleyen bir bildiri yazmalarını ya da grevi destekleyen büyük yürüyüşe öğrenci ve ailelerinin katılmalarını istemektedir. Öğrencilerden bir kısmı bu isteğin yerine getirilemeyeceğini, rektörlüğün izninin olmayacağını savunurken Julia evrensel insan haklarından söz edildiğini ve işçinin isteklerine destek verilmesi gerektiği görüşünü savunur. Oyundaki bu diyaloglar üzerinden de sosyalizm fikrinin eserde konu edildiği görülmektedir.

Elizabeth: Bir dakika arkadaşlar, derneğimizin tüzüğünü aşamayız. Rektörlüğün iznini unutmayalım.

Edward: Evet ama her şey izin demek değildir. İnisiyatifimiz belirler.

Elizabeth: aşırı uçlara gitmemek de inisiyatifdir.

Julia: Bir dakika bir dakika sen ne demek istiyorsun? Aşırı uç ne demek? Senin sosyalistliğin izin verildiği kadar mı bilmek isterim!

Elizabeth: Benim sosyalistliğim öğrenci haklarını savunmaktır. Okulla ilgili olandır. Her sürecin kendi görevleri vardır.

Julia: Ha, şimdi öğrencisin, sınırların var. Dışarıda olan bitenle mezun olmadan ilgilenemezsin öyle mi? Bunun adı oportünizmdir. Açıkça korkuyorum desene sen!⁹

Oyunda anlatılmak istenen hemen hemen bütün fikirler Julia üzerinden aktarılmıştır. Mücadeleci yaşam biçimi Julia'nın karakterini oluşturan en temel etmendir. Oyunda zorluklara çözüm yolu üreten ve karşı koyan insan tipinin temsilcisi de Julia'dır. Julia ve Lillian'ın bir diyalogunda geçen şu söz Julia ve Lillian özelinde insanlarda olması gereken bir özellik eserin genelinde konu edilmiştir: “Biz Julia ve Lillian, yaşamın umutsuzluk ve çaresizliğe dönüşmesine izin vermeyiz”¹⁰.

Seyir Defteri (Julia)dünyadaki siyasi olayları konu edinen bir oyundur. Buna oyunun en temel konusudur demek de mümkündür. Yazar henüz ilk sahnede başlayan tezatlıklarla dünyadaki siyasi gelişmeler ve savaşlar üzerinden yaşanan insanlık dramını gözler önüne sermiştir. Özellikle Almanya'daki Nasyonal Sosyalist hareketin dünyayı nasıl bir felakete sürüklediği aktararak Nasyonal Sosyalizm fikrinin insancıl yaklaşımdan oldukça uzak olduğunu aktarmayı da konu edinmiştir.

⁸ Kazankaya, 2006: 19,20.

⁹ Kazankaya, 2006: 20,21.

¹⁰Kazankaya, 2006: 29.

Julia:“(...) Sosyalizmle hiçbir ortak yanı olmamasına karşın, kendine Nasyonal Sosyalist adını verecek kadar yüzüstü olan Naziler, küçük burjuvaların ateşli milliyetçi duygularından yararlanmakta ve ne yazık ki sosyal demokratlar ve reformistler arasında değerli destekler bulmaktadır. İlgüdülerini yitirmiş, sesini ve yumruğunu faşizme ödünç vermeye hazır Sosyal Demokratların tarihi sorumsuzluğu büyüktür. Sosyal Demokratların iddia ettiği gibi, faşizm “proletarya ve burjuvazinin üstünde yer alan bir devlet gücü biçimi” değildir; “devlet mekanizmasını ele geçirmiş küçük burjuvazinin başkaldırısı” da değildir. Ne sınıflar üstü var olan bir güç ne de küçük burjuvazinin ya da lümpen proletaryanın finans kapital üzerindeki iktidarındır. Faşizm finans kapitalin ta kendisidir! Bir yıldırıcı oç alma hareketidir. Diğer uluslara karşı kini körükleyen, bağnaz bir milliyetçiliktir!”¹¹

1.1.4. Eserin Yapısı

Seyir Defteri 2 perde ve toplamda 29 sahneden oluşmaktadır. İlk perde (s.12-54) 1 Ön oyun ve 14 sahneden ikinci perde ise (s.55-95) 15 sahneden oluşmaktadır. Perdelerin sahne bölümlenmesi şu şekildedir:

1. Perde: ön oyun (s.11), sahne 1 (s.12-15), sahne 2 (15-17), sahne 3(s.18-19), sahne 4 (s.19-22), sahne 5 (s.22-24), sahne 6 (s.24-27), sahne 7 (s.27-28), sahne 8 (s.28-31), sahne 9 (s.31-36), sahne 10 (s.36-39), sahne 11(s.40-44), sahne 12 (s.44-48), sahne 13 (s.48-52), sahne 14 (s.52-54).

2. Perde: sahne 15 (s.55-56), sahne 16 (s.56-60), sahne 17 (s.60-66), sahne 18(s.66), sahne 19 (s.66-70), sahne 20 (s.70-74), sahne 21 (s.74-75), sahne 22 (s.75-79), sahne 23 (s.79-82), sahne 24 (s.82-83), sahne 25 (s.83-85), sahne 26 (s.86-90), sahne 27 (s.90-91), sahne 28 (s.92-93), sahne 29 (s.93-95).

1.1.4.1. Olay Örgüsü

1. Lillian’ın Julia ile olan anılarını daktilo başına geçerek anlatmaya başlaması ve geriye dönüş.
2. Julia ve Lillian’ın üniversite eğitimleri için birbirinden ayrılması ve Julia’nın Freud’un asistanı Johannes Kahl ile tanışarak onunla aşk yaşaması.
3. Julia’nın Johannes’in peşinden Viyana’ya gitmesi ve ardından Johannes’in Nazizm fikrine olan inancı ile Julia’nın fikirlerinin ters düşmesi.
4. Julia ve Johannes’in ayrılması.
5. Avrupa’daki iç karışıklıklardan ve faşizmden rahatsız olan Lillian gönüllü orduya destek olmak için İspanya’ya gitme kararı alması.
6. Julia’nın isteği doğrultusunda Berlin’de buluşmaları ve Julia’ya parayı teslim etmesi.
7. Julia’nın hayatını kaybetmesi.

¹¹ Kazankaya, 2006: 56.

Seyir Defteri'nde olay örgüsü Julia'nın anıları üzerine kurgulanmıştır. Oyun Lillian'ın daktilo başında anılarını yazmaya başlaması ve geriye dönüş tekniği ile anılara geri dönmesi ile başlar. Julia ve Lillian yakın arkadaştır. Birbirlerini çok severler. Üniversite yıllarına kadar neredeyse bütün yaşamları birlikte geçmiştir. İlk ayrılıkları da üniversiteye başlamalarıyla oluşmuştur.

Julia ve Lillian sosyalizm fikrini benimsemektedir. Lillian üniversitede Freud'un asistanı Johannes ile tanışır. Julia ve Johannes'in arkadaşlıkları bir süre sonra ilerler ve aşk yaşamaya başlarlar.

Julia bir süre sonra Johannes'in ardından Viyana'ya gider. Johannes'in Nasyonal Sosyalist fikri benimsediğini öğrenir ve ondan uzaklaşır. Johannes ve Julia arasındaki ilk çatışma da burada başlamış olur.

(Nasyonal Sosyalizm)

Johannes Julia

Julia ve Johannes arasındaki bu çatışma onların birbirinden ayrılmasına sebep olur. Julia Berlin'e geçer ve dünya barışını sağlamak için mücadele eder. Lillian'dan yardım ister. Lillian onun yardımını reddetmez ve yanına gider. Bu yardımın sonucunda birçok suçsuz kişi kurtulur. Julia ise hayatını kaybeder. Julia'dan geriye bir bebek kalır.

1.1.4.2. Dügümler ve Çözümler

Tablo 1.1 Seyir Defteri Dügüm Ve Çözüm Tablosu

1. PERDE (S.12-54)				2. PERDE (S.55-95)	
S.16	S.19	S.27	S.44	S.80	S.86
1 →					
		2 →			
				3 →	
1. Julia Oxford'a okumaya gidecek mi? 2. Julia tıp okumak için Viyana'ya gidecek mi? 3. Lillian Julia'nın yanına giderek Julia'nın istediği parayı ona ulaştırabilecek mi?					

1.1.4.3. Zaman

Julia ve Lillian'ın anılarından yola çıkılarak yazılan *Seyir Defteri (Julia)* Lillian'ın 1960 yılında anılarını yazdığı ön oyun ile başlar. Ön oyun bize 1960 yılını gösterse de bu tarih Lillian'ın ağzından oyunun olay örgüsünün son bulunduğu yerdir. Nesrin Kazankaya ön oyun bölümünde geri dönüş tekniğini kullanır ve 1. sahne 1923 yılı ile başlar. Ardından kronolojik sıra takip edilerek 1951 yılına kadar zamanda anılarla bir seyre çıkılır. Eserin birinci sahnesi 1923 yılını, son sahnesi 1939 yılındaki zaman dilimini göstermektedir. Buradan hareketle ön oyunu da hesaba katarsak 37 yıllık bir zaman dilimini göstermektedir. Eserdeki vaka zamanı 2. Dünya savaşı öncesindeki gerilimin tırmanışını yansıtmaktadır. Eserdeki sahnelerin vaka zamanları aşağıdaki gibidir.

Sahne 1: 1923 / Sahne 2: 1927 / Sahne 3: 1928 / Sahne 4: 1928 / Sahne 5: 1929 / Sahne 6: 1929 / Sahne 7: 1929 / Sahne 8: 1929 / Sahne 9: 1930 / Sahne 10: 1930 / Sahne 11: 1930 / Sahne 12: 1931 / Sahne 13: 1931 / Sahne 14: 1931 / Sahne 15: 1932 / Sahne 16: 1932 / Sahne 17: 1933 / Sahne 18: 1936 / Sahne 19: 1936 / Sahne 20: 1937 / Sahne 21: 1937 / Sahne 22 : 1937 / Sahne 23: 1938 / Sahne 24: 1938 / Sahne 25: 1938 / Sahne 26: 1938 / Sahne 27: 1938 / Sahne 28: 1939

Tiyatro Pera'nın internet sayfasında *Seyir Defteri (Julia)* oyunu ile ilgili broşüründe "Seyir Defteri Tarih Dizini" adlı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde oyunda anlatılmak istenen olaylar ile tarihsel dizin arasında bağlantı kurulmaktadır.

1.1.4.4. Mekân/Dekor

Nesrin Kazankaya oyunun önsözünde ve basında yer alan röportajlarında *Seyir Defteri (Julia)* için "Belli aralarla Avrupa'da birbirlerini gören iki kadının buluştukları her kent, *Seyir Defteri*'nin bir durağıdır." der. Julia ve Lillian'ın buluştukları yerlerin yanında iki bireyin birbirinden bağımsız olarak yaşadığı anıların yer aldığı mekânlarda sahnelerin bölünmesinde birebir etkili olmuştur. *Seyir Defteri (Julia)* oyununda yer alan mekânlar, sahne bölümlenmelerine göre aşağıdaki gibidir¹².

Sahne 1: New York; 5. Cadde Büyükbabanın Evi / Sahne 2: New York, Cafe NY / Sahne 3: New York; Horace Liveright Yayınevi / Sahne 4: Oxford; Öğrenci Yurdu, Dernek Odası / Sahne 5: New York; Liveright Yayınevi / Sahne 6: Oxford; Johannes ile Tanışma / Sahne 7: New York; Liveright Yayınevi / Sahne 8: Oxford; Kantin / Sahne 9: Los Angeles; Metro – Goldwyn- Mayer Senaryo Ofisi / Sahne 10: Los Angeles; Paramount Stüdyosu / Sahne 11: Münih; Yeni Alman Gençliği Eğitim Vakfı / Sahne 12: Viyana; Viyana

¹²Kazankaya, 2006:6.

Üniversitesi / Sahne 13: New York; S. Dashiell Hammett'in evi / Sahne 14: Viyana; Komün Evi / Sahne 15: Dünya Barış Konferansı, Viyana / Sahne 16: New York; Lillian ve Dashiell'in evi / Sahne 17: Viyana; Komün Evi / Sahne 18: Viyana; Komün Evi / Sahne 19: New York; Lillian ve Dashiell'in evi / Sahne 20: Viyana; Emniyet Sarayı / Sahne 21: Viyana; Amerikan Konsoloslugu / Sahne 22: Madrid; Sokak / Sahne 23: Berlin/Madrid; Mektuplar / Sahne 24: Paris; Gar edu Nord / Sahne 25: Berlin; İstasyon / Sahne 26: Berlin; Retaurant Albert / Sahne 27: Londra; Kilise, 1938 / Sahne 28: St Maryland; Yazlık ev / Sahne 29: Washinton D.C. ; Otel Lousiana

1.1.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

Seyir Defteri (Julia)iki ana karakter üzerine kuruludur. Bunlardan biri Julia diğeri Lillian'dır. Julia ve Lillian iki yakın arkadaştır ve olay örgüsünün temelinde yer alır. Seyir Defteri (Julia), Nesrin Kazankaya'nın diğeri oyunlarına göre oyuncu kadrosu en geniş olan oyundur. Oyunun diğeri oyuncularını ise şu şekildedir: Dashiell, Johannes Kahl, Jenny, Michael, Barbara, Alice, Julian, Elizabeth, Edward, İşçi, Leah, Hannah, James, Ingeborg, Adelheit, Hildegard, Nell Martin, Maria, William Fulker, Karl Holliger, Klaus, Konsolos, Fritz, Papaz, Lucien Ballard, Subay, Gestapo, Albert, Müşteriler, Öğrenciler, 2 Polis

1.1.4.5.1. Lillian

Amerikalı oyun ve senaryo yazarı, Julia'nın yakın arkadaşı... Eğitimini New York ve New Orleans okullarında tamamlamıştır. Kendisini ürkek, pısrık gölgesinden korkan biri olarak tanımlar. "Off, ürkek, pısrık, gölgesinden korkan salağın tekiyim..." Julia'nın onun hakkındaki fikirleri ise Lillian'ın kendisi hakkında düşündüklerinden farklıdır. Julia, Lillian'ı hassas ve gururlu olarak tanımlar. "Fazla gururlu, fazla hassas, fazla cesur olduğunu bilecek kadar akıllısın"¹³.

Lillian Hellman, Kant ve Hegel gibi yazarları okumuş ve kendini felsefe alanında yeterince geliştirmiştir. Julia'nın hayatında her zaman kritik rol oynayan bir kişidir. Oyunda Julia'nın yaşadıklarını somut bir şekilde ortaya çıkarmada önemli rol üstlenmektedir.

1.1.4.5.2. Julia

Lillian'ın arkadaşıdır. 1927 yılında Oxford'a kabul edilir. Orada Johannes ile tanışır. Johannes'ten bir çocuğu olur fakat Johannes'in bu çocuktan haberi olmaz. Julia, Seyir Defteri'nin başrol oyuncusudur. Olay örgüsünün neredeyse tamamı Julia üzerine kuruludur. Hatta yazar da bu oyunu Julia'nın öyküsü olarak tanımlar.

¹³ Kazankaya, 2006: 17.

Julia sosyalizm fikrini benimsemektedir ve mücadelecî bir yapısı vardır. Haksızlıklara karşı boyun eğmez ve fikirlerini dünyaya anlatabilmek için her türlü mücadeleye ölümü pahasına koşar. Dünyada barışı ve insan haklarını anlatabilmek için mücadele eder. Onun yaşamında umutsuzluğa yer yoktur. “Biz Julia ve Lillian yaşamın umutsuzluk ve çaresizliğe dönüşmesine izin veremeyiz”¹⁴.

1.1.4.5.3. Diğerleri

Edward: Julia'nın arkadaşıdır. Oxford üniversitesinde okumaktadır.

Alice ve Barbara : Liveright yayınevinin çalışanlarıdır. Nesrin Kazankaya bu iki kişi hakkında didaskali içerisinde şu şekilde bilgi verir: “ Alımlı, soğuk, kibirli iki kadın girer” Lillian'ı Liveright yayınevi hakkında uyarı bu yayınevinin amacının dışında çalıştığını söyleyen kişilerdir. Toplumsal bozuklukların aktarılmasında görev üstlenmektedirler¹⁵.

“ ALİCE: Liverigh sürekli büyük partiler verir Lillian. New York'u ziyaret eden bir yazar, yeni bir kitap, bir doğum günü onun A sınıfı ya da B sınıfı diye sınıflandırdığı partiler için birer bahane oluyor.

BARBARA: Liveright, yazarların dolardan çok ilgi çekmeye önem verdiği belki de ilk yayıncı hayatım.

ALİCE: A sınıfı partiler saygın ve yüksek sınıf sohbetleri için verilir.

BARBARA: B sınıfı partilerde sarhoş olunur, ,işin içine seks de girer. Hazırlıklı ol tatlım.”¹⁶

İşçi: Oxford öğrenci yurdunda dernek odasında maden haklarını savunmak için bir eylem yapmak istediklerini ve bu eylem için her kesimden destek almaları gerektiğinden bahseder. Oxford öğrenci derneğinden eylem için yardım ister. Onun bu yardım isteği öğrenci derneğinde görüş ayrılıklarına sebep olur. Sosyalizm fikrinin belirgin bir şekilde aktarılmasında ve sosyalist fikri benimseyen bireylerin sosyalistliğini sorgulamasında önemli görev üstlenmektedir.

Elizabeth: Oxford Öğrenci yurdunda İşçi'nin yardım isteğinde bulunduğu sırada odada bulunanlardandır. Maden işçisinin isteğinin derneğin tüzüğüne aykırı olduğunu söyler. Sosyalizm fikrini benimsemektedir. “Benim sosyalistliğim öğrenci haklarını savunmaktır. Okulla ilgili olandır. Her sürecin kendi görevleri vardır.”¹⁷

Johannes Kahl: Almanya Münih'te doğmuştur. Freud'un asistanıdır. Julia Freud'un fikirlerini ve psikoloji alanındaki çalışmalarını takip etmektedir. Johannes ve Julia ile bir konferans çıkışında tanışır ve ilerleyen yıllarda Johannes, Julia'nın üniversitede hocası olur.

¹⁴ Kazankaya, 2006: 29.

¹⁵ Kazankaya, 2006: 18.

¹⁶ Kazankaya, 2006: 18,19.

¹⁷ Kazankaya, 2006: 21.

Julia ile aşk yaşar ve bu aşktan bir çocukları olsa da Julia ile siyasi fikirleri uyuşmadığı için ayrılırlar. Johannes'in bu çocuktan haberi yoktur.

Julian: Liveright Yayınevin'de Lillian'ın işine son veren kişidir. Lillian'ın kürtaj yaptırmamasını ve gideceği doktoru öneren kişidir. Oyun boyunca yayınevi sahnesinde bir iki yerde görünmesi dışında başka rolü yoktur.

Leah, Hannah : Metro – Goldwyn – Mayer Senaryo Ofisinde çalışmaktadırlar.

Dashiell: Amerikan polisiye yazarı olan Dashiell Hammett, Metro – Goldwyn – Mayer Senaryo Ofisinde Lillian ile tanışır ve daha sonra Lillian ile evlenir. Rahat bir kişiliğe sahip olan Dashiell, Lillian ile birlikte oyunun sonuna kadar Julia'ya yardım eder.

Adelheit, İngebord, Hildegard: Yeni Alman Gençliği eğitim vakfı üyelerindendirler. 1930 yılında Julia'yı vakıfta karşılarlar. Johannes'in arkadaşıdır.

Jenny, Klaus, Michael: Viyana üniversitesi öğrencileridir. Julia ile aynı sınıftadırlar. Johannes'in öğrencileridir. Johannes'ten farklı olarak sosyalizm ve komünizm fikirlerini benimsemektedirler. Julia bir süre bu öğrencilerle birlikte Komün Evi'nde kalır.

Nell: Dashiell'in sevgilisidir. Dashiell'in Lillian ile birlikte evine ilk girdikleri sahnede görülür. Diğer sahnelerde rolü yoktur.

Fritz: Julia'nın Komün Evi'nden arkadaşıdır.

Faulkner: William Faulkner Amerikan roman ve öykü yazarıdır. Lillian ve Dashiell'in arkadaşıdır.

Konsolos: ABD'nin Viyana'da görevli konsolosudur. Julia tutuklanıp hapisten çıkarıldığı zaman onunla görüşür. Konsolos Julia'ya ABD'ye dönmesi gerektiğini söyler.

Maria: İspanya İç Savaşı'nda Madrid'de hava saldırısı sırasında Lillian ile tanışır. İç Savaştan önce kuaförlük mesleğini icra etmektedir. Savaş sırasında dükkânı bombalanmış ve işsiz kalmıştır.

Karl Holliger: Paris tren istasyonunda Julia'ya götürmesi için şapka içindeki parayı Lillian'a veren kişidir.

Kadın: Julia'ya şapka içindeki parayı vermeye giden Lillian'a Berlin İstasyonunda refakat eden kişidir.

Subay: Lillian'ın belgelerini ve biletini Berlin istasyonunda kontrol eden kişidir.

Rahip: Julia'nın cenaze işlemleri sahnesinde yer alır.

1.2. Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası)

1.2.1. Eserin Kimliği

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası), Nesrin Kazankaya'nın 16 Temmuz 2004'te İstanbul'da yazımını tamamladığı eserin adıdır. Bu eser Seyir Defteri oyunu ile birlikte Nisan 2006 yılında Mitos Boyut yayınevi tarafından Toplu Oyunları 1 adı altında yayınlanmıştır. Nesrin Kazankaya oyunun önsözünde ne anlatmak istediğini şu şekilde özetlemiştir:

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası), Soğuk Savaş sonrası, 1991-1996 yılları arasında, Avrupa'nın ortasında ve tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleşen, naklen yayımla televizyonlardan bir korku filmi gibi izlenen, milliyetçilik adına "etnik temizliğe" dönüşen; yüz binlerce insanın öldüğü, sakat kaldığı, milyonların göç etmeye zorlandığı Yugoslavya İç Savaşı'nı, Bosna-Hersek'deki önlenebilir büyük bir soykırım fon olarak alır.¹⁸

Dobrinja'da Düğün oyunun diğer ismi Bir Günün Trilogyası'dır. Trilogya üçleme anlamına gelmektedir. Yazar bu oyunda bir günün üç vakti olan sabah, öğle ve akşam saatlerinde yaşanan olayları anlatmıştır. Bu yüzden bu oyuna bir diğer isim olarak "Bir Günün Trilogyası" adını vermiştir.

Savaş, sanatı anlatamaz; onu en iyi belgeseller yapacaktır. Oyunda, yıkıntılar arasında yan yana iki evde yaşayan insanların, savaşla tetiklenen kırgınlıkları, çatışmaları ve savaşa rağmen umutları, dirençleri anlatılmaktadır. Hazırlıklarla geçen sabah, öğleden sonra ve düğünle sonlanan akşam, savaşın içinde bir günün trilogyasını oluşturur.¹⁹

Bu oyun Yugoslavya'daki iç savaşta bir günlük ateşkesin ilanından hareketle insanların psikolojik durumlarını ve savaşın soğuk yüzünü, savaş içerisinde olan toplumlardaki bireyin ruhsal portresini yansıtan bir eserdir.

Nesrin Kazankaya bu oyunu ile 2005 yılında Afife Jale En İyi Yazar ödülüne, yine aynı yıl Eleştirmenler Birliği tarafından Yılın En İyi Oyunu ödülüne layık görülmüştür. Bu oyun ilk kez 7 Ocak 2005'te Tiyatro Pera tarafından sahnelenmiştir.

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2006 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

¹⁸ Kazankaya, 2006: 6.

¹⁹ Kazankaya, 2006: 7.

1.2.2. Eserin Özeti

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) 1991–1996 yılları arasında Yugoslavya iç savaşını ve Bosna-Hersek'teki soykırımı arka plana alarak, sabah başlayıp akşam son bulan bir günlük yaşamdaki dramı ele alır.

Yugoslavya'da iç savaş devam etmektedir ve iki günlük ateşkes ilan edilmiştir. Melisa ve Senija bahçede düğün hazırlıkları yapmaktadır bu hazırlıklar öğleye kadar sürer. Bego ve Asım müzik organizasyonu için prova alırlar. Öğleden sonrada Beto ve Asım bahçede provaya devam eder. Akşam olur ve düğün başlar, konuklar düğünü kutlar. Bir yandan yeme içme bir yanda da müzik vardır. Düğün sırasında Asım, Beto, Melisa ve Senija hikâyeler anlatır. Anlatılanların bir kısmı savaş esnasında yaşanan gerçek hikâyelerdir. Asım Makedon, Bego Arnavut ve Boşnak, Jasna Hırvat, Melisa Boşnak, Senija Yunan ve Boşnak, Slobodan ise Sırp'tır. Savaş politikaları ve etnik ayrışmalar üzerine tartışma yaşanır. Politik tartışmalar özel hayatın deşifre edilmesine dönüşür ve fitili ateşleyen kıvılcım olur. Oyun Yugoslavya'daki iki günlük ateşkesin son bulması ve savaşın kaldığı yerden devam etmesi ile son bulur.

1.2.3. Eserin Muhtevası

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) Yugoslavya'daki iç savaş sırasında iki günlük ateşkesin ardından yan yana iki evde yaşayan ailelerin sabah, öğlen ve akşam olmak üzere düğün hazırlıklarını ve bu hazırlıklarla birlikte düğün esnasında yaşananların şahıslar özelinde anlatmalarına dayanan bir oyundur. Oyun boyunca bireylerin savaş hakkındaki fikirlerine yer verilmekle birlikte, savaşın yıkıcı ve yok edici etkisi sık sık dile getirilmiştir. Oyun Slobodan ve Jasna'nın düğün hazırlıklarının yapılmasıyla başlar. Oyun her ne kadar bir düğünün dramatik örgüsünde şekillense de anlatılanlar savaşın Yugoslavya'da yaşayan insanların psikolojisi üzerinde bıraktığı etkiyi ele alır.

Oyun ilk sahnesinde savaşın insanlara verdiği maddi zararlar ile başlar. İç savaşla birlikte evler ve arabalar bombalanmakta, cadde ve sokaklar yaşanmaz hale gelmektedir. Savaşın maddi ve manevi yönden insanlarda bıraktığı hasar bu oyunda görülen en önemli muhtevalardandır. Nitekim Asım'ın savaşta kolunu kaybetmesi, komşularının arabasının bombalanması buna örnek gösterilebilir.

SENİJA: (Güler) Salak Mustafa! Nasıl da seviniyordu arabasına bir şey olmadı diye. “Yugo 1300’üm ne bombardımanlar gördü! Kaderi iyi bu arabanın.” Al sana kader. Bum! Vites kolu kalmış geriye. Hiç değilse aküsü kalaydı diyor.²⁰

(...)

ASIM: Bizim mutsuzluğumuzdan! İçimizdeki savaştan! Kendi akıttığımız kandan!... Hepiniz dinleyin o zaman! Dinle Senija! Kolumu bir sığınakta kaybettim. Daha ilk gidişimde, ilk bombalarda. Hastanede size neler anlattıklarını tahmin edebiliyorum. Kim bilir ne kahramanlık öyküleri uydurmuşlardır. Kahramanlık yapmaya fırsatım bile olmadı ki. Zaman kalmadı! Melisa’yı görmek istemiştım. İlk sevkıyatı kaçırdım. Bego’nun bindiği kamyona binemedim. Çünkü karımı görmek istemiştım. Belki de son kez demiştım. Güzel karımı gitmeden görmeliydim. Laboratuardan ya da bilmem nereden öyle geç geldi ki... İlk bomba sesiyle ödüm patladı. Kafamı bile kaldıramadım. Evet, bir böcek gibi yere yapışıp kaldım. Sonra her yeri ateş kesti. Kırmızı kıpkırmızı... Delikanlılar, güzel insanlar, benim insanlarım kan gölünde yatar oldu. Gece kaç saat diye sordun Melisa? Peki, ölüm kaç saatte gelir biliyor musun? Bedendeki kan kaç saatte boşalır? Saatlerce konuşmam gerekti. Hepsı teker teker öldüler! Yanımda, sağımda, arkamda; her yerde, öldüler!...²¹

Oyunda genel olarak savaşın yıkıcı ve tahrip edici etkisi vurgulanmıştır. Dini mabetlerin ve insanların kutsalı olan değerlerin yok edilmesi ve bu değerlerin ayaklar altına alınması savaşın getirdiği olumsuz etkenlerdendir. Yugoslavya iç savaşında hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar bu durumdan etkilenmiştir.

SENİJA: Affedersin... (Sessizlik) Mısır bulamadım. Kiliseyi bombaladılar, olan yanındaki canım baharatçı dükkânına oldu. Bir avuç saklamıştım, onu da böcek sarmış. Fıstıksız olur mu? (Delirir) Bu Allah’ın belası dolma mısırsız yenir mi? Ne koysan boş! Nane koy, şeker koy... ne bulursan koy! Hiç! Olmaz! Mısırın yerini tutar mı? Bok vardı kiliseyi bombalayacak! Allah’ın belası, piç kurusu, katil ibne ordusu!!...²²

(...)

BEGO: Modriça’da taş taş üstünde kalmamış. Sırplar camilerde alem yapıyorlarmış, minarelerden hamasi Sırp şarkıları yayınlıyorlarmış. CNN’de gördüm: Bir Çingene kafilesini havaya uçurmuşlar. Göç ediyorlarmış. Atları, köpekleriyle. Köpekler nasıl acı acı uluyorlar.²³

²⁰Kazankaya, 2006:100.

²¹Kazankaya, 2006: 149.

²²Kazankaya, 2006: 101.

²³Kazankaya, 2006: 119.

Nesrin Kazankaya Yugoslavya'daki iç savaş boyunca yaşanan tarihi olayları Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) adlı oyununda oldukça geniş bir şekilde işlemiştir. Yugoslavya'nın tarihi gelişimine baktığımız zaman Osmanlı hâkimiyetinin son bulması ile birlikte Birinci Dünya Savaşının çıkmasından 2008 yılında Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesine kadar her zaman savaşın içinde olduğunu görebiliriz. Bunun en temel sebeplerinden biri çok uluslu olmaları diğeri ise Avrupa devletlerinin Balkan toprakları üzerinde hâkimiyet kurma isteğidir.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte başlayan Almanya'nın bütün Avrupa'da hâkimiyet kurma fikri diğer Avrupa ülkelerini de etkilemiş ve 1941 yılında Macaristan, İtalya, Bulgaristan gibi devletler Yugoslavya'yı işgal etmiştir. Tito'nun Çetnik ve Ustaş gibi gruplar karşısında liderliğini ilan ederek işgal kuvvetlerini ülkeden çıkarmasıyla birlikte 1945 yılında Yugoslavya Demokratik Federal Cumhuriyetini kurar. Tito'nun 1980 yılında ölümü ile birlikte ülkede iç karışıklıklar boy göstermeye başlamış ve 1990'lı yıllarda Yugoslavya bölünmeye başlamıştır²⁴.

Oyun boyunca bu tarihi olaylardan bahsedilen bölümleri diyaloglarda görmek mümkündür. Nesrin Kazankaya her ne kadar bahsettiğimiz bu tarihi olayları anlatmaktan çok olayların insan üzerinde bıraktığı psikolojik durumu göstermek istese de oyundaki kişilerin sarf ettiği kelimelerden bu tarihi olayları çıkarmak mümkündür. Yazar sadece tarihi olayları hissettirmekle kalmamış Yugoslavya'nın dağılma sürecinde halkın yaşadığı psikolojik yıkımı, ırkçılığı ve dini düşmanlıkları gözler önüne sermiştir. Aşağıda oyununun çeşitli sayfalarından yaptığımız alıntılar hem tarihi gerçeklikleri gözler önüne sermekte hem de savaşın insanlar üzerinde bıraktığı etkiyi gösterme adına oyunda yer alan muhtevaya açıklık getirmektedir.

MELİSA: Onlar benim yaşamla son bağlarım. Ne çok yıl geçti. İlk sürgünler ilk çiçekler, ilk meyveler... Hâlâ ayakta durmaları mucize...

ASIM: Yaşamla son bağın? Emin misin? E son bağı koparmak bana düşmez, o senin hakkın. Üşüdükçe bir iki Sırp atarız artık sobaya, kokar ama ısıtır.²⁵

(...)

MELİSA: Kalabalık ama bomboş gibi. Herkes hızlı hızlı yürüyor, yere bakarak. Camide su sırası vardı. Herkes sinirli. Sokaklar kokuyor. Gaz, yağ, kurşun. Karbondioksit ve metan gazı. Alışamadım. Burası öyle kokmuyor. Ağaçlarım sayesinde. İyi dayandılar. Bana armağan gibi.²⁶

²⁴<https://www.stratejikortak.com/2016/12/yugoslavyanin-dagilisi-2.html> (erişim tarihi: 10 Ekim 2018)

²⁵ Kazankaya, 2006: 112.

²⁶ Kazankaya, 2006: 114.

(...)

BEGO: “Drina Köprüsü”nü hatırlıyorsun hâlâ.

ASIM: Ulan senin Tito ezberletmediği çocuk mu bıraktı okullarda. Neymiş, Yugoslav edebiyatının paha biçilmez şaheseri! Al sana şahane sonuçlar! Müslümanların vahşeti diye kullanıyor Sırp'lar. Heykelini bile yıktılar. ‘Bir Sırp’a yüz Müslüman kellesi’ kampanyasını başlattılar.²⁷

(...)

SENİJA: Pişman olmak? Çetnikler masum insanları vurdukları için ne kadar pişman olursa, ben de o kadar olurum. Yarın yürürken ölmeyeceğini nereden biliyorsun Melisa? Ben bilmiyorum. Henüz yaşarken onunla olmalıyım, bildiğim bu!²⁸

(...)

SLOBO: Yo, olamaz... Hayır resmen açıkladılar. Ateşkesi kimse bozamaz.

ASIM: Sırp'lar kimse değildir, onları kimse ve hiçbir şey bağlamaz.²⁹

(...)

BEGO: Boşnaklardan korkacak halleri yok ya! Doğru dürüst ordumuz, silahımız var mı ki korksunlar?

ASIM: Ordumuz var. Yıllarca besleyip büyüttük., Avrupa'nın dördüncü büyük ordusu yaptık, şimdi bizim silahlarımızı bize çevirdiler; iş arıyorlar tabii.

MELİSA: Kendi ordumuz, Miloseviç'in emrinde, bizleri kendi insanlarımızı bombalıyor. Allah'ım akıl alır gibi değil!

SLOBO: Amerikan askerlerinin gelişi buradaki Sırp'ların bir süre önünü kesecektir.³⁰

(...)

SLOBO: Hırvatistan hükümeti, ay sonuna kadar Krajina'dan çekileceğini açıklamış.

BEGO: Katledecek insan, yakacak ev bırakmadılar ki. Çekileceklermiş, hah!

MELİSA: Kesilecek daha çok Boşnak var... burada, Saraybosna'da.

BEGO: Yüzyılda örneğine rastlanmayan cinayet, soykırım, ırz düşmanlığı ve etnik kıyımın gerçekleştiği mezbahaya döndü güzel pitoresk kentimiz.

SLOBO: Naziler de var tabii. Hiçbir nedenleri yoktu üstelik zavallı Yahudileri katletmeye.

BEGO: Öyle. Vahşetini miras aldık sanki Nazilerin.

²⁷ Kazankaya, 2006: 120.

²⁸ Kazankaya, 2006: 125.

²⁹ Kazankaya, 2006: 138.

³⁰ Kazankaya, 2006: 140.

ASIM: Bizim bir nedenimiz mi var? Sırpların yaptığı katliamın bir nedeni var öyle mi?³¹

(...)

JASNA: Onlara Hırvatlar deme, Sloba. O Ustaş örgütüydü yalnızca. Hırvat Emek Partisi işbirliğini açıkça reddetti.

SLOBO: Koskoca bir ülke ve bir halk faşist bir örgüte teslim oldu ha? Peki daha iki yıl önce cumhurbaşkanınız Tudjman'ın Almanya'yı resmen ziyaretini, başbakan Kohl'le görüşmesini nasıl açıklayacaksın? Ustaş şefi Paveliç'in Hitler'i ziyaretinden ne farkı var bunun?³²

Yazarın bu oyunda belki de en temel meselesi diyebileceğimiz konu savaş karşıtlığıdır. Yazar bu konuyu kişilerin fikirleri üzerinden aktarmıştır. Oyundaki şahıslar farklı siyasi fikirlere sahip olsa da savaşın yıkıcı etkisinin farkındadır ve savaş karşıtıdır. Onları aynı oyun çatısı altında toplayan özellik savaşa karşı gösterdikleri tepkidir.

Jasna: Nasıl ya? Taraf değiştiren sen değil misin?

Sloba: Ben Miloseviç ve bugünkü Sırp politikasına karşıyım. Ben savaşa karşıyım. Ama kendi halkıma sırtımı dönmedim.³³

Yugoslavya'daki iç savaşı, buhranlı ve gergin süreci konu alan Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası), genel konu ile pek bir ilgisi olmasa da işlediği bir diğer konu üçlü aşk çatışmalarıdır. Oyunda Melisa ve Asım, Bego ve Senija karı kocadır. Slobodan ve Jasna'da evlenecek ve bu kervana katılacaktır. Fakat bunların gerek kendi içlerinde gerekse dışa dönük aşkları dikkat çeken bir konudur. Yazar bu konuyu oyunun bir bölümünde bahsedip geçiştirmemiştir. Oyundaki istisnasız bütün kahramanların birbiriyle olan çarpık ilişkilerini gözler önüne sermiş ve savaş içindeki Saraybosna'yı daha da içinden çıkılmaz bir hale sürüklemiştir.

Senija -Alexandar- Bego aşk üçgeni:

Melisa: Bego da ben de Jela'yı gördük. Su sırasında. Bütün gün su taşıdı Jela. (Sessizlik Senija çayını içer.) Alexandar'laydın.

Senija : Evet! Onunlaydım. Onu seviyorum. Vazgeçecek de değilim. Seviyorum. Anladın mı? Anlaman çok zor ama çabala!

Melisa: Senija, sevda olayı iki kişiliktir, bilirim. Ama sen iki kişilik yaşamıyorsun ki? Bego ne olacak, hiç düşündün mü?

³¹ Kazankaya, 2006: 140,141.

³² Kazankaya, 2006: 142.

³³ Kazankaya, 2006: 144.

Senija: (Bağırır) Bego ne mi olacak? Ne olacaksa onu olacak! Neden bana sormuyorsun? Ben ne olacağım? Ölüyorum anladın mı? Ölüyorum.

Melisa: Tamam, bağırma, ağlama, ıhlamurunu iç.

Senija: Bego'yu düşünmüyor muyum sanıyorsun? Ama yapabileceğim bir şey yok. Ben onunla yaşamak istiyorum. Biz... Birbirimizi seviyoruz. Hayır, sevmek değil... Yaşamak için birbirimize gerek. Ona ben, bana o gerek. Öyle...³⁴

Slobodan- Melisa- Asım Aşk üçgeni:

Slobo: Konuşma. Hiç değilse bir süre... Sus. Bırak beni duyayım, senin kokunu... Ah Melisa! Nasıl gelindi buraya? Kim yaptı? Nasıl? Tanrım ne aptallık!

Melisa: Sus! Geçti, gelindi işte. Tek yön bu, dönüşü yok. Artık Jasna var.

Slobo: Hayır. Sen varsın. Hep sen vardın, şimdi de. Bir şey olsa uyansak birden... ya da bomba düşse, sonsuza dek uyusak, şimdi burada, seninle ölsem.

Melisa: (Zorla kurtarır kendini, birbirlerine yakın, alçak sesle.) Slobo, her şey bitti. Zaten bitmişti, çoktan. Hele şimdi? Akşama düğünün var. Sen artık evlisin.

Slobo: Hayır değilim. Tanrım nasıl bir yaşam bekliyor bizi? Ne kadar rahat konuşuyorsun Melisa? Sevgini ben biliyorum, sen de fark et artık... Sen beni seviyorsun.

Melisa: Ben yüreğime soru sormayı bıraktım. Artık zamanım yok böyle şeyler için. Ben yaşıyorum ve böyle yaşayacağım, böyle. Haydi git artık!

Slobo: Hayır! Bağıracağım! Her şeyi anlatacağım. Henüz vakit varken yakacağım her şeyi. Yeniden kurmak için her şeyi yıkacağım.

Melisa: Slobodan! Kendine gel!

Slobo: Lütfen Melisa lütfen. İstemiyorum. Böyle olacaksa yaşamak istemiyorum. Kurtar beni, lütfen. Sevgilim, seni istiyorum... Seni istiyorum.³⁵

1.2.4. Eserin Yapısı

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) iki perdeden oluşan bir oyundur. Birinci perde iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm (s.99-109) sabah vaktindeki düğün için yapılan hazırlıkları, ikinci bölüm (s. 109-130) öğlen vaktinde yapılan devam niteliğindeki düğün hazırlıklarını anlatmaktadır. İkinci perde (s.131-155) akşam vaktinde gerçekleşen düğünü anlatmaktadır.

1.2.4.1. Olay Örgüsü

1. 1993 yılında Yugoslavya'da iç savaş esnasında tarafların iki günlük ateşkes ilan etmesi ve yan yana yaşayan iki ailenin düğün yapmak için hazırlıklara başlaması...
2. Akşam düğünün yapılması...

³⁴ Kazankaya, 2006: 123,124.

³⁵ Kazankaya, 2006: 128.

3. Ateşkesin sona ermesi ve iç savaşın devam etmesi...

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası), Yugoslavya'daki iç savaş esnasında Sırp'ların baskısı altındaki Saraybosna'nın Dobrinja mahallesinde geçen olaylar üzerine kuruludur. Oyundaki olaylar her ne kadar bir düğün için yapılan hazırlıkları ve düğünün gerçekleşmesi iskeleti üzerine kurulu olsa da oyunda anlatılanlar genel olarak savaşın soğuk yüzüdür.

Oyun 1993 yılında Yugoslavya'da iki günlük ateşkesin başlaması ile başlar. Aynı bahçede evleri olan iki ailenin düğün yapmak için hazırlıklar yapması ile devam eder. Oyun boyunca olay örgüsünden ziyade olayların bireyler üzerinde bıraktığı etki üzerinde durulur. Sırp-Hırvat, Boşnak-Sırp çatışmasının yanında üçlü aşk çatışmaları da oyunun dramatik yönünü belirginleştirmiştir. Senija, Alexander ve Bego üçlü aşk çatışmasının yanında Melisa, Slobodan ve Asım arasındaki üçlü aşk çatışması da oyunun duygusal boyutunu derinleştirmiştir.

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) oyununda düğün için bir araya gelen bireyler savaşın yıkıcı etkisinden ve kendileri üzerinde bıraktığı etkiden bahseder. Düğün akşamından sonra ateşkes sona erer ve savaş yeniden devam eder. Düğünün bitmesi ile oyun sona erer.

1.2.4.2. Düğümler ve Çözümler

Tablo 1.2 Dobrinja'da Düğün, Düğüm Çözüm Tablosu

1. PERDE (S.98-130)		2. PERDE (S.131-155)			
S.123	S.128	S.138	S.147	S.152	S.154
1		→			
2		→			
3		→			
1. Senija Alexander ile kaçacak mı? 2. Slobodan Jasna ile evlenmekten vazgeçip Melisa ile kaçacak mı? 3. Ateşkes bozulacak mı?					

1.2.4.3. Zaman

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) bir günlük zaman dilimini anlatan bir eserdir. Eserde olaylar sabah, öğlen ve akşam saatleri olmak üzere bir günlük zaman üzerine kuruludur. Yazar oyunun bölümlenmesini de bu zaman dilimlerine göre gerçekleştirmiştir. Yazarın internet sitesinde oyunun tanıtımını yaptığı bölümde eserde geçen olayların 1993 yılına ait olduğu bilgisini verilmektedir. “Olaylar 1993 yılında, Yugoslavya İç Savaşı'nın ikinci yılında geçer.”³⁶

İnternet sitesinde her ne kadar olayların 1993 yılında geçtiğine dair bir açıklama yapılmış olsa da eserde böyle bir tarihe rastlamak mümkün değildir. Eserdeki olayların hangi yılda gerçekleştiği bilgisi ancak savaşın yapıldığı yıllardan kestirilebilmektedir. Eserde olayların geçtiği zaman dilimi yıl olarak verilmese de hangi ayda gerçekleştiği bilgisi oyunun henüz birinci bölümündeki didaskalide rastlamak mümkündür. “Sabah. Haziran başı. Güneşli, sıcak, huzur veren bir sabah.”³⁷

1.2.4.4. Mekân

Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) oyununda olayların gerçekleştiği mekân Saraybosna'nın Dobrinja mahallesinde orta halli insanların yaşadığı bir evin bahçesinde geçmektedir. Oyunda mekân olarak sadece bu ev kullanılır. Yazar oyuna başlamadan önce didaskalide oyundaki mekân/dekorla ilgili şu bilgileri verir:

Küçük bir bahçe. Arkada eve açılan veranda ve kapı görünür. Verandanın camları naylonlarla kaplıdır. Zevkli, orta halli insanların evi olduğu anlaşılır. Bahçede üç ağaç vardır. Elma, erik ve ceviz ağacı. Sol tarafta ahşap bir kanepenin durduğu küçük bir çardak. Yerde çim. Boyanmış toprak saksılarda ve boyanmış teneke kutularda çiçekler. Ceviz ağacına asılı, kendilerinin yaptığı belli olan bir salıncak vardır...³⁸

Yazar oyun boyunca mekân değişikliğine gitmemiş oyunu bahçede başlatıp bahçede bitirmiştir. Dekorda ise sadece ikinci perdede küçük değişiklikler yapmıştır. Oyunun savaş içindeki Saraybosna'da gerçekleştiğini ise metinden çıkarmak mümkündür.

Melisa: Bugün... Hava çok güzel. Yağmur gelecek dediler ama... Ağaçlarım da kara kışa iyi dayandı. Bir de şu toz duman olmasa. En çok da bombalardaki karbondioksit, azot gazı mahvediyor bitkileri. Bak

³⁶(http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?Dobrinjada_Dugun (erişim tarihi: 09 Ekim 2018))

³⁷ Kazankaya, 2006: 99

³⁸ Kazankaya, 2006: 99.

örneğin trinitrotolien... Havayla da birleşince... Bütün Saraybosna'nınüstüne bulut gibi çörekledi. Şu küçüğü naylonla sarmıştım ama baktım naylon da nitrik asitten erimiş. Çıkarana kadar ne uğraştım.³⁹

1.2.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

Dobrinja'da Düşün (Bir Günün Trilogyası) altı kişilik şahıs kadrosundan oluşmaktadır. Bu oyuncuların isimleri şu şekildedir: Melisa, Asım, Bego, Senija, Slobodan, Jasna. Asım ve Melisa, Bego ve Senija birbiriyle evlidir. Slobodan ve Jasna da evlenecektir ve oyunun olay örgüsü bu iki kişinin düşününü üzerine kuruludur. Oyundaki kişilerin her biri Yugoslavya'nın dağılış sürecindeki milliyetçilik fikirlerini temsil etmeleriyle dikkat çekmektedir. Yugoslavya'nın dağılışını ve neden bu halde olduklarını sorgulayan kişilerin arasında geçen aşağıdaki diyalog bir nevi oyunun özeti niteliğindedir:

SLOBO: Lütfen, lütfen rica ederim, bugünkü kızgınlıkla tarihi çarpıtmayalım. Nazilere ilk direniş Sırlar göstermiştir, herkes biliyor bunu.

BEGO: Partizanlar diyecektin herhalde! Tito'nun Partizanları!...

JASNA: Bugünkü savaşın tetikleyicisi de o Sırlar ama. Bunu herkes biliyor.

SLOBO: Hırvatlar olmasın Jasna? Kendi tarihini iyi okumalısın.

MELİSA: Savaşın tetikleyicisi Miloseviç'tir Slobo. Sırlar da Hırvatlar da büyük bir provokasyona alet oldular. Miloseviç bugünkü şiddetin "eski Balkan düşmanlıklarından" kaynaklandığına inandırıyor insanları. Yalan haberlerle korku salıyor halkına. Televizyonda Sırları katleden Hırvatlar gösterildi. Düzmece haberlerle etnik nefreti kıvılcımladı. Televizyon virüsü, etnik nefreti bir salgın gibi Yugoslavya'nın her yanına yaydı. Sırlar, Hırvatlar, Müslümanlar, televizyonlarda gördükleri görüntülerle komşularından nefret etmeye başladılar. "Etnik temizlik" kavramı, bu uydurma söylem Miloseviç sayesinde literatüre geçecek!

ASIM: Literatüre geçmek kolay mı? Adam daha yeni soykırım üzerine doktorasını yaptı. Gececek tabii haklıdır.

BEGO : Oysa Tito'nun söylemi 45 yıl ayakta tuttu bu ülkeyi: "Yugoslavya'nın altı cumhuriyeti, beş milleti, dört dilli, üç dini, iki alfabeti ve bir tek partisi vardır!" Müslüman, Katolik ve Ortodoks kültürlerinin bir şiir gibi iç içe geçtiği güzel Saraybosna'm havan topu ateşleri, dürbünlü tüfek saldırıları altında, çaresizlik içinde ezilen bir cehenneme döndü. Çocuklar ateş yakmak için çalı çırpı topluyor; insanlar parçalanmış otobüsleri bir araya getirip derme çatma barikatlarla, dürbünlü tüfek salvolarından korunmaya çalışıyor. Nasıl battık bu çamura, inanılır gibi değil!⁴⁰

1.2.4.5.1. Melisa

Asım'ın eşi. Jasna anne ve babasını kaybettikten sonra onun yanında büyümüştür. Melisa ve Slobodan geçmişte aşk yaşamıştır. Slobodan ile Melisa'nın yanında büyüyen Jasna

³⁹ Kazankaya, 2006: 105.

⁴⁰ Kazankaya, 2006: 142,143.

ile evlenecektir. Oyunun dramatik örgüsü bu evlilik üzerine kuruludur. Melisa, Asım'ı aldatmaktadır ve Asım olup bitenden haberdar olmasına rağmen görmezden gelir. Asım'ı savaştan önce de aldatmaktadır. Asım savaşta kolunu kaybedince ondan ayrılmak fikrinde kararsız kalır. Melisa'nın tek kolunu savaşta kaybeden Asım'ı aldatması oyunun duygusal derinliğini ve çatışma boyutunu arttırmakta önemli rol oynamaktadır.

1.2.4.5.2. Asım

Melisa'nın eşidir. Savaşta tek kolunu kaybetmiştir. Sırları sevmez. Esprili bir kişiliğe sahiptir. Savaş karşıtıdır. Savaşta kolunu kaybetmesi psikolojisini derinden etkilemiştir. Savaş esnasında eşini belki de son kez göreyim diye eve gider. Laboratuvardan geç gelen eşinin onu aldattığını hissetmektedir fakat dile getirmemiştir. Karısının onu aldattığını bilmesine rağmen ona karşı büyük bir sevgi beslemektedir. Savaşın bireyler üzerinde bıraktığı psikolojik etkiyi göstermek bakımından önemli bir role sahiptir.

Melisa: Onlar benim yaşamla son bağlarım. Ne çok yıl geçti. İlk sürüngenler, ilk çiçekler, ilk meyveler... Hâlâ ayakta durmaları mucize.

Asım: Yaşamla son bağın? Emin misin? E son bağı koparmak bana düşmez, o senin hakkın. Üşüdükçe bir iki Sırp atarız sobaya, kokar ama ısıtır.⁴¹

(...)

Asım: Ulan senin Tito ezberletmediği çocuk mu bıraktı okullarda? Neymiş, Yugoslav edebiyatının paha biçilmez şaheseri! Al sana şahane sonuçlar! Müslümanların vahşeti diye kullanıyor Sırlar. Heykelini bile yıktılar. 'Bir Sırp'a yüz Müslüman kellesi' kampanyasını başlattılar.⁴²

(...)

Asım: bizim mutsuzluğumuzdan! İçimizdeki savaştan! Kendi akıttığımız kandan!... Hepiniz dinleyin o zaman! Dinle Senija! Kolumu bir sığınakta kaybettim. Daha ilk gidişimde, ilk bombalarla. Hastanede size neler anlattıklarınızı tahmin edebiliyorum. Kim bilir ne kahramanlık öyküleri uydurmuşlardır. Kahramanlık yapmaya fırsatım bile olmadı ki. Zaman kalmadı! Melisa'yı görmek istemiştım. İlk sevkıyatı kaçırdım. Bego'nun bindiği kamyona binemedim. Çünkü karımı görmek istemiştım. Belki de son kez demiştım. Güzel karımı gitmeden görmeliyim. Laboratuvardan ya da bilmem nereden öyle geç geldi ki... ilk bomba sesiyle ödüm patladı. Kafamı bile kaldıramadım. Evet, bir böcek gibi yere yapışıp kaldım. Sonra her yeri ateş kesti. Kırmızı, kıpkırmızı... Delikanlılar, güzel insanlar, benim insanlarım kan gölünde yatar oldu. Gece saat kaç diye sordun Melisa? Peki ölüm kaç saatte gelir biliyor musun?

⁴¹Kazankaya, 2006: 112.

⁴²Kazankaya, 2006: 120.

Bedendeki kan kaç saatte boşalır? Saatlerce konuşmam gerekti. Hepsi teker teker öldüler! Yanımda, sağımda, arkamda; her yerde öldüler!⁴³

1.2.4.5.3. Bego

Senija'nın eşidir. Müzisyendir. Oyunda Tito yanlısı söylemleri ile dikkat çekmektedir. Savaş karşıtıdır. Yugoslavya'nın içine düştüğü durumdan oldukça rahatsızdır. Tito'nun yönetimine özlem duymaktadır. Eğer o yaşasaydı bunların olmayacağı fikrine sahiptir. Tito'nun ülkeyi kalkındırdığı eğitim sistemini yoluna koyduğunu söyler ve her fırsatta Tito'dan övgü ile bahseder.

Asım: Senin romantik Titocular! Bayrak yakıp, slogan bile atar bunlar.

Bego: Tito'ya laf etme!

Asım: Niye etmeyecekmışiz?

Bego: Kırk yıl rüya mı gördük biz?

Asım: Al bir romantik daha! Gel falına bakayım, bir Tito daha görüyor musun ufukta?

Bego: Asım saçmalamayı bırak, açtırma ağzımı! Tarihin en parlak dönemine laf etmek yakışmaz sana. Öyle mükemmel bir sistemdi ki, dünya düzenini sarsacaktı. Yıkılması yarattı bu şaşkınlığı... Bu karmaşayı.⁴⁴

(...)

Bego: Haydi be, yetenekmiş, Tito'nun eğitim sistemi olmasa bir bok yapamazdın. Eh artık bunu hak ettin. (Akordeon kutusundan bir tane sigara çıkarır.) Paylaşacağız. Kutuya sakladığımı ben bile unutmuşum.⁴⁵

1.2.4.5.4. Senija

Beto'nun eşidir. Melisa ile aralarında sıkı bir dostluk vardır. Tia adında 16 yaşında bir kızı vardır. Senija kızını dahi bırakıp kaçabilecek kadar Alexander'a âşıktır. Oyundaki üçlü aşk çatışmasının oluşmasında önemli rolü vardır.

1.2.4.5.5. Slobodan

Jasna ile evlenecektir fakat Melisa'ya âşıktır. Sırp milliyetçisidir ve Sırp olmaktan gurur duymaktadır. Oyunda tarihi gerçeklerin objektif bir şekilde aktarılabilmesi adına önemli rol üstlenmiştir.

⁴³ Kazankaya, 2006: 149.

⁴⁴ Kazankaya, 2006: 107.

⁴⁵ Kazankaya, 2006: 109.

Slobo: Sırp kanı taşımaktan onur duyarım. Bugünkü delirium geçecek. Köklü ve onurlu tarihiyle yeni bir Sırbistan kurulacak. Hırvatlar gibi Hitler'e yataklık eden Ustaş örgütümüz yok bizim. Nazilerin burada, Boşnaklardan "Hançer" adlı bir SS birliği kurduğunu da unutmamalı.⁴⁶

(...)

Asım: Yanıtımı alamadım Slobo? Sırpların geçerli nedenleri mi var bizleri kesmek için?

Slobo: Geçerli denemez tabii, ama aranırsa neden var. Tarihte nedenler var .

Asım: Nedenleri açıklasan? Bir sosyolog olarak senin tarihi yorumlayışımı bir de biz dinlese? Mezuniyet tezindir belki de, haydi aydınlat bizi! Nedir nedenler?

Slobo: Şimdi yeri mi bilmiyorum ama yalnızca 40'lı yıllara bakmak bile yeter.

Asım: Ortaçağa sonra dönersin. Yakın tarihten başlasan olur. Evet?

Slobo: Hırvatistan'ın Lika ve Kordun bölgelerinde, Sırpların diri diri yakıldığı Ortodoks kiliselerinin yıkıntıları hâlâ görülebilir. On binlerce Sırp da Nazi usulünce Yasenovac Temerküz kampında katledildi.⁴⁷

1.2.4.5.6. Jasna

Slobodan ile evlenecektir. Savaşta anne ve babasını kaybettikten sonra Melisa onun bakımını üstlenmiştir. Jasna Matematik öğretmenidir. Politikadan anlamadığını dile getirmektedir. Savaş karşıtı olmakla birlikte oyunda Hırvatları savunan kişi rolünü üstlenmektedir.

Jasna: Politikadan hiç anlamadım, anlamıyorum. Lütfen kapatın artık bu konuyu. (Kazankaya,2006: 144)

Jasna: Onlara Hırvatlar deme, Slobo. O Ustaş örgütüydü yalnızca. Hırvat Emek Partisi işbirliğini açıkça reddetti.⁴⁸

1.3. Şerefe Hatıralar

1.3.1. Eserin Kimliği

Şerefe Hatıralar, Nesrin Kazankaya'nın 31 Aralık 2005 tarihinde İstanbul'da kaleme aldığı eseridir. Birinci basımı 2010 yılında Mitos Boyut yayınları tarafından Toplu Oyunları 2 adıyla piyasaya çıkmıştır. Şerefe Hatıralar Toplu Oyunları 2 adı ile basılan kitapta yer alan bir oyundur.

⁴⁶ Kazankaya, 2006:140.

⁴⁷ Kazankaya, 2006: 141.

⁴⁸ Kazankaya, 2006: 142

Şerefe Hatıralar 2007 yılında Lions “En İyi Yazar”, 2007 Tiyatro Dergisi “En İyi Yazar” ödüllerine layık görülmüştür. Oyun Tiyatro Pera tarafından 24 Kasım 2006’da ilk kez sahnelenmiştir.

Nesrin Kazankaya Toplu Oyunları 2 adıyla basılan kitabındaki üç oyunu “Türkiye Cumhuriyeti tarihi üzerine yazılmış bir üçleme” olarak nitelemektedir. Şerefe Hatıralar 1950’li yılları ve 1960 askeri darbesi ardından oluşturulan anayasayı, Profesör ve Hulahop 12 Eylül 1980 askeri darbesini ve sonrasındaki psikolojik bunalımları, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda da 12 Eylül askeri darbesiyle savrulan insanların 2000’li yıllardaki varoluşlarını anlatmaktadır. Yazar bunu kitabın sonunda yazdığı “Kırılğan Cumhuriyet’imiz İçin Bir Üçleme” adlı yazıda da dile getirmiştir.⁴⁹

Bu kitap Türkiye Cumhuriyeti tarihi üzerine yazdığım üç oyunu içeriyor. Sanat yönetmenliğini yaptığım Tiyatro Pera’nın 10. kuruluş yılını kutlarken, ben de kendi ülkemle ilgili bir üçlemeyi tamamladım. 1950’li yılları, demokrasiyle başlayıp baskı rejimine dönüşen geçiş dönemini ele alan ve 12 Mart 1971 darbesine zıplamalar yapan Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955); 12 Eylül 1980 darbesinin hemen ardından gelen şiddet ortamında geçen Profesör ve Hulahop ve 2000’li yılların başında yaşanan bir dönüş öyküsü Quintet.⁵⁰

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2010 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.3.2. Eserin Özeti

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955), Berin’in meyhaneye gelmesiyle başlar. Meyhanedeki garson Kemal, Berin’i görür görmez tanır ve bir süre onunla sohbet eder. Berin’e niçin ortadan kaybolduğunu sorar. Uzun süre ortalıkta görünmediğini hatırlatır. Berin bu soru üzerine geçmişteki anlarına gider. Dayısı Suat ve babası Celal arasındaki siyasi tartışmalardan, annesi Sanay ile dayısının kardeşlik bağının kuvvetli yönlerine kadar birçok hatıra gözünde canlanır. Kemal ve Berin onun ortadan kayboluşu üzerine tartışmaya varan konuşmalarını sürdürürken geri dönüş tekniği ile 1954 yılının yılbaşı akşamına dönüş yapılır.

Suat, Celal, Sanay, Berin ve Nedret yılbaşı akşamı kutlamaktadır. Pera Palas otelindeki kutlamaya Celal’in arkadaşı Sadrettin Bey de katılır. Suat ve Sanay, Sadrettin Bey’in hükümete yakın olmasından dolayı onun siyasi anlayışı ile alay eder. Celal bu duruma sinirlenir. Yılbaşı sabahında, 1955 yılının ilk saatlerindeki tartışmayı Suat, Sonay ve Nedret, Celal’den özür dileyerek yumuşatır. Celal hükümetin yanında yer alan, hükümetin

⁴⁹Kazankaya, 2010: 145.

⁵⁰Kazankaya, 2010: 145.

politikalarını beğenen bir kişidir. Sonay, Suat ve Nedret ise hükümetin icraatlarını olduğu gibi kabul etmeyen yanlıları da olduğunu her fırsatta dile getiren kişilerdir.

1955 yılında Suat'ın yakın arkadaşı Erol Güney vatandaşlıktan çıkarılacaktır. Suat ve Celal bu yüzden tartışır. Suat odasına gider biraz tercüme yapmaya çalışır fakat yine yapamaz. Suat'ın odasına Celal gelir hükümetin bir tercümana ihtiyacı olduğunu ve bu işe en uygun kişinin onun olduğunu, bu fırsatı kesinlikle değerlendirmesi gerektiğini söyler. 1955 yılında yaşanan 6-7 Eylül olaylarıyla hükümet sert politikalara yönelir. Suat baskı yönetiminin etkisiyle Ayvalık'a gönderilir. Suat yasak aşk yaşadığı Nedret'ten ayrılır. Sanay da Celal'den ayrılarak kardeşi Suat'ın yanına yerleşir.

Şerefe Hatıralar, iç içe geçen iki olaydan hareketle 1955 yılı Menderes yönetimi ile 1968 Gençlik Hareketi ve 6-7 Eylül olayları üzerinde durmaktadır. Bu olaylar meyhanedeki konuşmalardan yola çıkılarak hatıralar üzerinden geri dönüş tekniği ile anlatılır. Oyun yine meyhanede, başladığı yerde biter.

1.3.3. Eserin Muhtevası

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) konusunu tarihi gerçeklerden alan bir oyundur. Oyunda yer alan birçok olay tarihte yaşanan birçok siyasi olayı birebir anlatmaktadır. Nesrin Kazankaya bundan önceki yazdığı oyunlarda da tarihi ve siyasi olaylardan yararlanmıştı. Bunu Seyir Defteri ve Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) adlı oyunlarda da görmek mümkündür.

1980'li yıllarda Kemal'in meyhanesine Berin'in gelmesiyle başlayan oyun Berin'in çocukluk ve gençlik anılarına ışık tutmaktadır. Berin'in anılarına geri dönüş 1954 yılbaşı akşamı ile başlar 1980'li yıllara kadar devam eder. Kısacası oyun 1955 ile 1980 yılları arasında yaşanan siyasi olaylardan konusunu almıştır diyebiliriz.

“Şerefe Hatıralar”, çok partili rejimin başladığı 1950'lerden, 70'li yılların siyasi gerginlik ve kutuplu çatışmalar dönemine uzanarak, demokrasinin siyasallaşma sürecine tanıklık eder. Türkiye Cumhuriyeti yakın tarihinin sosyo-politik ortamını, demokratikleşme sancılarını irdeleyen oyunda, aydın ve birey olmanın varoluş sorun ve sorumlulukları sorgulanır.⁵¹

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununda Berin'in geri dönüş tekniği yoluyla çocukluk günlerine dönmesi ile birlikte tarihi olaylara tanıklık etmeye başlarız. Oyunun dördüncü sahnesinde Erol Güney'in Yozgat'a sürgün edilişi konu edilmiştir. Erol Güney'in ailesi, Rusya'daki ihtilal dolayısıyla ülkemize siyasi sığınmacı olarak gelir. Asıl adı Mişa

⁵¹(http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?serefe_hatiralar (erişim tarihi: 03.11.18))

Rottenberg'dir. Yahudi dinine mensuptur. Hasan Ali Yücel ile birlikte dünya edebiyatından birçok eseri çeviri yoluyla edebiyatımıza kazandırmıştır. Yazdığı bir yazıdan dolayı Demokrat Parti yönetimi tarafından Yozgat'a sürgün edilir. 1955 yılında yazdığı eleştiri ağırlıklı bir muhalif yazıdan dolayı sınır dışı edilir. Erol Güney Orhan Veli Kanık ile yakın arkadaşır. Orhan Veli, Erol Güney'in yazılarından dolayı başına gelenleri anlatan bir şiir kaleme almıştır. Orhan Veli'nin Erol Güney'e yazdığı şiir şu şekildedir.⁵²

Erol Güneyin kedisinin
bahar mevsiminde toplum meseleleri karşısında
takındığı tavrı anlatır şiirdir.
Bir erkek kediyle bir parça ciğer;
Dünyadan bütün beklediği.
Ne iyi!
Erol Güneyin kedisinin hamileliğini anlatır şiirdir
Çıkar mısın bahar günü sokağa,
İşte böyle olursun.
Böyle yattığın yerde
Düşünür düşünür,
Durursun⁵³

Orhan Veli'nin şiirinde, yazdığı eleştiriler ile konu olan Erol Güney, Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununa Yozgat'a sürgün edilişi ve ülkeden sınır dışı edilişi yönüyle konu edilmiştir. Suat da hükümete muhalif yazılar yazdığı için neredeyse aynı durumlardan muzdariptir. Erol Güney'in Musevi oluşu, Yozgat'a sürgün edildiğinde giydiği smokin ve halk tarafından casus olarak nitelendirilmesi ile değiştirilmeden zamanın şartlarında ne yaşandıysa olduğu gibi aktarılmıştır.

Sanay: Aman Allah'ım! Bu senin Musevi arkadaşın Erol değil mi? Çok üzüldüm!..

Suat: Üzüldün ha? Çok iyi! Adam vatandaşlıktan atılıyor, sen üzülyyorsun... Güzel. Tercüme gibi...

Sanay: Yozgat ha? Ne var Allahaşkına Yozgat'ta?

Suat: Açık hapisane. Mülteciler kampı, sığıntıları yakalayıp tıkıyorlar. Adamlar tabii Türk havasını soluyup kirletiyorlar.

Sanay: Ne yapacak Erol orada?

Suat: Mültecilerle tercüme yapar, poker oynar, olmadı onlarla bir parti kurar.

Sanay: Üstelik adamcağız Agance France Presse muhabiri... (okur)

⁵²http://dipnotkitap.net/BIYOGRAFI/Erol_Guneyin_Kendisi.htm (erişim tarihi: 13 Kasım 2018)

⁵³ Kanık, 1998: 112.

“(…) Türkiye muhabiri Erol Güney hakkındaki bu karara, muhabirliğini yaptığı ajans vasıtasıyla memleketimiz aleyhinde neşriyatta bulunması, bu neşriyatını şiddetli bir şekilde devam ettirmesi, gazetecilik kisvesi altında, komünizm propagandası yapması ve memleket aleyhine bir nevi casus durumu takınması sebep olmuştur.” Gazeteler bile hükümetin ağızıyla haber veriyor! Yok mu bu adamı savunacak biri?

Suat: Kim Savunabilir ki! Adam bir kere Rus, Odessa’da doğmuş . Musevi. Karısı bile Musevi!

(...)

Suat: (Konuşması kahaahalarla kesilerek) Adamlar, Yozgatlılar, penguenden bile korkacaklar artık! Erol... okudun mu?.. Amerikan sefaretinden kokteyldeymiş... oradan yakalayıp götürmüşler. Üstünde smokin varmış... Komünist casusların kıyafetini smokin sanacaklar... Ne kolay olurdu değil mi? Kızıl bir şey aramaya gerek yok, smokinli gördün mü at içeri! İlk sırada kim var?.. Başbakanla, Cumhurbaşkanı tabii...

(...)

Sanay: Bahane öyle mi? Bahane peşinde koşan onlar Celal, biz değiliz. Erol’u vatandaşlıktan atan, üniversitelerden aydın hocaları uzaklaştıran, kitapları yakan; solcu, komünist yaftasını korku ve hezeyan içinde insanlara yapıştırıp, hayatlarını mahvedenler onlar! Hedefli bahanelerle ülkeyi karanlığa sürükleyen onlar!⁵⁴

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununda üzerinde durulan konulardan bir diğeri 6-7 Eylül olaylarıdır. 1955 yılında Atatürk’ün Selanik’deki evine bombalı suikast yapıldığı haberi üzerine 6–7 Eylül 1955 tarihlerinde İstanbul’da Ermeni, Yahudi ve Rumlara karşı halk ayaklanır ve Adnan Menderes hükümeti olayları yatıştırılmaz. Bunun üzerine sıkıyönetim ilan edilir. Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyunun ikinci perdesinde bu tarihsel gerçekliği konu almaktadır. Yazar Erol Güney’in konu edildiği bölümde tarihsel gerçekleri olduğu gibi aktarmıştır. 6–7 Eylül olaylarında da o günün şartlarında neler yaşandıysa bire bir olarak eserinde aktararak cinnet geçiren bir toplumun bireysel anlamda ruhsal bunalımlarını ve kaygılarını eserinde konu edinir⁵⁵.

Sanay: Ben de korkuyorum, herkes korkuyor. Hele Müslüman olmayanlar, linç edilmekten korkuyorlar. İnanamıyorum, korkunç...

Celal: Kimse inanmıyor. Hükümet de şaşkın. Sıkıyönetimi nasıl ilan edeceklerini bile şaşkırdılar. Bir ilan ettiler, yarım saat sonra kaldırdılar, sonra gene duyurdular. Hem de başbakan, bizzat kendi radyodan ilan etti.

⁵⁴Kazankaya, 2010:21-26.

⁵⁵<https://www.ensonhaber.com/galeri/fotograflarla-6-7-eylul-olaylari> (erişim Tarihi : 15 Kasım 2018)

Sanay: Komünistleri suçluyor. Onlar kıskırtmış ayak takımını. Kim bu komünistler allasen? Kuyruklu, boynuzlu şeytanlar mı? Cehennem zebanileri mi? Kim bunlar?

Celal: 45 kişiyi tutuklamışlar. Hepsi siyasi fişli, güya komünist hepsi. Yazarlar, şairler, doktorlar... Kunduracı, tornacı, aşçı, kimi buldularsa. Ölüler bile varmış listede. Telaşa bak.

Suat: Ben gidemem oraya. Sansaryan Han'da ölürüm ben... Gidemem...

Celal: Gitmeyeceksin zaten. Belki de listede yoksun. Ama her ihtimale karşı hazırlıklı olmalıyız. Hiçbir şey olmayacak. Ama gene de bir savunma hazırladım sana. Yolda tutarlarsa... yo, yo korkma, tutmayacaklar. Asla olmaz... Ama dedim ya... Her ihtimale karşı... Al bu kağıdı, ezberle sonra da yırt at. 6 ve 7 Eylül'de evden çıkmadığımı yazdım, şahitler gösterdim. Fişlendiğini sanmıyorum, öğrenemedim, öğrenirim... Şairlere, tercümanlara kadar varacağını sanmıyorum bu için.⁵⁶

Tarihi olayların değiştirilmeden aktarıldığı Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununda tarihsel olaylar kadar ayrıntılı olmasa da üzerinde durulan bir diğer konu üçlü aşk çatışmasıdır. Oyunda Suat ve Nedret aşk yaşamaktadır. Bu aşkı yasak yapan ise Nedret'in evli olmasıdır.

Nedret: Ne mi demek?... Seni seviyorum, yani... of, gene alay ediyorsun!

Suat: Alay etmek? Ya da duyduklarını alay bahanesiyle duymazdan gelmek. Ignoration ... Hangisi daha kolay Nedret? Haydi anlat, beni neden ve nasıl seviyorsun? Şıkları sıralayalım: A- Sen seviyorsun, ben alay ediyorum. Tek taraflı bir sevgi. B- Benimle gizli bir aşk yaşamak heyecan veriyor sana. Bense aşığım. Gene tek taraflı bir sevgi. C- Statünü zedelemekten korkuyorsun. Ne yardan ne de serden geçiyorsun. Çift taraflı sevgisizlik. D- Pastayı hem yiyip hem de yarına saklamak istiyorsun. Rezalet! Evet, süre başladı. Hangisi?⁵⁷

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununda muhtevayı oluşturan bölümün birçoğu Berin'in hatıralarından oluşmaktadır. Geri dönüş tekniği ile Berin'in hatıralarına dönülür ve Berin'in yaşadıkları tarihsel gerçeklik çizgisinde aktarılır. Oyunun meyhanede geçen bölümlerinde muhtevaya dair sadece 12 Mart Muhtırası vardır. Bu konuya Berin ve Kemal'in meyhanede konuştukları bölümde değinilir.

Berin: Gitmem gerektiğine ben de inanmıştım. İnandırıldım. O güneşli Mart günü, öğle haberlerinde, Genelkurmay'ın bildirisini dinlediğimizde, ben salak korkmamıştım bile. "İşte" demiştim, "darbe yok, muhtıra bu."

Kemal : Günlerdir Topağacı'nda, Sim apartmanının o küçük katında darbeyi bekliyorduk. Yorgun ve uykusuz. Telsiz ve radyonun başında... Mahir, Ulaş, Hüseyin ve birkaç subay arkadaşları... Ankara örgütüyle sürekli iletişim içindeler... çay, sigara... hepsi emindiler, 9 Mart'ta yapılacak bir darbeden. Sabaha karşı 3.30'da telsizden haber geldi. "Bu iş olmuyor, yattı". Kahvaltı ettik, simit, çay... Uyuduk.

⁵⁶ Kazankaya, 2010:35-36.

⁵⁷ Kazankaya, 2010: 43.

Sonra 12 Mart... Öğle ajansı, "... hükümetin icratı ile yurdumuzu saran anarşi, kardeş kavgası... Cumhuriyetimiz ağır tehlike altında olup... partiler üstü bir anlayışla durumun düzeltilmesi... Bu husus süratle tahakkuk etmediği takdirde, Silahlı Kuvvetler idareyi doğrudan doğruya almaya kararlıdır."⁵⁸

1.3.4. Eserin Yapısı

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) iki perdeden oluşan bir oyundur. Birinci perde 6 (s.6–33) ikinci perde (s. 34–56) 10 olmak üzere toplamda 16 sahneden oluşmaktadır. Oyunun birinci perdesi Berin'in meyhaneye gelmesi ve çocukluk anılarını hatırlamasını anlatırken ikinci perde 6–7 Eylül olayları ile başlar. Yazar birinci perdede tarihi olaylardan, ikinci perdede ise olayların insanlarda bıraktığı ruhsal bunalımı ve toplumsal cinnetin birey ekseninde değerlendirmesini esas alır.

1.3.4.1. Olay Örgüsü

Şerefe Hatıralar iç içe geçmiş iki öyküden oluşmaktadır. Birinci öykü Berin'in meyhaneye gelmesidir. İkinci ve asıl öykü ise Berin'in geriye dönüş yolu ile çocukluğunda hatırladığı olaylardır. Bu anlamda bakıldığında zaman Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) Berin'in çocukluk anıları üzerine kuruludur diyebiliriz. Oyundaki olay örgüsü ise şu şekildedir.

1. Berin'in meyhaneye gelmesi ve anılara geri dönüş.
2. 1954 yılbaşı akşamı kutlaması ve siyasi konuşmaların tartışmaya dönüşmesi
3. Suat'ın arkadaşı Erol Güney'in Yozgat'a hapse gönderilmesi
4. 6–7 Eylül olaylarının yaşanması ve sıkıyönetim ilan edilmesiyle birlikte Suat'ın Ayvalık'a gönderilmesi
5. Sanay'in Celal'den ayrılması ve kardeşi Suat'ın yanına Ayvalık'a gitmesi
6. Suat'ın intihar etmesi ve Kemal'in meyhanesine geri dönüş

Şerefe Hatıralar oyunu Berin'in yıllar önce ayrıldığı şehre geri dönüp aile dostları Kemal'in meyhanesine gelmesi ile başlar. Burada geri dönüş tekniği ile 1954 yılbaşı akşamına dönülür. Yılbaşı akşamında Suat, Sanay ve Celal'in siyasi tartışmaları damga vurur. Celal hükümet yanlısı konuşmalar yapar. Suat ve Sanay ise hükümete muhaliftir. Onların arasındaki bu çatışma oyun boyunca devam eder.

(İktidar- Muhalefet Çatışması)

Celal Suat ve Sanay

⁵⁸Kazankaya, 2010: 41.

Oyunda tarihi olaylar neredeyse birebir değiştirilmeden aktarılmıştır. Erol Güney'in 1955 yılında tutuklanması ve 6-7 Eylül olayları bunlara örnek verilebilir. 6-7 Eylül olaylarından sonra Suat Ayvalık'a gönderilir. Suat ilk başlarda Ayvalık'a gitmek istemez. Celal onun için en doğrusunun bu ortamdan uzaklaşması ve Ayvalık'ta saklanması olduğunu söyler.

(Ayvalık'a gitmek istememe)

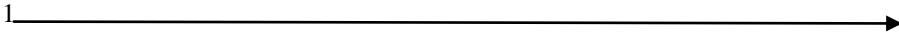

Suat Celal

Suat Ayvalık'a gittikten bir süre sonra Sanay ve Celal ayrılır. Bu ayrılığın ardından Sanay Ayvalık'a Suat'ın ziyarete gider. Bu ayrılığa sebep olan ise Celal'in Suat'ı başından göndermek için Ayvalık'a gönderdiğini düşünmesidir.

Oyunun son metin halkasında Suat Nedret'ten ayrılır. Ayvalık'ta sürgünde yaşamak bunalıma sebep olur. Bunalım ve ayrılık sonrasında Suat intihar eder. Oyun Suat'ın intihar etmesi ile son bulur.

1.3.4.2. Düğümler ve Çözümler

Tablo 1.3 Şerefe Hatıralar Düğüm Çözüm Tablosu

1.PERDE (S.7-33)	2. PERDE (S.34-56)		
S.34	S.45	S.50	S.51
1. 			
2. 			
1. 6-7 Eylül olaylarında Suat'ın suçsuz olduğu ortaya çıkacak mı? 2. Sanay Celal'den ayrılacak mı?			

1.3.4.3. Zaman

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununda iki farklı zaman karşımıza çıkmaktadır. Birincisi Berin'in meyhaneye geldiği ve geri dönüş yolu ile geçmişteki anılarını hatırladığı

1980’li yıllar diğeri de anılarının canlandığı 1955 ve sonrasıdır. Oyunun geri dönüş tekniği ile anılara gidildiği bölümünde olayların hangi tarihte gerçekleştiğini anılardan çıkarmak mümkündür. Bu konuda 6-7 Eylül olayları, Erol Güney’in Yozgat’a sürgün edilmesi gibi olayların gerçekleştiği tarihler bize oyundaki vaka zamanını bulmada yol göstermektedir. Fakat bunu Berin’in meyhaneye geldiği ve anılarını hatırladığı yaştaki zaman dilimi için söylemek mümkün değildir. Yazar burada kesin bir zaman dilimi kullanmaz. Berin’in meyhaneye ne zaman geldiği ile ilgili sadece oyunun sonunda küçük bir ipucu vardır.

“Berin: (...)

Anladın değil mi? Haydi. Bir, iki, üç... Güzel seksenli yıllara!”⁵⁹

Berin’in bu sözünden de anlaşılacağı gibi meyhaneye geldiği ve anılarını hatırladığı tarih tahmini olarak 1975–1980 arasında bir tarihtir.

Berin’in geri dönüş tekniği ile anılarına döndüğü zaman ise 1954 yılının yılbaşı akşamıdır. Oyundaki anılar 1954 yılından başlayarak 1980 yılına kadar kronolojik bir sıra ile anlatılmıştır.

“Nedret: Haydi yeni yıla girelim! Yemeğimizi yiyelim ve Pera Palas’ta dans ederek güneşin doğuşunu bekleyelim. (Sanay’in elinden bardağı alıp kaldırır) Hoş geldin 1955! Ee, haydi gününü gösterelim artık şu yeni yıla!”⁶⁰

1.3.4.4. Mekân

Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyunu Berin’in meyhaneye gelmesi ile başlar. Burada karşımıza çıkan ilk mekân Kemal’in İstanbul’daki meyhanesidir. Berin’in anılarının yaşandığı mekân da 70’li yılların İstanbul’udur. Oyun boyunca meyhanede canlanan anılar aktarılırken anıların yaşandığı mekânlar da göz önünde bulundurulmaktadır. Bu anlamda karşımıza iki farklı mekân çıkmaktadır. Birincisi anıların yaşandığı mekânlar İstanbul, Ayvalık; ikincisi, anıların hatırladığı meyhanedir. Oyunun meyhane sahnesi ile başladığını ve mekânın meyhane olduğunu henüz ilk sayfada didaskali ile açıklanan bölümde görmek mümkündür. Burada mekân ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir.

Bir meyhane. “Doktorun Yeri”. Sabah. Masalar boş, bazı masa ve sandalyeler üst üste. Bir masada Berin oturmaktadır. Önünde bir bardak rakı, yanındaki sandalyede pardösüsü, çantası. Yerde bir bavul.

⁵⁹Kazankaya, 2010: 56.

⁶⁰Kazankaya, 2010:16.

Radyodan kısık sesle bir müzik gelmektedir. Selahattin Pınar. Berin, sessiz, sakin rakısını içmektedir. Arada garson Kemal'in girip çıktığını görürüz. Temizliği bitirmiştir. Yerler ıslak.⁶¹

1.3.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

1.3.4.5.1. Berin

Sanay ve Celal'in kızı, Suat'ın yeğenidir. Yabancı dil fakültesinde okumuştur. Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955) oyununda geri dönüşler yolu ile anıların hatırlanması Berin karakteri ile canlandırılır. Oyunda iki ayrı zaman vardır. Bu zamanların ikisinde de Berin'in başından geçen olaylar konu edilmektedir. 1955–1980 yıllarında yaşanan olayların tamamı Berin karakterinin yaşamından bir kesittir.

Berin: (Tuhaf gülmeye başlar) Bolu açıcılık fakültesi, paçanga uzmanlığı. (Güler) Ben ne okudum biliyor musun? Sorular ve cevaplar arasına sıkışmış yabancı dil fakültesi. Yetmişli yılların yanıtı olmayan sözleri uzmanlığı. (Sessizlik) Söylediklerimden bir şey anlıyor musun?⁶²

1.3.4.5.2. Sanay

Berin'in annesi, Celal'in eşi ve Suat'ın kardeşidir. Aristokrat bir İstanbullu ailenin oğludur. Edebiyatçı, entelektüel bir kişidir. 1950'li yılların ikinci yarısındaki politikadan memnun değildir. Muhalif bir tutum sergiler. Evliliğinin ilerleyen yıllarında Celal ile anlaşamaz ve ayrılır.

1.3.4.5.3. Suat

Sanay'in erkek kardeşidir. Tercümanlık yapmaktadır. Hükümetin politikalarından memnun değildir. Bu konuda eniştesi Celal ile sürekli tartışma içerisindedir. 6–7 Eylül olaylarından sonra ceza almaması için eniştesi Celal tarafından Ayvalık'a gönderilir. Nedret ile yasak bir ilişki içerisindedir. Suat umutsuz, karamsar, melankolik bir kişiliğe sahiptir. Hayatının olumsuzluklarla olduğunu düşünmekte ve bu olumsuzlukların düzelmeyeceğine inanmaktadır. Oyunun sonunda Berin'in sözlerinden Suat'ın intihar ettiği anlaşılmaktadır.

“Sanay: Sen de çok yakışıklısın. Umutsuzluk bize yakışmaz Suat. Toparla kendini. Hepsi geçecek. Biraz sabırlı olmak gerek. Neler gördük, neler yaşadık. Bu da geçecek.

Suat: “Bu da geçecek... Öyle ya Sodom ve Gomorra bile geçti.”⁶³

⁶¹Kazankaya, 2010:7.

⁶²Kazankaya, 2010: 9.

⁶³Kazankaya, 2010:10.

(...)

“Berin: Dayı? Sen... İntihar mı ettin dayı?”⁶⁴

1.3.4.5.4. Celal

Berin’in babası, Sanay’in eşidir. Adnan Menderes hükümetinin yaptığı işlerden övgü ile bahseder. Birçok konuda hükümetin yanında yer alır. Bu yüzden eşi Sanay ve kayınbiraderi Suat ile sürekli tartışır hatta bu tartışmalar bazen kavgayı bulur. Hükümeti bu şekilde körü körüne savunması eşi ile ayrılmasına da sebep olur.

Cemal: Şimdi bu kadehi yeni yıl için, yeni Türkiye için kaldırıyoruz. Çağdaş medeniyet seviyesine dolu dizgin giden ülkemize! Yeni Türkiye’yi yüceltecek genç nesillere! Vee bize! Güzel günlere, mutluluğumuza!⁶⁵

(...)

Celal : Demokrasiyi siz keşfetmediniz hanımefendi! Bu ülke adım adım istenen seviyeye gelecektir. Ama önce insanların karınlarının doyması gerekir. Sizin gibilerin köşelerinde oturup ahkam kesmesiyle hiçbir yere varamayız. Yükselen ekonomik devrimi, bu büyük mucizeyi görmezden gelip demokrasi teraneleriyle, uydurma felsefenizde boğulacak olan sizsiniz. Aydın bunalımlarıyla acı çekmek istiyorsanız, buyurun sizi engelleyen yok.⁶⁶

1.3.4.5.5. Kemal

Oyunun ilk sahnesinde Berin’in geldiği meyhanenin sahibidir. Berin’in çocukluk arkadaşıdır. Anıların hatırlanmasını sağlayarak olay örgüsüne katkıda bulunur. Kimliğiyle, varoluşuyla anıların hatırlanmasına yardımcı olur.

1.3.4.5.6. Nedret

Suat’ın sevgilisidir. Başka bir adamla evlidir. Suat ile yasak aşk yaşamaktadır. Nedret, Sanay gibi kültürlü bir kadın değildir. Eğlenceyi ve gezmeyi seven biridir.

1.4. Profesör ve Hulahop

1.4.1. Eserin Kimliği

Profesör ve Hulahop, Nesrin Kazankaya’nın yazımını 13 Mayıs 2007’de İstanbul’da tamamladığı eserinin adıdır. Bu oyun 2010 yılında Toplu Oyunları 2 adı ile Mitoz Boyut

⁶⁴Kazankaya, 2010:54.

⁶⁵Kazankaya, 2010: 15.

⁶⁶Kazankaya, 2010: 26.

yayınları tarafından 1. Baskısı yapılmıştır. Oyun tek perdedir. Şahıs kadrosu bir adam ve bir kadın olmak üzere iki kişiden oluşmaktadır. Oyundaki adam profesördür. Kuantum fiziği üzerine yapılan konuşmalardan kadının kuantum fiziği ile Hulahop arasında benzerlik kurması ve bunu oyunun birkaç bölümünde tekrarlaması sonucunda oyuna Profesör ve Hulahop ismi verilmiştir.

Kadın: Nasıl hocam, kuantum teorine, gökbiliminden mi varıyorsun yani?

Adam: Anlasana. Hepsi birbiriyle bağlantılı. Elektron örneğin, aynı anda çekirdeğin her tarafında bulunabilir. Dünyanın, güneşin hemen dibinden şimdiki yörüngesine kadar, bütün alanlarda bulunma olasılığı gibi.

Kadın: Hulahop gibi. Bak izle. (Müzik dolabının arkasından bir hulahop çıkarır ve döndürmeye başlar.) Ben şimdi Güneş olsam, bu Dünya'nın yörüngesi olabilir. Ya da bir atom olsak, ben ve hulahopum, belimin hangi noktasına değeceği araştırmaya değer olasılıklar zinciri. Elektronlardan oluşan bir kutsal daire. Bu deneyin patentini bedava veriyorum, derslerinde kullanabilirsin. Tabii çevirebilmek ve de adımları zikretmek koşuluyla.⁶⁷

Profesör ve Hulahop, kuantum fiziği ile başlayan ve 1980 darbesi ile devam eden bireyin kendini sorgulamasını esas alan bir oyundur. Yolda kaza geçiren bir profesörün terk edilmiş bir lokantaya sığınması ile başlayan oyun sıra dışı bir kimlik olan kadınla lokantada karşılaşmasıyla devam eder. Oyunda bir profesörün 1980 darbesinden sonra kendisine itiraf edemediği suçluluk duygusu, tarafsız kalmaya çalışırken taraf olması üzerinden bireyin kendi iç dünyasına yönelerek kendisiyle yüzleşmesini ele alınır.

1982 yılının karlı bir akşam vaktinde konferansa giden fizik profesörü, dağ yolunda arabası bozulunca, boş bir lokantaya sığınır. Profesörü lokantada çocukluğunun güzel şarkılarını çalan eski bir müzik dolabı ve hulahopuyla güzel, çocuksu bir kadın beklemektedir. Yeni tanışan kadın ve adam kurdukları zorunlu ilişkide duygusal, gerilimli ve sürprizli bir gece geçirirler. Gecedan sabaha süren birlikteliğe 1982 Türkiye'sinin acılı politik süreci, şarkılar, dans, alkol ve kuantum fiziği eşlik eder. Her ikisi de geçmiş ve geleceklere üzerine varoluşlarını sorgulayarak bilim insanı ve kadın olmanın sosyal sorumluluğunu benliklerinde duyumsarlar.

Askeri darbeye sosyo kültürel ve bilimsel geleceğine ipotek konulan 1982 Türkiye'sinin sancılı dönemi, bir bilim insanının bakış açısından sergilenir. Simon&Garfunkel'dan, Bob Dylan'a, Loretta Lynn'den Joan Baez'a uzanan altmışlı yılların müziği ise, oyun kişilerinin çalkantılı dünyalarını, neşelerini, dışa vurdukları öfkelerini yansıtmakta ve düşünsel zıplamalara yol açmaktadır.⁶⁸

⁶⁷Kazankaya, 2010: 74.

⁶⁸(<http://www.milliyet.com.tr/profesor-ve-hulahop-pembelar-detay-kultursanat-534866/>) (erişim tarihi : 03.12.18)

Nesrin Kazankaya'nın Toplu Oyunları 2 adıyla basılan Şerefe Hatıralar, Profesör ve Hulahop, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) adlı oyunları, Türkiye Cumhuriyeti tarihini üzerine yazılmış üç oyundan oluşmaktadır. Kendisi de bu oyunları "Türkiye Cumhuriyeti tarihi üzerine yazdığım üç oyunu içeriyor." şeklinde tanımlar. Profesör ve Hulahop bu üçlemenin ikinci oyunudur. 1980 darbesi özelinde bilim insanlarının olaylara ne derece müdahil oldukları ya da olmadıkları, siyasetin bilimin önüne geçmesi gibi konular üzerinde durulur.

Profesör ve Hulahop oyunu 21 Eylül 2007'de Tiyatro Pera tarafından ilk kez sahnelenir.

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2010 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.4.2. Eserin Özeti

1982 yılında karlı bir kış akşamında konferansa giden fizik profesörünün arabası bozulur ve dağ başında çaresizce boş bir lokantaya sığınmak zorunda kalır. Evde onu bekleyen sürpriz bir kadın vardır. Matematik, kuantum fiziği derken 1980 askeri darbesine kadar uzanan konuşmalar ve sorgulamalar başlar. Darbeyle birlikte profesörün yaşadıkları ve pişmanlıkları üzerine konuşulur. Bir akşam vaktinde başlayan bireyin iç benliğini sorgulaması, aynı günün sabahında son bulur.

1.4.3. Eserin Muhtevası

Karlı bir kış akşamında aracı yolda kalan profesör boş bir lokantaya sığınır. Evde bir kadınla karşılaşır ve karşılıklı konuşmalar başlar. Konuşmalar daha çok sorgulama şeklindedir. Kadın yarı ciddi yarı gerçek sorular sorarak profesörün hayatında yaptığı hataları sorgulamasını sağlar.

Oyunda ilk sorgulanan konu kuantum fiziği ve bilimdir. Bilimin amacının dışında kullanıldığı zaman insanlığın felaketi olabileceği de bu konunun sorgulanması ile ulaşılan sonuçlardandır. Kuantum fiziğinin olumsuz kullanıldığında atom bombası ile insanlığın felaketi olduğu gerçeği üzerinde durulur.

Kadın: Doğru tabi, iki işi bir arada yapamazsın hani ciklet çiğneyip, bisiklet hikayesi . Taa, Antik çağda söylemişler, bilmiyor musunuz be bre cahil bombacılar!

Adam: Bombacı değildi onlar. İnsanları öldürmek için değildi buluşları.

Kadın: Ama sonuç öyle oldu. (Melodik) Hiroşima, Nagazaki, bum, bum , bum!

Adam: Bu sonuçtan bilim insanları sorumlu değildir! Biyofizik dalı onların buluşlarıyla oluştu. Radyasyonun biyolojik etkileri, hücreler ve hücelere verdiği zarar, DNA üzerindeki bozucu etkisi, kanser araştırmaları... İnsanlığa hizmet ettiler.

Kadın: Haklısın deney bu, bilimsel atılım deneyleri. Hep farelerle yapacak değiller ya? Bu arada birkaç milyon telef olmuş ne önemi var? Bilime feda olsun!⁶⁹

Profesör ve Hulahop oyununda bilimin hangi amaçla yapıldığı, olumsuzlukların sebebinin insanların bireysel egolarından kaynaklandığı konu edilir. 1980 askeri darbesi ve bu darbenin insanlarda bıraktığı kısıyımın psikolojik etkileri, oyunda ele alınan bir diğer konudur. Nesrin Kazankaya diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyunda da tarihi ve siyasal olayları konu edinmiş, 1980 darbesinin arkadaşlıklar ve bilim insanları üzerindeki etkisine değinmiştir.

Kadın: Sonbahar güzeldir. Ilık, geceleri serin... Güz güzeldir.

Adam: Sonra o meşum Cuma günü sabah... Harbiye marşıyla uyandım.

Kadın: Radyolu çalar saatim vardı. Her sabah, müzikle uyanırdım, o sabahtan, Genelkurmay bildirisiyle ağardı.

Adam: Ben de klasik müzikle uyanırdım hep.

Kadın: Aslında severim o marşı, güzel melodi. Ama kabuslarımın fon müziği haline geldi, korkularımın notaya dökülmüş şekli. (Marşı söyler)

Adam: "Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına... emir komuta zinciri içinde yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur."

Kadın: Yok öyle değil, cümle muhteşemdi: "kendi kendini kontrol edemeyen demokrasiyi sağlam temeller üzerine oturtmak, kaybolan devlet otoritesini yeniden tesis etmek için yönetime el koymak zorunda kalmıştır." Kendi kendini kontrol edemeyen demokrasi ha, mizah gibi, tarihi çelişki.

Adam: Bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edilmiştir... İkinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur. Yurt dışına çıkışlar yasaklanmıştır." Deliye döndüm.⁷⁰

Profesör ve Hulahop oyununda işlenen bir diğer konu Seyir Defteri'nde de olduğu gibi oportünizmdir. Bilimle uğraşan profesörün kendi çıkarları için kendisiyle aynı fikirleri savunan asistanına sırt çevirmesi ve bunun sonucunda asistanın ölümü, oportünizm konusu içinde ele alınır. Hatta bu konu için bütün olayların çatısını oluşturuyor demek de yanlış olmaz. Profesör 1980 darbesi sırasında can güvenliği tehlikede olan asistanını saklamamak için bahaneler üretir ve bu asistanı rektöre emanet eder. Rektör, asistana sahip çıkmak yerine onu ihbar eder. Asistan yakalanır ve işkencede ölür. Aradan yıllar geçer ve bu olay profesörün

⁶⁹Kazankaya, 2010:83.

⁷⁰Kazankaya, 2010:85.

unutamayacağı psikolojik bir vaka olarak zihninde yer eder. Kadın ise onun bu yaptığını oportünizm ve muhbirlik olarak tanımlar.

Kadın: Ooo, devrimci kesildik bakıyorum. Memleketimden insan manzaraları canını mı sıktı? Masa başı aydınları. İtina ile saygılı davranış bilimi dersleri verilir. İki saatte, garantili... Nasıl konuşulur, içerik nedir, sözcükler nasıl seçilir?...Hepsi öğretilir... Ama iş pratiğe gelince, pozisyon bir: Arkanı dön ve git!

Adam: Sen niye buraya saklandın peki? Neden kaçırıyorsun? Geçmişinde üstleneceğin, onurlu bir suçun bile yok belli ki.

Kadın: Pozisyon iki: Muhbirlik yap! At denize bir ihbar, balık bilmezse Halik bilir.

Adam: Dikkat et sınırı aşıyorsun! Çok ileri gittin! Beni zorlama! Başına gelenlerden sen sorumlu olursun sonra...

Kadın: Sorumluluktan kaçma profesörü! Profesörlük tezin de böyle miydi: Reaksiyonlardan, partiküler sorumluluklar nasıl temizlenir? (Ciddi) Ne yaptın, söyle bakalım, kime ihbar ettin delikanlıyı?

Adam: Muhbirlik senin gibi avam cahillerin işidir. Yalan olduğu belli ama ola ki hapse düşsen, üç kuruş için bütün koğuşu ele verirdin sen.

Kadın: Çekirdeği parçaladık galiba, hani atom bombası, büyük patlamaya az kaldı. Söyle kime ihbar ettin?⁷¹

1.4.4. Eserin Yapısı

Profesör ve Hulahop tek perde ve tek sahneden oluşan bir metindir.

1.4.4.1. Olay Örgüsü

1. Profesörün arabasının bozulması ve bir eve sığınması
2. Evde bir kadınla karşılaşması ve sorular ile konunun 1980 darbesine gelmesi
3. Profesörün asistanının ölmesi ve profesörün bu ölümden kendini sorumlu tutması
4. Kadının profesörün yaptığı hataları sorgulaması ve oyunun aynı günün sabahında sona ermesi.

Profesör ve Hulahop oyunu bilimsel bir toplantıya giderken karlı bir dağ başında aracı bozulan profesörün boş bir lokantaya sığınması ve burada karşılaştığı kadınla konuşmalarının bir müddet sonra sorgulamalara dönüşmesi ve sorular yoluyla geçmişte yaşadıklarının psikolojisinde bıraktığı izleri ve içinden atamadığı suçluluk duygusunu anlatan bir oyundur.

Profesör ve Hulahop oyununda merak unsuru daima ön plandadır. Profesör dağ evinde karşılaştığı kadının kim olduğu gizemini bir türlü çözemez. Kadına onu tanımak için sorduğu sorulardan tatmin edici cevaplar alamaz. Kadın ise Profesör hakkında her şeyi bilmektedir.

⁷¹Kazankaya, 2010: 88.

Profesör 1980 darbesi sonrasında asistanını korumaz ve kendi çıkarlarına uygun davranışlar sergiler. Bunun sonucunda asistanı ölür.

(Oportünizm)

Profesör Kadın

Asistanı öldükten sonra Profesör uzun süre bunun pişmanlığını yaşar ve içinde bir çatışma oluşturur. Oyunun sonunda Kadın'ın Profesörün iç sesi olduğunu ve Profesör'ün kendine sormadığı soruları soran hayali kişi olduğunu anlarız.

1.4.4.2. Düğümler ve Çözümler

Tablo 1.4 Profesör Ve Hulahop Düğüm Çözüm Tablosu

1 PERDE (S.59-94)					
S.59	S.62	S.79	S.89	S.95	S.98
1					
2					
3					
1. Profesör toplantıya yetişebilecek mi? 2. Adam, Kadın ile tanışıp kadının geçmişi hakkında bilgi edinebilecek mi? 3. Adam'ın geçmişi ile yüzleşemediği olay ne?					

1.4.4.3. Zaman

Profesör ve Hulahop, kış mevsiminde bir akşamüstü başlayıp sabahın ilk aydınlandığı saatlerde son bulan bir günlük zaman diliminde gerçekleşen olayları ele almaktadır. Oyundaki zaman ile ilgili bilgiyi oyun girişinde yazar tarafından verilen didaskali içindeki ayrıntıdan bulabilmek mümkündür.

“(…) kış, dışarıda kar yağmakta. Akşamüstü, alacakaranlık.”⁷²

⁷²Kazankaya, 2010: 59.

Oyundaki olayların hangi tarihte yaşandığını kesin bir dille söylemek mümkün değildir. Fakat adam ve kadının konuşmalarından zamanın 1980 darbesinden sonraki ikinci yıl içinde gerçekleştiği tespit edilebilir. Oyundaki zamanın darbeden hemen sonra olması dramatik örgünün şekillenmesinde önemli rol oynamıştır.

Adam: Demek hapis yattın... Neden tutuklandın? Orospuluktan mı, hacizden mi, yoksa devrimcilikten mi?... Çok hoşuna gidiyor değil mi? Böyle öyküler uydurmak... Eğleniyorsun. İşe yaramaz, füzuli varlığını anlamlandırdığını sanıyorsun. Hiç değilse saygılı ol, alay etme! Koskoca bir ülkenin üstünden tankla geçtiler. İki yıl bile olmadı. Yaralar kanıyor hâlâ. Saygılı ol, haddini bil!⁷³

Profesör ve Hulahop, oyununda zaman bir akşam saatinde başlayıp sabahın ilk ışıklarında son bulur. Oyunda olayların son bulduğu zaman sabahın ilk ışıklarıdır.

“Kadın: Hiç olur mu? İki hoca fazla gelir. Haddimi bilirim. Beni gör, masayı, elbisemi, gün ışığı... Bak tan ağardı, yeni bir gün doğuyor.”⁷⁴

1.4.4.4. Mekân/Dekor

Profesör ve Hulahop oyununda mekân oyunun ilk sayfasında didaskali içinde verilen bölümde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Oyun boyunca tek bir mekân kullanılmıştır. Profesör bilimsel bir konferansa giderken yolda arabası bozulur ve dağ başında küçük bir lokantaya sığınmak zorunda kalır. Olayların geçtiği lokantadaki dekor didaskali içinde ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır. Mekândaki dekor zamanın şartlarına uygun bir şekilde oluşturulmuştur.

Dağ yolunda küçük, boş, 3. sınıf bir lokanta. Birkaç masa, sandalyeler; geride üstüne sandalyeler kapatılmış birkaç masa daha. Köşede küçük, eski, buzdolabı bir tezgâh. Yanında 60’lı yıllardan bir müzik dolabı. Duvarda güneyden deniz manzaralı bir poster. Yaprakları olmayan bir Saatli Maarif takvimi...⁷⁵

1.4.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

Profesör ve Hulahop oyunu iki kişi arasında geçen sorgulamalar yolu ile profesörün geçmişte yaptığı hataların, yaşadığı olumsuzlukların, içinden atamadığı olayların “Kadın” aracılığı ile yüzleşmesinin sağlandığı bir oyundur. Oyunda iki kişi vardır. Bunlardan biri Adam rolündeki profesör diğeri de dağ başındaki üçüncü sınıf lokantanın sahibi Kadın’dır. Her ikisi de geçmişte birbirini tanımamaktadır. İkisi de birbirinin kim olduğunu isimlerinin ne

⁷³Kazankaya, 2010:87-88.

⁷⁴Kazankaya, 2010:94-95.

⁷⁵Kazankaya, 2010: 59.

olduğunu bilmez. Oyunda isimlerinin ne olduğu belirtilmemiştir, tanışmanın vakit kaybı olduğu düşüncesindedirler. Oyunda sadece Kadın ve Adam olarak yer alırlar.

Adam: Dur dur dur, bir dakika. Bu kadar zıplamaya yetişemem ben. Sen önce bana... Hay Allah, tanışmadan sen dediğim ilk kişisin. Önce bir tanışsak.

Kadın: Tamam, merhaba! (Elini sıkarak) Şimdi, İsrail'e gelelim, bana anlatsana...

Adam: Hayır, dur, adını bile bilmiyorum. Sen de benimkini. Kim olduğumu...

Kadın: I beg your pardon, ne gerek var? Tanışsak, adlarımızı bilirsek ne olacak? Konuşma başa dönecek, ödev yapar gibi normal sorular arayacağız, yanıtını hiç merak etmediğimiz şeyleri soracağız...

Vakit kaybı, boşa çaba! Ne gerek var?⁷⁶

1.4.4.5.1. Adam

Bilim insanı, profesör. Kuantum fiziği üzerine araştırmalar yapmış, yurt dışında çalışmalarda bulunmuş bir kişidir. 1980 darbesi sonrasında asistanı olan genç kendisinden yardım istemiş ve profesör de ona yardım etmemiştir. Asistanının ölümü üzerine kendini içinden çıkamadığı bunalımların içerisinde bulmuştur. Kariyerini düşünerek rektör ile yakın olması, siyasi olaylardan çıkarları için uzak durarak oportünist bir yaklaşım sergilemesi kadın aracılığı yüzüne vurulmuş ve hatalarıyla yüzleşmesi sağlanmıştır.

Kadın: Canım el verirken tökezlediğin, başını çevirip göremediğin, arkamı dönüp gidiverdiğin... Birileri yok mu?

Adam: Ne demek bu? Kimi kastediyorsun sen?

Kadın: Ooo hocam, biyografin sökün etmeye başladı. "O"nu kastediyorum.

Adam: (Aniden sinirlenir) O kendi kuyusunu kazdı. Söyledim, uyardım... Daha ne yapsaydım? Bile bile ateşe atar mı insan kendini?... (Sessizlik) Yoo, sen beni tanyorsun. Onu bilmene imkan yok.

Kadın: Elbette tanıyorum. Seni ve senin gibileri nasıl tanımam? Ayrıca her zaman bir "O" vardır. Herkesin yaşamında bir "O" vardır. Moleküllerin, partiküllerin, kuantum paketçiklerinin, ihanet edenlerin, ideal peşinde gidenlerin, döneğlerin, sersemelerin, kör bilimcilerin... Herkesin, bok yiyenlerin bile.

Adam: En büyük bok yiyen sensin! Ukala! Bana ders verene bak! Siktir git be!

Kadın: Karanlık geçmişine dokunduk belli ki. Canını mı acıttı? Bir yerine mi battı? Sen siktir ol git!⁷⁷

1.4.4.5.2. Kadın

Oyunda profesör rolündeki Adam'ın geçmişi ile yüzleşmesini sağlayan kişidir. Oyunun sonunda fantastik bir atmosfer oluşur ve kadın ortadan kaybolur. Kadının oyun boyunca varlığı ve yokluğu bilinmemektedir. Bu fantastik sahne ile birlikte Kadın hayal mi

⁷⁶Kazankaya, 2010:62.

⁷⁷Kazankaya, 2010: 78-79.

yoksa gerçekten var mı sorusu akıllara gelir. Bu konuda Kadın rolünün profesörün iç benliği veya vicdanı olduğu tezi ortaya çıkmaktadır ki bu tez en güçlü ihtimaldir. Bunun en güçlü delili ise Kadın'ın oyun boyunca profesörün geçmişini sorgulaması ve oyunun sonunda ortadan kaybolmasıdır. Adam bu sahnede dış monolog tekniği ile konuşturulur.

Adam: Metaforları seviyorsun. Bu da zeka işi tabii... Ne?...Yok canım, uzmanlık senin işin, ben yalnızca duyduğumla, gördüğümle karar veririm. Şaşırtıcı bir zeka... Alice ile Cindirella'yı birleştirmek... Ne? ... Uydurma, yok öyle bir şey... Peki, tavşan neyin kapısını açtı?...Haydi cevap ver bakalım! Ne o, zor mu geldi? Evet, bekliyorum... Cevap ver!... Cevap versene be! (Durur etrafına bakar) Yoo, olmaz! Gidemezsin! Neredesin? Çık ortaya! (Deli gibi mekanda dolaşır, arar) Yoo, olmaz, şimdi olmaz! Gidemezsin. Sen... Sen gerçeksin! Haydi, gözlerimi kapatıyorum, üçe kadar sayacağım, çık ortaya! (Gözlerini kapar) Bir, iki, üç!... Neredesin?... Olmaz, daha konuşacaklarımız var. Sana anlatacaklarım, soracaklarım!... Sonra... şarkıları çevirdim daha! Haydi gel, gel, dinle! O merak ettiğin şarkıları çevireceğim sana, o sevdiğin, o ezbere söylediğin şarkıları...

(...)

Bana yanıt vermelisin! Hangi kapı? Kuyunun dibinde açılan... Hangi kapı? Peki, hiç değilse şunu söyle... Sen muhbir değilsin de! Ben muhbir değilim! Yo, sen hayal değilsin. Bu yara bandı hayal değil... (Eliyle alnını yoklar, yara bandı yoktur.) Hulahop, hulahop var ama!...⁷⁸

1.5. Quintet- (Bir Dönüşün Beşlemesi)

1.5.1. Eserin Kimliği

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) Nesrin Kazankaya'nın 12 Mayıs 2009'da yazımını İstanbul'da tamamladığı eserinin adıdır. Eser Mito Boyut yayınları tarafından Toplu Oyunları 2 adı ile 2010 yılında basılmıştır. Oyun ilk kez Tiyatro Pera tarafından 13 Kasım 2009'da sahnelenmiştir.

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Nesrin Kazankaya'nın "Kırılğan Cumhuriyet'imiz İçin Bir Üçleme" olarak nitelendirdiği Toplu Oyunları 2 kitabının son oyunudur. Quintet sözcüğü İngilizcede beşli anlamına gelmektedir. Oyun beş ana bölümden (Karşılaşma, Uzlaşma, Çatışma, Vedalaşma, Ayrılma) oluşmaktadır. Bu yüzden yazar eserine Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi)adını vermiştir. Yazar bu eseri "2000'li yılların başında yaşanan bir dönüş öyküsü" olarak nitelendirmektedir⁷⁹.

Bu çalışmamızda eserin Mito Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2010 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

⁷⁸Kazankaya, 2010: 95-98.

⁷⁹Kazankaya, 2010: 145.

1.5.2. Eserin Özeti

1980 darbesi sonrası hapisten kaçarak yurt dışına iltica eden kadın yıllar sonra İstanbul'a geri dönüşüyle başlayan oyunda beş bölümden oluşmaktadır.

Karşılaşma (Oğul, Arkadaş, Adam ve Kent'le):

Oyun kadının havalimanına gelmesiyle başlar. Kadını havalimanında hapishanede doğup terk edilen, yıllarca annesi tarafından aranmayan oğlu karşılar. Soğuk bir karşılaşmadır. Kısa süreli bir konuşmanın ardından Oğul annesini otele bırakır vedalaşırlar. Kadının ikinci karşılaşması üniversitede öğrencilik yıllarından tanıdığı arkadaşıyla. Kadın uzun yıllar görüşmediği arkadaşının evine gider, onunla üniversite yıllarındaki anılarını konuşup fotoğraflara bakarken arkadaşının kocası da gelir ve üçü birlikte sohbete devam eder. Kadın ve arkadaşı arasındaki sosyalizm üzerine yapılan konuşmalar fikirlerini değiştirip liberalizmi benimseyen kişiler üzerine çevrilir. Bu kısa süreli karşılaşmadan sonra kadın evden ayrılır ve kentin sokakları ile özlem giderir, bir süre sokakta yürür. Bu sahneden sonra uzlaşma bölümü başlar.

Uzlaşma (Arkadaş, Adam, Oğul, Kent ile):

Uzlaşma bölümü arkadaşın evinde başlar. Masa başında yemektirler. Üçü de hafif sarhoştur. Politik konulardan konuşurlar. Adam liberalizmi savunur ve devletçiliğin ortadan kalkması gerektiğine inanır. Kadın ise bu düşüncenin yanlış olduğunu kapitalizmin de kendi terörünü oluşturabileceğinden bahseder. Arkadaş güzel şeylerden bahsedelim der ve üçü birden 1 Mayıs Marşını söylenmeye başlar.

Uzlaşma Kadın'ın Oğul ile Bar'da oturup konuşmasıyla devam eder. Bu konuşma daha çok hesaplaşma niteliğindedir. Oğul annesinin önüne bir niyet kâsesi koyar ve içinden bir kâğıt çekmesini söyler. Kâğıtların içinde kendisini neden tek edip gittiğine dair sorular vardır. Gerilimin arttığı bu sahneden sonra kadın yeniden kentin sokaklarındadır. Yirmi yıl önce terk ettiği kentin sokaklarında özlem giderir.

Çatışma (Arkadaş, Adam, Oğul'la):

Arkadaş ve Adam'ın evlilik ilişkileri iyi gitmemektedir. Arkadaş, Adam'ın her devrin çıkarıcı adamı olmasından, bukalemun gibi bulunduğu ortamda renk değiştirmesinden rahatsız olmaktadır. Adam'ın bu tavırlarının üstüne bir de geçmişte Arkadaş'ı aldatmış olması çatışmanın gerilim dozunu iyice artırmaktadır.

Çatışmanın ikincisi Kadın ve Oğul arasındadır. Kadın otel odasındadır ve telefon çalar. Telefonun karşısındaki Oğul'dur. Oğul annesine Albert Camus'un kitabından Sisyphus Efsanesini okur ve telefonu kapatır. Kadın bu konuşmanın ardından Arkadaş'ın evine gider.

Adam ile Arkadaş'ın bu mutsuzluğuna Kadın da tanık olur. Arkadaş'a ile Kadın evin balkonunda otururken onun yurt dışına kaçmasına, Oğul'un çocuk esirgeme yurdundan çıkması için yardımcı olduğunu anlatır. Kadın ise bunun mümkün olmadığını Adam'ın bir muhbir olduğunu söyler. Arkadaş kocasının muhbir olmadığını söyler ve Kadın'ı evden kovar. Kadın otele gider. Olup bitenleri konuşmak için Adam, Kadın'ın kaldığı otele gider ve onunla tartışır. Tartışma bir süre sonra cinsel saldırganlığa dönüşür. Bir süre sonra Adam kendine gelir ve yaptığı hatanın farkına varır.

Vedalaşma (Kent, Arkadaş, Adam, Geçmişle):

Yirmi yıl sonra ülkesine dönen kadın yeniden yaşamını sürdürdüğü ülkesine geri dönüş yapacaktır. Gitmeden önce kentte dolanır bu gezinti ayrılık öncesinde vedalaşma gibidir. Arkadaş ve Adam şiddetli geçimsizlikten dolayı boşanma kararı alır.

Ayrılma

Oğul annesini havalimanına bırakır ve kadın yaşamını devam ettirdiği ülkeye yeniden dönüş yapar.

1.5.3. Eserin Muhtevası

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), savaş muhabirliği yapan bir kadının ülkesinden kaçışını ve yirmi yıl aradan sonra oğlunu görmek için Türkiye'ye dönüşünü anlatan bir oyundur. Oyunda 1980 darbesinin toplumsal ve bireysel anlamda açtığı yaralarla hesaplaşma ve fikirlerinden çıkarları için vazgeçen oportünist insanlarla yüzleşme konu edilir. Nesrin Kazankaya bu konuda “aydınlık, güzel bir geleceğin yolu öncelikle acılı geçmişimizle yüzleşmekten geçecek” fikrini savunmaktadır.⁸⁰

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda ilk karşılaşma Oğul ile olur. Oğul annesine niçin onu terk ettiğine dair sorular sorar. Kadın ona biraz zaman tanınmasını söylese de Oğul ısrarcıdır. Soruların cevabını hemen almak ve onun neden terk ettiğini duymak ister. Kadın onu anlayamayacağını çünkü apolitik bir neslin yetiştirildiğini, onu neden terk ettiğini anlatsa da oğlunun bunu bu sebeple anlayamayacağını ifade eder. Kadın'ın 1980 yılında hapisshaneden kaçıp 2000'li yıllarda geri döndüğünü düşünürsek ülkemizde 1980 darbesi sonrasında oluşturulmak istenen apolitik neslin konu edildiğini görebilmek mümkündür.

Kadın: Alay ederek, bana acı çektirerek hiçbir yere varamazsın, varamayız. Senin ve senin kuşağının anlaması zor, olanaksız, biliyorum. Çünkü öyle yetiştirildiniz, yani sizi bilerek... Nasıl anlatabilirim böyle ayaküstü koca bir dönemi?

⁸⁰ Kazankaya, 2010: 145.

Oğul: Ooo, çözülmeye başladık. Devam et, “Bilinçli olarak apolitik, kayıp bir kuşak yetiştirildi, sizin suçunuz değil, zavallı gençlik” falan, öyle mi? Politik teorilerle yaşam suçları açıklanacak demek ki. Güzel. Saldırı en iyi savunudur, hele politik bir birikimin varsa.⁸¹

Oyundaki ikinci karşılaşma Kadın’ın üniversite yıllarındaki arkadaşıyladır. Arkadaş ile özlem giderme faslından sonra konu Oğul ile karşılaşmanın nasıl geçtiğine gelir. Arkadaş, Oğul konusuyla ilgili patavatsızlık yaptığı için özür diler ve Kadın’dan güçlü olmasını ister. Kadın ise güçlü olmak sözünden geçmişte tanık olduğu savaşları hatırlar. Kadın savaş muhabiridir ve geçmişte birçok toplumsal katliamlara, savaşlara tanık olmuştur. Ama oğlunun karşısında gücünü yitirmiştir. Nesrin Kazankaya diğer oyunlarında da olduğu gibi bu oyununda da savaşın soğuk ruhunu küçük bir monologla da olsa konu edinmiştir.

Kadın: Güçlü olmak... Filistin’de parçalanmış çocuk cesetleri gördüm. Arjantin’de kaybettirilen annelerle röportajlar yaptım. Saraybosna’da toplu mezarlar gördüm, soykırıma bizzat tanık oldum. Ben güçlüyüm, güçlüydüm! Ama neden şimdi böyle... Neden yüreğim ilk kez böyle kanıyor? Neden içimi ateş sarıyor?⁸²

Nesrin Kazankaya Seyir Defteri, Profesör ve Hulahop oyunlarında değindiği oportünizm konusuna bu oyununda da değinir. Kadın ve Arkadaş sosyalizm fikrini savunmaktadır. Oportünizmden konu açılmışken Arkadaş masaya bir kutu getirir. İçinde fotoğraflar vardır. Fotoğraflar aracılığı ile anılara geri dönüş yapılır.

Arkadaş: Elbette onlar haklıydı.

Kadın: Ama içlerinden müthiş oportünister çıktı, o da ayrı bir konu.

Arkadaş: Ah, konuşacak ne çok şey var. Nereden başlayacağız, hangisinden?

Arkadaş: Hepsinden biraz ya da hiçbirinden. Başladık bile aslında.

Kadın: Evet, başladık; başladım. Keşke seninle başlayabilseydim. Ama ilk onunla, Oğul’la karşılaştım.

Arkadaş: Haydi bir süreliğine unut şimdi. Gel, tarihi silme ya da kurtarma operasyonuna başlayalım.

Bak ne getireceğim. (Gidip bir kutu getirir.) İşte, elementleri ayırıp elemanları silme yarışması. Buyurun başlayalım! (Kutuyu açarlar, yüzlerce fotoğraf)⁸³

Fotoğraflardan geçmişe giden iki arkadaş üniversite yıllarından konuşup sohbet ederler. Üniversitedeki oportünist profesörden, arkadaşının çocuklarından konuşurlar. Fotoğraflara bakarken bir süre sonra Arkadaş’ın eşi gelir. Birlikte oturup sohbet ederler. Adam üniversite yıllarında sosyalist düşünceye sahipken zamanla çıkarları için liberalist

⁸¹Kazankaya, 2010: 103.

⁸²Kazankaya, 2010: 107.

⁸³Kazankaya, 2010: 108,109.

düşünceyi savunmaya başlamıştır. Adam devletin tamamen özelleştirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Kadın ise sosyalist fikirlerinden ödün vermemektedir. Bunun sonunda bir felaket olacağını Adam'a anlatır.

Adam: O devletin hantallığı, çek devleti aradan, özelleştir her şeyi, yabancı yatırımcıya olanak tanı, bak bir sorun kalıyor mu? Satacaksın, her şeyi özelleştirip satacaksın. Devletin elinde hiçbir şey bırakmayacaksın ki, yozlaştıramasın.

Kadın: Ooo, derin bir devlet düşmanlığı... Derin devletten nefret etmeni anlarım da, devletin varlığına böylesi kinlenmek... Bence yanıyorsun. Sosyal devlet anlayışı yoksa, vahşi kapitalizm kendi anarşisini oluşturuyor. Bak, din de öyle. Tehlikeli, çok tehlikeli. Dünya devleti CIA, ABD, dönüştüremedikleri her ülkeyi kendi zayıf noktalarından yakalıyorlar. İşte Latin Amerika. Bizzat gördüm, sonuçlarına tanık oldum. Şili, Arjantin faşist darbeleri... Yaralar hala kanıyor. Sonra Yugoslavya, etnik köken kışkırtmasıyla iç savaş çıkarttılar, koskoca bir ülkeyi parçaladılar, yok ettiler... Hep onların işi. Bizim için de tasarıları var... Önümüzdeki yirmi yılın planını görmek zorundayız. Müslümanlığı silah yapacaklar; liberalizm derken fundamentalizme teslim edecekler ülkeyi. Doğu'nun karanlığına gömecekler. Senin gibilerin akıllı olması gerekir. Direnecek tek silahımız akıl!⁸⁴

Nesrin Kazankaya'nın bundan önceki oyunları olan Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası) ve Şerefe Hatıralar'da olduğu gibi bu oyununda da ele aldığı konulardan biri aldatma/üçlü aşk çatışmasıdır. Yazar bu oyununda konuyu diğerlerinden farklı olarak ele almış ve toplumun erkeğe öğrettiği baskın kimliği ortaya çıkarmıştır. Adam geçmişte Arkadaş'ı aldatmıştır ve Arkadaş ise bunu zihninden çıkaramaz. Adam bu durumu *yaşanması gerekiyormuş, oldubitti* gibi cümleler ile geçiştirmeye çalışır. Kadından bu olayı unutmamasını ister ama kendisi karısı tarafından aldatılmış olsa asla affetmeyeceğini dile getirir. Yazar bu konuda toplumun erkeğe böyle bir yetki verdiğini ve kadının geri plana itildiğini belirtir Bu oyunda da bu durumu üçlü aşk çatışması üzerinden konu edinmiştir.⁸⁵

Arkadaş : Onların kendi yaşamı var. Elimdeki tek kişi sensin! Ben... bana yaptığını hazmedemiyorum...

Adam : Unut! Unutman gerek, zorundasın. Son kez söylüyorum. Oldu ve bitti... Yaşanması gerekiyormuş. Herkes hata yapar, herkes...

Arkadaş : Ben yapsaydım, ben sana ihanet etseydim, affeder miydin? Unutur muydun?

Adam : Haydi hayatım, yatalım. İkimiz de saçmalıyoruz... Saçmaladık. Çok geç oldu.

Arkadaş : Yanıt ver. Sen unutur muydun?

Adam : Haydi hayatım, yatalım. İkimiz de saçmalıyoruz... Saçmaladık. Çok geç oldu.

Arkadaş : Yanıt ver. Sen unutur muydun?

⁸⁴Kazankaya, 2010: 114.

⁸⁵Şerefe Hatıralar Üzerine Konuşma, 18 Aralık 2018 Telefon Görüşmesi.

Adam : Haydi bırak o içkiyi. Yürü yatalım!

Arkadaş : Yanıt ver, öyle. O zaman susarım.

Adam : Hayır affetmezdim.⁸⁶

Kadın 1980 yılında darbe sonrasında hapishaneye girmiştir. Kadının hapishaneden çıkmasına ise Arkadaş'ın eşi Adam yardım etmiştir. Kadın ise bu duruma inanmamakta ve Adam'ın muhbir olduğunu düşünmektedir. Kadın ve Adam'ın otel odasındaki bu yüzleşme sırasında Adam sinirlerine hâkim olamaz ve kadına vurur. Boğuşma bir süre sonra cinselliğe dönüşür. Yazar bu durumu geçmişin hesaplaşması olarak tanımlar. Erkeğin kaba gücünü, seksle üstünlük kurarak toplumun erkeğe öğrettiği baskın kimlik olarak açıklar.

Adam: (Cüzdanını çıkarır) Para istiyorsan söyle, fiyatın ne, ödeyelim!

Kadın: Karına da Oğul'a da anlatacağım her şeyi! Satılmış alçak! Alçak muhbir!

Adam: Kes sesini! Manyak kadın! Otel iniyor bağırma!

Kadın: (Bağırır) Alçak muhbir! Alçak muhbir! (Adam kadına saldırır, vurur. Kadın yere düşer. Yerde boğuşma cinselliğe dönüşür. Şiddet ve cinsellik. Bir süre sonra, sınırlar zorlandığında, Adam kendine gelir. Aniden Kadın'ı bırakır)

Adam: Ben böyle olsun istemezdim... Özür dilerim... Ben böyle biri değilim...

Kadın: Elbette böyle olsun isterdin, elbette böyle birisin... Defol, Görüntümden silin.⁸⁷

1.5.4. Eserin Yapısı

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyunu 2 perde ve toplamda 14 sahneden oluşmaktadır.

1. perde (s.100-125) 2. perde (s. 126-144)

1. sahne (s.101-104), 2. sahne (s.104-112), 3. sahne (s.112-113) 4. sahne (s.113-116), 5. sahne (s. 116-121), 6. sahne (s.121), 7. sahne (s.122-125), 8. sahne (s.126-128), 9. sahne (s.128-133), 10. sahne (s.134-136), 11. sahne (s.137), 12. sahne (s. 137-140), 13. sahne (s.140-141), 14.sahne (s.142-144)

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyunu yapısal anlamda beş bölümden oluşmaktadır. Yazar oyunu Karşılaşma (s.101-116), Uzlaşma (s.116-121), Çatışma (s.122-136), Vedalaşma (s.137-141), Ayrılma (s. 142-144) olmak üzere beş bölüme ayırmıştır. Karşılaşma bölümü 3, Uzlaşma bölümü 3, Çatışma bölümü 4, vedalaşma bölümü 3, ayrılma bölümü 1 sahneden oluşmaktadır.

1. sahne: Karşılaşma Oğul'la

2. sahne: Karşılaşma Arkadaş'la

⁸⁶Kazankaya, 2010: 125.

⁸⁷Kazankaya, 2010: 136.

3. sahne: Karşılaşma Kent'le
- 4.sahne: Uzlaşma, Arkadaş'la Adam'la
5. sahne: Uzlaşma Oğul'la
6. sahne: Uzlaşma Kent'le
- 7.sahne: Çatışma Arkadaş Adam'la
8. sahne: Çatışma Oğul'la
9. sahne: Çatışma Arkadaş'la
10. sahne: Çatışma Adam'la
11. sahne: Vedalaşma Kent'le
12. sahne: Vedalaşma, Arkadaş Adam'la
13. sahne: Vedalaşma, Geçmişle
14. sahne: Ayrılma

1.5.4.1. Olay Örgüsü

1. 1980 darbesi sonrasında yurt dışına kaçan Kadın'ın 20 yıl sonra ülkesine dönmesi ve onu havalimanında Oğul'un karşılaması.
2. Kadın'ın üniversite yıllarındaki arkadaşı olan Arkadaş'ın evine gitmesi ve Arkadaş'ın kocası Adam'ın gelmesi.
3. Kadın'ın terk etmek zorunda kaldığı oğlu (Oğul) ile yüzleşmesi.
4. Üniversite yıllarında sosyalist fikre sahip Arkadaş ve Adam ile yüzleşme.
5. Kadın'ın geri dönüşü.

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), 1980 yılında ülkesinden kaçmak zorunda kalan savaş muhabirinin 20 yıl aradan sonra ülkesine geri dönüşünü ve geçmişi ile yüzleşmesini konu edinir. Eserde temel çatışma oyunun başkişisi olan Kadın'ın üniversite yıllarından arkadaşı olan Arkadaş ve Adam'ın üniversite yıllarında benimsedikleri sosyalizm fikrinden çıkarları için uzaklaşarak liberalizmi savunmasıdır.

Oyun 1980 darbesi sonrasında ülkesinden kaçmak zorunda kalan kadının 20 yıl sonra oğlu ile görüşmek için ülkeye geri dönmesi ile başlar. Kadın'ı havalimanında Oğul karşılar. Oğul'la ilk karşılaşma güzel geçmez. Ardından arkadaşının evine gider. Arkadaşı ile anılarından konuşur.

(Kuşak Çatışması)

KadınOğul

Oyunun ikinci bölümü uzlaşmadır. Bu bölümde Kadın ve Oğlu bir kafede buluşur. Oğul, annesine birtakım sorular yöneltir. Çocukluğunda ve ergenliğinde karşılaştığı olumsuzluklardan bahseder ve Kadın'a neden yanında olmadığını sert bir dille sorar. Kadın ise ülkeyi terk etmek zorunda kaldığını Oğul'un aralarındaki kuşak farkından dolayı kendisini asla anlayamayacağını belirtir. Oyunun bu bölümündeki olay örgüsünü oluşturan bir diğer unsur Adam'ın üniversite yıllarındaki fikirleri terk edip kendi çıkarlarına uygun davranmasıdır. Bu bölümde Adam ve Kadın arasında bir yüzleşme gerçekleşir.

(Opportunizm)

Adam Kadın

Oyunun üçüncü bölümü çatışma bölümüdür. Bu bölümde Arkadaş'ın eşi Adam'ın oportünist davranışları üzerinde durulur. Adam'ın Arkadaş'ı aldatmış olması ise olayların seyrini başka bir noktaya taşır. Üçlü aşk çatışması bu bölümdeki olayların merkezini oluşturur.

(Aldatma- Üçlü Aşk Çatışması)

AdamArkadaş

Oyunun son bölümünde Kadın, Oğul ile vedalaşır ve yaşamına kaldığı yerden devam etmek üzere ülkeden ayrılır.

1.5.4.2. Dügümler ve Çözümler

Tablo 1.5 Quintet Dügüm Ve Çözüm Tablosu

1. PERDE (S.101-125)		2. PERDE (S.126-144)	
S.102	S.121	S.135	S.140
1 →			
		2 →	
1. Anne oğlu ile uzlaşabilecek mi? 2. Kadın, Adam ile Arkadaş'ın arasını düzeltebilecek mi?			

1.5.4.3. Zaman

Oyunda olayların geçtiği zaman 2000’li yılların başlarıdır. Yazar oyun içerisinde kesin bir tarih vermez. Oyunda geçen olayların gerçekleştiği zaman bilgisine yazarın oyunla ilgili yaptığı açıklamalardan ulaşabilmekteyiz. Nesrin Kazankaya Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyunu için “2000’li yılların başında yaşanan bir dönüş öyküsü” tanımlaması yapar. Yine oyun içerisinde Oğul ile Kadın arasındaki yüzleşme sahnesinde Kadın hapisanede yattığını dile getirmektedir. Oyundaki olayların 2000’li yıllarda yaşandığını ve kadının yirmi yıl önce hapisaneden kaçarak yurt dışında yaşamaya başladığı bilgisinden Quintet(Bir Dönüşün Beşlemesi) oyunun 1980 ve sonrasını olayları konu edindiği bilgisine ulaşabiliriz.⁸⁸

Kadın: Evet, değişmiş. Yani... Havaalanından kente gelene kadar... Yeni şeyler.. Tabii... Var...

Arkadaş: Çok değişti. Tahmin bile edemezsin. Yirmi yıl. Yoktun tabii. O kadar zaman geçti, görmedin, nereden bileceksin...⁸⁹

1.5.4.4. Mekân/Dekor

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda olayların geçtiği mekân İstanbul’dur. Oyun Kadın’ın yurt dışından havaalanına geldiği sahne ile başlar.

Kadın: Burada mı konuşacağız bunları? Gelir gelmez, havaalanında? (Kazankaya,2010: s.102)

Kadın: Evet, rahat geçti... Yolculuğum yani, iyi rahat...

⁸⁸ Kazankaya, 2010: 145.

⁸⁹ Kazankaya, 2010:105.

Arkadaş: Nasıl buldun? Yani, değişmiş değil mi?

Kadın: Ne... Değişmiş?

Arkadaş: İstanbul! Ben değil herhalde.⁹⁰

Kadın'ın İstanbul'a geldiğinde konakladığı yerin ismi de yazar tarafından oyunda belirtilmiştir. Adam ve Kadın arasında geçen yüzleşmenin gerçekleştiği mekân olması bakımından bu mekân da oyunda önem arz etmektedir.

“Kadın: Ben kent merkezinde... Şeyde... Cental Hotel'de şey yaptım... Yer ayırttım...”⁹¹

Kadın'ın oğlu ile yüzleştiği sahne ise bir barda geçer. Barın ismi belirtilmemiştir. Mekân tasviri ise didaskali içerisinde ayrıntılı olarak betimlenmiştir.

“Bar. Müzik. Oğul, önünde bir kadeh rakı ve soda, barda oturmakta. Buruşturulmuş not kâğıtları. Hırsıyla yeni notlar yazar. Kadın girer, çevresine bakınıp aranır. Tedirgin. Gelip Oğul'un arkasında durur.”⁹²

Arkadaş, Adam ve Kadın'ın geçmişiyile yüzleştiği, oyundaki olayların büyük bir bölümünün gerçekleştiği mekân ise Arkadaş ve Adam'ın evidir.

“Arkadaş: Haydi gel içeri girelim. (İçeri girerler. Boğaz manzaralı güzel, zevkli ve zengin bir ev. Ayakta, ne yapacaklarını bilemeden bir süre kalırlar) Gel, oturalım!”⁹³

Yurt dışından İstanbul'a geliş ile başlayan oyunda mekân geçişleri oyunun sahnelenişinde arkada slayt geçişleri ile yansıtılarak gösterilir. Oyunun son bulunduğu sahne oyunun başladığı havaalanıdır. Oyun havaalanında başlar yine havaalanında son bulur.

1.5.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununun şahıs kadrosu dört oyuncudan oluşmaktadır. Yazar oyuncularına bir isim vermek yerine onlara genel anlamlar ifade eden Oğul, Kadın, Arkadaş, Adam gibi isimler vermiştir.

⁹⁰Kazankaya, 2010: 105.

⁹¹Kazankaya, 2010: 104.

⁹²Kazankaya, 2010: 116.

⁹³Kazankaya, 2010: 104,105.

1.5.4.5.1. Kadın

Oyunda sosyalist fikri temsil eden, 1980’li yıllarda hapishaneden kaçarak yurt dışına yerleşen ve olay örgüsünün çatısını oluşturan başkişidir. Oyundaki olay örgüsü Kadın üzerine kurgulanmıştır. Onun yaşamı ekseninde gelişen olaylar ve anılar anlatılır.

Kadın hapishaneden kaçmadan önce doğum yapar, eşi de hapishanede yatmış ve işkencede öldürülmüştür. Hapishaneden kaçarken Oğul’u yanına alamaz ve hapishanede bırakır. Yirmi yıl aradan sonra Oğul’u görmek ve sosyalist fikirden uzaklaşan Arkadaş ve Adam ile yüzleşmek için İstanbul’a gelir.

İstanbul’da onu oğlu karşılar. Oğul, annesi onu terk ettiği için mutsuz bir çocukluk ve ergenlik dönemi geçirmiştir. Bu nedenle annesine büyük bir öfke beslemektedir. Annesi ise ona ülkeyi terk etmesinde geçerli nedenleri olduğunu onu neden yanında götürmediğini anlatmaya çalışır. Nitekim bu konuda başarılı olur ve Oğul ile arasındaki buzları erittikten sonra yeniden ülke dışına çıkar.

1.5.4.5.2. Oğul

Kadın’ın oğludur. Hapishanede doğduktan sonra ona bir süre hapishanede kadınlar bakmış ve çocuk esirgeme yurdunda kalmıştır. Babası hapishanede işkencede öldürülmüştür. Çocuk esirgeme yurdundan bir süre sonra çıkmış bir aile tarafından evlat edinilmiştir. Oğul’un çocukluğu iyi geçmemiştir.

Oyundaki iki yüzleşmeden birinin Oğul-Kadın arasında olduğunu söylemek de mümkündür. Çocukluğu hakkındaki bilgilere annesi ile yüzleştiği sahneden ulaşabilmekteyiz. Oğul, bir kâse içerisine içinde sorular olan kâğıtlar bırakır. Niyet çekme kâsesi gibi Kadın’ın tavşan rolünü oynamasını ve bir kâğıt çekip içindeki soruyu cevaplamasını ister. Bu sorular şu şekildedir.

“Çocuğunuzun zihinsel ve fiziksel gelişiminde bir uyumsuzluk söz konusudur. Çarşamba günü saat 15.00’te Ana Kucağı binamıza gelmenizi önemle rica ederiz. Okul pedagoğu”

(...)

“Lise öğrencimiz oğlunuz, okul kantininde kavga çıkarmış ve bir arkadaşının kolunu kırmıştır. Ayrıca sigara içtiği de saptanmıştır. En kısa zamanda okul idaresine gelmenizi rica ederiz. Okul Müdürü.”

(...)

“Anne, yeni annem bezden güvercini yıkadı. Hani sen yapmışsın. Güvercin küçüldü, çok çirkin oldu. Yenisini yapar mısın?”

(...)

“ Yeni anne babama seni sordum. Tanımıyorlar ama resmini verdiler. Güzelsin. Bana yeni bir resmini verdiler. Güzelsin. Bana yeni bir resim yollasana. Bir de onlara anne ve baba dememi istiyorlar. Diyeyim mi anne?

(...)

“Oğlunuz, kız arkadaşını ruhsal bunalıma sürüklemiştir. Oğlunuzla iletişim kuramadık. Lütfen beni arar mısınız? Okul psikoloğu.”⁹⁴

Bu sorulardan da anlaşıldığı gibi Oğul’un çocukluğu iyi geçmemiş ve onun umutsuz bir ruh haline bürünmesine sebep olmuştur. Yaşadığı bu olumsuz olaylar annesine karşı büyük bir öfke duymasına neden olmuştur. Oğul, Kadın’ın ülkeye geri dönmesindeki en büyük etkidir. Kadın, Oğul’a gerçekleri anlatabilmek için ülkeye dönüş yapmıştır. Bu nedenle Oğul olay örgüsünde önemli bir rol oynamaktadır.

1.5.4.5.3. Arkadaş

Kadın’ın üniversite yıllarından arkadaşıdır. Üniversitede tanıştığı Adam ile evlenmiştir. İki çocuğu vardır. Kocasını ve çocuklarına adanmış bir yaşam sürdüğü için kendisine ait bir hayatı ve işi olmamıştır. İlk başlarda mutlu giden evliliği ilerleyen yıllarda bozulmuş ve Adam ile birlikteliği maddi zorunluluktan bir arada durmayı gerektiren bir birliktelik haline almıştır. Kadın’ın gelmesi Arkadaş’ın bilinçlenmesinde önemli bir etkidir. Oyunda Kadın’ın Adam ile yüzleşmesi sahnesinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

1.5.4.5.4. Adam

Arkadaş’ın eşidir. Kadın ile üniversite yıllarından tanışmaktadır. Üniversite yıllarında sosyalizm fikrini benimsemesine rağmen ilerleyen yıllarda liberalizmi destekleyen bir dünya görüşüne sahip olmuştur. Arkadaş ve Kadın arasında geçen tartışmada Kadın’ın yurt dışına kaçmasına yardımcı olduğu bilgisi aktarılmaktadır. Kadın ise bunun mümkün olmadığını eğer böyle bir şey yapabiliyorsa onun muhbir olabileceğini söyler. Üniversite yıllarında sosyalizmi

⁹⁴Kazankaya, 2010: 117-119.

benimseyip ilerleyen yıllarda çıkarları için fikirlerinden vazgeçerek liberalizmi benimsemesi ise hem Arkadaş hem de Kadın tarafından oportünizm olarak nitelendirilmektedir.

Adam: Adil bir düzen hedeflenmeli. Düşüncenin ve ticaretin olabildiğince özgürleştirildiği; tüm engellerin aşıldığı, özgür ve adil bir düzen. Müthiş bir ülkeyiz, en başta yeri avantajlı. Hani okul kitaplarında yazar, Asya ve Avrupa arasında köprü. Bir yanımda ileri teknoloji, yatırımlar için fırsat arayan Batı bloku; öte yanımda bizden yatırım bekleyen devasa bir Müslüman ülkeler yığını. Müslüman ve modern bir ülkeyiz. Bu da başka bir avantaj. Dinden de korkmamak gerek, Müslümanlık Doğu ile ilişkilerimizde kullanılabilir.

(...)

Arkadaş: Senin sözünü ettiğin normal bir akıl şekerim. Oysa akıl dediğin çeşit çeşit... Satılmış akıl var, dönüştürülmüş akıl var, uyumlu akıllar var, dönemsel akıllar var... Öyle değil mi hayatım? Seçmek zor.

Adam: Benimki hangisi? Yorma bizi de, söyle bakalım.

Arkadaş: Ah, seninki zor. Tarifi imkânsız, diyalektik, çelişkili, hepsinden bir parça, en hinoğlu hini. Buldum! Bukalemun akıl. Renk Renk, yanar döner.⁹⁵

1.6. Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im

1.6.1. Eserin Kimliği

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im, Nesrin Kazakaya'nın Ekim 2011 tarihinde İstanbul'da yazımını tamamladığı eserinin ismidir. Bu eser 2013 yılında Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından yayımlanmıştır. 18. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında Tiyatro Pera tarafından 20 Mayıs 2012 tarihinde ilk kez sahnelenmiştir.

Nesrin Kazankaya bu eser ile ilgili oyunu yazmadan önce İzmir tarihi ile ilgili araştırma yaptığında büyük bir bilgi eksikliğinin olduğunu fark ettiğini söyler. Eserde iki farklı milletin çatışma içinde olmadan yaşayabileceğini anlatmak istediğini de oyunun broşüründe açıklamıştır.

İzmir'in yakın tarihiyle ilgili araştırmaya başlayıp, kitaplar arasında kendimizi kaybettiğimizde, bir İzmirli olarak ne denli bilgi eksikliğim olduğunu gördüm. Bugünkü varlık nedenimiz olan, onur duyduğumuz Kurtuluş Savaşımızın Cumhuriyet'imizin tüm aşamalarını ayrıntılarıyla bilirken; kendi kentimizin 1923 öncesi tarihiyle ilgili, tüm bildiğim genelde klişelerden oluşan kırık dökük birkaç cümleydi.⁹⁶

⁹⁵Kazankaya, 2010:114-115.

⁹⁶(http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?ah_smyrnam_guzel_izmirim) (erişim tarihi: 21 Aralık 2018)

Bu çalışmamızda eserin Mitoş Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2013 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.6.2. Eserin Özeti

Oyun 1923 yılında İliş'in mübadele kanununu babaannesi Eleni'ye okumasıyla başlar. Mübadele kanununa göre Türkiye'de yaşayan Rumlar Yunanistan'a, Balkanlar'daki Türkler de Türkiye'ye gelecektir. Mehmet, Müzeyyen ve Ali Rıza İzmir'de bir Rum aile ile aynı çatı altında sayılabilecek yakınlıkta yaşamaktadırlar. Kurtuluş Savaşı'ndan sağ dönen Mehmet Lefkotea'ya âşıktır. Lefkotea'nın annesi İonna her ne kadar bu ilişkiye karşı çıksa da Lefkotea'da Mehmet'i sevmektedir. Lefkotea Mehmet'e olan aşkından Yunanistan'a gitmek istemez gerekirse kimliğimde Türk yazar, dinimiz Müslüman yazar ama biz yine Rum olarak yaşarız der. Ailesi ise bu duruma karşı çıkar. Çünkü İzmir'in işgali sırasında yaşananlar onların Türklerle birlikte yaşamasına engeldir. Nitekim bu durum Müzeyyenin oğlu Ali Rıza'nın sünnet merasiminde Mehmet ile Theodopulos arasındaki dansın kavgaya dönüşmesi ile iyice gün yüzüne çıkar. Theodopulos savaşta esir düşmüş ve zor günler geçirmiştir. Amele taburunda zorunlu askerlik yapmıştır. Mehmet Kurtuluş Savaşı'nı yaşamış ve savaşta ağabeyini kaybetmiştir. İkisinin içindeki bu kin dans esnasında dövüş olarak ortaya çıkar. Sünnet törenini yatıştırır İliş olur.

Oyunun sonunda mandolin çalar, uçun kuşlar türküsü ile tören sona erer.

1.6.3. Eserin Muhtevası

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im Lozan Barış antlaşmasında imzalanan mübadele kanununu konu edinmektedir. Türk ve Rum iki aile bir arada yaşamaktadır. Savaş sırasında yangın yerine dönen İzmir, mübadele yıllarından önce iki halkın bir arada yaşadığı bir kenttir. Mübadele yıllarında ise Türk ve Rum halkı birbirini görmeye dahi tahammül edemez hale gelmiştir. Nesrin Kazankaya bu oyun için Türklerin Rumları katlettiği veya Rumların Türkleri katlettiği gibi bir konunun bu oyunun konusu olmadığını, aksine halkların bir arada yaşayabileceğinin konusunu ele aldığını söylemektedir.

Ege'nin iki kıyısındaki birbirine benzer bu iki halk, dört yıllık bir süreyi bir cehennem gibi yaşamıştır. Savaş insanları, her yerde ve her zaman olduğu gibi, bir canavara dönüştürmüştür. 1919-22 yılları arasında Rumların Türklere yaptıkları; 1921-22'de Türklerin onlara yaptıkları hemen hiç farklı değildir. Camilerde ya da kiliselerde yakılan insanlar ve tüm inanılmaz vahşet, tarihin kanlı, karanlık sayfalarında gömülüdür. Vahşet kıyaslaması, vahşetin boyutları bu kitabın ve oyunumuzun konusu değildir. Bu ancak, çıkarları uğruna savaş bahaneleri yaratıp, halkları kitleler halinde imha etmekten

kaçınmayan emperyalizme hizmet etmek olur. Güzel İzmir'in hüznü sonunu anımsamak, halkların bir arada yaşayabilme umut ve çabasına küçük bir katkı yapabilir belki.⁹⁷

Oyun İlias'ın babaannesi Eleni'ye Tanin gazetesindeki bir haberi okumasıyla başlar. Habere göre Mayıs 1924 tarihine kadar yüz elli bin muhacir ülkeye gelecektir. Haberin devamında, İlias ile babaannesi arasında konuşulanlardan, Türkler ve Rumların karşılıklı yer değiştireceğinin konu edildiğini görebilmekteyiz. Yazar bu durumu basit bir yer değiştirme olarak ele almaz. İnsanların yurtlarını terk ederken sevdalarını, umutlarını, hayallerini bırakmanın güçlüğünü, insanların ruhunda bıraktığı derin yaraları konu edinir.

Savaştan önce iki halkın barış içinde yaşadığına şahitlik eden İzmir, savaştan sonra aynı iki halkın birbirine nasıl düşman olabildiğine şahit olmuştur. Dostluk yıllarındaki o güzel İzmir'den savaşla birlikte eser kalmamıştır. Kent yakılıp yıkılmış, şehrin sokaklarında ölüm kol gezer olmuştur.

İlias: “ İskân Vekâleti tamirat başlatmak üzere imar memurlarına tebligat göndermiştir. Vekâlet aynı zamanda İzmir yangınından ötürü sigorta şirketleriyle olan problemlerin halli için münasebetlerde bulunmaktadır.”

Eleni: Benim Punto konağı tamir ederler ?

İlias: Edemezler babaanne.

Eleni: Yati? (Neden) Sigorta verir para, tamir yaparlar.

İlias: Yapamazlar babaanne, yandı, tamamen yandı.

Eleni: Punto yandı? Kordon yandı? Apola Mahalla yandı? Klonaridi Taverna, Odeon Theatro, Pathé Kanimatografos? Psemata! (Saçma.)

İlias: Yandı babaanne, hepsi yandı. Kaç kere söyledik.⁹⁸

(...)

İlias: (Alıp okur.) “Türk topraklarındaki Rum Ortodoks dininden Türk ahali, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan ahali ile mecburi mübadele, échange obligatoir, edilecektir. Hiç kimse müsaade olmadan, yeniden dönüp yerleşemeyecektir.”

Eleni: Yati? (Neden?) Hiç dönmeyeceğiz? Psefti! (Yalan!) Diavese (oku), établis (yerleşim) bölümü!

İlias: (Okur) “ Mübadele İstanbul'un Rum ahalisini; Batı Trakya'nın Müslüman ahalisini ihtiva etmeyecektir. İstanbul Şehremaneti daireleri içinde 30 Ekim 1918 tarihinden önce établis etmiş bütün Rumlar, İstanbul'un Rum ahalisi sayılacaktır.”⁹⁹

⁹⁷ Kazankaya, 2013: 5-6.

⁹⁸ Kazankaya, 2013: 12-13.

⁹⁹ Kazankaya, 2013:14-15.

Oyunun birinci perdesinde üzerinde durulan konu mübadele yasası ve Rum Kiriya ailesinin ülkeyi terk edecek olmasıdır. Yazar oyunu yazmaya başladığında İzmir ile ilgili araştırmalar yaptığını ve İzmir konusunda birçok bilgi eksikliğinin olduğunu belirtir. Nesrin Kazankaya bu konudaki bilgi eksikliklerini, İzmir’de Rumların yaşadığı dönemin kültürel ve sosyal yaşamı ile İzmir büyük yangınına eserin birinci perdesinde konu edinir. İkinci perde Müzeyyen’in oğlu Ali Rıza’nın sünnet töreni ile başlar. Sünnet töreni sırasında yaşananlarla ise iki milletin nasıl bir ateşin içine düştüğünü konu edinir.

Mehmed: Bu büyük öfkeyi bilmezsiniz siz Kirie Kostandine, bilmezsiniz.

Kostantinos: Öyle mi? Bilmem demek ha?

Mehmed: Bilmezsiniz. Siz savaşı yaşamadınız, buradaydınız.

Kostantinos: Kardeşim oradaydı. Bir yarım orada öldü Mehmed!

Mehmed: Olabilir. Siz yaşamadınız. Meghali İdhea sonu oldu Kirios Aleksandros’un. Kendi sonunu hazırladı.

Theodopulos: Abime laf etme! Meghali İdhea bir gerçektir! Gerçek! Alithia!

Mehmed: Öldürmek, kendi komşularını kesmek mi gerçek? Bin yıllık topraklarımıza bizi gömmek mi gerçek?

Theodopulos: Üç bin yıllık topraklarımızı geri almak; gerçek bu işte! Tarihi büyük Yunanistan yazdı! Barbarların toprakları değil bu!

Mehmed: Biz mi barbarız? Camilerde yaktıklarınız mı barbar? Evlerinde ırzlarına geçtikleriniz, kapılarının önünde kestikleriniz mi barbar?

Theodopulos: Evet! Kiliselerde ırza geçen; komşusunu parçalayıp, evini yağma eden; Metropolit Hrisostomos’u sokakta linç ettiren sizler barbarsınız. Ben savaşı yaşadım, gördüm!¹⁰⁰

Ah Smyrn’ın, Güzel İzmir’im oyununda savaşın ardından ayrılığın konu edilmesinin yanında değinilen bir diğer konu Lefkotea ve Mehmed’in aşkıdır. Lefkotea ve Mehmed birbirine âşıktır. Lefkotea’nın annesi İoanna ise bu aşka karşıdır. Lefkotea bu aşktan bir çocuk sahibi olacaktır ama Mehmed’den bu durumu saklar, onun öğrenmesini istemez.

İoanna: (Üstüne yürür.) Bana bak Mehmed, Lefkotea’dan uzak dur! Anladın mı? Haydi şimdi git, ne yapacaksan onu yap!

Mehmed: Baş üstüne Kiriya İoanna Hanım. İsterseniz İlias’ın kitaplarını okuyup çalışayım. Bana da öğretsin, siga siga, ha?¹⁰¹

Mehmed ve Lefkotea aşkının yanında bir diğer aşk da Konstantinos ve İonna aşkıdır. Konstantinos Polyxeni ile evlidir. Abisi Aleksandros savaşta ölünce onun eşi İoanna ile aşk

¹⁰⁰ Kazankaya, 2013: 50.

¹⁰¹ Kazankaya, 2013: 18.

yaşamaya başlamıştır, hatta bu ilişki daha eskilere dayanır. Aralarındaki aşk abisinin ölümünden önce başlamıştır.

Oyundaki aşk konusuna baktığımız zaman üçlü aşk çatışmalarını bariz bir şekilde görebilmekteyiz. Konstantinos'un Polyxeni ile evliyken İoanna ile aşk yaşaması buna örnek gösterilebilmektedir.

İoanna : On altı yıl önce İngiliz konsolosluğunda dans etmiştik seninle. İlk defasevgili gibi sarılmıştın bana ilk defa o gece sevişmiştik. Hatırladın mı? Thimase ekini tin nihta? (Hatırladın mı o geceyi?)

Konstantinos: İlk defa o gece kavuşmuştum sana. Hiçbir şey düşünmeden.

İoanna: Üzülmemiştim bile. Aleksandros için... üzülmemiştim bile. Ertesi gün bir sevinç içimde...¹⁰²

Oyunda dikkat çeken bir diğer konu Türk-Rum çatışmasıdır. Savaştan önce bir arada yaşayan iki halk savaştan sonra birbirlerine tahammül edemez hale gelmiştir. Mehmed'in Konstantios ve Polyxeni arasındaki konuşmayı anlayamadığını belirtip Türkçe konuşmalarını istemesiyle başlayan gerginlik, sünnet töreninde Hacı Seyfi Efendi'nin Rumların evine girmek istememesiyle devam eder. Theodopulos ve Mehmed'in kavga etmesi ise çatışmayı zirveye tırmandırır.

Konstantinos: Ftani Polyxeni, ftani parakalo. (Yeter, lütfen.)

Mehmed: Milate Turkika parakalo! (Türkçe konuşun lütfen.)

Müzeyyen: Abi, yapma!

Mehmed: Ne yaptım ki? Türkçe konuşsunlar, biz de anlayalım.

Polyxeni: Siğnomi. Ama kesi Elinika kseris. (Özür dilerim. Ama sen de Rumca bilirsin.) (Kocasına.)

Kesi tha haris. (Sen de sevineceksin)¹⁰³

(...)

Konstantinos: Ne oldu Mehmed? Sünnetçi nerede?

Müzeyyen: Şey... istemiyor, yani... gelmek istemiyor...

Konstantinos: Nasıl istemiyor? Sünneti yapmayacak mı yani?

Müzeyyen: Yapacak da... yani, buraya gelmek istemiyor.

Konstantinos: Sizin bölümde mi? Yani buraya... Ah! (Anlar, uzaklaşır.)

İoanna: Evet, öyle Kosta, anladığın gibi. Yani buraya, bizim yanımıza gelmek istemiyor. Rumların yanına yaklaşmak istemiyor.¹⁰⁴

¹⁰² Kazankaya, 2013: 30-31.

¹⁰³ Kazankaya, 2013: 17.

¹⁰⁴ Kazankaya, 2013: 41.

1.6.4. Eserin Yapısı

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im iki perdeden oluşan bir dramdır. 1. perde (s.11-39) 3 sahne, 2. perde (s.40-68) 1 sahneden oluşmak üzere olup toplamda 4 sahneden oluşmaktadır. 1 sahne (s.11-28) / 2. sahne (s.29-33) / 3. sahne (s.34-39) / 2. perde 1. sahne (s.40-68)

1.6.4.1. Olay Örgüsü

1. Savaşın sona ermesi ve mübadele kanununun çıkarılması...
2. İzmir'de yaşayan Rum Vlasto ailesinin mübadele ile ülkeyi terk edecek olması...
3. Müzeyyen'in oğlu Ali Rıza'nın sünnet töreni ve ayrılık...

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im üç ana olay örgüsü üzerine kuruludur. Oyunda olaylardan çok duyguların aktarılması bakımından Nesrin Kazankaya'nın diğer oyunları ile benzerlik göstermektedir. Oyun Lozan Barış antlaşması sonrasında çıkarılan mübadele kanunu ile başlar ve İzmir'de yaşayan Rum Vlasto ailesinin ülkeyi terk ediş sürecinde yaşadıklarını konu edinir.

Oyunda ilk çatışma Mehmed ve Konstantinos arasında yaşanır. İkisi de savaşı yaşamıştır. İkisi de savaş sırasında sevdiklerini, dostlarını hatta en yakınlarını kaybetmiştir. Konstantin ile Mehmed savaşın üzerlerinde bıraktığı olumsuz etkiyi tartışırken konuya Theodopulos dâhil olur. Theodopulos, Anadolu topraklarının üç bin yıldan beri kendilerine ait olduğunu söyler ve tartışmanın boyutunu farklı bir noktaya taşır. Megali İdea fikirlerini açıkça dile getirir. Mehmed ise Rumların Megali İdea uğruna Türkleri katlettiklerinden bahseder.

Türk Rum Çatışması (Megali İdea İsteği)

MehmedKonstantinos, Theodopulos

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im oyununda olaylardan çok olayların bireyler üzerinde bıraktığı etki üzerinde durulur. Yazar oyun boyunca savaştan çok savaşın bireylerin üzerindeki psikolojik boyutunu ortaya koyar. Savaşla birlikte gelen ayrılık Mehmed ve Lefkotea arasındaki aşka da engel teşkil etmektedir. Lefkotea ve Mehmed birbirini sevmektedir. İoanna ise bu aşka karşı çıkar ve Mehmed'e onu Lefkotea'nın yanında görmek istemediğini açıkça söyler.

(Mehmed'in Lefkotea'ya olan aşkı)

İoanna Mehmed

Oyunda yıllarca bir arada yaşayan iki milletin birbirinden ne derece uzaklaştığının ayyuka çıktığı bölüm, Ali Rıza'nın sünnet törenidir. Ali Rıza, Müzeyyen'in oğludur ve sünnet olacaktır. Sünnet merasimi Rum ailenin evinin olduğu bölümde yapılacaktır. Sünnetçi Hacı Seyfi Efendi ise Rum ailenin evine girmek istemez. Çocuğu Türk ailenin evine götürerek sünnet ederler

1.6.4.2. Düğüm ve Çözümler

Tablo 1.6 Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im Düğüm Çözüm Tablosu

1. PERDE (S.11-39)			2. PERDE (S.40-70)			
S.11	S.22	S.37	S.40	S.44	S.64	S.67
		1 →				
		2 →				
		3 →				
		4 →				
1. Lefkote'a Mehmet'ten ayrılmak zorunda kalacak mı? 2. İoanna Lefkotea'nın kalmasına izin verecek mi? 3. Rum aile mübadele kanunu ile İzmir'i terk edecek mi? 4. Hacı Seyfi Efendi Müzeyyen'in oğlu Ali Rıza'yı sünnet edecek mi?						

1.6.4.3. Zaman

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im oyununda kesin bir tarih belirtmek mümkün değildir. Oyundaki diyaloglardan yola çıkarak İlias'ın babaannesi Eleni'ye gazeteyi okuduğu sahneden hareketle oyundaki zamanın Lozan Barış Anlaşmasının imzalanmasından hemen sonraki günler olduğunu söylemek mümkündür. Bu bilgilerden oyundaki zamanın 1924 yılı olduğunu söylemek mümkündür. Bunun dışında oyunun vaka zamanı ile ilgili kesin bilgiye oyun boyunca rastlanmamaktadır.

İlias: Efharisto. (Teşekkür ederim) Yeni gazeteyi okuyalım önce. (Okur.) Tanin gazetesi. “ Mayıs 1924 tarihine kadar yüz elli bin muhacirin geleceği tahmin edilmektedir. Bunlar, kış mevsimi dikkate alınarak yerleşme kolaylığı açısından kıyı şehirlerine yakın kasaba ve köylere, bilhassa şimendifer vesaiti olan mahallelere yerleştirilecektir.”¹⁰⁵

¹⁰⁵ Kazankaya, 2013: 11-12.

1.6.4.4. Mekân/Dekor

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im oyununda olayların gerçekleştiği genel mekân oyunun isminden de anlaşılacağı üzere İzmir'dir. Türk aile Rum ailenin yardımcılarıdır. Dolayısıyla konağın müstemilatında Türkler yaşar. Nesrin Kazankaya oyundaki dekor ile ilgili bilgiyi didaskali içindeki yerlerde ayrıntılı bir şekilde aktarmıştır.

“Sabah, erken bir saat. Evin avlusu. Mangalda kahve cezvesi. Eleni oturmakta. Masada gazeteler. Evin içinden bir bölüm de görünmektedir. Rumların yatak odaları. Türklerin evleri avlunun görünmeyen bir kısmındadır.”¹⁰⁶

(...)

Evin içi. Oturma- yemek odası. Dekorunu diğer yönden görürüz. Avlu artık sahne girişinde kalmıştır. Oda bahçeye bakar. Güzel, pahalı eşyalar. Gramafon. Geride, sünnet yatağı olarak düzenlenmiş küçük bir yatak. Masada, kristal sürahide sünnet şerbeti, tabakta kavrulmuş bademler. Üstünde örtülerle armağanlar.¹⁰⁷

Nesrin Kazankaya bir İzmirli olarak araştırma yapmaya başladığında İzmir hakkında birçok konuda bilgi eksikliğinin olduğunu oyunun broşüründe belirtmektedir. İzmir yakılmadan önce sinemaları, kuyumcuları, camcıları, atlı tramvaylarıyla güzel bir şehirdir. Yazar bu güzel mekânı İoanna'nın uzun diyalogunda ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

İoanna: Hatıralarım? Ah, i anamnizismu... her şeyi yerli yerinde ezbere sayabilirim Kosta. Karşıda Kordhelio, Spilos Dağı, arkamda Viyo Avrefya, solumda Pagos tepesi, altında Paradiso semti... Franga Mahallas... İngiliz postanesinden başlar, Aya Fotini Kilisesi üç yol kavşağına kadar uzanır. Sonra dükkânlar, çocukluğumun oyuncakçısı Diojen... Kırmızı kadife elbiseli bebekler, puf puf yürüyen minik trenim... çafa çufa treno! Bon Marché de kumaşlar, Comptoir, Petit Louvre, Ksenopulo, Paradis des Dames... sonra, biraz daha yürü, Café de Paris, Sporting Club, Odeon Theatro, sinema... Pathé Kinimatografos, Théâtre de Smyrne, Club Hellenique, Grand Kraemer Palas... Konsolosluklar... Daha bir sürü... Franga Mahallas'da mağazalar... Chapeau de Monde'da şapkalar, Marsa'da o canım el işleri... Avrupa Sokağı, kuyumcular, camcılar, kristaller... Sonra daha daha git, çok git atlı tramvayla... Alaybey'e gel, işte okulum, Notre Dame de Sion Lefkothea'nın da okulu... Saçlarında renkli kurdeleler, her sınıfta değişik renkte kurdeleler... beyaz, kırmızı, bordo, sarı, yeşil, mavi... Altıncı sınıfı bitirince çok renkli multicoloré...¹⁰⁸

¹⁰⁶ Kazankaya, 2013: 11.

¹⁰⁷ Kazankaya, 2013: 40.

¹⁰⁸ Kazankaya, 2013: 32.

1.6.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

1.6.4.5.1. Eleni

Rum ailenin en büyüğüdür. İlias ve Lefkotea'nın babaannesi, Theodopulos ve Konstantinos'un annesidir. Kocasını İzmir'de ölmüştür. Oyunda ailenin büyüğü olmak ve geçmişte yaşanan güzel günlerden sonra savaşın yıkıcı etkisini aktarmada önemli rol üstlenmektedir. Eleni İzmir'in o eski güzel günlerini bilmektedir. Savaş sonrasında mübadele yasası ile İzmir'i terk etmek zorunda kalması ve bunun sonucunda ortaya çıkan dramatik tablonun şekillenmesinde önemli rol üstlenmiştir. Eleni, İzmir'i terk etmek istemez. Mübadele yasasına göre ise terk etmek zorundadır.

1.6.4.5.2. Konstantinos

Eleni'nin en büyük oğludur. İzmirli büyük bir tüccardır. Polyxeni ile evlidir. Ağabeyi Aleksandros'un eşi İoanna ile eskilere dayanan bir ilişkisi vardır. Yazarın oyunun başında verdiği bilgilere göre Konstantinos savaşta İzmir Yunan Karargâhı'nda çalışmış ve esir düşmüştür. Mübadele yasası çıkarıldıktan sonra ailenin evrak işlerini tamamlama görevini üstlenir.

Konstantinos, savaşı yaşamıştır. Ailenin yükü neredeyse onun üzerindedir. Oyunda savaşın birey üzerinde bıraktığı psikolojik tabloyu ortaya çıkarabilmek adına önem arz etmektedir. Rum ailenin anne Eleni'den sonra söz söyleyen büyüğüdür. Evde alınan birçok karar önce onun onayına sunulur.

1.6.4.5.3. İoanna

Eleni'nin gelinidir. Aleksandros'un karısı, Lefkotea'nın ve İlias'ın annesidir. Kızının Mehmed ile aşk yaşamamasından rahatsız olur ve buna onay vermez. Kızının bir Türk ile birlikte olmasından rahatsız olur. Bu durum oyunda Türk-Rum çatışmasının ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır.

1.6.4.5.4. İlias

İoanna'nın oğludur. Savaşta Bornova'daki evde saklanmıştır. Tavan arasında saklanmaktan ciğerlerinden hasta olmuştur. Asker kaçağıdır. Kültürlü okuryazar, duyarlı bir delikanlıdır. Babaannesi Eleni'ye gazete okur, oyun boyunca dünya destanlarından ve efsanelerinden alıntılar söyler. Oyunun dramatik yönden derinlik kazanmasında onun söylediği destanlar ve efsanelerin önemli bir yönü bulunmaktadır.

1.6.4.5.5. Mehmed

Müzeyyen'in kardeşidir. Yazarın oyun öncesindeki bölümde verdiği bilgiye göre babası Ali Rıza Efendi Balkan Savaşı'nda ölmüş ve iki ağabeyi Yunan işgali sırasında öldürülmüştür. Rumlara karşı içinde büyük bir öfke ve kin vardır. Yazarın savaş sonrasındaki Türk – Rum düşmanlığının boyutunu göstermesi bakımında Mehmed'e önemli diyaloglar yüklemiştir. Mehmed ve Theodopulos arasındaki konuşmalardan bu öfke ve kinin boyutlarını görebilmek mümkündür.

1.6.4.5.6. Theodopulos

Eleni'nin en küçük oğludur. Konstantinos ağabeyidir. Diğer ağabeyi Aleksandros savaşta öldürülmüştür. Theodopulos savaşta esir düşmüş ve Amele Taburu'nda çalışmıştır. Savaştan sonra Türklere karşı içinde büyük bir öfke ve kin birikmiştir. Nasıl Mehmed Rumlara karşı büyük öfke duyuyorsa Theodopulos da Türklere karşı o denli büyük bir öfke beslemektedir. Oyunda ikisinin bu öfkesini sünnet töreninde yaşadıkları kavga sahnesi ve sonrasında bariz bir şekilde görebilmek mümkündür.

1.6.4.5.7. Müzeyyen

Mehmed'in kardeşi, Ali Rıza'nın annesidir. Müzeyyen'in kocası ve iki ağabeyi Yunan işgali sırasında öldürülmüştür. Mehmet ve Theodopulos arasındaki gerilimde oyun boyunca barışçıl bir şekilde orta yolu bulmaya çalışır. Oğlunun sünnetinde Konstantinos'un oğlunun kirvesi olmasını ister fakat sünnetçinin Rum eve girmemesinden dolayı bu isteği gerçekleşmez.

1.6.4.5.8. Polyxeni

Eleni'nin gelini, Konstantinos'un karısıdır. Çocuğu olmadığı için çocuk sahibi olmaya takınlıdır. Büyülere, hurafelere inanmaktadır. Eksantrik bir kişiliktir. Efsanelerden yaptığı alıntılar ile oyundaki konunun derinlik kazanmasında önemli rol oynar.

1.6.4.5.9. Lefkotea

İoanna'nın kızıdır. 16 yaşındadır. Naif, kırılğan bir kişiliğe sahiptir. Mehmed ile aşk yaşamaktadır ve annesi İoanna bu ilişkiye karşıdır. Lefkotea'nın Mehmed'den bir çocuğu olacaktır fakat bu durumdan Mehmed'e bahsetmez. Mübadele yasasına rağmen Mehmed'i terk etmek istemez.

1.6.4.5.10. Ali Rıza

Müzeyyen'in oğludur. 5–6 yaşlarındadır. Babası Yunan işgalinde öldürülmüştür. Ali Rıza için yapılan sünnet töreni, Türk-Yunan geriliminin geldiği noktayı gösterebilmek adına önem arz etmektedir.

1.7. Kazaen

1.7.1. Eserin Kimliği

Kazaen (Beyoğlu'nda Çarpışmalar) Nesrin Kazankaya'nın yazımını Mart 2011'de İstanbul'da tamamladığı altıncı oyunudur. Oyun Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2013 yılında Toplu Oyunları 3 adı ile basılmıştır. Yazarın Toplu Oyunları 3 adlı eserinde iki oyun bulunmaktadır. Bunlardan birisi Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im diğeri de Kazaen (Beyoğlu'nda Çarpışmalardır).

Bu oyun 18 Kasım 2011'de Tiyatro Pera oyuncularından ilk kez sahnelenmiştir.

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2013 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.7.2. Eserin Özeti

Kutay ve Berna sevgilidir. Rengin, Berna'nın öğrencisidir. Rengin ve Berna Virginia Woolf üzerine konuşurken Kutay gelir. Kutay Berna ile kavga eder ayrılır. Kutay yazardır. Pavyona gider Sevda ile görüşmek ister. Sevda'nın sevgilisi Kenan duruma sinirlenir, Kutay'ı bıçaklar ve yaralar. Rengin, Dilan'ı ot satıcısı zanneder ve aralarında tuhaf bir diyalog gelişir. Rengin uyuşturucudan yakalanır karakola getirilir. Dilan caddede eline tutuşturulan fotoğrafla beklerken Cumartesi Anneleri eyleminin içinde bulur kendisini, polis onu da tutuklar karakola getirir. Karakolda Rengin ve Dilan tekrar karşılaşır. Kenan, Sevda ve Kutay'ın da karakola gelmesi ile kadro tamamlanır. Kutay'ı karakoldan çıkarmaya Berna gelir. Dilan ve Rengin'i de Rengin'in zengin babası karakoldan çıkarır. Olayın duyulması üzerine Sevda ve Kenan'ı patronu işten çıkarır. Sevda ve Kenan Konya'da bir pavyonda çalışmaya başlar. Berna ve Kutay barışır, Dilan tatilde memleketine gitmek için hazırlık yapar. Rengin eroin bağımlısıdır, altın vuruşla yaşamına son verir. Beyoğlu'nun karmaşası içinde oyun son bulur.

1.7.3. Eserin Muhtevası

Kazaen, Beyoğlu'nda hayatları birbiriyle kesişen insanların yaşam öykülerini anlatan bir oyundur. Oyundaki kişiler toplumun bir kesitini oluşturur. Nesrin Kazankaya bu oyun için sokakta yanlarından geçip gittiğimiz insanların özeline indiğimiz zaman çok farklı hikâyelerle karşılaşırız der. Yazarın da söylediği gibi bu oyunda sokakta yanından geçtiğimiz, çoğu

zaman kim olduğunu bile bilmediğimiz insanların özelindeki hikâyeleri konu edinir. Nesrin Kazankaya bu insanların hikâyelerini konu edinirken onları birbirleriyle de karşılaştırır. Birbirinin öyküsü ile karşılaşan insanlar birbirlerinin hayatlarına da etki eder. Nesrin Kazankaya da oyunun hemen öncesinde ele aldığı *Yürürken* adlı yazısında Kazaen için bu sözleri söyler.

Her gün yürüdüğümüz, yanımızdan hızla, hep önemli bir işi varmış gibi geçip giden binlerce insanın, binlerce yaşamın, birbirine teğet geçerek, çarparak akıp gittiği Beyoğlu-İstiklal Caddesi'nde, gözümüzün rastlantıyla takıldığı birkaç kişiyi takip edebilsen; yaşamlarına sızıp, özellerine girersek, nasıl uç noktalarda öykülerle karşılaşırız kim bilir. Kim bilir hangi hayaller, umutlar, düş kırıklıkları, öfkeler geçip gidiyor yanımızdan?¹⁰⁹

Kazaen oyunu yazarın “intro” adını verdiği birinci sahne ile başlar. Bu sahne ön oyun niteliğindedir. Bu bölümde oyundaki kişilerin hayatlarından çok kısa bir kesit sunulur. Oyundaki asıl konunun başladığı bölüm ikinci sahnedir. İkinci sahne bir karşılaşma ile başlar. Berna ve Kutay eski sevgilidir. Kutay, Berna'yı onun üniversiteden öğrencisi ile aldatmış ve ayrılmışlardır. Berna Kutay'ın evine eşyalarını almak için gider. Her ne kadar Kutay'ın evde olmayacağı bir vakti tercih etmeye çalışsa da Kutay ile karşılaşır. Üçüncü sahnede Kenan ve Sevda vardır. Sevda bir pavyonda şarkı söyleyerek yaşamını sürdürür. Kenan onun pavyonda koruması ve sevgilisidir. Nesrin Kazankaya oyunun bu bölümüne kadar birbirini tanımayan insanların karşılaşmalarına yer vermez. Birbirini tanımayan insanların karşılaştığı sahne dördüncü sahnedir. Dördüncü sahnede Berna- Rengin, Rengin-Kutay ve Rengin-Dilan karşılaşmalarını görmekteyiz. Bu sahnede Berna Beyoğlu'nda bir kafede oturmaktadır. Berna arkadaşı ile telefonda konuşurken yanına Rengin gelir. Üniversitede Berna'dan yarım dönem ders aldığını söyler ve Virginia Woolf üzerine konuşurlar. Rengin Virginia Woolf'un intihar ederek öldüğünden konu açar. Berna ile Virginia Woolf'un intiharı üzerine tartışırlar. Rengin Virginia Woolf'un eserlerinden alıntılar okuduğu sırada Kutay gelir. Rengin kafeden ayrılacağı sırada Dilan ile çarpışır. Dilan'ın çantasının içindekiler dökülür. Kutay Rengine biraz daha kalmasını söyler. Rengin Kutay'a kitaplarından son ikisini okuduğunu ama hiç beğenmediğini söyler ve kafeden ayrılır. Berna ve Kutay kafede baş başa kalır. Konu Kutay'ın kitaplarından açılır. Berna Kutay'ın insanlara romanlarında kullanacağı bir malzeme olarak yaklaşmasından rahatsız olduğunu hatta kendisini de buna alet etmesinin yakışsız bir durum olduğunu belirtir. Kutay ise yazdıklarının bir kurgu olduğunu insanların bunu anlamayacağını söyler.

¹⁰⁹ Kazankaya, 2013: 69.

Berna: Bana bak Kutay, kendine kobay aramaktan vazgeç artık! Hiç değilse şimdi ve burada yapma. Biraz saygılı ol!

Kutay: Sen de bir tutturdun, kobay da kobay! Romanlarıma malzeme toplamak; algılarımı açık tutmak, neden kobay aramak olsun ki? Elimde değil, böyle işte!

Berna: Öyle işte tabii, hepimiz malzemeyiz senin için, malzeme!

Kutay: Bernoş... Bernacığım, niye bu kadar takıldın sen buna; bir romanımda birazcık kullandım sana benzer bir şey, o kadar... Ayrıca, artık senin için bir tehlike kalmadı; bitti, yayınlandı işte. Rahatla! (Güler)

Berna: Yani gerçekten ahlaksızsın sen ya! Ahlaki değerlerden bir kırıntı bile kalmadı senin içinde. Nasıl açabiliyorsun bu konuyu? Nasıl? Bitti dediğin o kitap, beni, seni, senin adiliğini, öğrencim o kız, özel yaşamımızı döktü ortaya! Nasıl şimdi böyle... Böyle doğalmış gibi konuşabiliyorsun?

Kutay: Bernacığım, biyografi değil ki bu; roman, roman! Fiktif bir şey!¹¹⁰

Oyunun dördüncü sahnesinde dikkati çeken bir diğer unsur üçlü aşk çatışmasıdır. Nesrin Kazankaya'nın birçok oyununda olduğu gibi bu oyununda da üçlü aşk çatışması karşımıza çıkmaktadır. Berna ve Kutay sevgilidir. Kutay ve Berna'nın ayrılmasına neden olan ise Kutay'ın Berna'yı Berna'nın öğrencisi ile aldatmasıdır.

Berna: (Masaya para bırakır) Ben gidiyorum. Sen de git, yaşamımdan git! Önümden çekil artık! Pavyonda iyi eğlenceler sana! (Yürür.)

Kutay: Berna, bekle...

Berna: (Döner) Hiç değilse öğrencimle yatmasaydın.¹¹¹

Beşinci sahne Galatasaray Lisesi'nin arka sokağında Rengin ve Dilan'ın karşılaşması ile başlar. Rengin uyuşturucu bağımlısıdır. Dilan'ın elindeki torbaya bakar, onu uyuşturucu satıcısı zanneder. Dilan'ın anlattıklarından ise bambaşka bir gerçek ortaya çıkar. Dilan üniversite okumak için Güneydoğu'dan İstanbul'a gelir. Daha gelir gelmez İstiklalde Cumartesi anneleri ile karşılaşır. Ona bir fotoğraf verirler. Rengin bu fotoğrafı görür ona bunun ne olduğunu sorar. Dilan kendi ağabeylerinin de sekiz yıldır kayıp olduğundan bahseder. Nesrin Kazankaya bu sahnede birbirinin hayatlarına yabancı iki insanı karşılaştırır ve tezatlıkları ortaya koyar.

Rengin: Ne bu be, ne bu?

Dilan: Kayıpımız bizim oradan. Lisenin önünde anneler oturuyordu da... Bir sürü, her Cumartesi öyle otururlarmış. Önce anlamadım. Bir tanesine tanıdık gibi geldim herhalde, o anlattı, resmini de verdi.

¹¹⁰ Kazankaya, 2013: 85.

¹¹¹ Kazankaya, 2013: 88.

Rengin: Ne bu be, ne saçmalıyorsun sen? Kim bu?

Dilan: Bilmiyorum. (Resmine bakar.) Veysel, adı öyle, yazıyor işte. Bakın sekiz yıldır kayıpmış. Pek de gençmiş. Bence dağa çıkmıştır ama annesine diyemedim. Benim de iki abim öyle, yani hiç haber alamadık... Annem öyle... Hepimiz kalakaldık... Arayamadık bile, tabii askerler...¹¹²

Altıncı sahne Kutay'ın pavyonda Kenan ile karşılaştığı sahnedir. Kenan pavyonun korumasıdır. Kapıda beklerken içeriye girip girmemekte tereddütsüz kalan Kutay ile karşılaşır. Kutay pavyon ortamlarına alışık değildir. Kenan ise külhanbeyi tavrı ile Kutay'dan tamamen ayırır. Nesrin Kazankaya bu yönüyle altıncı sahnede de iki zıt karakteri karşımıza çıkarmaktadır. Yedinci sahnede Dilan'ı polisler yakalar. Sevda pavyonda şarkı söyler. Rengin ise bir köşede uyuşturucu satın almaktadır. Sekizinci sahnede Kutay Sevda'nın kapısının önünde beklemektedir. Sevda Kutay'ın romanları için iyi bir malzemedir. Kutay bu fırsatı değerlendirmek ister fakat Kenan buna izin vermez. Aralarındaki konuşma tartışmaya dönüşür ve Kenan Kutay'ı baldırından bıçaklar. Bu sahnede bir yanda pavyon kültürünü yansıtan Sevda ve Kenan bir yanda da İstanbul beyefendisi karakterleri Kutay ile tezatlıkların gösterimine devam edilir. Oyun ilk perdesi tezatlıkların bir arada bulunmasıyla son bulur.

Oyunun ikinci perdesi karakolda başlar. Rengin uyuşturucudan Sevda da Cumartesi annelerinin eline tutuşturduğu kâğıt ile İstiklal'de yürümekten tutuklanır. Rengin karakoldan çıkarması için babasını arar. Bu sırada Sevda, Kenan ve Kutay da karakola getirilir. Rengin Kutay'ı tanır ve hocasını arar. Hocası Berna karakola gelir Kutay'ı karakoldan çıkarır. Kutay Sevda ve Kenan'dan şikâyetçi olmaz, Kenan ve Sevda da karakoldan çıkar. Rengin ve Dilan'ı da Rengin'in babası karakoldan çıkarır.

İkinci perdenin ikinci sahnesinde Rengin ve Dilan bir parkta oturmaktadır. Rengin yoksunluk krizi geçirmektedir. Krizi unutabilmek için Dilan'dan bir şeyler anlatmasını ister. Dilan hayatını anlatır. Kardeşlerinden bahseder. Üçüncü sahne hastanede Kutay ve Berna ile başlar. Sevda Kutay'ı ziyarete gelir. Şikâyetçi olmadıklarından dolayı Berna ve Kutay'a teşekkür eder. Sevda hastaneden ayrılır. Dördüncü sahnede hastane çıkışında Kenan Sevda'yı beklemektedir. Pavyondan kovuldukları haberini Sevda'ya zorlanarak da olsa söyler. Yeni adresleri Konya'dır. Konya'ya taşınırlar ve oradaki bir pavyonda geçimini sürdürürler. Beşinci sahnede Berna ve Kutay barışır. Berna makale ve araştırma yazarı bir akademisyendir. Kutay, Berna'nın araştırdığı bir konudan esinlenir ve roman yazar. Yazdığı romanın konusu Beyoğlu'nu anlatmaktadır. Altıncı sahne final sahnesidir. Rengin son kez diyerek uyuşturucu kullanır ve onun sonu olur. Dilan yaşadığı olaydan etkilendiği için

¹¹² Kazankaya, 2013: 90.

memleketine geri döner. Tekrar İstanbul'a gelip üniversiteye devam edebileceğini hayal eder. Oyun Beyoğlu'nun gürültüsü içinde son bulur.

Nesrin Kazankaya oyun boyunca birbirlerinin hikâyesinden oldukça uzakta olan insanların birbirlerinin yaşamlarına dokunduklarında ortaya çıkan farklılıkları ortaya koymaktadır.

1.7.4. Eserin Yapısı

Kazaen 2 perdeden oluşan bir dramdır. 1. perde (s.73-100) sekiz , 2. perde (s.101-127) 6 sahne olmak üzere toplamda 14 sahneden oluşmaktadır. Oyunun sahne bölümlenmeleri şu şekildedir.

1. PERDE: 1. sahne (s.73-74), 2. sahne (s.74-76), 3. sahne (s.77-79), 4. sahne (s.80-88), 5. sahne (s.88-90), 6. sahne (s.90-94), 7. sahne (s.94-96), 8. sahne (s.96-100)
2. PERDE: 1. sahne (s.101-108), 2. sahne (s.109-114), 3. sahne (s.114-117), 4. sahne (s.117-120), 5. sahne (s.120-124), 6. sahne (s.124-127)

1.7.4.1. Olay Örgüsü

1. Berna, eski sevgilisi Kutay'ın evine eşyalarını almaya gider ve evde Kutay'la karşılaşır
2. Berna ve Rengin'in kafede otururken yanına Kutay'ın gelmesi, Rengin'in kafeden çıkarken Dilan ile çarpışması
3. Kutay'ın pavyona gitmesi ve Kenan'ın onu bıçaklaması
4. Dilan'ın polisler tarafından karakola götürülmesi ve Rengin'le tekrar karşılaşması.
5. Kutay, Sevda ve Kenan'ın polisler tarafından karakola getirilmesi
6. Berna'nın Kutay, Sevda ve Kenan'ı , Rengin'in babasının da Rengin ve Sevda'yı karakoldan çıkarması
7. Rengin'in altın vuruşla hayatına son vermesi, Dilan'ın memleketine dönmesi, Kenan ve Sevda'nın Konya'ya gitmesi, Kutay ve Berna'nın barışması, Berna'nın bir roman yazması...

Oyun Berna'nın eski sevgilisi Kutay'ın evine eşyalarını almaya gitmesiyle başlar. Evde Kutay'la karşılaşır. Kutay yazardır ve ilginç öykülerin peşindedir. Berna ise aldatılmış olmayı affedemez. Bir süre sonra evden ayrılır. Oyun henüz başında çatışma ile başlar. Bu ve benzeri çatışmalar oyun boyunca merak unsurunu canlı tutar.

(Aldatma-Üçlü Aşk)

Berna.....Kutay

Oyunda bireyler aynı zamanda aynı mekân içerisinde birbirlerini tanımadıkları halde beraber bulunur. İkinci metin halkası böyle bir sahnedan oluşmaktadır. Berna, Rengin Kutay ve Dilan aynı zamanda aynı ortamda bulunur fakat birbirleri ile iletişim içinde değildir.

Oyunun isminin Kazaen olmasında en etkili faktör bireylerin birbirinden bağımsız olarak bir araya gelerek farkında olmadan ortak olayların içinde kendisini bulmasıdır.

Kutay yazardır ve yazabilmek için ilginç arayışlar içindedir. Kafasında bir pavyonda geçen roman yazmayı tasarlamaktadır. Daha önce hiç pavyona gitmemiştir. Bunun için de pavyona gider. Burada pavyonda çalışan Sevda ile konuşur. Konuşmaları Sevda'nın erkek arkadaşı Kenan yanlış anlar ve Kutay'ı bıçaklar.

Dilan üniversite öğrencisidir. İstiklal caddesinde beklerken polisler tarafından tutuklanarak karakola götürülür. Ardından Rengin de eroin kullanmaktan tutuklanarak karakola getirilir. Kutay, Sevda ve Kenan'ın da karakola gelmesi ile Berna haricinde oyundaki herkes karakolda toplanır. Rengin babasını arar ve Dilan'la birlikte karakoldan çıkar. Berna da Sevda, Kenan ve Kutay'ı karakoldan çıkarır.

Oyunda dramatik örgüden çok bireylerin yaşantıları ve bu yaşantıların bireyler üzerinde bıraktığı psikolojik durum ön plana çıkarılır. Dilan'ın Güneydoğu'da yaşadıkları, Rengin'in anne babasının ayrı olup eroin kullanması bu duruma örnek gösterilebilir.

Oyunun sonunda Dilan memleketine, Sevda ve Kenan Konya'da bir pavyonda çalışmaya gitmesi ve Rengin'in intihar etmesi ile son bulur.

1.7.4.2. Düğümler ve Çözümler

Tablo 1.7 Kazaen Düğüm ve Çözüm tablosu

1. PERDE (S.72-100)			2. PERDE (S. 101- 127)		
S.87	S.103	S.104	S.108	S.109	S.121
1 →					
2 →					
3 →					
1. Berna, Kutay'ı affedecek mi?					
2. Dilan ve Rengin karakoldan çıkabilecek mi?					
3. Kutay, Kenan ve Sevda karakoldan çıkabilecek mi?					

1.7.4.3. Zaman

Kazaen oyununda belirgin bir zaman diliminden bahsetmek mümkün değildir. Yazar oyunu Mart, 2011 tarihinde İstanbul'da tamamlamıştır. Oyundaki zaman dilimini kesin olarak çıkarmak mümkün olmasa da sosyal zamandan bir zaman aralığı çıkarmak mümkündür. Kutay'ın pavyona geldiği sahnede Kenan ile diyaloglarından bunu çıkarabilmek mümkündür.

Kutay: (Sigara yakar) İyi, bir sigara içip gireyim o zaman. İçeride içilmiyor değil mi?

Kenan: Hiç içilir mi abicim? Dedim ya temiz yer burası, yasak varsa anında uyulur burada. Hiç sigara içilir mi? İçeni kolundan tuttuğumuz gibi, te Meydan'a kadar atıveririz anında. Bir kere bile ceza ütülmedik daha!¹¹³

Kutay ve Kenan'ın diyaloglarından da anlaşıldığı üzere oyundaki vaka zamanı ülkemizde sigara yasağının yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamandır. Ülkemizde kapalı alanlarda sigara içme yasağı 19 Temmuz 2009 tarihinden bu yana uygulanmaktadır. Oyunda kapalı alanda yani pavyon içerisinde sigara içilmeyeceğini sözlerini dikkate alırsak oyundaki zamanın 2009 sonrası olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

1.7.4.4. Mekân/Dekor

Kazaen oyununda olaylar genel mekân olan İstanbul'da geçmektedir. Oyunun başladığı sahne ve olay örgüsünün çatısını oluşturan sahneler ise Beyoğlu'nda geçmektedir. Oyundaki olayların geçtiği mekânlar sahne sırasına göre şu şekildedir.

1. Perde

1. Sahne: Beyoğlu İstiklal Caddesi
2. sahne: Kutay ve Berna'nın Birlikte Yaşadığı Ev
3. sahne: Pavyon
4. sahne: İstiklal'de Bir Kafe
5. sahne: Galatasaray Lisesi Arka Sokağı
6. sahne: Pavyon'un önü, Beyoğlu'nun Arka Sokakları
7. sahne: Pavyon, Beyoğlu
8. sahne: Pavyon (Kulis)

2. Perde

1. sahne: Karakol

¹¹³ Kazankaya, 2013: 93.

2. sahne: Park

3. sahne: Hastane Odası

4. sahne: Hastane Çıkışı, Yol

5. sahne: Kutay ve Berna'nın Birlikte Yaşadığı Ev

6. sahne: Rengin'in Evi, Dilan'ın Yurt Odası, Konya'da Pavyon Kulisi, Kutay ve Berna'nın Birlikte Yaşadığı Ev

1.7.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

1.7.4.5.1. Kutay

Berna'nın sevgilisi ünlü bir yazardır. Başkalarının hayatlarını romanlarında konu etmekte ve bu durumdan sevgilisi Berna oldukça rahatsız olmaktadır. Romanlarına ilginç konular bulabilmek için araştırmalar yapar. Bu ilginçliklerden birisi de pavyona gidip pavyondaki şarkıcının sevgilisi tarafından bıçaklanmasıdır.

Kutay: (Minik bir defter çıkarıp not alır.) ne tuhaf bir an, ne ilginç... Yok ilginç değil, hüznü...

Berna: Hah, tam senin romanlarına göre. İyi işte, bunu da kullanırsın!

Kutay: Berna, bu kadar aşağılama beni lütfen! Ben bir yazarım, anlamıyor musun; yazmazsam çıldırırım! Kimsenin yaşamını çalıp malzeme yaptığım yok. Ama etkilenmeler; benim sevinçlerim, benim depresyonun, yaşadıklarım... Nasıl ayırabilirim ki bunları yazdıklarımın. Kimse malzeme falan değil; benim beynim, kafamın içindekiler malzeme bana. Nasıl acı çektiğimi, yazarken nasıl korkunç süreçler yaşadığımı, en yakından sen biliyorsun.¹¹⁴

1.7.4.5.2. Berna

Kutay'ın sevgilisi, üniversitede edebiyat hocasıdır. Virginia Woolf üzerine araştırma ve incelemeler yapmaktadır.

Dur bakalım, dur. Bak ben psikiyatrist değilim. Yalnızca edebiyat hocasıyım. Bu karmaşa... Tamam, herkesin yaşamı bir an karmaşık bir hale gelebilir. Ama ben sana, yani hoca öğrenci ilişkisi içinde, edebiyat yorumları dışında nasıl yardımcı olabilirim ki? Belki de bir başka yerde aramalısın bu yardımı.¹¹⁵

1.7.4.5.3. Dilan

Üniversiteye yeni başlamış Güneydoğu'nun bir kentinden İstanbul'a gelen Kürt asıllı bir öğrencidir. Sekiz kardeşi vardır. Bunlardan ikisi dağa çıkmış ve dağda öldürülmüştür. Dilan İstanbul'a geldiğinde yabancılik hissetmiş ve kendini İstiklal Caddesi'nde Cumartesi

¹¹⁴ Kazankaya, 2013: 86-87.

¹¹⁵ Kazankaya, 2013: 82.

Anneleri'nin arasında buluştur. Oyundaki olay örgüsünün şekillenmesinde kilit rol oynayan kişidir.

Dilan: Evet yeni geldim. Öyle yürüdüm, biraz çevreyi tanımak için... Tam lisenin önünde de onlarla karşılaştım. Onlar verdiler bunu. Bizim oralardanmış, belki tanırım diye...

Rengin: Nereden?

Dilan: Doğu'dan. Yani Güneydoğu...¹¹⁶

1.7.4.5.4. Rengin

Üniversite öğrencisi, uyuşturucu bağımlısıdır. Berna'nın yarım dönem derslerine girmiştir. Virginia Woolf hayranıdır. Virginia Woolf'un intiharından bahseder ve oyunun birkaç bölümünden Virginia Woolf'tan alıntılar yapar. Anne babası doktordur fakat ayrıdır. Defalarca karakola girmiştir fakat babası gelip onu çıkarmıştır. Son kez diyerek kullandığı uyuşturucu sonu olur.

Dilan: Baban çok hoş, çok efendi bir adam.

Rengin: Hıı, öyledir.

Dilan: Ne iş yapıyor?

Rengin: Cerrah... Doktor, annem de doktor... Yani ayrılar, ben küçükken boşanmışlar, öyle işte...¹¹⁷

(...)

“Rengin: Hıı illetliyim! Bugün ilacımı alamadım, sara nöbetim tuttu, kasılıyorum... Sen sahiden salaksın! Kriz kızım bu kriz... Yoksunluk krizi. Bugün hiç alamadım da. Aslında sevinesim geliyor... Hiç alamadım bugün... Saat kaç?”¹¹⁸

(...)

“Rengin: (Rengin kolunu açar, lastiği bağlar. İğne elinde.) Tamam, bu son... Zaten onun için saklamıştım. Son kez vuracağım ve bir daha yapmayacağım. Yarın yeni bir başlangıç olacak. Bu son!”¹¹⁹

¹¹⁶ Kazankaya, 2013: 88-89.

¹¹⁷ Kazankaya, 2013: 109.

¹¹⁸ Kazankaya, 2013: 110.

¹¹⁹ Kazankaya, 2013: 126.

1.7.4.5.5. Kenan

Pavyonda korumalık yapmaktadır. Aynı zamanda Sevda'nın sevgilisidir. Kutay'ın Sevda ile konuşmak istemesini yanlış anlayarak Kutay'ı bıçaklar ve Sevda ile birlikte pavyondan kovulur. Pavyondan kovulduktan sonra Sevda ile birlikte Konya 'ya gider ve orada bir pavyonda çalışmaya başlar.

“Abicim yanlış anladın sen. Biz kapıda badigartız. Seni böyle, buralara pek bir yabancı görünce dilimiz çözüldü. Yoksa kapıda çığırtkan değiliz yani! Delikanlı adamız! Dükkânın da ayrıca ihtiyacı yok öyle ayaklara!”¹²⁰

1.7.4.5.6. Sevda

Pavyonda şarkıcı, Kenan'ın sevgilisidir.

1.8. Hesap Benden

1.8.1. Eserin Kimliği

Hesap Benden, Nesrin Kazankaya'nın Kasım 2012'de yazımını tamamladığı Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 1. baskısı 2014 yılında yapılan eseridir. Hesap Benden oyunu “İki Oyun Bir Ülke” başlığı altında toplanan ve Toplu Oyunları 4 adıyla basılan bir eserdir. Bu oyunun devamı niteliğinde olan diğer oyun ise Cumhuriyet İstasyonu'dur. Yazar Hesap Benden oyunu ile Cumhuriyet İstasyonu oyununu bir arada oynanması için yazdığını kitabın önsözü niteliğindeki yazısında da belirtir.

Her iki oyunu da 2012 yılında, bir arada ve aynı oyuncular tarafından oynanması için yazdım. Bir ülkede geçen, sistemin üzerinden buldozerlerle geçtiği yaşamları, insanların nasıl kayıp figürlere dönüştüğünü anlatan gerçekçi bir oyunla; yaşananları görmezden gelmenin, körleşmenin nasıl karanlık bir gelecek hazırlayabileceğini anlatan soyut bir oyun yazıp sahnelemek, projenin çıkış noktasıydı.¹²¹

Oyun ilk kez 13 Aralık 2013'de Tiyatro Pera tarafından sahnelenmiştir.

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2014 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.¹²²

¹²⁰Kazankaya, 2013:92.

¹²¹Kazankaya, 2014: 5.

¹²² Nesrin Kazankaya, Hesap Benden (Toplu Oyunları 4), Mitos Boyut Yayınları, İstanbul 2014, Bu eserden verilecek örnekler, bu baskıdan sayfa numaraları verilerek yapılmıştır.

1.8.2. Eserin Özeti

Devrim'in babası hapisten yeni çıkmıştır ve ünlü bir yazardır. Devrim akşama babası geleceği için hazırlık yapar. Devrim etrafı toparlar Mine süpürgenin sesine uyanır. Akşam olur masa kurulur herkes masadadır. Masadakiler Metin'in hapishaneden çıkmasını şerefine toplanmıştır. Kadir herkesin bir şeyler söylemesini ister. Sıra Metin'in karısı Mine'ye gelince ortam gerilir. Mine ile başlayan gerginlik Kadir ve Oktay arasında intihal kavgasına dönüşür. Bu kavgaya Metin de dâhil olur. Gecenin sonu kavgayla biter herkes evine döner. Bir masa etrafında başlayan olaylar dizisi yine aynı masada son bulur.

1.8.3. Eserin Muhtevası

Hesap Benden oyunu askeri ve siyasi darbelerin insanların üzerinde, onların ailelerinde ve toplum üzerinde ne denli bir sosyolojik baskı oluşturduğunu gözler önüne sermek için yazılmış bir oyundur. Yazar kitabın başındaki "Hesap Peşinde Körleşmeden, Karanlık Hayallere" adlı yazısında da bu kitabı neden yazdığını ve neyi anlatmak istediğini açıkça belirtmiştir.

Askeri ve sivil baskı dönemlerinde yaşananlar; kaybedilmiş yılların kimden ve nereden sorulacağı bilinmeyen hesabı, onarılması olanaksız parçalanmalara yol açıyor; Kimlikler, aileler, ilişkiler, düşünceler ve hedefler parçalanıyor.

En yakınındakini sorumlu tutmak, geneli görememek, özel ilişkileri suçlamak, insani zaaf lar ortaya çıkıyor.

Askeri ve sivil darbelerle, yasalarla bastırılmış, korkularla sindirilmiş bir ülke ve göremeyen, sesini çıkarmayan, biat eden bir halk yaratılmak istendi hep. Böyle bir hedefin bir sonraki aşaması da "karanlık hayalleri" oluşturuyor. Gözümüz önünde yükselen ve engellenebileceğini iyi bildiğimiz hızlı faşizan tırmanışlar, edebiyatta distopya türü eserler veren yazarların takipçisi yaptı beni de. Peki o kitaplar, filmler umutsuzluk kaynağı mıdır? Elbette hayır. Tıpkı oyunumuzun bizim için umut içerdiğini bildiğimiz gibi.¹²³

Üç yıl önce hapishaneye giren Metin hapishaneden çıkmış ve onun şerefine bir yemek düzenlenecektir. Oyunun birinci sahnesi Metin'in oğlu Devrim'in hazırlık yapma sahnesi ile başlar. Devrim'in annesi Mine ise umursamaz tavırlar içerisindedir. Devrim onun bu tavırlarından hoşnut değildir. Anne ve babasının arasındaki gerilim onun ruh dünyasında karamsar bir tablo çizmesine neden olmuştur. Babasının tam da çocukluk döneminde hapishaneye girmesi onun büyümesine tanıklık edememesi, annesinin evin sorumluluğunu üstüne alması ve bazen sorumluluklarını yerine getirememesi çocukları Devrim'in ruh

¹²³Kazankaya, 2014: 5.

dünyasını derinden etkilemiştir. Ülkedeki siyasi gerginlik özelde ailelerin yaşamlarının derinden etkilemesine neden olmuştur.

Devrim: (Aniden patlar.) Niye bu kadar neşelisin sen ya! Bu siktiğimin bok dünyasında bu kadar neşeli olacak ne var? Ha, ne var? Biraz adam ol be! Kanatsız kelebek, mutluluktan düşüp kafanı kıracaksın, adi herif! Tepinme böyle tepemde! Yapma! Böyle mutluluk numarası yapma bana! Bırak da ne boksa onu yaşayalım. Dibini görelim bu bok çukurunun!¹²⁴

Oyunun ikinci sahnesi Devrim'in arkadaşı Sermet'in getirdiği yiyeceklerin hazırlanması ile devam eder. Bu sahnede de akşam için hazırlıklar vardır. Sermet ve Devrim bir yandan hazırlık yapar bir yandan da konuşur. Konu bir yemek tarifinden arkadaşları Murat'ın eşcinsel oluşuna gelir. Sermet Devrim'in bu konuda bakış açısının yanlış olduğunu, insanları eşcinsel diye ayırmanın Kürt, Alevi diye ayırmaktan farkının olmadığını söyler. Devrim ve Sermet'in konuşmalarından yazarın toplumda herkesin eşit olması gerektiği fikrini konu ettiğini görebilmekteyiz.

Devrim: Vay be bir sözcükle neler yapmışım. Bravo bana.

Sermet: Ayrıca böyle ayrımcı düşüncelerin varsa, çok kişi silinir hayatından, söylemedi deme sonra.

Devrim: Çok korktum. Tehdit etme beni böyle arkadaşım.

Sermet: Neler geldi Mösyö'nün başına. Cinsel seçimini bahane edip adamı işten attılar. Asıl neden politik görüşleriydi tabii. Adam mis gibi mühendis üstelik. Bunun ayrımcılıktan ne farkı var? İnsanları yok Kürt'tü, Alevi'ydi, yok solcuydu, komünistti, bilmem neydi diye dışlamaktan ne farkı var, ha?

Devrim: Tamam, uzatma, bir şey demedim ben.

Sermet: Dedin abicim, dedin! Söz konusu gay oldu mu, en ilericisi, en solcusu bile taş kesiliyor. Duymaz, görmez, aldırılmaz oluyor.

Devrim: Tamam Sermet, özür dilerim. Böyle bir niyetim yoktu.

Sermet: Hatta için için onaylıyorlar bile yapılan şiddeti. Arkanı dönüp gitmek onaylamak demek değil de ne?

Devrim: Ya ne yapacaktık lan? Kalkıp bir de elimizde pankart onlar için mi yürüyecektik? Sen de yani iyice sapıttın...

Sermet: İşte bu! Gördün mü bak, bu işte! Söylediğim bu! "Onlar için mi?" Onlar kim? Ne onlar? Sokak köpekleri mi? Belediyenin yaptığı gibi, kulaklarına küpe takıp mimleyelim de herkes bilsin kimin ne olduğunu. Acıyan bir kemik atar artık önlerine.¹²⁵

Üçüncü sahne Metin dostlarıyla birlikte onun şerefine hazırlanmış masada toplanmalarıyla başlar. Masada eski dostlar ve üniversitede edebiyat kulübünden bir öğrenci

¹²⁴Kazankaya, 2014: 14.

¹²⁵Kazankaya, 2014: 15-16.

vardır. Masadakilerin her biri söz alır ve Metin hakkında konuşur. Devrim babasının yokluğundan, Mine kocasının sorumsuz davranıp hapishaneye girmesinden yakınır. Üniversite öğrencisi Serra ise tutuklu gazetecilerden ve onların hapishanede zor şartlar altında yazılarını kaleme aldıklarından bahseder.

Serra: Tamam, Kadir Abi. Biz, üniversite edebiyat kulübü olarak son bir yılı, haksız yere tutuklu hapis cezası çeken aydınları takibe ayırdık. Değişik gruplara her hafta hapishaneye ziyaretlerine gittik, yazılarını aldık – el yazıları tabii, değil bilgisayar, daktilo bile vermiyorlar- mektuplarını götürdük. Ben zaten Metin Bey’in bir hayranı olarak... yani çocukluğumdan beri onun kitaplarıyla büyüdüm, insan olmayı öğrendim, kendimi tanıdım. Asıl hocam Metin Dorukan’dır. Beni yetiştiren o’dur.¹²⁶

Dördüncü sahne Metin ve Mine’nin yüzleşmesi ile başlar. Mine, Metin’in hapishaneye girmesiyle onu yalnız ve zor durumda bıraktığından, Metin’in onu zor zamanlarında yalnız bıraktığından yakınır. Metin ise bunda kendisinin bir suçu olmadığını, askeri ve sivil darbeler yüzünden yurt dışına kaçmak zorunda kaldığını belirtir. Yurt dışından döndüğünde hapishaneye gönderilince aldığı bu kararının (yurt dışına kaçmasının) ne denli doğru olduğunun ortaya çıktığını söyler.

Mine: Ya ondan öncesi? Kendi isteğinle çekip gitmedin mi yurt dışına?

Metin: Sürgündü o. Gitmek zorundaydım. Askeri darbeden, sivil darbeye savrulup gittik. Ömrüm böyle geçti. Faşizm bırakmadı ki peşimi.

Mine: Gönüllü sürgün, desen şuna. Ne geniş gönlün varmış senin? Ne esintili bir gönül bu? Kendinden başka kimseyi düşünmeyen. Milyonları düşünürken en yakınıdakini görmeyen. Halk için kendini gezdiren. Ne beter şeymiş bu senin halkın ki, insan olmayı unutturmuş sana.¹²⁷

Dördüncü sahnedeki bir diğer konu Nesrin Kazankaya’nın diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyununda da ele aldığı üçlü aşk çatışmasıdır. Metin, Mine’yi aldatmıştır. Mine’yi “ayrılmayı isteyen sendin” diyerek suçlar. Mine ise aldatmalarına göz yumamayacağını bu durumun kabullenilmez olduğunu söyler. Metin aynı durumu kendisinin de yaşadığını Mine’nin de kendisini aldatmış olduğunu söyler. Mine bunun aldatma sayılmayacağını intikam almak için yaptığını söyleyerek kendini savunur.

Metin: Sen istemedin, sen izin vermedin. Ayrıca ayrılmayı da sen istemiştin.

Mine: Ya ne yapacaktım? İhanetlerini görmezden gelip, o orospuları bağırma mı basacaktım?

¹²⁶Kazankaya, 2014: 18.

¹²⁷Kazankaya, 2014: 25.

Metin: Orospu değildi onlar. Ağzını bozma! İhanet de diyemezsin buna. İlişkimiz... Bunalımlı bir dönemdeydik. Bir savrulmaydı o. Ayrıca sen de yaşadın, sen de yaşattın bana böyle bir şeyi. İhanet değil bu.

Mine: Haydi canım, olsa olsa misilleme denir benim yaptığıma. Dürüst ol biraz, kendini kandırma. Nasıl dedin az önce? “Hasret ve hüznün şey ederken şeyi...” Neyin özlemi bu? Bir kere oğlunu, beni düşündün mü? Hiç sanmıyorum. Senin özgürlük özlemin, bencillikten başka bir şey değil. Yalnızca sen, sen! Dünyanın merkezi sen olmalısın. Hepsini yalan, göstermelik. Söyle bakayım hangisini özledin; genç sarışını mı, yaşıtın esmeri mi? Hangisini?¹²⁸

Dördüncü sahnede ele alınan bir diğer konu oportünizmdir. Kadir yayınevi sahibidir. Metin ve Oktay’ın kitapları da bu yayınevi tarafından basılmaktadır. Oktay, Kadir’in intihal yaptığını, çalıntı bir kitabı göz göre göre sırf para kazanmak için bastığını ülkedeki insanların da bunu sorgulamadan kabullendiğini söyleyerek toplumdaki insanları ve Kadir’i kendi çıkarlarına uygun davrandığı için oportünizmle suçlar.

Oktay: Ya kime saldırıyım? Yayımcımsın sen be, namusumuzla ayakta durmaya, yazmaya çalışıyoruz. Kaypak oportünistlerle uğraşmaktan üretmez olduk.

Kadir: Sen kime oportünist diyorsun ulan bana mı?

Oktay: Evet sana diyorum! Yaptığın şey bal gibi oportünizmdir. Bile bile bastın kitabı.¹²⁹

Beşinci sahnede Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda da karşımıza çıkan muhbirlik (ihanet) konusunu görmekteyiz. Metin ve Oktay sahneye kavga ederek başlar kavganın sebebi birikmiş öfkeleridir. İçindeki bütün öfkeyi kavga esnasında ortaya dökerler. Metin hapis haneye girdiğinde Oktay’ın da gözaltında olduğunu ama niçin salındığını Oktay’a sorar. Bunun sebebinin muhbirlik olduğunu kendisine ihanet ettiğini dile getirir.

Oktay: Ulan en çok ben aramadım mı seni? Açlık grevini bile ben başlatmadım mı seni desteklemek için? Her bir boku ben yapmadım mı senin için?

Metin: Sen de gözaltına alınmıştın. Ne oldu da salıverdiler? Ne söyledin, kimi ihbar ettin?

Oktay: Ne ihbarı be? İhbar edecek bir şey mi vardı ortada? Bu alçaklar birimizi atladıysa, sevinmek gerekmez mi? Neyi sorguluyoruz, hangimiz daha beter kurban edildi, bunu mu kıyaslayacağız? Hepimizin üstünden buldozerlerle geçildi, hangimiz daha çok acı çekti, şimdi kalkıp bunu mu?¹³⁰

Nesrin Kazankaya’nın Quintet oyunu ile Hesap Benden oyununda ortak işlediği bir diğer konu apolitik gençliktir. 1980 sonrasında oluşturulmak istenen politikadan uzak gençlik

¹²⁸Kazankaya, 2014: 25-26.

¹²⁹ Kazankaya, 2014: 27.

¹³⁰Kazankaya, 2014: 30

olgusu Nesrin Kazankaya'nın Hesap Benden oyununda da karşımıza çıkmaktadır. Metin ve Oktay arasındaki kavgaya Devrim de müdahil olur ve Oktay'a saldırır. Oktay bu kavganın sırasında Devrim'e apolitik bir nesil olduklarını bu kavgaya karışmaması gerektiğini sert bir dille söyler.

Oktay: Hadi oradan seksen kuşağı. Hamburgerli Evren çocukları. Eleştirmek size düşmez. Siz dans edin, eğlenin, tüketin, sesinizi kesip, kör sağır oturun bir köşede.

Serra: Şimdi sıra bize mi geldi? Birbiriniz yediniz, şimdi de bize mi saldıracaksınız? Ben nereye düştüm ya? Nasıl insanlarsınız siz böyle?

Sermet: Tabii, en kolay bize saldırırsınız. Yetiştiremediğiniz, vicdan azabı gibi büyüttüğünüz çocuklarınızı yersiniz, yamyamlar gibi. Pekâlâ, diyelim ki biz Kenan Evren üretim merkezinde klonlandık; peki biz yetişirken siz neredeydiniz Oktay Bey? Toplama kamplarında mı, krematoryumlarda mı, neredeydiniz?¹³¹

Beşinci sahnenin sonunda Serra imrenerek araştırdığı, hayatlarını örnek aldığı yazarların gerçek yüzünü gördüğünü söyleyerek evi terk eder. Ardından diğer konuklar çıkar. En son Metin ve Devrim vedalaşır ve Metin de evine gider. Oyun altıncı sahnede masanın dağılıp herkesin kendi evine gitmesiyle son bulur.

1.8.4. Eserin Yapısı

Hesap Benden tek perdeden oluşan bir dramdır. Eser İki Oyun Bir Ülke başlığı altında sahnelenen oyunun birinci perdesi niteliğindedir. Oyun tek perde ve toplamda 6 sahneden oluşmaktadır. 1. sahne (s.9-14), 2. sahne (s.15-17), 3. sahne (s.17-23), 4. sahne (s.23-29), 5. sahne (s.29-35), 6. sahne (s.35-36) şeklinde oluşturulmuştur.

1.8.4.1. Olay Örgüsü

1. Hapisten yeni çıkan Metin'in şerefine Metin'in oğlu ve arkadaşları tarafından bir yemek düzenlenmesi
2. Yemekte intihal ile başlayan kavganın siyasi tartışmalara dönüşmesi
3. Kavganın sonrasında Serra ile Metin'in arkadaşlarının evi terk etmesi ve oyunun sona ermesi.

Hesap Benden oyunu Metin'in hapisaneden çıkmasının şerefine düzenlenecek yemeğin hazırlığı ile başlar. Metin'in eski eşi Mine bu yemeğin düzenlenmesine karşı çıkar. Oğlu Devrim ise yemeğin düzenlenmesini ve organize edilmesini sağlar. Akşam olur ve yemek başlar. Yemeğe Metin'in arkadaşları ve üniversitede edebiyat kulübünden bir öğrenci

¹³¹ Kazankaya, 2014: 32

katılır. Güzel başlayan yemek tartışmalarla devam eder. Mine, Metin’i hapse girip kendisini yalnız bıraktığı için sorumsuzlukla suçlar.

(Metin’in Hapse Girmesi)

Mine.....Metin

Oyundaki diğer kavga Oktay ve Kadir arasındaki intihal kavgasıdır. Kadir yayınevi sahibidir. Oktay onu para kazanma uğruna intihal bir kitabı basmakla suçlar. Aralarında başlayan bu tartışma bir süre sonra alkolün de verdiği etki ile kavgaya dönüşür.

(İntihal Kavgası)

Kadir.....Oktay

Oyunun ikinci metin halkasının tamamen kavgalar üzerine ve çatışmalar üzerine kurgulandığını söylemek mümkündür. Kadir ve Oktay arasındaki intihal kavgasının oportünizme varan suçlamaları, Metin’in Mine’yi aldatması, Metin ve Oktay arasındaki kavgaya Devrim’im müdahil olması ve Oktay’ın onu apolitik neslin bir bireyi olmakla suçlaması çatışmaların merkezini oluşturmaktadır.

(Apolitik gençlik)

Oktay.....Devrim

Oyun Metin’in arkadaşlarının ve Sera’nın evi terk etmesi ile son bulur.

1.8.4.2. Dügümler ve Çözümler

Tablo 1.8 Hesap Benden Dügüm Çözüm Tablosu

1. PERDE (S.9-36)	
S.32	S. 35
1 	
1. Metin’in hapissheneden çıkışını kutlamak için kurulan masa olaysız dağılacak mı?	

1.8.4.3. Zaman

Hesap Benden oyununda belirgin bir zaman diliminden bahsetmek mümkün değildir. Nesrin Kazankaya diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyununda da kesin bir tarih belirtmemiştir fakat oyunun sosyal zamanından hareketle vaka zamanını tahmin etmek mümkündür. Metin ve Oktay'ın tartıştığı sahnede oyunun 2010 referandumundan sonraki bir dönemi ele aldığını söylemek mümkündür. Oyunun yazıldığı tarih Kasım 2012'dir. Sosyal zaman ise bizlere 2010 referandum sonrasını işaret etmektedir. Bu durumda oyundaki vaka zamanının Eylül 2010- Kasım 2012 tarihleri arasında bir zaman olduğunu söylemek mümkündür.

“Oktay: Kimle konuşuyorsun sen lan? Hapse girmedik diye işbirlikçi mi olduk? Ne yaptık lan? Taraf olup, gazetede mi yazdık; cemaate mi girdik? Televizyonlarda mı öttük? “Yetmez ama evet” mi dedik? Ne yaptık? Ne diyorsun sen?”¹³²

Oyunda olay örgüsü bir sabah başlayıp diğer sabah son bulur. Bu vaka zamanını oyunun başındaki ve sonundaki Mine ile Devrim arasındaki diyaloglardan çıkarmak mümkündür. Devrim ve Mine'nin diyalogları olay örgüsünün bir sabah başlayıp yirmi dört saat sonra bir bahar sabahında son bulduğunu işaret etmektedir.

Mine: (Elektrik süpürGESİNİ ve CD çaları kapatır.) Ne bu gürültü ya? Sabah sabah, manyak mısın sen? Böyle uyandırılır mı insan? Zaten uyuyamadım.¹³³

Devrim: Ben toplarım. Temizlerim. Haydi, sabah oldu.

Mine: Gene gece bitti ha? Bir geceyi daha bitirdik demek. Kaç tane kaldı acaba?

Devrim: Kim bilir? Ne kadarsa, o kadar.

Mine: Balkon kapısını aç. Hava pek güzel. Çok pis kokuyor burası.

Devrim: Açarım. Hava çok güzel. Bahar geldi. Senin saksığan gene aynı ağaca yuva yapmaya başlamış.¹³⁴

1.8.4.4. Mekân / Dekor

Hesap Benden oyununda kullanılan mekân Metin'in eski eşi Mine'nin evidir. Oyundaki olayların hangi şehirde yaşandığına dair bir bilgiye oyunun metninde

¹³²Kazankaya, 2014: 29.

¹³³Kazankaya, 2014: 9.

¹³⁴Kazankaya, 2014: 36.

rastlanmamaktadır. Yazar oyunun dekoru ile ilgili bilgileri ise sahne öncesinde didaskali ile ayrıntılı bir şekilde belirtmiştir.

Evin salonu. Arka tarafta balkon. Salon dağınık. Devrim ortalığı toplamakta, elektrik süpürgesiyle halıyı süpürmektedir. Çok yüksek seste bir rock müzik çalmaktadır. Kül tablaları izmaritle doludur. İçki bardakları, bira kutuları. Bir köşede gitar. Bir süre sonra Mine girer. Üzerinde sabahlık, yeni uyanmış, perişan bir görüntü.¹³⁵

1.8.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

1.8.4.5.1. Mine

Metin'in eski eşi Devrim'in annesidir. Metin'in tutuklanarak hapse girmesini onun sorumsuzca davranmasına bağlamaktadır. Metin'den ayrıldıktan sonra ruh dünyası dağılmış Devrim'in ve evin sorumlulukları altında ezilmiştir. Alkol bağımlısıdır. Ruh dünyasındaki dağınıklık öyle bir boyuta ulaşmıştır ki artık günlerin bile hesabını tutamamaktadır.

Devrim: Anne bugün Çarşamba. Ayın on yedisi, Çarşamba.

Mine: Saçmalama, yarın o. Bugün Salı.

Devrim: (Gelip televizyonda tarih ve saati gösterir.) Gördün mü, Çarşamba. Saat de on dört sıfır beş.¹³⁶

Metin'i sosyalizm ile Dev-Genç ile tanıştıran kendisidir. Fakat bu durumdan oldukça rahatsızdır. Güzel başlayan evliliklerinin Metin'in siyasi yaşama kendini kaptırması ile son bulduğunu öne sürmektedir. Dernekte, bir kadın olarak kendisinin değil de kocasının öne çıkmasından, kendisine haber vermeden toplantılara katılmasından şikâyet edip Metin'i suçlar. Sosyalist mücadelede karı koca birlikte olacaklarını düşünmüştür.

Metin: Sürekli suçlu arıyorsun. Neden bir kez kendine bakmıyorsun?

Mine: Bakıyorum. Benim bir hayatım vardı. Güzel başlayan. Kendi elimle teslim ettim hırsıza. Daha evlendiğimiz ilk ayında, hatırladın mı? Hani hiç bana söylemeden, gizlice buluştun Dev Genç komitesiyle. Oysa asıl üye bendim, seni oraya götürüp tanıştıran bendim.¹³⁷

1.8.4.5.2. Devrim

Metin ve Mine'nin oğludur. Babasını neredeyse hiç görememiştir. Babasından ayrı kalmanın etkisiyle psikolojisi bozulmuş zor günler geçirmiş ve bir dönem uyuşturucu kullanmıştır. Sermet ile aralarında geçen diyaloglardan uyuşturucu kullandığı anlaşılmaktadır.

¹³⁵Kazankaya, 2014: 9.

¹³⁶Kazankaya, 2014: 10.

¹³⁷ Kazankaya, 2014: 26.

“Uyuşturucu bağımlılığından yeni kurtulmuş Devrim, mutsuz annesi Mine ile birlikte yaşamaktadır. Arkadaşı Sermet ile birlikte; yıllar sonra göreceği, ünlü bir yazar olan babası için, evde bir karşılama partisi hazırlar.”¹³⁸

1.8.4.5.3. Sermet

Devrim’in yakın arkadaşıdır. Devrimle girdiği eşcinsellik tartışmasından hassas bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Oyun içerisinde insanların eşit olduğu, insanları sınıflandırmanın yanlış olduğu gibi fikirleri savunarak oyunun konusunun belirginleşmesine yardımcı olmuştur.

1.8.4.5.4. Metin

Devrim’in babası Mine’nin eski eşidir. Mesleği yazarlıktır. Yazılarında sosyalizm fikrini savunduğu için yurt dışına kaçmak zorunda kalmıştır. Yurt dışından döndükten sonra 3 yıl hapiste yatmıştır. Arkadaşları ve oğlu Devrim hapishaneden çıktığı gün onun hapishaneden çıkması şerefine bir yemek düzenler. Eşi ile arkadaşları ile tartışmalarından sosyalizm fikrini benimsediğini çıkarabilmek mümkündür.

“Şimdi bu kadehi, sevgili dostumuz, ülkemizin yüz akı, büyük yazar, sevgili Metin için kaldırıyoruz. Romanları, öyküleri, şiirleriyle, dünyamızı güzelleştiren, zenginleştiren yazarımız için. Hoş geldin Metin!”¹³⁹

1.8.4.5.5. Kadir

Metin ve Oktay’ın kitaplarını basan yayınevi sahibidir. Oktay onu çıkarlarına uygun davrandığı için oportünist olmakla suçlamaktadır.

1.8.4.5.6. Oktay

Metin’in yazar arkadaşıdır. Oyunda Metin ve Kadir ile girdiği tartışmalardan kıskanç bir kişiliğe sahip olduğunu çıkarabilmek mümkündür.

1.8.4.5.7. Serra

Üniversitede edebiyat kulübünde öğrencidir. Metin’in hapishaneden çıkması şerefine düzenlenen yemeğe edebiyat kulübünü temsilen katılır. Metin’e geçmişte yazdıklarının

¹³⁸http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?iki_oyun_bir_ulke (erişim Tarihi: 06 Ocak 2019)

¹³⁹Kazankaya, 2014: 17.

derlenmesinden oluşan bir kitap hediye eder. Metin'i ve arkadaşlarını örnek almaktadır. Metin, Oktay ve Kadir'in gecenin ilerleyen saatlerinde tartışmalarından rahatsız olur ve yanlış kişileri kendilerine ideal edindiğini dile getirir.

1.9. Cumhuriyet İstasyonu

1.9.1. Eserin Kimliği

Cumhuriyet İstasyonu, Nesrin Kazankaya'nın İki Oyun Bir Ülke başlığı altında topladığı ikinci oyunudur. Eserin yazımı Kasım 2012 tarihinde İstanbul'da tamamlanmış ve Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından Hesap Benden oyunu ile birlikte 2014 yılında birinci baskısı yapılmıştır. Bu eser 6 Aralık 2013 tarihinde Tiyatro Pera tarafından ilk kez sahnelenmiştir.

Nesrin Kazankaya bu oyununda da diğer oyunlarında olduğu gibi sosyal konuları ve toplumu derinden etkileyen olayları konu edindiğini oyunun broşüründe belirtmektedir. Oyun soyut bir oyundur. Oyunda konu edindiği olayları belirsiz bir atmosferde soyut bir ortam oluşturarak aktarmıştır. Yazarın bu konuyu soyut bir şekilde işlemede Kafka, Orwell, Bradbury gibi yazarların etkisinin olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

“Oyun soyut bir oyundur; totaliter bir sistemin, küçük bir istasyonda, küçük bir model olarak simgelendiği, bir distopyadır.”¹⁴⁰

““Hesap Benden”, tanık olduğum, bildiğim dağlımalardan yola çıkıp, hayalimdeki bir evin penceresinden usulca bakarak kurguladığım bir oyun. “Cumhuriyet İstasyonu”nda ise, Kafka, Orwell, Bradbury, Huxley, Gilliam, Stoppard gibi çok sevdiğim yazarlar karanlık hayallerime yol gösterdi. Tüm bu yazarların yazdıkları, geçmişte ya da günümüzde yaşananlarla, ne yazık ki büyük benzerlikler taşıyor.”¹⁴¹

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2014 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.9.2. Eserin Özeti

İstasyonda Doğu Ekspres trenini kaçıran bir Anne, Şef'e trenin kaçta geleceğini sorar. Şef trenle alakalı olmayan anlamsız cevaplar verir. Bir müddet sonra tren garına bir öğrenci onun ardından bir genç kız ve gazeteci gelir. Herkes trenin gelmesini bekler fakat tren gelmez. Gazeteci trenin gelmemesi üzerine sinirlenir. Denetçinin de istasyona gelmesiyle ortam iyice

¹⁴⁰http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?iki_oyun_bir_ulke (erişim tarihi: 10 Ocak 2019)

¹⁴¹Kazankaya, 2014: 6.

gerilir. Bir süre günlük hayatın sorunları konuşulur. Gündemdeki problemler üzerine tartışılır. Geçmiş ve gelecekte bahsedilir. İstasyon görevlileri saçma bir anket yapmak ister. İçinde din, dil, ırk soruları vardır. Gazeteci saçmalıklara dayanamaz gitmek ister. Şef yardımcısı onun gitmesine izin vermez bir süre gitmemesi için ısrar eder. Gazeteci gitmekte ısrar edince ona yardım edeyim ve yolu göstereyim der. Denetçi de onlara eşlik eder. Gazeteci tekrar istasyona getirdiklerinde merdivenlerden düştüğünü söylerler. Fakat gazeteci merdivenlerden düşmemiş dayak yemiştir.

İstasyonda görevli olan denetçi ve şef yardımcısının istasyon görevi ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Üstelik tren kalkış saatlerini gösteren tarife bilgisi de yoktur. İstasyonda bekleyen yolcular da kendi istedikleri trene değil istasyon çalışanların istediği trene bindirilip gönderilir.

1.9.3. Eserin Muhtevası

Oyun anne rolündeki kadının istasyona gelmesi ile başlar. Anne Doğu'da şehit olan çocuğunu almak için Doğu trenine binecektir fakat istasyondaki şef Doğu treninin kalktığını söyler. Anne tarifeye göre kalkmasına bir saat daha vakit olduğunu söylese de şef ona trenin biraz önce gittiğini söyleyerek, kokusundan anlaması gerektiği gibi anlamsız cümleler kurup belirsizliğin hâkim olduğu bir atmosfer oluşturur. Bu belirsiz atmosfer şef yardımcısının tarife tahtasına "Güneydoğubatu" yazması ile daha da soyutlaşır.

Anne: Ne hassas? ... (Gözü tahtaya takılır.) Şey, yanlış yazdınız.

Şef Yrd. : Neyi yanlış yazdım?

Anne: Güneydoğubatu treni.

Şef Yrd. : Evet?

Anne: Olmaz ki...

Şef Yrd. : Olur. "Tam olarak ve bizzat seferlerimiz içinde yer almaktadır", şefim böyle dedi.¹⁴²

Öğrenci, gazeteci ve genç kızın gelmesiyle birlikte ortamdaki belirsizlik ironiye dönüşür. Annenin itiraz ettiği, olmayan "Güneydoğubatu" trenine binmek isteyen bir genç kız vardır. Öğrenci ise duruma itiraz etmez ve kabullenmiş tavırlar sergiler. Bu garip ve ironilerle dolu kaotik ortama itiraz eden sadece gazetecidir.

Anons: "Sevgili yolcularımız, daha iyi bir yolculuk için tüm kurallara harfiyen uymanızı rica ederiz.

Gazeteci: İşlemler ha? Ne işlemleri bu? Ne yapacak bu adam? Nereye düştük biz yahu?

Genç Kız: Niye böyle söylüyorsunuz? Kötü insanlar değiller, ne yapacaklar ki?

¹⁴²Kazankaya, 2014: 42.

Gazeteci: Kör müsünüz? Burada bir şeyler dönüyor, görmüyor musunuz?

Öğrenci: Yapmayın, yapmayın bunu.

Genç Kız: Hah, nihayet siz de konuştunuz iyi.

Gazeteci: Efendim? Pardon, neyi yapmayayım?

Öğrenci: Yapmayın, dalaşmayın bu adamlara. Trenleri bekleyelim, gelsinler, bir an önce çekip gidelim buradan.

Gazeteci: Ben ne yaptım ki? Adamlar istasyon görevlisinden başka bir şeye benziyorlar. Bir bakın şunlara, farkına varın yahu!

Öğrenci: Bakıyorum, onun için dalaşmayın diyorum.

Gazeteci: Hepiniz korktunuz değil mi? Birileri azıcık güç gösterdi mi hepiniz korkarsınız, ödünüz patlar. Trafik polisi, bekçiler bile korkutur sizi. Ödlek böcekler!

Anne: Hakaret etmeyin, bu kadar abartacak bir şey yok.

Genç Kız: Yok tabii, niye korkalım? Karakolda mıyız, mahkemede mi?

Gazeteci: Hayır, değiliz. Ben ikisini de iyi bilirim. Burasının normal bir istasyona benzemediğini de biliyorum.¹⁴³

Cumhuriyet istasyonu oyununda ele alınan bir diğer konu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki terör sorunudur. Anne çocuğunu Doğu'da şehit vermiştir. Genç kızın nişanlısı ise Güneydoğu'da askerdir. Denetçi Anne'nin çocuğunun şehit olduğunu dile getirirken gazeteci ise arada adı konulmayan bir savaş olduğunu belirtir.

Gazeteci ortamdaki belirsizliklerden rahatsız olur ve bu ortamdan ayrılmak ister. Buna ilk etapta olumsuz tepki veren denetçi, gazetecinin itirazlarına ve muhalif tutumlarına dayanamayarak gitmesine izin veriyoruz der. Gazeteciye içeriye alırlar. Bir süre sonra fiziksel işkence görmüş bir şekilde diğer kişilerin yanına tekrar getirilir. Öğrenci ona ne yaptıklarını sorduğunda “biz bir şey yapmadık merdivenlerden düşmüş, itiraz etmese burada beklese bunlar başına gelmezdi” der. Oyundaki bu diyaloglardan insanların itiraz etmemeleri ve muhalif olmamaları, tek tip insan oluşturulmaya çalışıldığının konu edildiğini anlamak mümkündür.

Oyunda ele alınan bir diğer konu insanların fişlenmesidir. İstasyon görevlileri trene binmek için gelenlerin eline bir kâğıt verip doldurmalarını ister. Kâğıtta “Kürtaja bakış açınız nedir? Hangi dine mensupsunuz?” gibi ilginç sorular vardır. Sorulara öğrenci cevap vermek istemez. Bunun üzerine istasyondaki görevliler soruları cevaplamak istemeyenleri gazetecinin başına gelenlerle tehdit eder.

Şef: hiç merak etmeyin sayın denetçi. Siz gelene kağıtları toplamış olurum. Evet, şimdi bu kâğıtları doldurun, işimize bakalım biz. Yazınız okunaklı olsun lütfen.

¹⁴³Kazankaya, 2014: 53-54.

Anne: çok tuhaf sorular var. Kürtaja karşı olup olmadığımı neden öğrenmek istiyorsunuz ki?

Şef: Ne dediniz?

Anne: (Bağırır.) Kürtaj diyorum, ne ilgisi var? Bazı sorular çok saçma. Niye bunları öğrenmek istiyorsunuz.

Şef: Biz istemiyoruz, kurallar böyle. Hiçbiri saçma değil. Doldurun siz.

Genç Kız: (Okur.) Geçen seçimde hangi partiye oy verdiniz? Veremedim, yaşım yetmedi. Ama verseydim kime verirdim diye yazayım mı?

Öğrenci: Saçmalamayın. Böyle sorulara yanıt verilir mi? Hepsini boş bırakmak gerek.

Şef: Birbirinizle konuşmayın. Herkes kendi kâğıdını doldursun.¹⁴⁴

Nesrin Kazankaya'nın bu oyununda ele aldığı genel konu oluşturulmak istenen tek tip insan olgusudur. Tren rayları tek bir noktaya gitmektedir ve insanları tek bir fikir etrafında toplamaya çalışmak bu oyunun temel konusudur. Oyunun sonunda öğrencinin “koyun olmayacağım” sözleri bu oyunda anlatılmak istenenleri özetler niteliktedir.

Yazarın tren istasyonunda bir kurgu oluşturmasının bir diğer nedeni hedeflerinden ve fikirlerinden taviz vermeden yolunda dosdoğru ilerleme arzusudur. Oyunun ön sözünde de bahsedildiği gibi kendi hedefine odaklanan insanlar bu oyunda işlenen genel konulardandır.

Tren yolları ve Cumhuriyet dönemi mimarisiyle o güzelim tren istasyonları benim için hep özel bir duygudur; güzel günlere özlem belki de. Görebildiğimiz en uzak noktada kesiştiğini sandığımız, sanki sonsuzluğa uzanan tren rayları; üzerinde hiç bir yere sapmaksızın kendi hedefine doğru giden trenler. Seçilmiş yasamlar gibi.¹⁴⁵

1.9.4. Eserin Yapısı

Cumhuriyet İstasyonu oyunu tek perdelik soyut bir oyundur. Eser İki Oyun Bir Ülke adı altında toplanan eserlerden Hesap Benden oyununun devamı niteliğindedir. Yazar bu eserini de Hesap Benden oyununda olduğu gibi tek perde (s.37-77) tek sahneden oluşturmuştur.

1.9.4.1. Olay Örgüsü

1. Anne, gazeteci, öğrenci ve genç kızın istasyona gelmesi...
2. İstasyonda trenin gelmemesi üzerine ortamın gerilmesi...
3. Gazetecinin yaşanan olaylara itiraz etmesi ve istasyon görevlileri tarafından darp edilmesi...

¹⁴⁴Kazankaya, 2014: 59.

¹⁴⁵Kazankaya, 2014:..6.

4. İstasyon görevlilerinin absürt soruların yer aldığı bir anketi yolculara uygulamak istemesi...
5. Denetçinin yolcuların beklediği trenin geldiğini söylemesi ve tren sesi ile birlikte oyunun son bulması...

Soyut bir oyun olan Cumhuriyet İstasyonu, anne, gazeteci, öğrenci ve genç kızın istasyona gelmesiyle başlar. Anne, istasyon görevlisine trenin ne zaman geleceğini sorar. İstasyon görevlisi ise trenin yeni gittiğini, bunu havadaki kokudan anlayabileceğini söyler. Anne bu cevap üzerine şaşkınlık yaşar. Böylece oyundaki belirsizlik ve soyut atmosfer birinci oyun halkasında oluşturulmaya başlanır.

(Belirsizlik)

Yolcularİstasyon Görevlileri

Oyunun ikinci metin halkasında trenin gelmemesi üzerine istasyonda bekleyenlerin gerginliği vardır. Tren gelmeyince gazeteci istasyon görevlilerine sorular sorar. İstasyon görevlisi saçma cevaplar vermeye devam eder.

Üçüncü metin halkasında istasyon görevlisinin verdiği saçma cevaplara dayanamayan gazeteci yaşadıkları bu duruma itiraz eder. İstasyon görevlileri gazeteciye kendilerince tehlikeli bulur ve onun gitmesine izin veriyoruz diyerek diğerlerinin görmediği bir yerde gazeteciye darp ederler. Bir süre sonra gazeteciye diğer kişilerin yanına getirirler. İstasyondaki diğer kişiler gazeteciye ne olduğunu sorduğunda, istasyon görevlileri merdivende ayağı takılıp düştü cevabını verir.

(İtaat-İtaatsizlik)

Gazeteci.....İstasyon Görevlileri

Oyunun dördüncü metin halkasında istasyon görevlilerinin istasyonda bulunan yolculara absürt soruların sorulduğu bir anket uygulaması ile başlar. İstasyondaki yolcular bu soruların çok saçma olduğunu belirtse de bir süre sonra istasyon görevlileri anneyi ikna eder.

Oyunun son metin halkasında denetçi, olmayan trenin geldiğini söyler. Tren sesi ile birlikte oyun son bulur.

1.9.4.2. Dügümler ve  z mler

Tablo 1.9 Cumhuriyet İstasyonu Dügüm  z m Tablosu

1 PERDE (S.39-77)			
S.40	S.58	S.61	S.77
1 			
	2 		
1. Yolcuların beklediği tren gelecek mi? 2. İstasyondan ayrılmak isteyen gazeteci ayrılabilir mi?			

1.9.4.3. Z
a
m
a
n

Cumhuriyet İstasyonu oyununda Nesrin Kazankaya'nın diğer oyunlarında da rastladığımız belirli olmayan bir zaman dilimi ile karşılaşmaktayız. Yazarın oyunda bahsettiği sosyal olaylardan hareketle zamanı aşağı yukarı tahmin etmek mümkün olsa da kesin bir dille oyundaki olaylar şu zaman diliminde gerçekleşmiş demek mümkün değildir.

Cumhuriyet İstasyonu oyunu sosyal olaylardan hareketle 2000'li yıllardan sonrasını anlatıyor diyebilmek mümkündür. şef yardımcısı yolculara kayıt defterini getirerek içinden formlar çıkarıp yolcuların doldurmasını ister. Formlara kimlik numaralarınızı da yazınız der. Buradan hareketle ülkemizde kimlik numaralarının 22 Ekim 2000 tarihinde verilmesini esas alarak oyunun vaka zamanının 2000 yılından sonrası olduğunu söylemek mümkündür.

“şef Yrd. : şunları doldurun lütfen. Kimlik numaralarınızı da yazmayı unutmayın, en arkada. Kaleminiz yoksa vereyim. İki tane kaldı. Tec Cim Dal Dal kalemleri. Yani Devlet Demir Yolları'nın eski söylenişi. Tec Cim Dal Dal. şefimden öğrenmiştim.”¹⁴⁶

1.9.4.4. Mekân

Cumhuriyet İstasyonu'nda olaylar nerede olduğu belli olmayan bir tren garında geçmektedir. Oyunun bir tren garında geçmesi konusunu doğrudan etkilemektedir. Tren raylarının düz olması oyundaki kişilerin (anne, gazeteci, geç kız,  ğrenci) tek bir yolda hedefe odaklanmasını amaçlamaktadır. Yazar mek nla ilgili detaylı bilgiyi oyunun başında didaskali içerisinde verilen bölümde ayrıntılı bir şekilde betimlemiştir.

¹⁴⁶Kazankaya, 2014: 55.

Bir taşra tren istasyonu. Peron. Bekleme salonuna açılan kapı. Peronda bir karatahta, tebeşirde tren tarifesi yazılmış. Cumhuriyet dönemi istasyonlarından. Her tarafı otlar bürümüş, uzun zamandır kullanılmıyor belli ki. Az önce bir tren geçmiş. Sahne dumanlar içinde açılır. Dumanlar dağılırken istasyon şef görünür.¹⁴⁷

1.9.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

1.9.4.5.1. Anne

Tren istasyonuna gelen ilk kişidir. Oğlu Doğu'da askerlik yaparken şehit olmuştur. Oğlunu almak için Doğu'ya gidecektir. İstasyonda yaşanan garipliklerin ilk o farkına varır. Yaşanan ilginç olaylara ilk etapta itiraz ederken bir süre sonra istasyon görevlileri tarafında ikna edilerek duruma alışırılır.

“Bir süre sonra Anne girer. Sıradan, kentli bir kadın. Üstünde manto, omzunda eşarp. Telaşla girer.”¹⁴⁸

1.9.4.5.2. Genç Kız

İstasyona öğrencilerden sonra gelen ve olmayan “Güneydoğubatı” yönüne gitmek isteyen bir kişidir. Nişanlısı Güneydoğu'da askerdir. Oyunda olması gerekenden daha saf tavırları ile dikkat çekmektedir. Söylenen her şeye inanır. Oyunda sorgulamayan birey tipinin belirginleştirilmesinde önemli rol üstlenmiştir.

Denetçi: Ne güzel, nişanlımız nerede?

Genç Kız: Güneydoğubatı'da

Denetçi: Asker mi?

Genç Kız: Evet, yani öyle gibi, tam bilmiyorum ama gayet savunuyormuş. Yani galiba sınırı geçip sonra geri dönüyormuş. Aman yok öyle bir şey işte. (Cebinden resim çıkarıp gösterir.) Bakın fotoğrafı var, ne kadar yakışıklı değil mi?¹⁴⁹

1.9.4.5.3. Şef

İstasyon görevlisi. İstasyonda baskı ve belirsizliğin hâkim olduğu atmosferin oluşmasında önemli rol üstlenmiştir.

1.9.4.5.4. Şef Yardımcısı

İstasyon görevlisidir. İstasyonda otoriter yapının oluşmasında ve yolcuları ikna etmede önemli görev üstlenmiştir.

¹⁴⁷Kazankaya, 2014: 39.

¹⁴⁸Kazankaya, 2014: 39.

¹⁴⁹Kazankaya, 2014: 51.

1.9.4.5.5. Denetçi

İstasyondaki en yetkili görevlidir. İstasyonda yolculara anket uygulayarak onların hakkında bilgi edinmek ister. Yolculardan duruma itiraz edenlere şiddet uygular.

1.9.4.5.6. Gazeteci

İstasyona öğrenci ve genç kızdan sonra gelen kişidir. Mesleği gazeteciliktir. İstasyonda yaşanan anlamsız olaylara itiraz eder. Hükümetin politikalarına karşı muhalif bir tutum sergiler. Bu tavrından dolayı istasyon görevlileri tarafından darp edilir. Yaşanan mantıksızlıklara itiraz ederek diğer yolcuların da harekete geçmesini sağlamıştır.

1.9.4.5.7. Öğrenci

Tıp Fakültesi öğrencisidir. Arkadaşlarıyla birlikte sağlıkta algı anketi yaptıkları için terörist damgası yemiştir. Bu yüzden yurt dışına kaçmak istemektedir. İstasyonda yaşananlara ilk zamanlarda tepki vermez, sessiz kalır. Gazetecinin darp edilmesinden sonra muhalif tavırlarını belli eder ve istasyon görevlilerinin fikirlerine karşı gelir. İstasyon görevlilerinin doldurmalarını istediği anketi doldurmaz. İçindeki soruların anlamsız olduğunu dile getirir.

1.10. Annem, Oğlum ve Ben

1.10.1. Eserin Kimliği

Annem, Oğlum ve Ben, Nesrin Kazankaya'nın Mayıs 2013 tarihinde yazımını tamamladığı, Mitos Boyut Yayınları tarafından birinci baskısı 2016'da yapılan oyundur. Oyun Toplu Oyunları 5 adı altında basılmış ve ilk kez Tiyatro Pera tarafından 23 Ocak 2015'te oynanmıştır.

Annem, Oğlum ve Ben oyunu psikolojik bir dramdır. Oyunda anneanne, anne ve oğul'un yaşamı konu edilmektedir. Nesrin Kazankaya oyunun ön sözü niteliğindeki "Onlar ve Biz" adlı yazısında oyun hakkında şu bilgileri verir:

Ahsen'i, Bülent'i Handan'ı tanıyorum. Onları hiç görmedim, yaşamımın hiçbir anında yer almadılar. Ama sanki onlarla yaşamışım, kahkahalarını, gözyaşlarını paylaşmışım gibi geliyor bana. İstanbul gibi bir metropolde, yığınlar içinde yalnızlığı, siyah beyaz bir kalabalık fotoğrafı içinde, kırmızıyla daire içine alınmış bir kişi gibi hissedebiliyorum. Hiç hissetmedim diyen var mı acaba? Birbirlerine sığındıklarını fark etmeden, en yakınındaki kişiyi incitmeyi bilinçaltı bir görev gibi üstlenen anne kızın yaşamı, hangimize yabancı? Filmlerde izlerken, romanlarda okurken, ayrıcalıklı zekâlarını, dünyayı farklı okumalarını hayranlıkla karşıladığımız otistik/Aspergerli figürlerle günün yirmi dört saatini paylaşmak da o kadar keyifli olur muydu? Gelecek korkusuyla, içinde yaşanan "an"ı kaçırıp, yaşamı doldurulması gereken bir süreç gibi görmek, sadece başkalarında gördüğümüz bir kusur mu? Bize teğet

mi geçiyor? Sevdiklerimiz için yaptığımız fedakârlıkların hesabını onlara kesmeye kalktığımızda, yapılan işin adı hâlâ fedakârlık olabilir mi? Bence Ahsen’i, Bülent’i, Handan’ı hepimiz bir yerlerden – belki kendimizden- gayet iyi tanıyoruz.¹⁵⁰

Bu çalışmamızda eserin Mitos Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2016 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.10.2. Eserin Özeti

Oyun Ahsen ve Bülent’in diyalogları ile başlar. Ahsen ve Bülent haz ve mutluluk üzerine felsefi bir sohbet içine girmiştir. Ahsen hayatın haz duygusundan ibaret olduğunu yaşamın ve dünyaya gelme gerçeğinin temel sebebinin haz duygusu olduğuna inanmaktadır. Bu konuşma esnasında Handan odaya gelir. Yılbaşı için Bülent’e takım elbise almıştır onu gösterir. Handan annesi Ahsen ile oğlunun hastalığı üzerine tartışır. Bülent Asperger sendromlu birisidir. Ahsen ise çocuğun hastalıklı olduğuna inanmaz, ilaçların işe yaramadığını gezmeye çıkmasının, dans etmesinin Bülent’e iyi geleceğini söyler. Handan ise annesinin bu fikirlerine katılmaz, çocuğuna oldukça özen gösterir. Handan yılbaşı kutlaması için Bülent’i arkadaşının evine götürür. Evde annesiyle yalnız kalan Handan onunla iş hayatı ve güncel konulardan konuşur. Mutfağa gidip hindi ısıtmak ister fakat kapı çalar. Gelen Bülent’tir, arkadaşı Sema’nın evindeki yılbaşı kutlaması iyi gitmez Bülent oradakilerle anlaşamaz eve döner. Üstü başı ıslaktır. Elinde bir çikolata vardır ve krize girmiştir. Bülent sakinleşir, odasına üzerini değiştirmeye gider. Handan ağlar. Annesi onu sakinleştirmeye çalışır. Sakinleştirmeye çalışırken oğlunu arkadaşlarının yanına göndermemesi gerektiğini defalarca söylediğini, doktorlarla birlikte çocuğu deneme tahtasına çevirdiklerini söyler ve Handanı iyice sinirlendirir. Handan çocuğu için her şeyi yaptığını onun abisi Arman gibi ölüme götürmediğini söyleyerek annesini can evinden yaralar. Konu abisi Arman’ın ölümüne gelir. Annesine abisinin neden öldüğünü sorar. Ahsen bu sorudan oldukça rahatsız olur. Ama yine de Handanın sorusuna cevap verir. Arman’ın eşcinsel olduğunu anladığın gün onu evden kovduğunu evlatlıktan reddettiğini anlatır. Bunun üzerine Arman’ın arabasına binip gittiğini, kaza yaptığını ve öldüğünü söyler. Anlatırken acıya dayanamaz kalp krizi geçirir. Hastaneden çıkınca bir süre onlarla konuşmaz. Bir müddet sonra barışlılar hayatları kaldığı yerden devam eder.

¹⁵⁰ Kazankaya, 2016: 5.

1.10.3. Eserin Muhtevası

Nesrin Kazankaya bu oyununda anneanne, anne ve çocuktan oluşan üç kuşağın öyküsünü konu edinir. Oyunda dört evlilik yapmış bir anneanne, mutsuz bir evlilik yapıp eşinden ayrılan anne ve asperger sendromlu bir çocuğun aynı çatı altındaki yaşam mücadelesi aktarılır.

Anneanne Ahsen, dört evlilik yapmış ve bir evliliği dışında güzel yaşamışlıklarla dolu bir hayat sürmüştür. Kızı Handan'ın asperger sendromlu bir oğlu vardır. Ahsen çocuğun hasta olduğuna ikna olmaz. Çocuğu sürekli doktora götürerek bu hale getirdiklerini söyler. Handan ise durumun böyle olmadığını, çocuğun hastalığının erken teşhis edilerek birçok özel yeteneğinin ortaya çıkarıldığını savunur. Bülent'in bilim dergilerini takip etmesi ve birçok bilimsel bilgiyi oyun içerisinde söylemesi üzerinden hareketle, bu çocukların özel yeteneklerinin doğru kullanıldığında hayatta da başarılı olabileceği oyunda genel olarak vurgulanan bir konudur.

Oyunda ele alınan konulardan biri de kadın erkek eşitliğidir. Handan bu konuda hassas bir bireydir. Erkeklere karşı daima mesafelidir. Ahsen ise kızının biraz güler yüzlü olmasını erkeklere karşı asık suratlı olmamasını söyler. Kızı ise erkeklerin amaçlarının cinsellik olduğunu bundan başka bir şey düşünmeyen maço kişiler olduğunu söyler. Bu diyaloglardan erkek egemen toplumun birey üzerinde bıraktığı psikolojik sarsıntıyı konu edindiğini görebilmekteyiz.

Bakma öyle, ne diyeceğini biliyorum. Hayır, erkeklerin hiçbirisiyle anlaşıyorum. Biliyorsun zaten, hiçbir şey değişmedi. Hepsi iktidar peşinde, maço herifler. Karılarından bıkmış, gördüğü her kadına potansiyel metres gözüyle bakan kırolar. Aslında bizim bölümdekilerin hepsi de üniversite mezunu. Mimarlar, mühendisler... Ama böyle işte... Senin tabirinle "diplomayla adam olunsaydı, eşekler bile üniversite kapılarını aşındırırdı." Ne de mimarlık, mühendislik yapıyoruz ya! Belediye Şehir Planlamada, önümüze gelen kağıtlara imza atmaktan, mühür basmaktan başka yaptığımız bir iş yok. Ah, bu arada Coşkun Bey, Fuat'ı terfi ettirmiş. Önümüzdeki yıl açıklayacakmış, yeni yılda ama hepimiz duyduk. Oysa benim terfi etmem gerekirdi. Ondan daha kıdemliyim. Bütün projeleri raporlayan benim. Üstelik İTÜ mezunu olan da benim. Fuat, kıyırık Gazi'den mezun. Ama o erkek tabii, onu terfi ettirir. Erkek toplumu, kadın ne yapsa boş. Ağzımızla kuş tutsak yaranamayız. Şimdi kentsel dönüşüm söz konusu olmuş. Tarlabası falan, büyük proje. Tam benim uzmanlığım. Ama bize gelmez tabi... Bakma öyle "git, sen iste!" deme bana. Vermeyeceği gibi bir de alay ederler! Adamın istediği toplantılar sonrası, meyhane buluşmaları. Erkek erkeğe, yesinler, içsinler... Sarhoş olsunlar sonra da ne halt yiyeceklerse onu yapsınlar. Ben kadını, çalışıyorum, işten konuşuyorum, dalga geçmiyorum. O zaman

sıkıcıym tabii... (Ahsen güler.) Al işte, sen de öyle düşünüyorsun. Tamam, zaten biliyorum öyle düşündüğünü de... Ama bu iş anne, hayat değil, iş!¹⁵¹

Oyunda Handan ve Ahsen dördüncü sahneye kadar sürekli çatışma içindedir. Üçüncü sahnenin sonunda Ahsen kalp krizi geçirir ve hastaneye kaldırılır. Handan annesinin iyileşme sürecinde onun daima yanında olur ve gönlünü kazanmaya çalışır. Oyundaki Handan-Ahsen arasındaki fikir çatışması dördüncü sahneden itibaren yerini olumlu tavırlara bırakır.

1.10.4. Eserin Yapısı

Annem, Oğlum ve Ben tek perdeden oluşan psikolojik bir dramdır. Eserde toplam beş sahne vardır. Birinci sahne (s.7-18), ikinci sahne (s.18-22), üçüncü sahne (s.23-40), dördüncü sahne (s.41-44), beşinci sahne (s.45-54) bölümlerinden oluşmaktadır.

1.10.4.1.Olay Örgüsü

1. Handan'ın yılbaşı kutlamak için oğluna takım elbise alıp eve gelmesi
2. Bülent'in Semalara yılbaşı kutlaması için gitmesi ve orada olumsuz bir durumla karşılaşp eve dönmesi.
3. Ahsen ile Handan'ın kavga etmesi ve Ahsen'in kalp krizi geçirmesi
4. Ahsen'in iyileşmesi ve tekrar eski neşesine kavuşarak aynı evin içinde kızı ve torunuyla yaşamını sürdürmeye devam etmesi.

Oyun Ahsen ve Bülent'in sohbeti ile başlar. Bir yılbaşı akşamında Handan oğlu ve annesi ile birlikte yılbaşını kutlamak için hazırlık yapar. Hazırlık sırasında annesi ile oğlunun hastalığı üzerine tartışır. Handan yılbaşı akşamında oğlu Bülent'i arkadaşının evine eğlenmesi için göndermek ister. Ahsen ise buna karşı çıkar. Bülent'in o eve gitmesinin onun açısından doğru olmadığını söyler.

Ahsen (Bülent'in arkadaşına gitmesi) Handan

Oyunun ikinci metin halkasında Bülent yılbaşı kutlaması için gittiği arkadaşının evinde olumsuzluklar yaşar ve eve döner. Bülent odasına üzerini değiştirmeye gider. Handan onu kutlamaya gönderdiği için pişman olur ve ağlamaya başlar.

Üçüncü metin halkasında Handan ve Ahsen kavga eder. Ahsen Handan'a, Bülent'i yılbaşı kutlaması için o eve göndermenin doğru olmadığını söyler. Handan'ı sakinleştirmeye çalışır fakat Handan annesinin söyledikleri üzerine daha da sinirlenir. Tartışmanın boyutu abisi Arman'ın ölümüne kadar uzanır. Ahsen dayanamaz ve kalp krizi geçirir.

¹⁵¹ Kazankaya, 2016: 30-31.

Oyunun son metin halkasında Ahsen hastaneye kaldırılır. Bir süre hastanede kalır ve Handan ile konuşmaz. Bülent anneannesini kendileriyle barışması için ikna eder ve hayatları kaldığı yerden devam eder.

1.10.4.2. Dügümler ve Çözümler

Tablo 1.10 Annem Oğum Ve Ben, Dügüm Çözüm Tablosu

1 PERDE (S.7-54)				
S.12	S.28	S.40	S.45	S.53
1	→			
		2	→	
			3	→
1. Bülent yılbaşı partisi için Sema'ya gidecek mi? 2. Ahsen kalp krizini atlatabilecek mi? 3. Ahsen Handan'ı affedecek mi?				

1.10.4.3. Zaman

Annem, Oğlum ve Ben oyununda belirgin bir zaman dilimini kesin bir şekilde tespit edebilmek mümkün değildir. Olaylar bir yılbaşı arifesinde ve sonrasında yaşanmaktadır. Vaka zamanı ile ilgili kesin bilgiye oyun içerisinde rastlanmamakla birlikte Bülent'in anlattığı bir olaydan vakaların zaman aralığını söyleyebilmek mümkündür.

“Biz Ahsen’le yolda yürüyorduk. 18 Mart 1998, Çarşamba günü, saat 15.45 Ahsen, “arabayla gitmeyelim, hava güzel yürüyelim” dedi.”¹⁵²

Bülent’in bu diyalogundan oyundaki vaka zamanının 1998 yılı sonrasında yaşandığını tespit edebilmek mümkündür.

¹⁵²Kazankaya, 2016: 51

1.10.4.4. Mekân/Dekor

Annem, Oğlum ve Ben oyununda olayların yaşandığı mekân bir İstanbul'da bir evdir. Ahsen, Handan ve Bülent aynı evde yaşamaktadır. Aynı çatı altındaki insanların hikâyesini anlatması bakımından oyunda bir sahne dışında sadece evin mekân olarak kullanılması onların birbirlerine muhtaç olduğu gerçeğini aktarması bakımından önem arz etmektedir. Oyunda sadece beşinci sahnede dekor değiştirilmiş hastane sahnesi eklenmiştir. Nesrin Kazankaya oyunun dekoru ile ilgili bilgileri her sahnenin başında didaskali ile belirtmiştir.

1. sahne: Ahsen ve Bülent'in kulisten sesleri gelir. Ahsen elinde bir kâse patlatmış mısırla salona girer.¹⁵³
2. sahne: Bülent bir taburede, koridor ışığı altında, küçük bir kiler olduğu varsayılan bir yerde, elinde kağıtlarla oturmaktadır. Kulisten, Handan'ın oğlunun odasına girdiği ve onu aradığı duyulur. Kilere gelir. Karanlık.¹⁵⁴
3. sahne: Yılbaşı günü. Ahsen ve Bülent yılbaşı çamını ve evi süslemektedir. İki birlikte, büyük bir dikkatle küçük bir kristalden ışık yansımasına bakmaktadırlar.¹⁵⁵
4. sahne: Hastane. Florasanlı camdan panonun önünde, bir sırada Handan bitkin bir halde oturmaktadır. Bülent başında bir fotr şapka, elinde kristal cam, ayakta durmaktadır.¹⁵⁶
5. sahne: Ev. Ahsen divanda uzanmış. Üstünde sabahlık, battaniye. Solgun, dalgın, haşam sevincini yitirmiş. Bülent küçük bir vazanın içine bir tane sardunya çiçeği yerleştirmeye çalışmaktadır.¹⁵⁷

Oyundaki şehrin İstanbul olduğu Bülent'in Handan'a anlattığı hikâyeden tespit edilebilmektedir.

Beşiktaş'a yürüdük. Beşiktaş'ta, trafik ışıklarından ilk kez geçiyordum. Ben trafik ışıklarını hemen geçemiyordum... Kırmızı, bazen ardından sarı, sonra yeşil. Saniyeleri değişik, programlarını düşünüyorum sonra diğer kavşaktakilerle karşılaştırıyorum, ortalamayı buluyorum. Ahsen bana kızmadı, "yürü haydi, geçelim" demedi. Orada 25 dakika 18 saniye durduk. Ben Beşiktaş kavşağını da öğrendim sonra geçtik. Ahsen kızmadı. Benimle bekledi. Trafik polisiye konuştu, anlattı, benimle bekledi. Sonra alışveriş merkezinde yürüyen merdivenlere... Ben yürüyen merdivene ters binemem... Ahsen'le birlikte arkamızı dönmeden bindik. Herkes gidiyordu. Ahsen de arkasını dönmedi. İnsanlar güldü. Ahsen de onlara güldü. Sonra arabayla eve döndük.¹⁵⁸

¹⁵³ Kazankaya, 2016: 7.

¹⁵⁴ Kazankaya, 2016: 19.

¹⁵⁵ Kazankaya, 2016: 23.

¹⁵⁶ Kazankaya, 2016: 41.

¹⁵⁷ Kazankaya, 2016: 45.

¹⁵⁸ Kazankaya, 2016: 51.

1.10.4.5.Şahıs Kadrosu / Kişiler

Annem, Oğlum ve Ben oyununda şahıs kadrosu üç kişiden oluşmaktadır. Nesrin Kazankaya oyundaki kişiler ile ilgili detaylı bilgiyi oyundan hemen önceki bölümde şu şekilde aktarmıştır:

Ahsen: Yaşlı ancak olağanüstü genç bir yaşam enerjisi olan bir kadın. Zengin, İstanbul-Nişantaşlı bir aileden geliyor. Dört evlilik geçirmiş. Bir boşanma üç ölüm. Servetinden geriye bir ev ve artık iyice küçülen bir geliri kalmış. Kızı ve toru ile birlikte yaşıyor. Dans etmeyi seviyor. Eski danslar uzmanı. Kocalarını ve servetinin büyük bölümünü harcadığı yurt dışı gezilerini anlatmaktan hoşlanıyor. Zeki, alaycı, özel bir dili var. Oğlu Arman bir kazada yirmi beş yaşında ölmüş. Ahsen kazadan hiç söz etmez.

Ahsen'in kocaları:

Koca: İhsan Bey. Ölmüş

Koca: Adnan Bey. Bülent'in büyük babası, Handan'ın babası. Ölmüş.

Koca: Ali Selim Bey. Boşanmış.

Koca: Cemil Bey. Ölmüş.

Handan: 45–50 yaşlarında. Belediye şehir planlama bölümünde memur. Hep annesinin gölgesinde kalmış; annesinin istediği gibi biri olamamanın travması ile yaşamış. Yalnız. Bir evlilik geçirmiş. Boşanmış. Neredeyse hiç arkadaşı yok. İdealini ve umudunu yitirmiş. Yaşamdan kendisi için bir beklentisi kalmamış. Kahverengi ve siyah renklerde giyiniyor.

Bülent: Otuzuna yaklaşmış. Otizm sınırlarında, kapalı, tuhaf bir oğlan. Asperger sendromu olabilir. Uzay bilim ve uzay teknolojisinde uzman derecede bilgili. Bilim-kurgu romanları okuyor. Sürekli evde. Hiçbir şey yapmıyor. Liseyi zor bitirmiş. Üniversite sınavlarında sorularını eleştirmeye ve düzeltmeye vakit ayırdığı için hiçbir zaman başarılı olamamış. Günlük, basit olguları hiç anlayamıyor. Komik takıntıları var. Hiç kız arkadaşı olmamış.¹⁵⁹

1.11. Ben Senim

1.11.1. Eserin Kimliği

Ben Senim, Nesrin Kazankaya'nın Mitos Boyut tiyatro Yayınları tarafından basılan Toplu Oyunları 5 kitabının ikinci oyunudur. Oyun ilk kez 17 Ekim 2015'te Tiyatro Pera tarafından sahnelenmiştir. Oyun uzun yıllar sonra bir araya gelen arkadaşların hatıralarını birbirlerine oyunlaştırarak anlatmalarından hareketle “Ben Senim” adını almıştır.

Nesrin Kazankaya birçok oyununda olduğu gibi bu oyununda da toplumsal-siyasal olaylara farklı bir bakış açısı getirmeyi amaçlamıştır. 1980 sonrasında oluşturulmak istenen apolitik gençlik bu oyunda anlatılmak istenen temel meseledir. Yazar bu oyunla ilgili fikirlerini oyunun ön sözü niteliğindeki “Güzel Bir Bahar Akşamı” adlı yazısında şu şekilde dile getirmiştir:

¹⁵⁹ Kazankaya, 2016: 4.

80'lerde doğanlar, faşist yıllara gözlerini açtılar. 70'lerden beri acı çeken, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri darbelerini yaşayan, ardından Turgut Özal ekonomik istikrar programıyla bir anda yoksullaşan ailelerin çocukları olarak dünyamıza geldiler. Birçoğunun anne-babaları gençliklerini hapislerde, mahkemelerde geçirdi ya da böylesi bir tehdit altında yaşadı. Demokrat aydın olma çabasında bir kuşak, solcu komünist yaftasıyla, düşman ilan edilmiş, tüm ülkede “cadı avı” başlatılmış; toplu katliamlar, faili meçhuller, kaybolan insanlarla karanlık bir gelecek resmi yaratılmıştı. İşte böyle bir dönemde çocuk sahibi olanlar, koruma çabasıyla kendi çocuklarını politik ortamdan uzak tutmaya çalıştılar diye düşünüyorum. Bu koruma çabası belki de onların, bugün herkesten önce acımasızca kendi kendilerini eleştirdikleri bir konuma sürüklenme nedenlerinden biridir. Yazdığım oyun 80 kuşağını eleştirmek ya da yargılamak niyeti taşımamaktadır. Güzel bir bahar akşamı bir araya gelen, kendi sorunlarıyla boğuşup var olma savaşı veren figürler, çektikleri “selfie” ile sanırım ülkemizden bir kare gösteriyorlar.¹⁶⁰

Bu çalışmamızda eserin Mitoş Boyut Tiyatro Yayınları tarafından 2016 yılında yayımlanan 1. baskısını esas aldık.

1.11.2. Eserin Özeti

Turgay misafirlige gelecek olan arkadaşları için hazırlık yapar masayı hazırlar, bilgisayardan müzikler seçer. Arkadaşları gelir. Üniversite yıllarında hazırladıkları Kâtibim korosunu izlerler. Eski günlerden konuşurlar, anılarını tazeyip dans ederler. Ben benim oyunu oynarlar. Bu oyuna göre herkes avucuna bir isim yazar ve avucuna yazdığı kişiyi anlatır. Doğru anlatan tam puan alır. İlk tur Alev'in anlattıkları dışında çok sert geçmez ve herkes tam puan alır. İkinci turda ilk söz hakkını Füreya alır. Füreya Alev'i anlatır. Alev gerilir. Füreya ve Alev dans eder. Alev fenalaşır ve koşarak çıkar. Turgay Alev'in arkasından gider. Füreya, Mert'e karısının aldatılma olayını anlatmaya başlar. Daha doğrusu yüzüne vurur. Mert sinirlenir etrafı dağıtır. Gürültüyü duyan Turgay yarı çıplak bir halde içerden gelir. Mert'e sakin olmasını söyler. Mert içeri girer yarı çıplak haldeki Alev'i içerden getirir. Herkes içindikileri döker. Eski defterler açılır Seçil ile Mert geçmişte aşk yaşamıştır. Tartışır kavga ederler. Füreya babasının ona tecavüz ettiğini anlatır. Turgay Alev'e âşıktır, ona gitmemesini birlikte yeni bir hayata başlayabileceklerini söyler fakat Alev bunun doğru olmadığını gitmesi gerektiğini söyler. Sabah olur gönül alıp vedalaşırlar hepsi hayatlarına kaldığı yerden hiçbir değişiklik olmadan devam eder.

1.11.3. Eserin Muhtevası

Eser, üniversite yıllarından tanışan beş arkadaşın bir araya gelerek birbirlerinin yaşamlarına dair bilgiler verilen “Ben Benim” adlı oyunu oynamalarından dolayı *Ben Benim*

¹⁶⁰ Kazankaya, 2016: 57.

adını almıştır. Oyunda genel olarak üzerinde durulan konu apolitik gençliğin yaşam şeklidir. Oyundaki bireyler gündelik yaşamın akışına kendini kaptırmıştır. Ev ve iş hayatı dışında yok denecek kadar az sosyal ve siyasal bir hayata sahiptir.

Oyunda yazarın ön sözünde de bahsettiği gibi genel olarak verilmeye çalışılan mesaj 1980 sonrasındaki apolitik neslin yaşamıdır. Yazar bu mesajı oyuncuların yaşam şekli üzerinden okuyucuya/seyirciye aktarır. Oyundaki bireyler yaşamlarını para, iş, seks üzerine kuran ve ideali olmayan kişilerden oluşmaktadır. Bu da 1980 sonrasında oluşturulmak istenen apolitik gençliğin belirgin özelliklerindedir.

Seçil: Hiç. Muhteşem seksen kuşağından yani bizden söz ediyorum. Hedefsiz, idealsiz, apolitik, kendini savunmaktan aciz... Yani olmasa da olur cinsinden bir kuşak. Nihilist bile değiliz, yıkıcı pesimist diyelim. Kendimizi hançerlemeye bayılırız. En yakınlarımızı katlederken aslında kendimizi yok ederiz. Para peşinde koşmaktan helak oluruz ama bir yandan da küçümseriz parayı. Aşka inanmayız, yerine seksi koyarız. Ama için için en batacık küçük burjuva duygularıyla hasretini çekeriz aşk dolu ilişkinin. Direnç, güç, başkaldırı sözleri dilimizden eksik olmaz ama en beter “eyvallahçılar” da bizden çıkar. İşte bu gece de mucizevi kuşağımızın gereklerini yerine getirdik, getiriyoruz.¹⁶¹

Ben Senim oyununda üzerinde durulan bir diğer konu üçlü aşk çatılmalarıdır. Alev evlidir fakat arkadaşı Turgay ile kısa süreli bir yakınlaşma yaşamıştır. Mert evlidir karısı onu aldatmıştır. Seçil ile Mert geçmişte aşk yaşamıştır fakat Seçil başka biriyle sevgili olmayı tercih etmiştir.

Füreyâ: Felsefi değil de, somut bir pencereden bakalım o zaman. Karın daha çocuğunu doğurur doğurmaz sana ihanet ettiğinde –belli ki hamileyken işi pişirmiş, bravo yani- neler hissettin? Ölmek, öldürmek gibi düşünceler geçmedi mi aklından?

Mert: Bu konuyu kapat, hemen!

Füreyâ: Yok, kapatmayalım. Senin evinde, senin yatağında düzüştüklerini öğrendiğinde, aklından neler geçti? Bir düşün bakalım.¹⁶²

1.11.4. Eserin Yapısı

Ben Senim tek perde iki sahneden oluşan bir oyundur. Birinci sahne (s.59-60) Turgay’ın misafirleri için hazırlık yaptığı sahnedir. İkinci Sahne (s.61-94) misafirlerin geldiği ve olayların yaşandığı sahnedir.

¹⁶¹ Kazankaya, 2016: 80.

¹⁶² Kazankaya, 2016: 81.

1.11.4.1.Olay Örgüsü

1. Turgay'ın misafirleri için evde hazırlık yapması ve akşam arkadaşlarının gelmesi
2. Beş arkadaşın “Ben Senim” oyununu oynaması
3. Sabah olur ve herkes hayatına kaldığı yerden devam eder.

Ben Senim oyunu olay ağırlıklı bir oyun değildir. Oyunda olaylar üzerinden ve bireylerin konuşmaları üzerinden toplumsal çıkarımlar yapabilmek mümkündür. Oyunun birinci metin halkası Turgay'ın misafirleri için hazırlık yapması ve arkadaşlarının onun evine gelmesidir. Buraya kadar olan bölümde herhangi bir çatışma unsuruyla karşılaşmamaktadır.

Oyunun ikinci metin halkası oyunun büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Bu metin halkasında evde toplanan arkadaşlar Ben Senim oyunu oynar ve birbirlerinin yerine geçerler. Başkasının yerine geçen birey o kişiyi tanıdığı kadarıyla onu tanıtır ve puanlar alır.

Oyunun üçüncü metin halkasında sabahın ilk ışıklarında herkes dağılır ve hayatlarını kaldığı yerden devam ettirir.

1.11.4.2.Düğüm ve Çözümler

Tablo 1.11 Ben Senim Düğüm Çözüm Tablosu

1 PERDE (S. 59- 94)			
S.71	S.78	S.89	S.94
1 →			
		2 →	
1. Ben senim oyununu oynayan arkadaşlar birbirini doğru tanıtabilecek mi? 2. Alev, Turgay'ın onunla konuşma isteğini kabul edecek mi?			

1.11.4.3.Zaman

Ben Senim oyununda belirgin bir zamana rastlamak mümkün değildir. Olaylar bir bahar akşamı Turgay'ın misafirleri için masayı hazırlamasıyla başlar ve aynı akşamın sabahında son bulur. Oyundaki zaman hakkında sosyal zaman bizlere ip ucu vermektedir. Arkadaşlar oyununun bir bölümünde facebook ve instagram fotoğraflarından bahseder. Instagram'ın ilk ortaya çıkış tarihinin 2010 yılı olduğu bilgisinden hareket edersek oyundaki olayların 2010 yılı sonrasındaki bir zaman diliminde gerçekleştiğini söyleyebilmek mümkündür.

Turgay: Öyleyimdir. İnatlaşmak meşrebimde var. Kafayı taktım mı peşini bırakmam. Sen de arada bir like yapsan koyduklarına.

Seçil: Valla mantak bir yoğunluk içindeyim, ne facebook ne twitter. Arada bir bakacak zamanı zor buluyorum.

Füreyâ: Turgay Bey, sen de benim instagram resimlerime bakıyorsun güya ama bir tek like yok.¹⁶³

1.11.4.4. Mekân/Dekor

Oyunda olayların geçtiği tek mekan Turgay'ın evidir. Yazar oyunun dekoru ile ilgili bilgileri sahne başında didaskali içinde detaylı bir şekilde açıklamıştır.

1. sahne: Güzel bir bahar akşamı. Bir evin terası. İçeride masa üzerinde yiyecekler görünür. Terasta masa, sandalyeler, bitkiler, saksıda büyükçe bir ağaç, şemsiye. Turgay dolaşarak hazırlık yapmakta ve bilgisayarda müzikleri düzenlemektedir. Terastaki ağaca gider, saksıyı düzeltir. (Ben Senim, s..59)
2. sahne: Herkes yemek masasında bilgisayarda “Katibim” korosunu izlerler. Büyük bir coşku, kahkahalar. Görüntüdeki eski hallerine bakıp aynı anda konuşurlar. (Ben Senim, s.61)

1.11.4.5. Şahıs Kadrosu / Kişiler

Oyunun kişileri hakkında bilgileri oynadıkları Ben Senim adlı oyunda birbirleri hakkında söylediklerinden edinmekteyiz. Ben Senim oyununda herkes avucuna bir isim yazar ve o kişinin yerine geçerek onun özelliklerini anlatır. Yerine geçtiği kişiye anlattıklarının doğru olup olmadığını sorar ve bu şekilde puanlama yapılır. Bu oyunda şahısların birbiri hakkında söyledikleri onların hakkında detaylı bilgi edinmemizi sağlamaktadır.

1.11.4.5.1. Turgay

Oyunda Turgay ile ilgili bilgiyi Alev'den öğrenmekteyiz. Turgay ailenin tek çocuğudur. Annesi ve babası onun üzerine titrediği için biraz şımarık büyümüştür. Başarılı bir eğitim hayatı yoktur. Ailesinden kalan miras ile yaşamına devam etmektedir.

Alev: teşekkür ederim. Evet, şanslı orospu çocuğunun teki. Mirasyedi. Tek çocuğum. Annemin hastalığı da şans tabi, rahim kanseri, rahmine aldılar, doğuramadı, yani şansına başka kardeşim olmadı. Miras paylaşılmadı böylece. Çocukken de bir bok değildim, bu dünyaya yararlı olacak hiçbir şey yapmadım. Daha ilkokulda serserilik yapınca, yatılı okula verdiler. Okulu da, yatakhane de birbirine kattım. Derler ki, babam benim yüzümden hastalanmış. Lise sonda iken öldü babam, halime acılar da mezun ettiler. Yani babamın ölmesi de şansına. Annemin zoruyla rahmetli babam üniversite okumamı çok

¹⁶³ Kazankaya, 2016: 64.

istemiş, üniversiteye girdim. Nasıl kazanabildim bu boş kafayla, hayret yani. Beş yıl serserilik yaptım üniversitede, sonra da diploma alamadan çıktım, sizleri tanımak dışında hayırlı bir şey gelmedi başıma. Bir iki iş denemesi yaptım, şirket kurmak gibi. Bir alman kıza tutulup Almanya ile ihracat falan denedim, baktım para gidiyor; banka, borsa, faiz, rantiye falan daha kıyak deyip, devirip kıçımı yattım. Hala da yatıyorum. Bencil, küstah, karı kız peşinde koşan, işe yaramaz, rezil herifintekiyim. Ha, bir de şaka yapmayı çok severim. Zeka seviyesi mongol, boktan şakalar.¹⁶⁴

1.11.4.5.2. Füreya

Füreya hakkındaki bilgileri yine aynı şekilde oyun içerisinde oynadıkları Ben Senim oyununda söyledikleri sözlere göre öğrenebilmekteyiz bu kez Turgay Füreya'nın yerine geçer ve şöyle der.

Turgay: Mert'in şerefine içiyoruz. (İçerler. Turgay maskeyi takıp ortaya çıkar.) Ben Füreya. Annemin Seramikçi Füreya hayranlığı işte. Seramikle pek ilgim olmadı ama mozaik pastayı çok iyi yaparım. İsmimden de çok memnunum. Bana kısaca Fü diyebilirsiniz. Bir kez evlenip boşandım. Küçük bir oğlum var, dört yaşında. Annemin desteğiyle bakıyoruz, büyüyor işte. Oğlum da mozaik pastayı pek sever, belki o ilerde Seramikçi olur, annemin hayalleri gerçekleşir. Bir şirkette halkla ilişkiler departman şefiyim. Halkla ilişkilerin iyi de, özel ilişkilerimde pek başarılı olduğum söylenemez. Neşeliyim, biraz sivri dilliyim. Spor, müzik, dans, yemek pişirmek... Barok müziği severim, barok opera en sevdiğim tür. İnsan sesinin süslemeleri, hani pastayı suçlar gibi. Babam emekli yargıçtı, yaşamda çok önemli bir yeri olmuştur. Kaya gibi adamdı, eğilip bükülmez, eski devrimcilerden. Genç, güzel, neşeli, çekici bir kadını. Turgay da beni pek sever. (Maskeyi çıkarır. Herkes alkışlar. İçki içerler.)¹⁶⁵

1.11.4.5.3. Seçil

Seçil başarılı bir metin yazarıdır. Reklam şirketinde işe başlar ve başarılarından dolayı kısa sürede metin yazarlığı bölümüne getirilir. Oyunda Seçil hakkındaki bilgileri Mert'ten öğrenmekteyiz, Mert seçilin yerine geçer ve şunları söyler:

Mert: Ben seçil. Otuz... (İtirazlar. “ yaş yok, biliyoruz, kafamıza çakma!” vb.) otuzlu yaşlardayım. İyi bir reklam şirketinde çalışıyorum. Girmesi zor bir yer. Kısa zamanda yükseldim, bir yılda ofis dışından metin yazarlığına kaydırıldı. En gençleri beğendim başladığımda. Epey kıskanan oldu tabi. Çok popüler sloganları imza attı. Aylarca insanların ağızından düşmeyen sloganlar. Amerika'da Reklam çekimlerine katılan ilk metin yazarı oldum. Yorucu bir iş, sürekli kendimle rekabet halindeyim, hep en iyi olmak zorundasın. Yabancı dindar bildirim, epey dolaştım dünyanın 4.01 yanında diyorum. İşimde şimdilik en iyilerdenim yani. Özel yaşamın o kadar başarılı sayılmaz. Yıllardır biriyle beraberim, bir ayrılıp bir barışıyoruz, sürünüyoruz yani. Oda bizim sektörde, yakışıklı, akıllı biri. Aslında çokta yakışıyoruz

¹⁶⁴ Kazankaya, 2016: 77.

¹⁶⁵ Kazankaya, 2016: 74.

birbirimize. Her kavgamızda biraz daha uyumlu olmak için çaba göstermeye söz veriyorum kendime, pek olmuyor ama bu kez tutacağım galiba. Çalışmaya inanırım, ama perfeksiyonist değil. Oscar Wilde'ın Şu sözünü severim ve şiar edindim. : “hiçbir şey mükemmeliyet kadar sıkıcı değildir.” Akıllı, güzel, girdiğim yerde hemen fark edilen, istediği şeyi elde eden, özgüveni yüksek, havalı bir kadımm.¹⁶⁶

1.11.4.5.4. Alev

Oyunda Alev hakkındaki bilgiyi Seçil'den öğreniriz Alev'in mesleği avukatlıktır annesi kanser hastalığından ölmüştür. Polislerin darp ettiği devrimci ağabeyinin ölümü tüm hayatını etkilemiştir. Arkadaşlarının anlattığına göre hırslı birisidir. Şık giyinmeyi seven gösterişe düşkün birisidir. Üniversite hocasıyla evlenmiştir. Turgay'ın evinde toplandıkları gece Turgay ile kısa süreli bir yakınlaşma yaşamıştır. Turgay ona kalmasına kocasına gitmemesini artık onunla yaşamasını teklif etmiştir. Alev ise bunu kabul etmez evine döner.

Seçil: Ne bırakması ya? (Maskeyi takar.) Ben Alev. Avukatım, baro sınavını da vermiştim ama avukatlık yapmıyorum. Annem kanserden öldü, evet, herkesin dediği gibi, onun için lösemi vakfında çalışıyorum. Hukuk işlerinde yardımcı oluyorum vakfa, aslında her işi yapıyorum. Çok başarılı bir öğrenciydim, lisede fen bölümündeydim. Matematikle aram çok iyidir ama hukuk okudum. Siyasetten nefret ediyorum. Devrimci bir evde büyüdüm. Abim Ateş de öyleydi, benden yedi yaş büyüktü. Ateş! Hayatta en çok abimi sevdim. Annemle babam yüzünden oda ateşli bir devrimci oldu ve ateş altında öldü gitti. Mutlu bir evliliğim var. Hukuk fakültesinden hocamla evlendim. Çok değerli, akıllı bir adam. Çocuğum yok, yapmayı da düşünmüyorum. Bu boktan dünyaya, kaybolmaya mahkûm bir insan daha armağan etmeye hiç niyetim yok. Dans etmeyi çok severim, pek fırsat olmuyor tabi dans etmeye. Ben de yıllardır dans kurslarına gidiyorum. Birkaç aydır tango kursundayım. Pek tutkulu bir dans. Arkadaşlarımla chat'leşmeye bayılıyorum . Facebook falan. Tabi buluşmaya da. Fırsat olursa. Bir kedim var, adı tüylü. Şık marka giyinmeyi, pahalı yerlere gitmeyi çok severim. Hayranlarım çoktur. Hoş bir kadımm yani.¹⁶⁷

1.11.4.5.5. Mert

Mert İnternet medyası ile uğraşmaktadır. İnternet sitelerinden reklam uygulamaları satar. Teknoloji üzerine eğitim almamıştır. Bu alanda başarılıdır. İlkokul aşkı Füsun ile evlenmişti. Bir de kızı vardır. Karısı ile arası iyi değildir. Oyunda Mert ile ilgili bilgi Füreya'dan öğrenmekteyiz.

Füreya: Tamam eksikler sonraya, tam puan! (Maskeyi takar.) Ben Mert. Adım gibi mert bir adam olduğunu söylerler. İnternet siteleri ile ilgili bir şirketim var. 18 kişi çalışıyor yanımda. Siteler üzerinden reklam uygulamalarımız da var. Sanal dünya, her fırsat yeni bir fırsat yaratıyor. Kendi kendimi

¹⁶⁶ Kazankaya, 2016: 73.

¹⁶⁷ Kazankaya, 2016: 75.

yetiştirdim. Nasıl bilgisayar uzmanı oldum bilmiyorum, eğitimi almadım. Matematik zekam olduğunu söylerler. İlk bilgisayarım 13 yaşındayken alındı. İkinci el. Ama oyun yazılımı falan yapınca, babam yaz tatilinde bilgisayar tamircisinin yanına verdi beni.10'dan sonra da yürüdük bu işte. Liseyi zar zor bitirdim. İki yıllık yüksekokul, “ muhasebe ve vergi uygulamaları” Bölümü ve sonra hemen iş hayatı. İlk aşkımla evlendim. Füsun. İlkokuldan sınıf arkadaşım. Çok sevdik birbirimizi, şimdi artık sevmiyoruz, daha doğrusu sevilmiyorum. Bir kızım var, meleğim, her şeyim benim. Beren. Kahroluyorum. Bu ayrılık. Meleğim olmadan yaşayamam, hep ben baktım zaten, isteyerek. Daha minicik bebek. Tabii annesiyle kalmalı ama bir yolunu bulup durumu düzelteceğime inanıyorum. Yeniden sevilleceğime. Mutlu yarınlara inancımı hiç yitirmedim. Fazla iyi niyetli olduğumu söylerler. Mutlu olmak için çabalıyorum. Neşeli, iyi niyetli, herkesin birlikte olmak isteyeceği türden bir adamım. Mert, adam gibi adam yani! (Maskeyi çıkarır. Herkes alkışlar.)¹⁶⁸

¹⁶⁸ Kazankaya, 2016: 76.

İKİNCİ BÖLÜM

NESRİN KAZANKAYA’NIN OYUNLARININ MUHTEVA VE YAPI BAKIMINDAN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Muhteva Bakımından

Nesrin Kazankaya’nın oyunlarını sosyal ve bireysel olarak iki başlık altında toplamakla birlikte oyunlarında genel olarak sosyal ve evrensel konulara ağırlık verdiğini söyleyebilmek mümkündür. Yazar ele aldığı bu konuları trajik bir şekilde değerlendirmiş, dünyada ve toplumda görülen çarpıklığı anlatmayı kendine vazife edinmiştir.

Evrensel sorunlara yönelme iki tarzda kendini gösterir. Birincisi toplumsal sorunlar açısından evrensel olanın, ülkeler arasındaki ortak sorunların ele alınması, ikincisi ise bir biçimleme yöntemi olarak, kişileştirmede evrensel insan sorunlarının gündeme getirilmesi, bireyin evrensel sorunları üzerinde yoğunlaşan bir içeriğin yapılaştırılmasıdır.¹⁶⁹

Nesrin Kazankaya’nın oyunlarında Önder Paker’in bahsettiği evrensellik unsurunun her iki şekilde gerçekleştiğini görebilmek mümkündür. Yazar Seyir Defteri, Dobrinja’da Düğün gibi oyunlarında ülkeler arası ortak sorunları ele alırken Ben Senim, Annem, Oğlum ve Bengibi oyunlarda bireyin evrensel duyguları üzerine yoğunlaşmıştır.

2.1.1. Sosyal Konu ve Temalar

2.1.1.1. Tarihi Olaylar

Nesrin Kazankaya’nın oyunlarında karşımıza çıkan en temel konu tarihi olaylardır. Yazarın hemen hemen her oyununda tarihi olayları konu edinmiştir. Oyunlarına baktığımız zaman Seyir Defteri, Dobrinja’da Düğün, Şerefe Hatıralar, Ah Smyrna’m Güzel İzmir’im gibi oyunlarda tarihi konuları oyunların merkezinde ele almıştır. Ben Senim, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Hesap Benden, Cumhuriyet İstasyonu, Profesör Hulahop gibi oyunlarında da tarihi olayların insan üzerinde bıraktığı izlenimleri konu edinmiştir.

“Tarih, tarihî olaylar, tarihî kişiler tiyatro tarihi boyunca oyun yazarının temel malzeme kaynaklarından biri olmuştur. Çünkü tiyatro yazarları için tarihî malzeme, dünü ve bugünü sorgulamak için çok elverişlidir.”¹⁷⁰

¹⁶⁹ Paker, 2008: 83.

¹⁷⁰ Şengül, 2009: 49.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarındaki muhtevayı genel anlamda değerlendirdiğimiz zaman tarihi gerçeklerin bireylerin yaşamı üzerinde bıraktığı etkiyi görebilmekteyiz. Bir diğer söylemle yazar tarihi gerçekleri olduğu gibi aktarmaz, savaşın ve darbelerin bireylerin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiyi gün yüzüne çıkarır.

“Tiyatroda tarih biliminin verilerinden yararlanılırken, yazarın da, sahneye koyucunun da bu malzemeyi özgürce kullanma hakkını saklı tuttıklarını gözden uzak tutmamak gerekir. Yazar, ya da yönetmen tarihten aldığını kendi amacına uygun olarak yoğurup bir tiyatro yapıtı oluştururken öncelikle sanatına karşı sorumludur. Yapıtın değerlendirilmesinde öncelikli ölçü tarihteki gerçeğe uygunluk olmamalıdır. Aynı tarihi olayın farklı zamanlarda, başka başka yazarlar tarafından farklı yorumlar ve düzenlemelerle işlenmiş olması bunun kanıtıdır.”¹⁷¹

Nesrin Kazankaya, Seyir Defteri dışındaki oyunlarda ele aldığı tarihi olayları genellikle ülkemizde yaşanan olaylardan hareketle ortaya koymuştur. Oyunlarının birçoğunda Türk toplumunun birçok bireyinde olumsuz etki oluşturan, bireyleri derinden etkileyen, demokrasiye sekteye uğratan askeri darbeleri konu edinmiştir. Nesrin Kazankaya, Cumhuriyet döneminde bu konuyu ele alan diğer yazarlar gibi yaşanan olaylar ile hesaplaşır, olayların bireyler üzerinde bıraktığı psikolojik yıkımı gün yüzüne çıkarır.

“Cumhuriyetten sonra gerçekleşen birçok siyasî, sosyal olaylar da vardır. Bu oyunlardan bir kısmı için, genç demokrasimizin uğradığı kesintilere farklı cephelerden bakarak, yaşananlarla hesaplaşma diyebiliriz. Özellikle 12 Mart, 27 Mayıs ve 12 Eylül müdahalelerini anlatan oyunlar bu açıdan değerlendirilmelidir. Bu müdahalelerden başka, bu rejimi içine sindiremeyenlerin Cumhuriyete ve onun savunucularına karşı takındıkları düşmanca tavırlar da yine bu dönem tiyatrolarının konuları arasındadır.”¹⁷²

Nesrin Kazankaya'nın ilk oyunu olan Seyir Defteri, Pentimento adlı eserdeki Julia'nın öyküsünden yola çıkarak oluşturulmuş tarihi bir oyundur. Oyunda Amerika ve Rusya arasındaki soğuk savaş ile birlikte İkinci Dünya Savaşı sırasında insanların yaşadığı işkenceler ele alınan temel konudur. Seyir Defteri Julia'nın hayatından yola çıkarak oluşturulan olayların temelinde İkinci Dünya savaşı sonrasında Dünya'ya egemen olan faşizmin insanların yaşamında bıraktığı derin yaraları konu edinen bir eserdir.

Nesrin Kazankaya'nın konusunu birebir tarihten alan diğer oyunu Dobrinja'da Düğün oyunudur. Oyunda dağılma sürecinde olan Yugoslavya'da yaşanan iç savaş konu edilir.

¹⁷¹ Şener, 2003: 133.

¹⁷² Şengül, 2009: 49-50.

Saraybosna'nın küçük bir mahallesi olan Dobrinja'da yaşanan olaylar ekseninde iç savaşın bireylerin yaşamında bıraktığı olumsuz etki aktarılmaktadır.

Şerefe Hatıralar oyununda 6-7 Eylül olayları ile birlikte 1960 ve 1980 yılları arasında yaşanan sosyal ve siyasal olayları ele almaktadır. Bu oyunda da yaşanan tarihi olaylardan çok olayların bireyler üzerindeki etkisi konu edilir. 6-7 Eylül olayları sırasında Suat'ın Ayvalık'a saklanması için gönderilmesi ve Erol Güney'in Yozgat'a sürgün edilmesi o dönemde yaşanmış olaylardandır. Bu anlamda Nesrin Kazankaya'nın bu oyununda da tarihsel olayları konu edindiğini söylemek mümkündür.

Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im oyununda ele alınan temel konu Lozan Antlaşması ile imzalanan nüfus mübadelesidir. Oyunda Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrasındaki İzmir ve İzmir'de yaşayan iki ailenin dramı anlatılır. Oyunun muhtevasının merkezinde Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşanan olaylar ve sonrasında imzalanan antlaşmaların bireyler üzerindeki psikolojik etkisi vardır.

2.1.1.2. Sosyalizm

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında ele alınan bir diğer konu sosyalizmdir. Oyunun başkahramanı Julia, zorluklarla mücadele eden, savaşa karşı direnen, işçi haklarını savunan özellikleri ile sosyalizm fikrinin oyundaki temsilcisi konumundadır. Yazar bu oyununda ikinci dünya savaşı ile birlikte zirveye ulaşan Nasyonal Sosyalist (Nazizm) hareketin devletlerin ve bireylerin üzerindeki etkisini konu edinmektedir.

Sosyalizm fikrinin ele alındığı bir diğer oyunları: Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Şerefe Hatıralar, Profesör ve Hulahop'dur. Yazar bu oyunlarında sosyalizm fikrini doğrudan konu edinmek yerine bireylerin yaşam şekillerini ve yaşadıklarını anlatarak aktarır. Şerefe Hatıralar oyununda Sanay ve Suat'ın yaşadıkları, 6-7 Eylül olayları sonrasında başına gelenler, Erol Güney'in Yozgat'a sürgün edilişi; Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda Kadın'ın sosyalist dünya görüşünden dolayı hapse atılması, eşinin sosyalist fikirlerinden dolayı işkencede öldürülmesi; Profesör ve Hulahop oyununda Profesörün kişisel çıkarları uğruna sosyalizmi benimseyen asistan arkadaşını tehlikeye atması gibi olaylar üzerinden sosyalizm fikri oyunlarda konu edilmiştir.

2.1.1.3. Faşizm

Fransızca bir sözcük olan faşizm Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğünde iki anlama gelecek şekilde açıklanmıştır: "1. İtalya'da 1922–1943 yılları arasında etkinliğini sürdüren, meslek kuruluşlarına dayanan, devlet sınırlarını genişletmeyi amaçlayan, yetkinin tek partide

toplandığı düzen. 2. Demokratik düzenin yerine aşırı bir ulusçuluk ve baskı düzeni kurmayı amaçlayan öğretiy”¹⁷³

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında karşımıza çıkan faşizm maddesi sözlüğün ikinci maddesine daha çok uymaktadır. Yazar oyunlarında baskı düzenine karşı çıkmayı ele alan oyunların en başında Seyir Defteri gelmektedir. Julia dünyada hızla yükselişe geçen Nasyonal Sosyalist hareketin dünyada milliyetçilik hareketini daha da güçlendirdiğini, buna karşı çıkmak gerektiğini savunan bir bireydir. Bu anlamda baktığımız zaman Seyir Defteri'nde faşizme karşı bir başkaldırımı görebilmek mümkündür.

Nesrin Kazankaya ülkemizde yaşanan askeri darbelerle birlikte ortaya çıkan baskı düzenine karşı Şerefe Hatıralar, Profesör Hulahop, Quintet(Bir Dönüşün Beşlemesi) gibi oyunları yazmıştır. Yazar bu oyunlarında sırasıyla 1960, 1980 ve 1980 sonrası Türkiye demokrasisinde görülen kırılmaları, ortaya çıkan baskıcı yönetimleri, hapishanelerde yaşanan işkenceleri ele almıştır.

2.1.1.4. İnsan Hakları

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında görülen bir diğer kon insan haklarıdır. Seyir Defteri, Dobrinja'da Düğün, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im, Cumhuriyet İstasyonu, Kazaen, Şerefe Hatıralar gibi oyunlarda bu konunun işlendiğini görebilmek mümkündür. Yazarın bu konuyu ele alma tarzında Bertolt Brecht'in epik tiyatro özellikleri görülmektedir. Nesrin Kazankaya tıpkı Bertolt Brecht gibi siyasi bir görüşü benimsetmek yerine sorunları tarihi olaylar ekseninde değerlendirir. Seyir Defteri'nde Julia'nın tarihin seyrini değiştirmek istemesi ve bu konuda hayatını tehlikeye atması buna örnek gösterilebilmektedir.

Epik tiyatro, siyasal bir sorumluluk yüklenmekle beraber, Piscator'un politik tiyatrosunda olduğu gibi seyircisini heyecanlandırarak ona siyasal bir görüşü benimsetmek yerine, sorunlar yaratan durumu tarihsel koşulları içinde sergileyerek bu durumun değişebilirliğini göstermek ister. Batı ve Orta Avrupa'da sosyalizm düşüncesinin yaygınlaşmasına koşut olarak epik tiyatro, toplumculuğun uygulanmasına elverişli bir ortam hazırlama çabasına girmiştir. Nazizm'in güçlenmesi, çıkar çevrelerinin sosyalist görüşlere tepkisi Marxçı dünya görüşünün saygınlık kazanmasına yol açmış, bu ortamda tiyatro, sömürü düzeninin haksızlıkları, sınıf ayrımı, sınıflar arası çatışma konularını dile getirmek, gerçekleri tarihsel maddeciliğin ışığı altında yorumlamak ve kapitalist ekonominin eleştirisini yapmak görevini üstlenmiştir.¹⁷⁴

¹⁷³ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c8026a501d016.38350782 (erişim tarihi: 18 Şubat 2019)

¹⁷⁴ Şener, 2006: 266-267.

Seyir Defteri oyununda işçi sendikası temsilcisinin işçi hakları konusunda öğrenci derneğinden yardım istemesi, Cumhuriyet İstasyonu oyununda Gazeteci'nin dövülmesi ve diğerlerine anket uygulanması, Şerefe Hatıralar oyununda Erol Güney'in Yozgat'a sürgün edilmesi, Suat'ın 6-7 Eylül sonrasında tutuklanmamak için Ayvalıkta gizlenmesi, Dobrinja'da Düğün oyunundaki iç savaş, insan hakları ve sosyalist dünya görüşünü temel alan konulara dâhil edilmektedir. Yazarın diğer oyunlarına baktığımız zaman nerdeyse bütün oyunlarında sosyalizm fikrini benimseyen bireylerin olduğunu söylemek de mümkündür.

2.1.1.5. Darbeler

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında ele aldığı konulardan birisi de askeri darbelerdir. Yazar Şerefe Hatıralar oyununda 1955 akşamı ve sonrasında yaşananları Berin'in ağzından geri dönüş yoluyla aktarır. Bu oyunda 1960 darbesi ve öncesinde yaşanan olayların insanların hayatına etkisi konu edilir. Profesör ve Hulahop oyununda 1980 darbesi, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda 1980 askeri darbesinde hapisanede işkencelere maruz kalan Kadın'ın ülkesinden kaçmak zorunda kalışı anlatılır. Nesrin Kazankaya, bu üç oyununu bir üçleme şeklinde kaleme aldığını dile getirmektedir ve bu oyunlarında darbelerden açıkça bahsetmektedir.

Nesrin Kazankaya'nın darbeden dolayı olarak bahsettiği oyun Hesap Benden oyunudur. Bu oyunda 1980 sonrasında oluşturulmak istenen apolitik gençlik oyununun temasını oluşturur. Yazar bu oyunda da diğer oyunlarında olduğu gibi olaylardan çok olayların bireyler üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri ortaya çıkarır.

2.1.1.6. Savaş Karşıtlığı

Nesrin Kazankaya'nın hemen hemen her oyununun alt metninde barışın egemen olduğu bir dünya ortaya çıkarma arzusu görülmektedir. Yazar, Seyir Defteri ve Dobrinja'da Düğün oyunlarının ön sözünde "Sanat, savaşı anlatamaz; onu en iyi belgeseller yapacaktır" der ve her iki oyununda da savaştan çok savaşın insanlar üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri ön plana çıkarır.¹⁷⁵

Nesrin Kazankaya Seyir Defteri (Julia) ve Dobrinja'da Düğün (Bir Günün Trilogyası)adlı oyunlarında bir yazar olarak karakterlerin evrensel özelliklerini ortaya koyar. Bu özellikler kişisel dünyalar ve sosyo-politik mekanizmayla paralellikler kurularak sağlanır ve izleyiciyi insanlık durumunu sorgulamaya davet eder. Bu sorgulama Arthur Miller ve George Steiner'in dile getirdikleri trajik

¹⁷⁵Kazankaya, 2006:7.

unsurları kullanarak toplumdaki insan onurunu ve özgürlüğünü tehdit eden güçleri ortaya çıkarma anlayışı ile yakınlık gösterir.¹⁷⁶

Nesrin Kazankaya, Seyir Defteri ve Dobrinja'da Düğün, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im oyunlarında savaşın soğuk yüzünü, bireylerin tanık olduğu olaylardan hareketle ortaya çıkarır. Bu üç oyunda da savaşın bireyler üzerinde ortaya çıkardığı olumsuz etkiyi onların ağzından savaş karşıtlığını ortaya koyar.

Theodopulos: İstesek de çeviremeyiz Müzeyyen. Savaşı, nefreti bilmezsin sen. Uzaktan üzölmeye benzemez.

Müzeyyen: Uzaktan üzölmek öyle mi? ... Demek ben nefretin ne olduğunu bilmem, öyle mi? Onu en iyi ben bilirim. Ben... Ben ölümden nefret ediyorum. Yaşamak zorunda olmaktan da nefret ediyorum. Abilerim öldü, babam öldü, akrabalarım, tanıdıklarım öldüler... Kocam öldü, oğlunun büyüdüğünü göremedi. Hiçbirinin cesedini yıkayıp, aklayamadık. Mezarında ağıt yakamadık. Dört yıl boyunca hiçbir kadın uykusuna doymadı. Baldıran zehri içer gibi yemek yedik. Postacıdan korkar olduk. Elinde kırmızı damgalı bir ordu zarfı: "Vatan uğruna kahramanca öldü oğlunuz, kocanız..." Yerine ulaşmayacağını bildiğimiz halde mektuplar yazdık sevdiklerimize. Rüyalarımızda konuştuk. Kocamın sesini unuttum, hatırlayamıyorum. Konuşsun istiyorum rüyalarımnda, konuşturamıyorum. Asıl sen bizim ne yaşadığımızı bilemezsin Theo! Annem dövüne dövüne öldü: "Söktüler ciğerlerimi," diye ağladı. "bir gün gelip bunca erkek evlat verdi diye Allah'a yakınacağım aklımdan geçer miydi hiç! Ne mutlu kız analarına!"... Vebadan bin beter kin yerleşti yüreklerimize. Ölülerin sayısı gibi arttı kötölük. Güzelim gençliğimizi tuzağa düşürdüler. İnsanlar kimden nefret edeceğini şaşırıldı. Yüreğim kızgın öfkeli; bir yanı sizi sorar, bir yanı sizinkilerin öldürdüğü kocamı, abilerimi... Çatladı yüreğim, nar gibi ikiye yarıldı...¹⁷⁷

2.1.1.7. Oportünizm

Oportünizm Türk Dil Kurumu'na göre "Güç durumlarda, davranışlarını ahlak kuralları veya düzenli bir düşünceden çok, çıkarlarına uyacak biçimde ayarlamayı amaçlayan tutum", "fırsatçılık" anlamlarına gelmektedir.¹⁷⁸

Nesrin Kazankaya sosyalizmi konu edindiği oyunlarında sosyalizm fikrinden çıkarları için vazgeçen kişileri oportünist olarak nitelendirmektedir. Seyir Defteri, Profesör ve Hulahop, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Hesap Benden, Şeref Hatıralar oyunlarında bireysel çıkarları için ideallerinden vazgeçen insanların konu edildiğini görebilmekteyiz. Seyir Defteri'nde İşçi'nin öğrenci derneğinden yardım istemesi ve bu konuda birkaç öğrencinin derneğin çıkarları için olumsuz olduğu fikrini beyan etmesi Julia tarafından

¹⁷⁶ Aydoğmuş, 2018:17.

¹⁷⁷ Kazankaya, 2013: 59-60.

¹⁷⁸ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_karsilik&view=karsilik&kategori1=karsilik_liste&ayn1=bas&kelime1=oport%C3%BCnizm (erişim tarihi: 20 Şubat 2019)

oportünizm olarak tanımlanır. Profesör ve Hulahop'ta akademide yükselmek isteyen profesörün kendi geleceği için asistanını feda etmesi, Hesap Benden oyununda yayınevi sahibi Kadir'in çok satacağını düşündüğü intihal kitabı basması, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda Adam'ın üniversite yıllarında sosyalist dünya görüşüne sahipken ilerleyen yıllarda liberalizmi benimsemesi oportünizm olarak nitelendirilmektedir.

2.1.1.8. Apolitik Gençlik

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında dikkatimizi çeken bir diğer konu 1980 sonrasında oluşturulmak istenen apolitik gençliktir. Yazar 1980 darbesi sonrasında 1990'ların sonu 2000'li yılların başında ortaya çıkan apolitik gençliği birkaç eserlerinde konu edinmiştir. Türkiye'de 1980 sonrasında gençlik devlet eli ile politikadan uzaklaştırılmış ve apolitik gençlik oluşturma konusu devlet politikası haline gelmiştir. Bu durum 1940, 1960, 1970 'li yıllarda ortaya çıkan fikir hareketleri ile politikadan uzak, sorgulamayan bir nesil oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Türkiye'de '60 ve '70'li yıllar dönemi gençliği "gençlik efsanesi"nin devamı niteliğindedir. Bu durum 1980 sonrası kesintiye uğrar. '80 sonrası kuşak "apolitik" veya "depolitize" bir kuşak olarak tanımlanır. Düşünce ve davranışları devlet eksenli olmaktan ziyade birey eksenlidir. Bu çerçevede, bencil, bireyci, vurdumduymaz vs. gibi sıfatlarla tanımlanan '80 sonrası gençliğinin bu nitelendirmeleri hak etmediği ifade edilebilir. Gençlerin vurdumduymaz veya kayıtsız değil, tam tersine sorunlardan ve yaşananlardan kaygılı olduğu görülmektedir.¹⁷⁹

Nesrin Kazankaya'nın apolitik gençliği konu edinen oyunları: Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Ben Senim ve Cumhuriyet İstasyonu oyunlarıdır. Yazar bu oyunlarında 1980 darbesi sonrasında politikadan uzaklaşan, sorgulama yetisini kaybeden gençliği anlatarak onların bir önceki kuşağa ne denli yabancı olduğunu ortaya koyar.

1980 darbesiyle bu ülkenin tiyatrosu sonlandırıldı. Fevkalade çiçekler açan ülkemde 1980 yılında, zaten bilinçli, çok önceden planlanmış, sosyal gelişimi engelleyen bu darbe, bir malzeme olarak saptandı. 1980 darbesi hani Amerikalıların "Bizim adamlar başardı," dediği, planlı –programlı yapılmıştır. Bir kuşağı yok etmek, kültür sanat alanını sağcılaştırıp aşırı dinci bir alana kaydırmak ve apolitik bir kuşak yetiştirmek istenmiştir. Bunu başardılar da! Fast-food yiyelim içelim, unutalım, aman arkamıza bakmayalım, çok da fazla düşünmeyelim, zaten dünya dediğimiz nedir ki; yemek içmek, eğlenmek diyen bir kuşak yetişti.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Lüküslü, 2009: 15-17. ; Aktaran: Bayhan, 2015: 366.

¹⁸⁰ Karakaş, 2014: 233.

Nesrin Kazankaya'nın apolitik gençliği konu edindiği ilk oyunu Quintet'tir. Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda yıllar önce ülkesini terk etmek zorunda kalan Kadın ülkesine döner, Oğul ise onun ülkeden kaçışını ve yıllar sonra geri dönüşünü anlamlandıramaz, onunla alay eder. Kadın ise onun bu durumu anlamlandırmasının imkânsız olduğunu, bu kuşağın kayıp kuşak olduğunu söyler.

Nesrin Kazankaya'nın apolitik gençliği konu alan ve bu konuyu en iyi örneklendiren diğer oyunu Ben Senim'dir. Kazankaya bu oyunda sadece kendini düşünen, hayattan haz almak için yaşayan, dünya yansa umurunda olmayacak bireyleri bir araya getirerek apolitik neslin hemen hemen bütün özelliklerini barındıran bir oyun yazar.

2.1.2. Bireysel Konu ve Temalar

2.1.2.1. Çapraşık İlişkiler (Aldatma, Üçlü Aşk)

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında bireysel anlamda ortaya çıkan en belirgin konu çapraşık ilişkiler başlığında ele aldığımız aldatma, üçlü aşk çatışması konularıdır. Yazarın Seyir Defteri, Dobrinja'da Düğün, Şerefe Hatıralar, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Kazaen, Hesap Benden, Ben Senim, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im gibi oyunlarında çarpık ilişkileri görebilmek mümkündür.

Seyir Defteri oyununda Lillian, Horace Liveright Yayınevi'nde çalışmaya başladığında bu yayınevinde çalışan Barbara ve Alice ona bu iş yerinde yaşananlardan bahsetmesi konuya örnek gösterilebilmektedir.

Dobrinja'da Düğün oyununda Senija ve Alexander, Melisa ve Slobodan arasındaki ilişki üçlü aşk çatışmasına örneklendirmektedir. Senija, Bego ile evlidir fakat Alexander ile kaçacaktır. Slobodan, Jasna ile evlenecektir fakat Melisa'ya âşıktır.

Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda Adam'ın Arkadaş'ı aldatması, Kazaen oyununda, Kutay'ın Berna'yı aldatması, Hesap Benden oyununda Metin'in eski eşi Mine'yi evli olduğu süreçte aldatması, Ben Senim oyununda üniversiteden hocasıyla evli olan Alev'in Turgay ile yakınlaşması, Şerefe Hatıralar'da başka bir adamla evli olan Nedret'in Suat ile aşk yaşaması gibi çapraşık ilişkiler Nesrin Kazankaya'nın hemen hemen her oyununda görülmektedir.

2.1.2.2. Aşk

Oyunlarının konusunu genellikle politik ve tarihi olaylar ekseninde oluşturan Nesrin Kazakaya bireysel anlamda işlediği konulardan birisi de aşktır. Nesrin Kazankaya hemen hemen her oyununda aşk konusunu işlemesine rağmen bu başlık altında topladığımız *aşk* konusu aldatma ve üçlü aşk çatışmalarından oldukça uzaktır. Seyir Defteri oyununda Julia'nın

Johannes ile yaşadığı aşk, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im oyununda Lefkotea ve Mehmet arasında yaşanan aşk bu konuya örnek gösterilebilmektedir.

2.2. Yapı Bakımından

2.2.1. Ortak Yapı

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarını konularına göre iki yapıda toplamak mümkündür.

1. Tarihi olayları esas alanlar: Seyir Defteri, Donrinja'da Düğün, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im
2. Politik konuları esas alanlar: Hesap Benden, Cumhuriyet İstasyonu, Şerefe Hatıralar, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Kazaen, Seyir Defteri

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında tarihi ve siyasi olayların doğrudan konu edildiğini göremeyiz. Yazar tarihi ve siyasi olayların bireylerin üzerinde bıraktığı etkiyi ön plana çıkarmakla birlikte tarihi oyunlarında bahsettiği konulardan politik konuları soyutlamak pek de mümkün değildir. Bir diğer söylemle tarihi oyunlarında mutlaka politik konulardan beslenmiştir.

Nesrin Kazankaya siyasi konuları ele aldığı oyunlarda sosyalizm fikrini ön plana çıkarırken tarihi olaylardan bahsettiği oyunlarda sosyalizm fikrini benimseyen kişilerin savaş karşıtı eylemlerini ve sosyalizm fikrini benimsediği için ödediği bedelleri konu edinir.

Tarihi ve siyasi olayların ekseninde oluşan dramatik örgüde aksiyonun ön planda olduğunu ve trajediye yakın bir üslup ile konunun ele alındığı görülmektedir. Yazar bu konuda içeriği ön planda tutarak estetik bir dil etkili bir şekilde aktarmıştır. Bu anlamda estetik ve içeriğin uyum içerisinde olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Nesrin Kazankaya'nın hemen hemen her oyununda evrensel değerlerden bahsedildiğini söyleyebilmek mümkündür. Hemen hemen her eserinde insani değerler ve evrensel barışı ön plana çıkararak dünya görüşünü eserlerine yansıtmıştır. Bu bağlamda sosyalizm fikrinin birçok eserine yansıdığını söyleyebilmek mümkündür.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında dramatik örgünün arkasında güçlü bir psikolojik etmen görülmektedir. Yazar dramatik örgüde aksiyonu ön plana çıkarmakla birlikte olayların birey üzerindeki psikolojik yıkımı tahlil ve tasvir etmiştir. Bu anlamda eserlerde güçlü bir dram etkisi ortaya çıkmaktadır.

Nesrin Kazankaya'nın oyunları okumak için değil sahnelenmek için ele alınmıştır. Yazarın kendisinin de oyuncu olması sahne dili ve tekniğini yakalamasında olumlu etki yaratmıştır. Oyunlarda zaman ve dekor geçişleri sahneler aracılığı ile oluşturulur. Zaman ve

dekor hakkında bilgi ise genellikle sahnenin hemen başında didaskali içerisinde veya italik yazı ile ayrıntılı bir şekilde belirtilir.

Nesrin Kazankaya'nın Seyir Defteri dışındaki oyunlarında kalabalık şahıs kadrosu ile karşılaşmayız. Yazarın diğer oyunlarındaki şahıs kadrosu genellikle altı yedi kişilik bir kadrodan oluşmaktadır. Yazarın en az oyuncu kadrosuna sahip oyunu iki kişilik şahıs kadrosundan oluşan Profesör ve Hulahop'tur. Bu oyunun dışında iki kişilik şahıs kadrosundan oluşan oyunu bulunmamaktadır.

2.2.2. Zaman- Mekân/Dekor

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında genel anlamda kesin bir zaman diliminden bahsetmek mümkün değildir. Yazarın Seyir Defteri dışındaki oyunlarında oyunun zaman dilimini vaka zamanından çıkarabilmekteyiz.

Yazarın Seyir Defteri, Şerefe Hatıralar gibi oyunlarında bahsettiği zaman dilimi günlük olaylardan çok 15–20 yıllık zaman dilimini kapsamaktadır. Dobrinja'da Düğün, Profesör ve Hulahop, Cumhuriyet İstasyonu, Ben Senim gibi oyunlarında ise vaka zamanı bir günlük zaman diliminden oluşmaktadır.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarının birçoğunda vaka zamanını sosyal zamandan çıkarabilmekteyiz. Yazarın eserlerinde tarihi olayların yaşandığı zaman ile sosyal zaman arasında birebir uyum olduğunu görebilmekteyiz.

Nesrin Kazankaya tiyatro oyunlarını sahnelemek için yazmaktadır. Bu sebeple oyunlarında ele aldığı konu ile mekân ve dekor uyumu önemli derecede ortaya çıkmaktadır. Seyir Defteri, Dobrinja'da Düğün gibi savaşın konu edildiği oyunlarda dekor ve mekan savaş ortamına uygun bir şekilde tasvir edilmiştir.

2.2.3. Şahıslar Kadrosu / Kişiler

Nesrin Kazankaya'nın Şerefe Hatıralar oyunu dışındaki diğer oyunlarında kalabalık şahıs kadrosu ile karşılaşmamaktayız. Yazarın oyunları genel anlamda 6-7 kişilik bir şahıs kadrosundan oluşmaktadır. Bu şahıs kadrosu içinde ise kadın oyunculara daha çok yer vermekte ve onları ön plana çıkarmaktadır. Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında şahısları dört maddeyle sınıflandırabilmekteyiz.

1. Cinsiyetlerine Göre
2. Siyasi Fikirlerine Göre
3. Eğitim Durumlarına Göre
4. İsmi Olmayanlara Göre

2.2.3.1. Cinsiyetlerine Göre

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında Kadınların baskın rol oynadığını söyleyebilmek mümkündür. Yazar neredeyse bütün oyunlarında aksiyonu oluşturan olayın merkezine kadın oyuncularını yerleştirir fakat eserlerinde kadın oyuncuyu ön plana çıkarmak gibi bir kaygısı yoktur. Eserlerinin tamamında içeriğe önem vermiş ve bunu estetik bir dille aktarmaya çalışmıştır. Nesrin Kazankaya bu durumu Hülya Karakaş ile yaptığı söyleşide şu şekilde açıklar.

Hülya Karakaş: Bizim meslekte erkek oyuncular kadın oyunculara göre daha mı şanslı?

Nesrin Kazankaya: Dünyanın her yerinde böyle! Literatür böyle! (Gülüyor) En iyi roller onlara yazıldığı için böyle. Tabii ki 20. yüzyıl ve sonrasında başka bir yere doğru gitmeye başladı dünya. Kadın rolleri artmaya başladı, kadın projeleri hız kazandı. Ama inkar edilemez bir gerçek var! Shakespeare'in, Moliere'in oyunlarındaki kadın karakterlerine baktığımızda görürsünüz! Özünde insan hakları savunucusu, kadın haklarına, ezilen kadından yana olduğu bilinen Brecht'in "Cesaret Ana ve Çocukları" ve birkaç oyunu dışında da durum aynıdır.¹⁸¹

2.2.3.1.1. Kadın

Julia, Lillian, Alice, Barbara, Elizabeth, Leah, Garson Hannah, Jenny, Ingeborg, Nell, Maria, Louise, Adelheit, Bihara, Hildegard (Seyir Defteri); Melisa, Senija, Jasna (Dobrinja'da Düğün); Sanay, Nedret, Berin (Şerefe Hatıralar); Kadın (Profesör ve Hulahop); Kadın, Arkadaş (Quintet); Eleni, İoanna, Müzeyyen, Polyxeni, Lefkotea (Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im); Berna, Dilan, Rengin, Sevda (Kazaen); Mine, Serra (Hesap Benden); Anne, Genç Kız (Cumhuriyet İstasyonu); Ahsen, Handan (Annem, Oğlum ve Ben); Füreya, Seçil, Alev (Ben Senim)

2.2.3.1.2. Erkek

Edward, Johannes, Kahl, Dashiell, Donald, Horace, Konsolos, Faulkner, Karl, James, Gestapo Subay, İşçi, Michael, Mahadma Papaz, Polis, Lucien, Klaus, Albert, Fritz (Seyir Defteri); Asım, Bego, Slobodan (Dobrinja'da Düğün); Suat, Celal, Kemal (Şerefe Hatıralar); Adam (Profesör ve Hulahop); Adam, Oğul (Quintet); Konstantinos, İlias, Mehmed, Theodopulos, Ali Rıza (Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im); Kenan, Kutay (Kazaen); Devrim, Sermet, Metin, Kadir, Oktay (Hesap Benden); İstasyon Şefi, Şef Yardımcısı, Gazeteci, Öğrenci, Denetçi (Cumhuriyet İstasyonu); Bülent (Annem, Oğlum ve Ben); Turgay, Mert (Ben Senim)

¹⁸¹ Karakaş, 2014: 231.

2.2.3.2. Siyasi Fikirlerine Göre

2.2.3.2.1. Sosyalizm Fikrini Benimseyenler (Sosyalistler)

Julia (Seyir Defteri); Suat (Şerefe Hatıralar); Kadın (Quintet); Mine, Metin, Oktay, (Hesap Benden)

2.2.3.2.2. Oportünistler (Çıkarıcılar)

Adam (Profesör ve Hulahop); Adam (Quintet); Kadir (Hesap Benden)

2.2.3.3. Eğitim Durumlarına Göre Üniversite Okuyanlar

Lillian, Julia, Edward, Elizabeth, Johannes Kahl, Adelheit, Ingebord, Hildegard, Jenny, Klaus, Michael, Konsolos (Seyir Defteri); Jasna, Melisa, Slobodan, Bego (Dobrinja’da Düğün); Berin, Suat (Şerefe Hatıralar); Adam (Profesör ve Hulahop); Kadın, Arkadaş, Adam (Quintet); Kutay, Berna, Dilan, Rengin (Kazaen); Serra, Metin (Hesap Benden); Öğrenci, Anne (Cumhuriyet İstasyonu); Turgay, Füreya, Seçil, Alev, Mert (Ben Senim)

2.2.3.4. İsmi Olmayanlar

Nesrin Kazankaya’nın bazı oyunlarında kişilerin isimlerinin olmadığını ve bu kişilerin mesleklerine göre veya cinsiyetlerine göre isimlendirildiğini görmekteyiz. Yazarbu konuda “ismi olmayan bu kişilerin başından geçen olayları birçok kişinin o dönemde yaşadığını, bu yüzden genel anlamda isimler kullandığını” belirtir.¹⁸²

2.2.3.4.1. Mesleklerine Göre

İşçi, Konsolos, Subay, Gestopo Polis (Seyir Defteri); İstasyon Şefi, Şef Yardımcısı, Gazeteci, Öğrenci, Denetçi (Cumhuriyet İstasyonu)

2.2.3.4.2. Cinsiyetlerine Göre

Adam, Kadın (Profesör ve Hulahop); Kadın, Adam, Oğul, Arkadaş (Quintet); Genç Kız, Anne (Cumhuriyet İstasyonu)

¹⁸²Nesrin Kazankaya ile oyunlarda ismi olmayan şahıslar üzerine görüşme , 10 Aralık 2018, Telefon Konuşması.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NESRİN KAZANKAYA’NIN OYUNLARINDA DİL, ANLATIM VE ÜSLUP

3.1. Dil

Bir edebi eseri önemli kılan en önemli özellik şüphesiz onun dilidir. Bir tiyatro yazarı için ise seyirciyi etkilemek adına oldukça önem arz eden bir unsurdur. “Bir sanat olan edebiyatı diğer sanat dallarından ayıran en belirgin vasfı kullandığı malzemedir. Edebiyat sanatı malzeme/kendini ifade etme vasıtası olarak dili kullanır. Müzik sanatında nota, resim sanatında boya ne ise edebiyat sanatında da dil odur.”¹⁸³

Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet Ran, Aziz Nesin, Dinçer Sümer, Güngör Dilmen gibi oyun yazarları eserlerinde dili başarı ile kullanmış ve seyircide uzun süreli etki uyandıracak sloganlaşan ifadelerle yer vermişlerdir. Nesrin Kazankaya’nın oyunlarında da titiz bir dil çalışmasının olduğunu söylemek mümkündür.

Nesrin Kazankaya’nın eserlerinde dramın ağırlıkta olduğunu görmekteyiz. Yazar eserlerinde dramatik vurguyu ortaya koyarken kelimelerin duygusal değerinden yararlandığını görebilmekteyiz.

“Faulkner: Güneyli yazar yok. Yöresel yazar yok. Olmaz. Kara, beyaz, kızıl, sarı derili; insan aynı umutlara bağlanır, aynı akılsızlıkları yapar, hep aynı zaferleri kazanır...”¹⁸⁴

“Kadın: Duman, ateş, kan içinde bir boşluk ne demek bilir misin? Tanıdığın, yaşadığın her yerin, her şeyin tanınmaz bir boşluğa dönüşmesi?”¹⁸⁵

Nesrin Kazankaya eserlerinde akıcı ve uzun cümlelerden oluşmayan anlaşılır bir dil kullanır. Nesrin Kazankaya’nın dilinin bu denli akıcı olmasının altında yatan neden ise estetiği arıyor olmasıdır. Yazar birçok eserinde politik konulara değinmesine rağmen bunu estetik bir şekilde anlatmayı tercih ettiğini dile getirmektedir.

“Her sabah bir fikirle uyanıyorum” lafı komik gelecek sana ama her sabah bir şeyle uyanıyorum. Mesela, bir turnede bir şey ilgimi çekiyor, her şey tetikliyor beni. Bir müzik, bir kitaptan iki üç cümle, bir şiir, politik bir ortam... Bak, mesela politik tiyatro değil, sevmiyorum ben o ifadeyi. Çünkü biz

¹⁸³ Karaburgu, 2012: 538.

¹⁸⁴ Kazankaya, 2006: 59-60.

¹⁸⁵ Kazankaya, 2010: 142.

sahnede derdimizi estetik arayışlarla anlatıyoruz. Yoksa politik arena olur orası. Ama hep bir derdimiz oluyor insana dair, her zaman.¹⁸⁶

3.2. Anlatım

Nesrin Kazankaya'nın oyunları sahnelemeye dayalı olduğu için anlatım tekniklerini ancak diyaloglar içerisinde görebilmekteyiz. Yazarın bu diyaloglarında karşımıza üç anlatım tekniği çıkar. Bunlar dış monolog, montaj, geriye dönüş tekniğidir.

3.2.1. Dış Monolog

Dış monolog tekniği “bir kişinin karşısındaki insana veya insanlara konuşma fırsatı vermeden tek taraflı uzun bir biçimde konuşması” anlamına gelmektedir. Nesrin Kazankaya'nın yazdığı eserler içerisinde dış monolog tekniği ile karşılaştığımız eserleri Profesör ve Hulahop ile Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyunlarıdır...¹⁸⁷

Profesör ve Hulahop oyununun son sahnesinde *Adam* karşısında *Kadın* var gibi tek başına konuşur. Bu bölüm aynı zamanda oyunun final sahnesidir.

Metaforları seviyorsun. Bu da zekâ işi tabii... Ne?...Yok canım, uzmanlık senin işin, ben yalnızca duyduğumla, gördüğümle karar veririm. Şaşırtıcı bir zeka... Alice ile Cindirella'yı birleştirmek... Ne? ... Uydurma, yok öyle bir şey... Peki, tavşan neyin kapısını açtı? Haydi, cevap ver bakalım! Ne o, zor mu geldi? Evet, bekliyordum... Cevap ver!... Cevap versene be! (Durur, etrafına bakar.) Yoo, olmaz! Gidemezsin! Neredesin? Çık ortaya! (Deli gibi mekanda dolaşır, arar) Yoo, olmaz, şimdi olmaz! Gidemezsin. Sen... sen gerçeksin! Haydi, gözlerimi kapıyorum, üçe kadar sayacağım çık ortaya! (Gözlerini kapar) Bir, iki, üç! ... Neredesin? Olmaz, daha konuşacaklarımız var. Sana anlatacaklarım, soracaklarım! Sonra... Şarkıları çevirmedim daha! Haydi gel, gel dinle! O merak ettiğin şarkıları çevireceğim sana, o sevdiğin, o ezbere söylediğin şarkıları...¹⁸⁸

Nesrin Kazankaya'nın dış monolog tekniğini kullandığı diğer oyunu *Quintet*'tir. Yazar bu oyununda “Kent” ile geçen sahnelerinde bu tekniğe başvurmuştur.

Karşılaşma Kentle

Kadın: Güzel karşıladın beni. Bereketli. Yağmur yakışıyor sana. Parke taşlarında zıplaması... Nereye gidiyor bu sular? Toprak mı emiyor? Sonra denizde zıplayan damlalar... Yağmur seninle güzel, ey beni unutan kent! Şşt, ben seni unutamadım ama. Hiç, hiç bir an... dönsem?... Gene sende yaşasam? Bir karton kutuyla, sokakta küçük bir köşe verir misin bana? Söz uslu olurum. Yani olabilirim... Belki...

¹⁸⁶ Sevinç Erbulak, Ayın Konuğu/ Nesrin Kazankaya, 5 Mart 2017 <https://www.gazetemustehak.com/sevin-erbulak-ayin-konugu-nesrin-kazankaya/> (erişim tarihi: 24.02.19)

¹⁸⁷ Çetişli, 2004: 105.

¹⁸⁸ Kazankaya, 2010: 95-96.

Kim bilir? Büyüdüm, yani yaşlandım... Galiba. Sen kabul edersen, belki o da kabul eder beni... Belki... Kim bilir? Ah, yağmur çok güzel! Temizliyor, arındırıyor sanki. Galiba...¹⁸⁹

(...)

Uzlaşma Kent'le

Kadın: Gel pisi pisi... Gel kaçma! Amani güzel minik kedi! Bak, ne getirdim sana. Mama! Hem de en iyi marka. (Çantasından çıkardığı paketten yere mama döker.) Ne yazıyor bakalım: Kediler için, vitaminli mama. Sağlıklı büyümeleri için... Bu salak kadın bir kerecik bu pahalı mamayı yemenle sağlıklı büyüyeceğine bile inanır. Ah, güzel minik İstanbullu, burada bir sığınağım olsa, alırdım seni yanıma. Büyütür, kocaman maçor bir kedi yapardım. Belki de kim bilir?... Oyuncaklar alırdım sana. Minik fare, top, don lastiği... Oynardın. Gel haydi, minik İstanbullu, gel. Bir kerecik seveyim seni. Bir kerecik dokunabilsem sana. Bir kerecik sevsem seni. İzin verir misin? Gel pisi pisi... Haydi gel artık ama! Gel pisi pisi...¹⁹⁰

3.2.2. Montaj

Nesrin Kazankaya'nın neredeyse her oyununda karşımıza çıkan bir diğer teknik montaj tekniğidir. Montaj tekniği "sanatkârın başkasına ait (anonim veya ferdi) bir sözü (ibare, mısra, beyit, cümle, paragraf), -çeşitli sebeplerle- olduğu gibi eserine aktarması" anlamına gelmektedir. Yazarın bu tekniği kullanmasındaki amaç ise "asıl esere derinlik, çağrışım zenginliği, üslup çeşitliliği sağlamaktır."¹⁹¹

Nesrin Kazankaya Şerefe Hatıralar, Quintet, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im, Kazaen, Annem Oğlum ve Ben, Seyir Defteri gibi oyunlarında montaj tekniğini amacına uygun bir şekilde kullanarak bu eserlerine ayrı bir derinlik katmıştır. Yazarın bu tekniği kullandığı oyunlar ile alıntılar arasında konu bakımından uyum olduğu da görülmektedir.

Yazar Seyir Defteri oyununda Rus yazar Sergey Alexandroviç Yesenin'in intihar ederken yazdığı şiiri ve buna karşılık Mayakovski'nin ona ithafen yazdığı şiiri bu eserinde montaj tekniğinden yararlanarak metne yerleştirmiştir.

Dashiell: Ve de hep aynı hezimetleri

"Elveda dostum, el sıkışmadan

Sessizce... Ne keder ne tasa gerek:

Ölmek yeni bir şey değildir bu dünyada

Ama yaşamak da yeni bir şey olmasa gerek"

Lillian: Ölmek... hele intihar etmek... muhteşem bir yalnızlık.

¹⁸⁹ Kazankaya, 2010: 112-113.

¹⁹⁰ Kazankaya, 2010: 121.

¹⁹¹ Çetişli, 2004: s.112.

Dashiell: Muhteşem bir cesaret Lilly. Mayakovski arkadaşının ardından ne yazmış biliyor musun?

“Hayır Yesenin

Bu şaka değil

Boğazımda düğümlenen acıdır, kahkaha değil

Bu dünyada, ölmek güç bir şey değil

Bir hayat kurtarmaktır asıl güç olan”

Beş yıl sonra, o da tıpkı Yesenin gibi bir şiir bırakarak tabancasıyla vurmuş kendini. Büyük umutların, büyük inançların, Stalin bataklığında göz göre göre gömülmesi bu... Nec plus ultra! Bu kadar acıyla, bu kadar düş kırıklığıyla nasıl yaşanır bu dünyada?¹⁹²

Şerefe Hatıralar oyununda Sanay ve Suat arasında geçen diyaloglarda da montaj tekniği ile Ömer Hayyam ve Stéphane Malermé'den metnin dokusu ile uyumlu alıntılar yaptığını görmekteyiz.

Suat: Ah, derin bir kuyuda bir şişe şarap olsam... Sen de içsene

Sanay: Eyvah ki eyvah! Hayyam'dan mısralar mırıldanıyorsa, karar verilmiş demektir. Pekâlâ. (Kendine içki koyar. Diz dize) Nereye gidiliyor? Fransa'ya mı, Almanya'ya mı, yoksa... Adaya mı? Nereye ve neden?

Suat: Şu yıkık bucakta oturmuşuz

Şarabımız, aşkımızla baş başa

Boş vermişiz acıların korkusuna, yarının umuduna.

Topraktan, yelden çok uzağız,

Ateşten, sudan çok uzak. (Ömer Hayyam)

Sanay: Bu kim? Yeni mi tercüme ettin?

Suat: Hayır, yenilerde yenilere yeniden kattığım yeni hiçbir şey yok.

(...)

Suat: (Kitaba bakarak başka bir şiir okur)

Bütün hazları tattım, kitapları okudum,

Ah, kandırmadı; kaçmak, kurtulmak istiyorum.

Deniz çekiyor, deniz kim tutabilir beni;

Gözlerde aksi yanan o eski bahçeler mi?

Geceler! Mahzun ışığı mı yoksa lambanın,

Beyaz kağıda vurur, korkar dokunamazsın.

Gideceğim, ey gemi, bilinmedik ellere.

Demir al sallayarak direkelrini.

Fırtınalar çağırın direkler.

Rüzgarla gelecek ölümü bekler. (Stéphane Malermé. Çev: Orhan Veli Kanık)

¹⁹² Kazankaya, 2006: 59.

Sanay: (Suat şiiiri okurken kitabı alır, bakar.) Burada böyle bir şey yok. Çok güzel ama çok hüzünlü. Kimdi bu?

Suat: Gideceğim yerlerden bir dost; gidemediğim yerlerden başka bir dost da tercüme etmiş. Bana düşen de okumak. Ah Sanay, her şey öyle anlamsız ve ürkütücü ki. Korkuyorum.¹⁹³

Oğlu ile yüzleşmek için uzun yıllar sonra ülkesine dönen bir kadının öyküsünün anlatıldığı Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda *Oğul ve Kadın* arasındaki diyalogda “Albert Camus’dan Sisyphus Efsanesi” ile metinler arası bağlantı kurduğu görülmektedir.

Oğul: Başlıyorum: “ Tanrılar, Sisyphus’u (Sisüfus) bir kayayı durmamacasına bir dağın tepesine kadar yuvarlayıp çıkarmaya mahkûm etmişlerdi. Sisyphus kayayı tepeye kadar getirecek, kaya da tepeye gelince kendi ağırlığıyla yeniden, hep aşağıya düşecekti. Faydasız ve umutsuz bir çabadan daha korkunç bir ceza olmadığını düşünmüşlerdi; haksız da değillerdi. Sisyphus ölümlülerin en bilgisi en tedbirlisiydi. Tanrıları hafife alıp, onların sırlarını açıklamıştı. Bundan ötürü cezalandırıldı. Sisyphus, Ölüm’ü zincire vurmuştu. Tanrıları hoşgörü, ölümü alt edişi, yaşam tutkusu ve tüm varlığı, onu bitmeyecek bir iş için çabaladığı, bu anlatılmaz işkenceye mahkûm etmişti. Yeryüzünün tutkuları için ödenmesi gereken bir bedeldi bu. Kocaman bir kayayı kaldırmak, yuvarlamak, yüzlerce kez yeniden başlanan bir yokuşu tırmanmasına yardım etmek. Gökyüzünden yoksun bir mesafe ve derinliği olmayan bir zamanla ölçülen uzun bir çaba. Sisyphus, taşın birkaç saniyede aşağıdaki dünyaya doğru inişine bakar; yeniden tepeye çıkarmak gerekecektir onu. Gene ovaya iner. Böylesine taşlarla didinen bir yüz, taşın kendisidir artık! O an kaderinin üstündedir. Kayasından daha güçlüdür. Sisyphus’u kayasına dönerken getiriyorum gözlerimin önüne. Acı başlangıçtaydı, dönüş sevinç içinde de geçebilir. Sisyphus’un sessiz sevinci olabilir bu. Çünkü kaderi kendisindedir. Gölgesiz güneş yoktur ve geceyi de tanımak gerekir. Evet, der, çabası hiç dinmeyecektir artık. Kişisel kader varsa üstün bir alınyazısı yoktur. Sisyphus, kayasına dönerken, kendisinin yarattığı kaderinin eylemini izler. Böylece, insana dair her şeyin, insansal kaynağı olduğuna inanmıştır; görmek isteyen ve karanlığın sonu olmadığını bilen bir kördür o. Hep yürüyecektir. Ve kaya hep yuvarlanacaktır. Artık efendisiz olan bu evren ona ne kısır görünür, ne değersiz. Bu taşın her bir ufak parçası, gece dolu bu dağın her madensel pırlıtsı, yeni bir dünya oluşturur. Tepelere doğru tek başına verdiği bu mücadele, insan yüreğini doldurmaya yeter. Sisyphus’un mutlu olduğunu düşünmek gerek.

Aslında, gerçekten önemli olan tek bir felsefi sorun vardır; İntihar. Yaşamın, yaşamak zahmetine değip değmediği konusunda bir yargıya varmak, felsefenin temel sorusuna yanıt vermektir. Gerisi oyundur. (Albert Camus, Sisyphus Efsanesi, Sayfa 32-35)¹⁹⁴

Ah Smyrna’ m, Güzel İzmir’im oyununda Theodopulos ve Mehmed arasındaki kavga sırasında İlyada destanından alıntılar yapılarak anlatılır. Mehmed ve Theodopulos arasındaki kavga Akhilleus ve Hektor arasındaki kavgaya benzetilerek, kavgaya derinlik katarak İlias’ın

¹⁹³ Kazankaya, 2010: 11-13.

¹⁹⁴ Kazankaya, 2010: 126-127.

ağzından aktarılır. İlyada destanında anlatılan Akhilleus ve Troya'nın dövüş sahnesi ile Mehmed ve Theodopulos arasındaki dövüş sahnesi özdeşleştirilir.¹⁹⁵

İlias: Benim kitaplarım onlar! Yaklaşmayın! Dinleyeceksiniz! Benim Kitaplarım! (Kamayı uzatır.)
Önce hanginiz başlayacaksınız? Ben de size savaş sahneleri okurum. Bu topraklardan. Nasıl öldürülür, unuttuysanız eğer, okuduklarımı yaparsınız. Sen başla Mehmed. Al!

(Kamayı Mehmed'e uzatır, vermez. Theodopulos'a doğru çevirir kamayı; kısmen ezbere okur.)

Akhilleus da saldırdı Troyalılara bağıra bağıra, yüreği saldırganlıkla dolu. Çılgınlık yükseldi, öfkeler, kinler karıştı. Hektor dile geldi dedi ki: "Ya sen geçersin benim elime, ya geçerim ben senin eline. Alırsam canını, geri veririm ölünü Elenlere. Sen de Akhilleus, yap benim gibi." Akhilleus dedi ki: "Hektor, düşmanımın, anlaşmadan söz açma bana. Böyle şey olamaz insanla arslan arasında nasıl uyuşmazsa kurtla kuzunun gönlü, durmadan kin besler birbirlerine. Bizim de dostluk yapmamız akla sığmaz, birimiz düşüp kanyla doyumadan Ares'i"

(Kamayı Mehmed'e doğrultur.)

Şimdi sıra sende Theo!

Akhilleus vurdu onu kargısıyla, bedeninin tam ortasından. Kargı dümdüz daldı etine. Polydoros inleyerek dizleri üstüne düştü, bağırsaklarını avuçladı devrilirken, elleriyle bağırsaklarını bastırıyordu. Akhilleus kılıcını Tros'un ciğerine soktu, ciğer birdenbire dışarıya fırladı, kapkara bir kan aktı kucağına.

(Kamayı Theodopulos'a çevirir.)

Sıra sende Mehmed.

İlkin yakaladı İphition'u, vurdu onu kargısıyla, tam kafasının ortasından vurdu. Tekmil kafa yarıldı ikiye. Sonra oğla saldırdı. Tunç tolgasını delerek vurdu onu şakağından. Kargı hızla daldı içeri, paramparça etti kemiği. İçerde delik deşik oldu beyni. Sonra sırtından vurdu Hippodamas'ı arabasından atlayıp tam kaçarken. Can veren yiğit böğürdü bir boğa gibi. İşte böyle ayrıldı kemiklerinden ulu canı. Bu hediye sevindirdi yeryüzünü sarsan tanrıları.

(Kamayı Mehmed'e çevirir.)

Theo, sen saldır şimdi!

Kulağından vurdu Lulios'u, tunç kargı çıktı öbür kulaktan. Vurdu tam kafasının ortasından, kılıç kanla sınımsıcak oldu. Kesti boynunu, kafayı attı uzağa, ilik fişkırdı kesik kemikten. Sonra Perios'un oğlu, kusursuz Rigmos'un peşine düştü, bereketli Trakya'dan gelmişti Rigmos. Bedeninin ortasından vurdu onu, tunç kargı saplandı karnına. Adam düştü arabadan, atlar birbirine girdi. Ölülerini çiğneyen atların ayaklarından, kan ve çamur fişkırdı. Ün peşinde koşanların elleri, kanlı çamurla bulanmıştı.¹⁹⁶

Nesrin Kazankaya oyunlarında montaj tekniğini kullanırken oyunun dokusuna derinlik kazandırmayı hedefler ve dünya edebiyatında klasik olarak nitelendirilen eserlerden alıntılar yapmayı tercih etmiştir. Seyir Defteri'nde Yesenin ve Mayakovsky'den, Şerefe Hatıralar

¹⁹⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Homeros, İlyada, çev. Azra Erhat - A. Kadir, İstanbul, Can Yayınları, 2008, s.31

¹⁹⁶ Kazankaya, 2013: 57-58.

oyununda Stéphane Malermé'den, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im oyununda İlyada destanından, Kazaen'de James Joyce ve Virginia Woolf'tan, Annem, Oğlum ve Ben'de Charles Baudelaire'den alıntılar yapması bu görüşü desteklemektedir.

3.2.3. Geri Dönüş Tekniği

Nesrin Kazankaya'nın eserlerinde görülen bir diğer teknik geriye döstür. Tiyatroda geriye dönüş "Oyunda, önemli bir serimi yapabilmek için olay dizisinin ilerleyişi içine geçmişteki bir sahneyi katarak eylemin gelişimini çeşitli biçimlerde etkilemeye yarayan bir önceye dönüş" anlamına gelmektedir.¹⁹⁷

Nesrin Kazankaya geriye dönüş tekniğini Seyir Defteri, Şerefe Hatıralar gibi oyunlarında kullanmıştır.

3.3. Üslup

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarını dil ve anlatım bakımından değerlendirdiğimiz bölümler onun üslubunu ortaya koymaktadır. Eserlerinde kullandığı anlatım teknikleri ile metinlerinde anlam derinliğini farklı boyutlara taşıyan yazar, bunu sahne üzerinde yansıtmayı hedeflemiş ve uzun diyaloglar ile bireyin iç dünyasını başarılı bir şekilde anlatmıştır.

Nesrin Kazankaya'nın üslubunu maddeler halinde ele alırsak şu şekildedir;

1. Eserlerini günümüz Türkçesi ile anlaşılır bir dille kaleme almıştır.
2. Montaj tekniği ile metinlere anlamsal derinlik katmış ve bireyin iç dünyasını başarıyla yansıtmıştır.
3. Olay ağırlıklı oyunlarında diyalogları kısa cümlelerden oluşturmuş ve akıcılığı sağlamıştır.
4. Tarihi ve siyasi oyunlarında kelimelerin gücünden faydalanarak dilin alıcıyı harekete geçirme işlevini başarılı bir şekilde kullanmıştır.

Nesrin Kazankaya'nın tarihi oyunlarında evrensel duyguların ön plana çıktığı ve bu konuların trajik bir dille anlatıldığı görülmektedir. Yazar Dobrinja'da Düğün, Seyir Defter, Ah Symrna'm, Güzel İzmir'im gibi oyunlarında konuşma örgüsünü özenli bir şekilde oluşturarak bireylerin duygularını başarılı bir şekilde dile getirmiştir. Konusunu tarihten alan bu oyunlarda yazarın trajedi üslubuna yakın bir dil kullandığı söyleyebilmem mümkündür.

Theodopulos: Çok tuhaf rüyalar görüyorum. Karanlık dehlizler, tüneller, üstümde tonlarca ağırlık var sanki. Kurtulamıyorum. Bakıyorum, üstümde yüzlerce insan var. Ceset gibiler, hareketsiz. Sonra

¹⁹⁷ Nutku, 2013: 245.

uyandım sanıyorum... O zaman inanıyorum, evet o tüneldeyim işte. Rüya değil bu. Rüya içinde rüya yani. Durmadan uyuyorum ama çok yorgunum.

İlias: En derin acılara mahkumum, sonsuza dek bitmeyen işkenceye; düşmanıyım bütün tanrıların. Ben, ateşin tohumunu çalıp ölümlülere veren Prometheus. Bu ateş açtı kötülüğün yolunu insanlara. Onun için vuruldum zincire bu göklerin altında.¹⁹⁸

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında genel anlamda baktığımız zaman konuşma örgülerinin uzun konuşma metinlerinden oluştuğunu görebilmekteyiz. Konuşma örgüsündeki bu uzun diyalogların bazılarında hikâye etme unsuru ile karşılaşmak mümkündür. Annem, Oğlum ve Ben, Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im, Dobrinja'da Düğün gibi oyunlarda olay örgüsünün hikâyeleştirilerek aktarıldığı bu tür uzun tiratlarla karşılaşabilmekteyiz.

Bego: Yenileri olacak. Hep yenileri. Sonra onlar da eski olacak. Ağlama Jasna... (Jasna'ya sarılmış, masal gibi anlatmaya başlar. Anlatırken Asım gidip ahşap kanepeye uzanır, tek eliyle yüzünü kapar. Melisa Sloba'nun sandalyesine yakın, Asım görüş alanı dışında bir sandalyeye oturur.)

Vişegrad'ta Drina Köprüsüne bir kulübe yapmışlar. Çünkü dağda ateşler yanmaya başlamış, ayaklarına varmış. Çok eskiden... Bosna Paşası askerlerini yerleştirmiş kulübeye, geleni geçeni durdurup kontrol ederlermiş. Herkeste bir korku. Kuşkulandıklarının kellesini keser, sılıkla köprüye dikerlermiş. Bir yandan dağlarda Kara George'un top sesleri, öte yanda Müslüman paşanın askerleri. Gel zaman git zaman elinde bastonu, buruşuk yüzlü, ak sakallı bir ihtiyar gelmiş köprüye. "Dur bakalım! Kimsin?" "Kimse değilim. Şu fani dünyadan geçen bir yolcu, güneşin gölgesiyim." Üstünde tuhaf işaretler, yazılar olan bastonunu sormuşlar. "Okuyabilen sonsuz cenneti bulur," demiş, "okuyamazsanız benim de dilim kilitli." Hemen ihtiyarı bağlayıp bastonunu kırmışlar. "Ah," demiş ihtiyar, "şimdi kin ve intikam yayıldı bu vadiye!" O sırada bir şarkı sesi duymuşlar. Bakmışlar kimse yok şarkı söyleyen. İhtiyar da ortadan kaybolmuş... Bastondaki işaretler şarkıya dönüşmüş, her biri kanat takıp gökyüzünde şarkı olmuş.

(Şarkı söyler.)

"Öldüm ah öldüm!

Toprak örtün üstüme

Ağlamayın

Süt kesilmedikçe

Ruhtaki ışık sönmedikçe

Toprak örtün üstüme

Yeniden geleyim diye."

İşte o zamandan beri Drina Irmağı duyabilene, bu şarkıyı söyleye söyleye aktarmış.¹⁹⁹

Nesrin Kazankaya'nın Dobrinja'da Düğün, Profesör ve Hulahop, Şerefe Hatıralar, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) gibi oyunlarında bireylerin içinde bulunduğu ruhsal

¹⁹⁸ Kazankaya, 2013:25-26.

¹⁹⁹ Kazankaya, 2006: 117-118.

durumu tasvir etmiş ve bunu konuşma örgüsüne başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Oyun boyunca bunalımda olan bireylerin içinde bulunduğu ruh dünyasını uzun konuşma cümleleri ile tasvir ederek detaylı bir şekilde aktarılmıştır.

Asım: Kapa çeneni! Otur yerine! Ağla ya da git kusarak bekle! Sıranı bekle! Geçer diye düşündüm önce. Sonra sizi gördüm. Üniversitede, aptal bir kantin masasında... Sevişiyordunuz. Melisa'yı öyle gülerken hiç görmemiştim... Öyle mutlu... Anladım... Vazgeçmek gerek! Vazgeç! Olmadı. Ne vazgeçebildim, ne de onu yeniden kendime âşık edebildim. Sonra savaş, yeni bir umut... Her şeye kahramanca yeniden başlamak... O da olmadı! Bir yenilgi abidesi gibi döndüm. Uzun süre inanmadım. Ne kolumu ne de onu kaybettiğime. Refleks!... Olmayan kolumu uzatırsam, olmayan karımı tutuvercekmişim gibi... Sonra yeni rolüme ısınmaya başladım. Karabasanların başkahramanı! Kabusların yazarı! Sırp toplarından daha korkutucu! Gece yarısı bir yerine kolum değdi diye çılgık çılgıya uyanan Melisa da partnerim! Artık rolümü seviyorum. Çok! Herkes bu oyunda oynayacak! Muhteşem bir mutsuzluk içinde, kabusların bize biçtiği rolleri oynayacağız! Ve Melisa hep yanımda olacak! (Güler.) Onu sana ben bile veremem Sırp çocuğu! Onu alamadın, yeğeniyle idare et artık. (Jasna garip, korkutucu bir çılgık atar. Asım, Jasna'ya " Sıradan geldi," anlamında işaret eder, gidip çardağa oturup izler.)²⁰⁰

Soyut bir oyun olan Cumhuriyet İstasyonu oyununda kara mizahın ön plana çıktığı bir üslup dikkatimizi çekmektedir. Yazar bu oyununda yaşanan absürt olayları konuşma örgüsünde alaycı bir dille ortaya koyar ve bireylerin sorgulamayan yönünü gün yüzüne çıkarır.

Şef: Aranızda konuşmayın dedim, yazın yazın!

Genç Kız: Sayın Şef beyefendi, şimdi bizim dinimiz şu da, mezhep hangisi oluyor?

Şef: (Gösterir.) Bu, şu kutuyu işaretleyin.

Genç Kız: Hah tamam... Bir de şunu anlamadım. (Okur) Etnik kökeniniz nedir? Nedir?

Şef: Orada yanlardan birini işaretleyin işte.

Genç Kız: Ha, soy sop demek yani. Tamam... ama bunlardan bir tanesi yok ki benim sülalede. Hepsinden var. Anne tarafından dedem Balkanlardan gelmiş, anneannem hem Bulgar hem de Romen bir ailedenmiş. Annem Kavala 'da doğmuş, sonra Edirne'de büyümüş. Sonracığıma baba tarafından dedem ayıptır söylemesi Kürt'müş, babamın annesi Süryani'ymiş, bana hep Süryani masalları anlatırdı. Babam ben Kürt'üm der. Benim doğduğum yer tamam da, ooo nereleri dolaştım büyürken...²⁰¹

Nesrin Kazankaya'nın Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im, Şerefe Hatıralar, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) gibi oyunlarında montaj tekniğinden yararlandığını görmekteyiz. Yazar oyunlarında alıntılar yolu ile metne anlamsal bir derinlik oluşturmuş ve alıntı yaptığı metin ile

²⁰⁰ Kazankaya, 2006: 151.

²⁰¹ Kazankaya, 2014: 59-60.

kendi üslubunu harmanlamıştır. Yazarın alıntıladığı metinden kendisine ait cümlelere geçtiği bölümlerde alıntı metinler ile uyumlu bir üslubun olduğunu görebilmek mümkündür.

SONUÇ

Nesrin Kazankaya bugüne kadar on üç oyun yazmış ve bu oyunların tamamı Mitos-Boyut yayınları tarafından baskıya alınmıştır. Nesrin Kazankaya hakkında günümüze kadar akademik anlamda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Yazar hakkında bilgilere gazete ve dergilerde yaptığı röportajlardan ulaşılabilmektedir. Oyunları hakkında bilgiye ise Tiyatro Pera'nın internet sitesinden ve broşürlerden ulaşılabilmektedir.

Yazar ilk oyunu olan Seyir Defteri (Julia) adlı oyunu Lillian Hellman'ın Pentimento adlı eserindeki Julia'nın öyküsünden yola çıkarak yazmıştır. Bu oyunun ardından Yugoslavya'daki iç savaşı konu edinen Dobrinja'da Düğün adlı eserini kaleme almış Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Profesör ve Hulahop, Şerefe Hatıralar gibi oyunlarla yazmaya devam etmiştir.

Nesrin Kazankaya'nın her oyununda anlatılmak istenen bir mesele vardır. Yazar bir şeyleri anlatmayı kendisine mesele haline getirmiştir. Seyir Defteri oyununda dünyada yükselen faşizmi, Dobrinja'da Düğün, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im oyunlarında savaşın soğuk yüzünü Profesör ve Hulahop oyunlarında çıkarları uğruna fikirlerinden vazgeçen bireyleri, Ben Senim oyununda kaybolmaya yüz tutmuş apolitik nesli anlatmayı kendisine gaye edinmiştir.

Nesrin Kazankaya'nın oyunları muhteva bakımından incelendiğinde tarihi ve siyasi olaylara yer vermekle birlikte askeri darbelerin bireyler üzerinde bıraktığı psikolojik etkiyi görebilmekteyiz. Şerefe Hatıralar, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Profesör ve Hulahop gibi oyunlarda askeri darbeler sonucunda dağılan aileleri, kaybolan umutları, bozulan toplum yapısını konu edinmiş ve Cumhuriyet döneminde yaşanan bu olaylara tarafsız kalmamıştır. Yazar tarihi ve siyasi olayları aktarırken estetiği her zaman ön planda tutmaya çalışmıştır.

Nesrin Kazankaya oyunlarında durum ağırlıklı konulara yer verilmiştir. Bireylerin içinde bulunduğu ruhsal durum tasvir edilerek onların içinde bulunduğu karamsar tablo ortaya çıkarılmış, bireyleri mutsuz ve rahatsız eden durumlar eleştirel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Nesrin Kazankaya'nın hemen hemen her oyununda bu ve buna benzer tablolar ile karşılaşmak mümkündür.

Nesrin Kazankaya genel anlamda bireysel konulardan çok toplumsal konulara ağırlık vermiştir. Bireyin özelinde gerçekleşen sorunları evrensel bir açıdan yakalayarak konuya farklı açılardan bakmayı sağlamış, insan haklarının temelde olduğu konulara değinmiştir. Bu konuyu özellikle ele almasında sosyalizm fikrinin etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Nesrin Kazankaya oyunlarını sahnelemek için oluşturmuştur. Bu nedenler oyunlarının dilinin sade, konuşmaların kısa olduğunu görebilmekteyiz. Yazarın uzun diyaloglara yer verdiği oyunlarda bireyin psikolojik durumunu aktardığını ve olayları hikâyeleştirerek durumu daha da belirginleştirdiği görülmektedir.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında insan hakları, sosyalizm, oportünizm, savaş karşıtlığı, darbeler, faşizm gibi konular ağırlıklı olarak işlenen konulardandır. Nesrin Kazankaya'nın oyunlarının çoğunluğunda tarihi olaylara yer verildiğini görebilmekteyiz. Oyunlar doğrudan tarihi olayları anlatmamakla birlikte tarihi olayların birey üzerinde bıraktığı psikolojik tablo gün yüzüne çıkarılmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğü zaman yazarın oyunlarında Anton Çehov'un oyunları ile benzerlik ilgisi kurulabilmektedir.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında sıkça karşılaştığımız konulardan birisi oportünizmdir. Yazar bu konuyu neredeyse her oyununda çıkarları uğruna sosyalist fikirlerinden vazgeçen veya taviz veren bireylerin üzerinden ele alır. Bu anlamda sosyalizm fikrinin çıkarlar uğruna terk edilemeyecek kadar önemli bir fikir olarak idealize edildiğini söyleyebiliriz.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarının zemininde evrensel konuların bulunduğunu söyleyebilmek mümkündür. Yazarın özellikle üzerinde durduğu evrensel konulardan biri savaş karşıtlığı (evrensel barış) diyebiliriz. Seyir Defteri, Dobrinja'da Dügün, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im oyunlarında bu konunun ele alındığını görülmektedir. Yazar bu konuda savaş karşıtı olduğu söylemlerine doğrudan girmez. Bireylerin savaş karşısındaki duygularını aktararak savaşın bütün olumsuzluklarını gözler önüne serer. Bireyin savaş karşısındaki psikolojisini yansıtmaya çalışır.

Darbeler konusu Nesrin Kazankaya'nın eserlerinde ele aldığı konulardan bir diğeridir. Yazar Mitos Boyut yayınları tarafından basılan Toplu Oyunları 2 adlı kitaptaki üç oyununda bu konuyu anlatmayı kendine mesele edinmiştir diyebiliriz. Şerefe Hatıralar oyununda 1960 ihtilalini, Profesör ve Hulahop'ta 1980 darbesini, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda 1980 darbesi sonrasında ülkesinden ayrılmak zorunda kalan bir kadının dramını, Ben Senim'de 1980 darbesi sonrasında oluşturulmak istenen apolitik gençlik konularını işleyerek darbelerin toplumsal ve bireysel izlerini eserlerinde konu edinmiştir.

Nesrin Kazankaya'nın eserlerinin hepsinde insan haklarının temelde konu edildiğini görebilmekteyiz. Yazar oyunlarında ayrımcılığa, Nazizm'e, sömürge düzenine karşı çıkmıştır. Bu konuları ele alış yönüyle epik tiyatro özellikleri barındırmaktadır. Hiçbir oyununda herhangi bir siyasi fikri seyirciye aktarmak gibi bir kaygı içerisinde değildir. Bu bağlamda ele aldığı asıl mesele insan haklarının estetik bir üslup ile aktarılmasıdır.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında ulaşılan sonuçlardan birisi de sosyalizmdir. Yazar Seyir Defteri, Şerefe Hatıralar, Profesör ve Hulahop, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyunlarında, sosyalizmi yaşamının bir parçası haline getiren bireylerin yaşadığı olumsuzlukları göstermekle birlikte bu bireylerin fikirleri uğruna nelerden vazgeçebileceğini de ele almıştır. Bu anlamda Nesrin Kazankaya'nın sosyalizm konusunu eserlerinde özellikle ele aldığını fakat bunun bir siyasi dayatma şeklinde olmadığını söyleyebiliriz.

Oyunlarda çapraşık ilişkiler (aldatma, üçlü aşk çatışması) bir hayli fazladır. Seyir Defteri, Dobrinja'da Düğün, Şerefe Hatıralar, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im, Hesap Benden, Ben Senim adlı oyunlarda bu konuya yer verildiğini görebilmekteyiz. Bu ilişkilerde üçlü aşk çatışmalarının saf, cinsellikten uzak bir aşk olduğu görülmez. Aksine bu durum iyice dramatize edilerek çarpıklıklar gerçekçi bir şekilde gözler önüne serilir.

Oyunlarda mekân ile ilgili açıklamalar oyunun her sahnesinden önce didaskali ile açıklanmıştır. Oyunların hepsinde mekân ile konunun uyum içinde olduğu görülmektedir. Yazar eğer oyun boyunca karamsar bir tablo çizecekse bunu mekâna da yansıtmıştır. Dekor ve mekân hakkındaki bilgiyi de gerekli gördüğü sahneler öncesinde detaylı bir şekilde aktarır.

Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında kesin bir zaman diliminden bahsetmek söz konusu değildir. Seyir Defteri dışındaki oyunlarında vaka zamanını sosyal zamandan hareketle çıkarabilmekteyiz. Oyunlardaki vaka zamanı ile dekor, mekân ve şahısların uyum içinde oldukları görülmektedir. Yazar her oyununda zaman ve muhtevayı uyum içerisinde ele almıştır. Savaşın hüküm sürdüğü bir zaman diliminde karamsar bir tablo oluşturarak bunu oyunun geneline yansıtmıştır.

Oyunların şahıs kadrosu genellikle 10 kişiden azdır. Nesrin Kazankaya'nın Seyir Defteri oyunu dışındaki oyunların tamamı şahıs kadrosu yönünden 10 kişiden azdır. Bu durumun oluşmasında oyunların okunmak için değil sahnelenmek için yazılmış olmasının etkisi vardır. Nesrin Kazankaya'nın yazdığı bütün oyunlar sahnelenmiştir.

Nesrin Kazankaya, eserlerin iskeletini içerik ve estetik kaygıdan hareketle oluşturmuş ve bütün oyunlarında estetik ile içerik üzerine yoğunlaşmıştır. Üslup bakımından trajediyi anımsatan arı bir dil kullanması ve estetik kaygıyı ön plana çıkarma arzusu oyunların dramatik yönüne ağırlık kazandırmıştır. Oyunlarda montaj tekniğinden yararlanarak anlamsal derinliği artırmıştır. Yazar efsanelerden ve Türk edebiyatında ve dünya edebiyatında önemli yer etmiş şairlerin şiirlerinden alıntılar yaparak oluşturduğu metne dramatik bir boyut kazandırmıştır.

Nesrin Kazankaya oyunlarını sahnelemeye yönelik olarak ele almıştır. Bu durum yazarın diline oldukça fazla nüfuz etmiştir. Roman ve hikâyede karşılaştığımız anlatım tekniğini yazarın eserlerinde ancak diyaloglar içerisinde, psikolojik bir durumun tahlili için kullanıldığını görebiliriz. Bunun dışında anlatım tekniği eserlerde bulunmamaktadır. Dış monolog tekniğini ise incelediğimiz iki eser dışında karşılaşmayız. Bu durum yazarın tiyatro dilini başarıyla kullandığının ve oyunları sahnelemek için yazdığının bir kanıtı niteliğindedir.

Eserlerde anlam derinliği oluşturmak amacıyla montaj tekniğinin kullanıldığını görebiliriz. Yazar montaj tekniğini metnin dramatik yönünü daha da derinleştirmek amacıyla kullanmıştır. Bu durum aynı zamanda muhtevanın ortaya çıkmasında etkili bir rol oynamıştır. Seyir Defteri oyununda Mayakovski'nin Yesenin'e ithafen yazdığı şiir, Şerefe Hatıralar oyununda Ömer Hayam ve Stéphane Mallarmé'den sözler alması, Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi) oyununda Albert Camus'dan Sisyphus Efsanesi'ni alıntılması, Ah Smyrna'm Güzel İzmir'im oyununda İlyada destanından alıntılar yapması montaj tekniğini kullandığı bölümleri örneklemektedir.

Bu çalışmada görülmüştür ki Nesrin Kazankaya'nın oyunlarında temel olarak ele aldığı konu evrensel insan haklarıdır. Gerek tarihi olaylardan gerekse bireyin hayatından yola çıkarak adalet, eşitlik, oportünizm, sosyalizm gibi konular ele alınmış ve darbelerin bireyler üzerinde bıraktığı psikolojik tablo ortaya çıkarılmıştır. Üslup bakımından trajediye yaklaşan arı bir dil kullanılarak aktarılmak istenen duygu baskın bir şekilde metne yansıtılmıştır. Yazar bütün oyunlarında estetiği ve içeriği bütünleştirmeyi kendisine bir görev olarak addetmiştir.

KAYNAKÇA

- Aydoğmuş , A. (2018). “Nesrin Kazankaya’nın Oyunlarındaki Trajik Özellikler”.*Teb Oyun*, Sayı 39, S.17
- Bayhan, V. (2015). “Türkiye’de Gençlik Sosyolojisi Çalışmaları”.*Sosyoloji Konferansları*, Sayı 52, 2015, s.366
- Çetişli, İ. (2004). *Metin Tahlillerine Giriş 2*. Akçağ Yayınları, Ankara
- Hmeros, (2008). *İlyada*. (Çev. A.Erhat-A. Kadir). Can Yayınları, İstanbul
- Kanık, Orhan Veli, (1998). *Bütün Şiirleri*. Adam Yayınları, İstanbul
- Karaburgu, O. (2012). *Şairin Sahneye Düşen Gölgesi*. Kesit Yayınları, İstanbul
- Karakaş, H. (2014). *İstanbul’un Kadınları Sahnelerin Sultanları*. Yitik Ülke Yayınları, İstanbul
- Kazankaya, N. (2006). *Toplu Oyunları 1*. Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- Kazankaya, N. (2010). *Toplu Oyunları 2*. Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- Kazankaya, N. (2013). *Toplu Oyunları 3*. Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- Kazankaya, N. (2014). *Toplu Oyunları 4*. Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- Kazankaya, N. (2016). *Toplu Oyunları 5*. Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- Nutku, Ö. (2013). *Dram Sanatı*. Kabalcı Yayıncılık, İstanbul
- Paker, Ö. (2008). *Tiyatro Estetiği Cilt I*. Papatya Yayıncılık, İstanbul
- Şener, S. (2003). *Dram Sanatı*. Mitos Boyut Yayınları, İstanbul
- Şener, S. (2006). *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*. Dost Yayınları, Ankara
- Şengül, A, (2009). Türk Tiyatrosunda Tarih. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4 /1-II Winter

İnternet Kaynakları

- http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?seyir_defteri(erişim tarihi: 16 Eylül 2018)
- <https://www.stratejikortak.com/2016/12/yugoslavyanın-dagilisi-2.html> (erişim tarihi: 10 Ekim 2018)
- http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?Dobrinjada_Dugun (erişim tarihi: 09 Ekim 2018)
- http://dipnotkitap.net/BIYOGRAFI/Erol_Guneyin_Kendisi.htm (erişim tarihi: 13 Kasım 2018)
- <https://www.ensonhaber.com/galeri/fotograflarla-6-7-eylul-olaylari> (erişim tarihi : 15 Kasım 2018)

<http://www.milliyet.com.tr/profesör-ve-hulahop-pembelar-detay-kultursanat-534866/>(erişim tarihi : 03.12.18)

http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?ah_smrynam_guzel_izmirim(erişim Tarihi: 21 Aralık 2018)

http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?iki_oyun_bir_ulke (erişim Tarihi: 06 Ocak 2019)

http://www.tiyatropera.com/Oyun.php?iki_oyun_bir_ulke (erişim tarihi: 10 Ocak 2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c8026a501d016.38350782(erişim tarihi: 18 Şubat 2019)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_karsilik&view=karsilik&kategori1=karsilik_liste&ayn1=bas&kelime1=oport%C3%BCnizm (erişim tarihi: 20 Şubat 2019)

Nesrin Kazankaya, 10 Aralık 2018, Kişisel Görüşme

Sevinç Erbulak, “Ayn Konuğu/ Nesrin Kazankaya”. 5 Mart 2017

<https://www.gazetemustehak.com/sevin-erbulak-ayin-konugu-nesrin-kazankaya/> (erişim tarihi: 24 Şubat 2019)

http://www.tiyatropera.com/Nesrin_Kazankaya.php (erişim tarihi: 22 Mart 2019)

EK 1- NESRİN KAZANKAYA İLE RÖPORTAJ

Murat Yalçın: Anne ve babanızın mesleği?

Nesrin Kazankaya: Annem ev kadınıydı. Babam THY’nda pilottu.

Murat Yalçın: Bize çocukluğunuzdan bahseder misiniz?

Nesrin Kazankaya: İzmirliyim. Aslında Karşıyakalıyım demem gerekir. Çünkü Karşıyaka İzmir’in bütün güzelliklerini, muhteşem yaşam biçimini içinde barındıran ama kendine özgü bir kimliği olan bir yerdir. Kökleri Arnavutluk, Selanik ve Girit’e dayanan bir aileden geliyorum. Aile, Mücadele’den çok önce İzmir’e yerleşmiş. Karşıyakalı olmak kesinlikle mutlu bir çocukluk demektir. Özgür, aktif, bisikletli... Tüm çocukluğum yaratıcı oyunlarla, sokakta ve sahilde arkadaşlarla buluşmalarla geçti.

Murat Yalçın: Tiyatroya ilginiz ne zaman başladı.

Nesrin Kazankaya: İlkokulda. 5. sınıfta “Mavi Yıldırım”da baş rolü oynamıştım. Güzel bir sinema salonunda iki temsil vermiştik, bir ilkokul gösterisi için o zamanlar hiç rastlanır bir şey değildi bu. İzmir Tiyatro Festivali’ne her yıl davet ediliyoruz. Bu sayede yıllar önce ilkokul sınıf arkadaşlarım buldular beni. Onların anlattığına göre ilkokul 4. sınıfta bir oyun yazmışım ve arkadaşlarımla birlikte oynamışız. Hatırlamıyorum.

Murat Yalçın: İlkokul ve lise yıllarınızdan bahsedebilir misiniz? Okul yıllarında okuduğunuz ve beğendiğiniz yazarlar sizi nasıl etkiledi?

Nesrin Kazankaya: Devlet okullarında okudum. Yürüyerek gidilen, okul sonrası aktiviteleri olan güzel okullardı. Ortaokulum deneme adı altında yabancı dil ve sanat derslerine önem veren bir okuldu. Sonra Karşıyaka Kız lisesi, fen bölümünde okudum. Ortaokuldan itibaren halk dansları, tiyatro çalışmaları, voleybol, atletizm etkinliklerine katıldım. Başarılı bir öğrenciydim, bu nedenle ailem hiç kısıtlamadı bu çalışmaları. Karşıyaka Devlet Kütüphanesi çok sevimli ve merkezde bir yerdi. Kütüphaneye gidip kitap okumak, araştırma yapmak çoğumuz için çok doğal bir alışkanlıktı. Klasik tiyatro kitaplarıyla orada tanıştım, orada kendimi geliştirdim diyebilirim. Kitap okumak çok önemli bir şeydi bizim kuşak için. Birbirimizin bilgilerini sınırdık. Sosyalist kuram kitaplarıyla tanışmam da lise yıllarında oldu. Lise ve konservatuvarda tüm harçlığımız tiyatro ve kuram kitaplarına giderdi.

Murat Yalçın: Lise hayatınızda sizi tiyatroya yönlendiren veya tiyatroyu sevdiren hocalarınız oldu mu?

Nesrin Kazankaya: Böylesi hocalarım olmadı. Kendi isteğim ve araştırmalarımla etkinlikler peşinde koştum. Lise 2. sınıfta, o sırada kurulan İzmir Halk Tiyatrosu'na girdim, önce İzmir Devlet Tiyatrosu sanatçılarının verdiği kurs çalışmaları yapıldı. Ciddi ve iddialı bir tiyatro olarak başladı ancak kurucusu genç yaşta ölünce kaybolup gitti. Orada 3 yıl çalıştım. Bir çocuk oyunu ve “Boş Beşik” oyununda baş rolü oynadım ve de en iyi kadın oyuncu ödülünü aldım. Oyunlarla Ege kentlerine turneler bile yaptık. Üzerinde “İzmir Halk Tiyatrosu” yazan özel otobüslerle giderdik ve gece dönülürdü. Bugün hala İzmir’de böyle ciddi bir özel tiyatro oluşumu olmadığını düşünüyorum.

Murat Yalçın: Ankara Devlet Konservatuarından kaç yılında mezun oldunuz?

Nesrin Kazankaya: 1976-77 yılında Yüksek Devre’den mezun oldum. Henüz YÖK yoktu.

Murat Yalçın: Almanya’da Essen-Folkwanghochschule’de reji eğitimini ne zaman aldınız?

Nesrin Kazankaya: 1977-79 yılları arasında 2 yıl eğitim aldım. Folkwanghochschule bir devlet okuluymuş ve reji sınavını kazanan tek kişi ben oldum. Bölümdeki tek yabancı ve kadın öğrenci de bendim. Aslında 5 yıllık bir okuldu ancak benim için yeterliydi ve bir an önce oyunculuk yapmak, giderek yönetmenlik ve öğretmenlik alanında çalışmak istediğim için Türkiye’ye döndüm ve Ankara Devlet Tiyatro’suna girdim

Murat Yalçın: Bildiğiniz yabancı diller?

Nesrin Kazankaya:Almanca, İngilizce

Murat Yalçın: Profesyonel oyunculuktan oyun yazarlığına ilerleme sürecinizden bahsedermisiniz?

Nesrin Kazankaya: Tiyatro Pera’da ekibe uyan, söyleyecek sözü olan ve estetik arayışlar için olanak tanıyan oyunlar arayışı içinde kendimi yazar olarak buldum.

Murat Yalçın: Seyir Defteri’ni yazma sürecinden bahsedermisiniz?

Nesrin Kazankaya: Lillian Hellman sevdiğim bir yazardı, “Julia” filmi de çok etkilemişti beni. İlk oyunumuz “Ölüm ve Kız”ın bir temsilinde bu tekstin bize çok uyacağını düşündüm ve “ben bu öyküden bir tiyatro oyunu yazabilirim” dedim. Oyun pek çok özgün sahne eklenerek oluşturulmuştur. Julia kısa öyküsünü bir çıkış noktası olarak aldım ve çok yoğun bir dönem araştırmasına girdik. O yılların ABD, Avrupa tarihini büyüteç altına yatırdım. Şafak Eruyar ile birlikte büyük bir araştırmaya girdik ve beni etkileyen olaylardan sahneler yarattım. İspanya İç Savaşı, 2. Dünya Savaşı, McCarthy soruşturmaları vb. Julia zaten öyküde de

fiktifbir figürdü. Lillian Hellman'ı tüm anılardan yararlanarak sadakatle yaratırken, Julia'yı özgür bir alanda yarattım. Filmden hiç bir alıntı yapmamaya özen gösterdim.

Murat Yalçın: Birkaç oyununuzda sosyalizmin konu edildiği görülmektedir. Bunun özel bir nedeni var mı?

Nesrin Kazankaya: Elbette. Dünya görüşüm, tiyatromuzun çizgisi bellidir. Bir sanatçının halktan, özgürlükten yana olması, halkça bir sisteme inanması gerekir. Ama hiç bir zaman politik görüşlerin öne çıktığı bir tiyatro anlayışında olmadım Aji-Prop tiyatroya hiç bir zaman inanmadım. Edebi metinleri ve sahnede estetik göndermeleri severim. Seyircinin düşünmesini sağlayacak, haz duygusu verecek sahnelemeler peşinde oldum hep.

Murat Yalçın: Ah Smyrna Güzel İzmir oyununda şahıslar gerçek hayattan esinlenerek mi oluşturuldu? Bu kişiler gerçekte de yaşadı mı? İzmir ile ilgili araştırmalarınızda böyle bir öyküye rastladınız mı?

Nesrin Kazankaya: Hiç bir oyunum gerçek bir olayı ve figürü içermiyor. Tabii “Seyir Defteri - Julia” dışında. “Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im” tamamıyla benim yarattığım özgün bir öyküdür. Büyük bir tarihi araştırma yaptık kuşkusuz. Örneğin İzmir Yangını, İzmirlilerin çoğu bilmez.

Murat Yalçın: Oyunlarınızda siyasi ve tarihsel olaylardan bahsettiğinizi görüyoruz. Siyasi ve tarihi olayları anlatmada özel bir neden mutlaka vardır. Bize bundan bahsedebilir misiniz?

Nesrin Kazankaya: Figürleri yönlendiren en önemli olgu, içinde buldukları dönemdir. Bunu figürün altından çekerseniz geriye sabun köpüğü kimlikler, pembe diziler (soap opera) kalır.

Murat Yalçın: Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi), Profesör ve Hulahop gibi oyunlarınızda şahısların özel bir isme sahip olmadığını genel anlamı olan Kadın, Erkek, Arkadaş gibi isimlere sahip olduğunu görüyoruz. Bunu bize açıklayabilir misiniz?

Nesrin Kazankaya: Bunlar dönemlerinin prototip kimlikleridir.

Murat Yalçın: Kadın veya erkek oyuncularını ön plana çıkarmak gibi bir kaygınız var mı?

Nesrin Kazankaya: Hayır yok.

Murat Yalçın: Oyunlarınızı toplumsal gerçeklerle bir bağlantısı olduğunu söyleyebilmek mümkün müdür?

Nesrin Kazankaya: Siz söyleyin.

Murat Yalçın: Oyunlarınızda askeri darbelerin konu edildiğini görüyoruz. Bu konuyu ele almanızda özel bir neden var mı? Darbeler sizi nasıl etkiledi.

Nesrin Kazankaya: 3 oyunum bir Türkiye Cumhuriyeti tarihi üçlemesidir. 1950’li yılları, demokrasiden baskı rejimine geçiş dönemini ele alan ve 12 Mart 1971 darbesine zıplamalar yapan “Şerefe Hatıralar (İstanbul 1955)”; 1980 darbesinin hemen ardından gelen şiddet ortamında geçen “Profesör ve Hulahop” ve 2000’li yılların başında yaşanan bir öykü, “Quintet”.

EK 2- OYUN FOTOĞRAFLARI²⁰²

Resim 1 Seyir Defteri - Julia

Resim 2 Seyir Defteri - Julia

²⁰² Oyunların fotoğrafları Tiyatro Pera'nın <http://www.tiyatropera.com/> sitesinden alınmıştır.

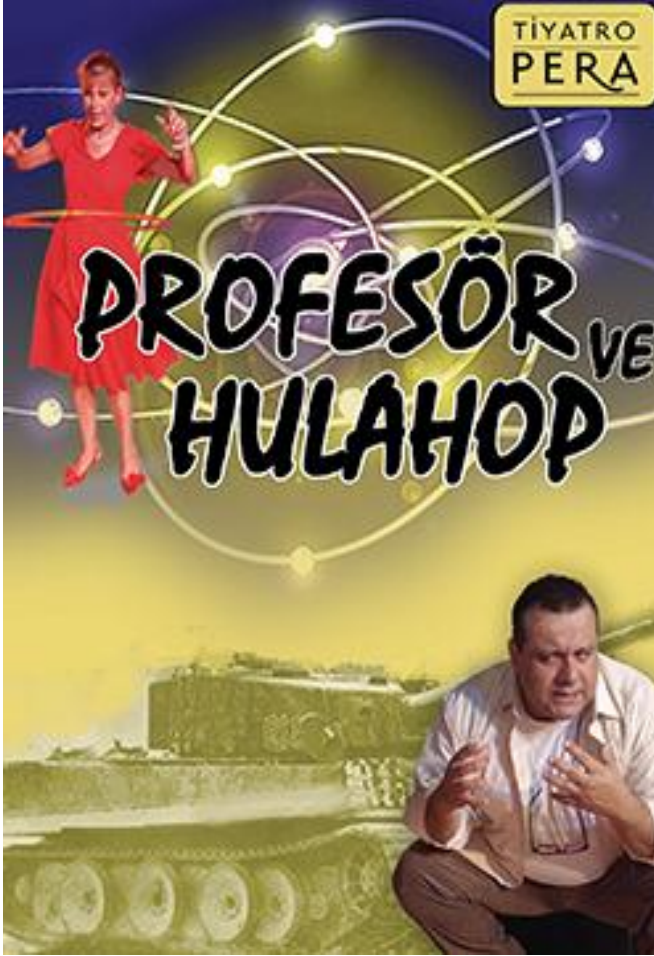
Resim 3 Dobrinja'da Düğün

Resim 4 Şerefe Hatıralar

Resim 5 Şerefe Hatıralar

Resim 6 Profesör ve Hulahop

Resim 7 Profesör ve Hulahop

Resim 8 Quintet (Bir Dönüşün Beşlemesi)

Resim 9 Quintet

Resim 10 Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im

Resim 11 Kazaen – Beyoğlu'nda Çarpışmalar

Resim 12 Ah Smyrna'm, Güzel İzmir'im

Resim 13 Kazaen – Beyoğlu'nda Çarpışmalar

Resim 14 İki Oyun Bir Ülke: Hesap Benden

Resim 15 İki Oyun Bir Ülke: Hesap Benden

Resim 16 İki Oyun Bir Ülke: Cumhuriyet İstasyonu

Resim 17 İki Oyun Bir Ülke: Cumhuriyet İstasyonu

Resim 18 Annem, Oğlum ve Ben

Resim 19 Annem, Oğlum ve Ben

Resim 20 Ben Senim

Resim 21 Ben Senim

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Murat YALÇIN
Doğum Yeri - Tarihi	Antalya – 21 Eylül 1987
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Çağlayan Lisesi
Lisans Diploması	Pamukkale Üniversitesi
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi
BİLİMSEL FAALİYETLER	
2017-2018 Erçallar Anadolu Lisesi Tübitak 4006 Proje Koordinatörü	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Antalya Adem Tolunay Anadolu Lisesi
Çalıştığı Kurumlar	Yukarıkaraman Perge - Rotary Ortaokulu Döşemealtı Halk Eğitimi Merkezi Korgan İmam Hatip Lisesi Kumru Erçallar Anadolu Lisesi Kumru Halk Eğitimi Merkezi
E-Posta	murat007yalcin@hotmail.com